D. DIONYSII CARTHVSIANI,

De perfecto mundi contemptu opusculum.

*

Contenta sequentes pagellæ indicabunt.

LVGDVNI,

APVD THEOBALDVM

PAGANVM.

1561.

Contenta.

INDEX ARTICVLORVM

seu capitum VII. opusculorum sequentis heptalogi.

De arcta via salutis & Mundi contēptu, habet Articulos XXXVI.

Quod

Speculum amatorũ mundi unico abſoluitur articulo. Atque loco appendicis ſuo præcedenti annectitur.

De grauitate & enormitate peccati; habet Articulos XXII.

De conuersione peccatoris Dialogus, habet Articulos 11.

Exhort

De fonte lucis & semitis vitæ, habet Articulos xxv.

Deuotum præcordiale, habet Articulos XVIII.

FINIS INDICIS.

D. Dionysii Cart.

De arcta via salutis, ac mūdi contemptu, tractatulus plane pius ac eruditus.

PROOEMIVM AVTHORIS.

INdicabo tibi, ô homo, quid Matt.6.
sit bonū, aut quid Dominus requirat à te: vtiq; facere iudicium atq; iustitiam, & solicitum ambulare cum Deo tuo. Quoniā rationalem creaturā Deus ad æternam beatitudinē obtinendā creauit ab exordio mūdi eā instruxit de his, quę ei necessaria sunt ad felicitatē hāc sortiendā: quatenus inter bonū & malū, inter verum & falsum, inter virtutes & vitia rite discernat, bona & vera ac virtuosa præeligēdo, mala autē & falsa ac vitiosa penitus detestādo. Itáq; ratio nostra per diuinæ legis doctrinā instructa, per sacrā scripturā edocta, esse debet iudex omniū actuū vitę nostrę: vt cōuersationem ꝓpriā vnusquisq; quotidie sapienter discutiat, veraciter iudicet, efficaciter corrigat. Quāuis ergo alios inordinate

nate iudicare diuinitus ꝓhibemur, iu-
Matt. 7. xta illud: Nolite iudicare, vt nõ iudice-
mini: nihilo minus ſeipſum quilibet iu-
dicet, conſiderando propriam vitam, &
quicquid in ea reprehẽſibile viderit, ab
horreſcat, defleat, vitet, neq; inultũ re-
linquat, ſed per pœnitẽtialẽ ſatisfactio-
nem emendet. Hoc eſt facere iudicium
atq; iuſtitiam. Quod qui fecerit, diuini
iudicij diſtrictiónẽ: æternámq; inferni
pœnam euadet. Quemadmodum Pau-
1. Cor. 11 lus teſtatur. Si noſmetipſos diiudicare-
mus, non vtiq; iudicaremur: Inſuper ſo-
liciti ambulare debemus cum domino
Deo noſtro, iugiter formidantes ne o-
culos maieſtatis ſanctitatíſq; eius in ali-
quo inhonoremus aut offendamus, ne
gratiã in præſenti, gloriámq; in futuro
ꝑdamus, ne ſempiterna gehẽnæ ſuppli-
cia incurramus. Hinc ait ſcriptura diui
Pro. 28. na. Beatus homo qui ſemꝑ eſt pauidus.
Eccl. 1. Et qui ſine timore eſt iuſtificari nõ po-
teſt. Ad hãc timoratã atq; ſolicitã corã
dño conuerſationẽ hortatur nos Paulus
dicendo: Cũ metu & tremore veſtrã ſa-
lutẽ operamini. Hiere. quoque, dum ait.
Maledictus homo qui facit opus Dei ne
Phili. 2. gligẽter. Oportet ergo diligẽter cũ om-
ni cordis cuſtodia, debitóq; charitatis
affectu

affectu ac filiali timore deo sublimi serui- Hie.48
re, sicut cantatur in Psal. Seruite domino Psal.2
in timore, & exultate ei cum tremore. Talis erat beatus Iob de seipso verissime lo- Iob.31
quens. Semper quasi tumentes super me fluctus timui deum. Et denuo: Deus est, cuius iræ resistere nullus potest. Idcirco à facie eius turbatus sum & considerans eum, timore solicitor. Porro qui dissolutus est corde, qui leuis est mente, qui diuini vultus intuitum non perpendit, nec summi æterni metuendíq; iudicis præsentiam reuereatur, sed sic secure incedit, sic negligēter se habet, quasi iam pericula cūcta euaserit, & tanquam à deo iudicandus non sit, nónne seipsum lamentabiliter perdit, incidítq; in manus dei viuentis, recepturus cū reprobis æterna supplicia in infernalib. locis? Tu ergo charissime, & in Heb.10
Christo Iesu cordialiter prædilecte, cui hæc scribo, noli in vanitate & vana securitate teipsum negligere, noli coram deo altissimo te incessabiliter inspicienti irreuerenter incedere, noli ad eius iniuram impie viuere, sed quemadmodum Moses exhortatur Custodi temetipsum, & animam Deu.4
tuam solicite, & ne obliuiscaris verborum Domini dei tui, & ne excidat de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Hinc siquidem

Augufl.

Augu. August.In vanũ,inquit,dei misericordiam sperat,qui eius iustitiam non formidat. Et.
Hier. Hie.Si Deum præsentem,& omnia videntem;iudicantémq; credimus & id sæpe pẽsamus,credo quod raro vel nunquam peccabimus.Hoc itaque attẽdit S. Iob.dicens,
Iob.23
Iob. 13 Nonne Deus scit viam meam, & omnes gressus meos dinumerat?Itémque, Obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti Propterea Ba-
Basili. silius admonet. Memento te sub Dei conspectu stare,qui occulta cordis inspicit, & abscondita nouit. Consideratio ista diuinorum obseruantiam præceptorum indu-
Psal.118 cit.d.Psal.Seruaui mandata tua & testi.tua, quia omnes viæ meæ in conspectu tuo. Si ergo vis Deum timere, sagaciter cogita eum vniuersa videre.Erubesce coram præsentia infinitæ sanctitatis eius,corpore impuro assistere, animámque maculatam & vitiosam habere. Memento creatoris tui
Eccle.12 in diebus iuuentutis tuæ,antequam veniat tempus afflictionis tuæ.

Quam diligenter sint audienda verba dei. Articulus I.

Eccl.11
2. Ioan. 4 ESto mansuetus ad audiendum verbum dei Quanto rem aliquam magis diligimus, tanto libentius de ea loquimur, & loqui audimus. Vnde de amatoribus

toribus huius sęculi Ioannes ait. Ipsi de mundo sunt, & de mundo loquuntur, & mundus eos audit. Qui ergo Deũ veraciter diligit qui æternã beatitudinẽ appetit & seipsum in deo spiritualiter amat: is verba diuina audit libẽter, retinet diligẽter, implet feruẽter. Quod vtiq; signũ est prędestinationis æternę. Hinc nẽpe ait saluator: Qui est ex deo verba dei audit. Propterea vos nõ auditis: qa ex deo nõ estis. Verbũ eñ dei seu sacra scriptura, cib⁹ est aĩæ. Queadmodũ ergo ei⁹ vita naturalis desperatur, qui corporalẽ cibum nõ sumit aut sumptũ nõ tenet, sed euomit: sic vita gratiæ desperatˁ de illo, qui verba dei nõ curat diligẽter audire, memoriter retinere, efficacitérq; implere, vt dicit Gre. Tu vero charissime, verba dei attente, affectuose, reuerẽter atq; humiliter audi, lege, pertracta, & loquere tanquã epistolã tibi à spiritu sancto trãsmissam. Nec enim sufficit ea scire, siue recolere, sed operibus quoq; necesse est ea implere, quẽadmodũ ait Psal. In corde meo abscõdit eloquia tua, vt non peccem tibi. Deniq;: Seruus sciẽs voluntatem dñi sui, & non faciẽs, plagis vapulabit multis, ait saluator Iaco. quoq; in sua canonica. Sciẽti, inquit, bonũ, & nõ

Ioan. 8.

Grego.

Psal. 118

Luc. 12.

Iac. 4.

Augu. facienti peccatũ est illi. Hinc Augu. disseruit Nõ minus dignum est verbũ dei, quã corpus Christi: Idcirdo non minus reus est qui verbũ dei negligẽter audit, quã ille qui corpus Christi in terrã cadere sua negligentia permittit, qm̃ ergo deo ordinãte (sine cuius prouidẽtia nec arbor mouet̃, nec foliũ eius dilabitur) ista tibi cõscribo, cuius salutẽ ardẽtissime cupio: precor vt ea diligẽtia & affectu tanto hęc legas, quam diligẽter atque feruẽter pro tua exhortatiõe descripta sunt. Hoc nãque ad naturalẽ pręclare indolis tuę pertinet bonitatem. Scriptũ est enim: Auris bona cũ omnis cõcupiscẽtia audiet sapientiã. Quod quã meritorium deóq; placitũ sit, per quẽdam sapientẽ dicitur: Cõcupiscentia sapiẽtiæ deducet ad regnum perpetuũ. Nõ vtiq; sapientia huius mũdi, nõ sapiẽtia philosophorum, poëtarum, aut rhetorũ (quoniã teste Apost. stultã fecit deus sapientiam huius mundi. principẽ quoq; philosophorũ Aristotelẽ, gloriosus & sanctus pater noster Hier. principẽ nominat fatuorum) sed de sapiẽtia sacrę atq; diuinæ scripturæ rite intelligũtur verba præmemorata. Nõne vani ac fatui sunt, qui relictis his, quę ad salutẽ animę requirun

Eccle. 3.

Sap. 6.

quirun

quirũtur, qui omiſſa diuinorũ pręcepto
rũ cuſtodia, & ſalutari ſcripturarũ ſan-
ctarum notitia, in ſuperuacuis (puta in
his quæ Deus nõ requirit ab eis) iugiter
occupãtur. Hinc tales videmus infinitis
vanitatib. obfuſcari ſine timore Dei cõ-
uerſari, ludis, iocis, ac riſibus (vt de gra-
uioribus vitiis taceã) delectari. Nũquid Mat. 7.
hæc eſt via arcta ducens ad vitã, quam
(Chriſto docente) inueniunt pauci? Fac Eccl. 3.
ergo quod docet ſermo diuinus. Altio-
ra te ne quęſieris, & fortiora te ne ſcru-
tatus fueris, ſed quę præcepit tibi de⁹, il-
la cogita ſemp. Et: In ſuper vacuis rebus
noli ſcrutari multipliciter. Deniq; quid
ꝓdeſt cognitio creaturarũ, ſine dilectio
ne ac debita veneratione creatoris? Imo
vtiq; plurimũ obeſt, damnabilioré mq;
efficit ſciolũ. Non igit̃ magis delectet te
ſtudiũ naturalis philoſophię, quã theo-
logiæ, ſed in intellectu ac ſtudio ſacræ
paginę delectatio tua cõſiſtat pręcipua,
vt dicere poſſis. Quã dulcia faucib. meis Pſal. 118
eloqnia tua, ſuper mel ori meo. Et rur-
ſus. In via teſtimoniorũ tuorũ delecta-
tus ſum, ſicut in omnibus diuitiis. Itéq;:
Bonũ mihi lex oris tui ſuper milia auri
& argẽti. Hoc expertus Hugo de ſancto Hugo.
Victore: Nihil (inquit) in hac vita dul-

cius sentit̃,nihil auidius sumitur, nihil sic mentẽ ab amore mũdi separat, nihil sic animũ cõtra tẽtatiões roborat, nihil hoĩem sic iuuat & excitat ad omne bonũ, sicut studiũ sacrę scripturę. Et iterũ, In sacra scriptura quicquid docetur est veritas, qcq̃d præcipitur bonitas, quicquid promittitur, felicitas. Itaq; hoc est saluberrimũ studiũ, quod discit homo cognoscere semetipsum vitã corrigere, in omni gratia spiritus sancti proficere.
Augu. Idcirco hortatur Aug. Vtere lectione diuina pro speculo, fœda in te corrigẽdo, pulchra conseruãdo, pulchriora agẽdo. Pinguissimus est sermo diuinus, oẽs in se delitias cõtinẽs. Cũ hoc speculũ oculis mẽtis opponimus, faciẽ nostrã internã conspicimus, ibi sentimus quãtum ꝓfecimus, quãtũmue à ꝑfectione distamus. Hinc ait Isidorus. Geminũ confert donum lectio scripturarũ, quoniã mentis intellectum erudit, atq; à mũdi vanitatib. abstractũ hominẽ ad amorẽ Dei perducit. Nunquid huius sapientiæ studio aliud aliquod potest scientię studiũ
Grego. compararì? Prętereà audi Greg. Quãuis (inquit) omnem sciẽtiam & doctrinã sacra scriptura sine aliqua comparatione transcendat, quę vera prædicat, ad cœle

stem

ſtē patriā vocat, à terrenis deſideriis ad ſuperna amplectēda cor legētis inuitat, quę nec ſic clauſa eſt, vt paueſci debeat, neq; ſic patet vt vileſcat, quæ vſu faſtidium tollit, & tanto amplius diligitur, quāto amplius meditatur, omnes tamē ſcientias & doctrinas, etiā ipſo locutionis ſuæ more tranſcēdit. Hinc quoq; ait Hier. Ama ſtudia ſcripturarum, & vitia carnis non amabis. Cupio ergo animā tuā hac diuinę ſcripturę ſupnaturali ac nobiliſſima ſapiētia adornari, quæ æternæ ſummæ & increatæ ſapientię fulgor quidam radiúſq; conſiſtit, cuius lectio (teſte Hieronymo) ſenſum acuit, intellectū multiplicat, teporē calefecit, torporē repellit libidinis tela extinguit, gemitū excitat, lachrymas elicit, Deo nos ꝓximos facit, cui cum ſtudemus, ſpiritus ſanctus loquitur nobis, vt ait Iſidorus. Poſtremò huius ſacræ ac ſalutaris ſciētiæ ſingulariter capax es, cū & naturali acumine intellectus ſis decoratus, ita vt illud dicere queas: Puer erā ingenioſus, & ſortitus ſum animā bonā. Det itaq; tibi clemētiſſimus Deus tātam huius ſapientię delectationē, vt cū author libri ſapientię veraciter dicas, Hāc amaui & exquiſiui à iuuentute mea, & quęſiui

Hiero.

Hieroñ.

Iſidorus

ui sponsam eam mihi assumere, & ama
Prou. 3. tor factus sum formæ illius. Intrans in
domum meam conquiescam cum illa.
Non enim habet amaritudinē conuer-
satio eius, nec tædium conuictus illius,
sed gaudium atq; lætitiam. Hinc Salo-
mon loquitur: Pretiosior est sapientia
cunctis opibus, & omnia quæ desiderā-
tur, huic nō valent comparari. Absit er-
go, vt animam tuam in inferioribus vi-
lioribúsque scientiis occupes.

De duplici hominum via.

Articulus II.

Prou. 4. IVstorū semita quasi lux splēdens pro
cedit, & crescit vsq; ad perfectam diē,
via autem impiorum tenebrosa nesciūt
vbi coruunt, queadmodū in prima epi-
stola sua contestatur beatissimus euāge
1. Ioā. 1. lista Ioan. Deus lux est, & tenebræ non
sunt in eo vllæ. Deus nanque secundum
Diony. diuinum & magnum Diony. est lux pu
ra, plena, & infinita, fontalis, vitalis, &
intellectualis, & superpulcherrima. Cū
ergo ipse sit terminus viæ peregrinatio
nisq; nostrę, & finis totius vitę, laboris,
ac studiij nostri: per semitas splēdidas,
viásq; pulchras ad ipsum proficisci de-
bemus, quatenus via proportionata sit
termino & medium fini. Neq; enim ali

ter

ter ad eũ pertingitur. Porrò semita ista iustorum est actio virtuosa, cõuersatio bona, diuinæ legis præceptorúmq; eius obseruantia timorata. De quibus Salomon ait: Viæ Domini vię pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Sunt itaque vię istæ quibus ad deũ patriámq; procedimus, cogitationes bonæ, affectiones sanctæ, locutiões fructuosæ, & opera meritoria Deo accepta. Hæc merito vię seu semitæ nominantur, cũ sint media quędã quibus ab isto exilio ad patriã peruenitur. Quæ vtiq; semitæ rationabiliter splendidę appellantur: quoniam ex charitate & gratia (quę sunt supernaturalia animæ lumina) oriũtur, & qa tenebras vitiorum fugãt ab anima, & quia luci diuinæ & increatæ vniũt corda nostra, & quia operãtẽ Deo atq; hominib' reddunt spectabilem, mũdum & sanctum, proximis etiã exemplarem. Vnde dicit Apost. iustos tãquã luminaria lucere inter puersos. Peccatoribus quoq; conuersis. Fuistis (inqt) aliquãdo tenebrę, nũc autẽ lux in dño. Præterea semita ista iustorũ ꝓcedit à bono in melius, de imperfectione ad perfectionem, de virtute in virtutẽ, de via ad patriam, & crescit vsq; ad perfectã diem: vtiq; æternitatis,

Prou. 3.

Philip. 1.

Ephe. 2.

quia de fide pertingit ad speciē, hoc est, ad summę adorādæq; trinitatis æternā atq; beatificam visionē. Hęc est via electorum, via immaculata, via virtutū, de labore pœnitētię ducens ad requiē sempiternā. De qua via cantamus: Beati im maculati in via, qui ambulant in lege
Psal. 118 dñi. De qua ait beatus Iob: Viam Dei cu
Iob. 21. stodiui, & nō declinaui ex ea Hier. quo-
Hiere. 6. que: interrogate quę sit via bona, & am bulate in ea, & inuenietis refrigerium animab⁹ vestris. Insuper alia est via reproborū, via tenebrosa, hoc est, scelerata ac impia vita, quę verę rationis lumine caret, nec gratię luce pfunditur: sed passionū & concupiscentiarū caliginę obfuscat: quę rectū peruertit iudiciū, & ad infernaliū tenebrarū perducit ergastulū. Hæc via sunt habitus vitiosi, passionis effrenatæ, cōcupiscentiæ carnis, cogitationes peruersæ, opera mala, verba illicita, negligētiæ temporis, quę sic obtenebrāt aciem mētis, vt spiritalē suā ruinā non penset. Nēpe in hac via dānāda, ac lubrica (quę videtur impiis bona, quāuis nouissima eius ducant ad mortem) est casus à summo & incōmutabili bono Deo benedicto, vsq; ad bonū cōmutabile, caducum & vanum, à statu sa

lutis & gratiæ:ad statum dānationis & culpæ,à vita spiritali,ad vitā carnalem, & tādem à via prę́senti,ad carcerem infernalē.De qua via seu viis iniquis,scriptū est,Confundimini & erubescite sup viis vestris.Itaq; mi dilecte, non eas in viā ruinę, nō sequaris itinera vanitatis mundanę libertatísq; propriæ,sed viam sanctorū viriliter imitare.Qui enim ea quę carnē exterioréſq; sensus oblectāt sectatur,qui cordis dissolutionē, & gaudia mundi amplectitur,per viā tenebrosam progreditur.Qui vero iuxta euangelicę legis mandata ac documēta incedit,viam splendidam electorum elegit, potéstq; dicere cū Psalmista: Ab omni via mala prohibui pedes meos,vt custodiam verba tua. Quod vt implere mereamur oremus quotidie,imò sępissime deuotissima mente. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum,& nō dominetur mei omnis iniustitia.

Eccl. 36.
Psal. 118
Ibidem.

De triplici genere viatorum.
Articulus III.

CHristo cōfixus sum cruci. Viuo autem nō ego,viuit vero in me Christus. Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei, qui dilexit me & tradidit semetipsum pro me.Hęc de se-

Galat. 2.

ipſo ſcribit Apoſto. Porro hęc eſt Chriſtianę religionis ſapiētia ſalutaris, quod propter primorum parentum trāſgreſſionem vniuerſum genus humanum amœnitate & manſione paradiſi terreſtris priuatum eſt, atq; in mūdum hunc tanquā in vallē miſerię, in locū exilij, in regionem lōginquā, proiectū, quatenus iſto in loco pœnitentiā peragēdo, ſuāq; calamitatē inceſſanter deflēdo, mereatur poſt vitam hāc beatitudinis locum, ſeu patriam ingredi beatorū. Hinc ait
Grego. Greg. A regione noſtra (paradiſo.ſ.terreſtri) ſuperbiendo, inobediēdo, viſibilia ſequendo, cibum vetitum deguſtando diceſſimus, ſed ad eam neceſſe eſt vt flendo, obediēdo, viſibilia contēnendo, carníſq; appetitū frenādo, redeamus. Id circo oēs nos in ſęculo iſto viatores vocamur, quia vt ait Apoſt. Nō habemus
Heb.13. hic manentē ciuitatē, ſed futurā inquiri
2.Cor.5 mus. Et alio loco. Dū ſumus in corpore, peregrinamur à Dño. Per fidē eñ ambulamus, nō per ſpeciē. Simili rōne cantat
Pſa.38. Pſal. colloquēs Deo. Ne ſileas, qm̄ aduena ego ſum apud te & peregrinus, ſicut oēs patres mei. Porro ad viatorē prouidū pertinet, vt itineri ſuo neceſſaria habēs, aliis ſe non grauet onerib. neque in via

via ſine rationabili cauſa ſubſiſtat, neq; de his quę agũtur ab aliis, per quorũ ter minos trãſit, ſe intromittat, ſed regia via incedẽs, & neq; ad dexterã, nec ac ſiniſtrã declinãs, ſimplicíq; veſtitu ac victu cõtentus, ad patriã indeſinenter ſuſpiret, feſtinet & propinquet. Sic chri- 2.Cor.5.
ſtianus oĩs facere debet, vt ſcilicet ſe ꝓpendat peregrinũ eſſe in via pręſenti, & totã cõuerſationẽ ſuã diſponat atq; coaptet ad obtinendũ felicitatẽ futurã, cœleſtẽq; patriã. Omnia ſua ad dei gloriã ordinãdo, diuina præcepta implẽdo per vitam virtuoſam ad patriam aſpirãdo. Ad hoc ſi quidem hortatur nos apoſtolus Paulus, quũ ait: Reliquum eſt, vt qui Cor.7.
vtuntur hoc mundo, ſint tanquam non vtẽtes. Et qui habẽt vxores, ſint tanquã non habentes. Præterit enim figura huius mundi. Et rurſus: Habentes (inquit) 1.Tim.6
victũ & amictum, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Nam qui volũt diuites fieri, incidũt in tẽtationes & laqueũ diaboli. Felix qui ſic ſuam cognoſcit habitationem, dicens illud: Heu mihi, Pſal.119
quia incolatus meus prolongatus eſt. Qui hoc modo tendit ad patriam, proprie peregrinus vocatur. Sed quoniam nonnunquam contingit vt peregrinus,

vifis

visis his quæ fiunt in via, delectetur in illis, atq; subsistat talia intuendo, & noua inquirendo seu recitando, per quod in itinere retardatur, & minus patriæ recordatur. Imò interdum sic delectatur in talibus, aliena in terra, vt ex toto remaneat, neq; ad patriã suam perueniat. Idcirco est altior atq; perfectior modus eundi ad patriã electorũ, vt scilicet homo non solũ modo nũc dicto tendat ad regnum cœleste: sed insuper vniuersa sui itineris impeditiua nequaquã attendat, non curet nõ sentiat: imo tanquam non pertinentia ad se pertranseat atque contẽnat. Talis est qui non magis cupit laudari, quam vituperari: prosperari, quam aduersitatibus exerceri, ditari, quam inopiã pati: qui demum nihil eorum, in quibus delectatur vt hic mundus, libenter attendit, sed vt mortuus talibus, vana omnia paruipẽdit. Ad hanc perfectionẽ monet nos Paulus, dicendo: Semper mortificationẽ Iesu in corpore nostro circũferentes, vt & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Tales præterea erant quibus idem scribit
Coloss. Apost. mortui estis & vita vestra abscõdita est cum Christo in Deo. Talis fuit
Hiere. & Hieremias, qui loquens ad Deũ: Diẽ, inquit

inquit, hominis non concupiui, tu ſcis. Talis quoq; eſt omnis qui non gloriatur, niſi in domino, qui ſe iam alienum fecit à ſęculo iſto. Et talis proprie dicitur mortuus mundo. Veruntamen adhuc modus inuenitur ſublimior. Qui nimirum priuatũ ſui amorem plene extinxit, atq; in diuino amore perfectus eſt, ac per hoc ſeipſum in Deo perfecte ac ſpiritualiter diligit, non iã duntaxat cum peregrino viæ ſuæ ad Deum vitat obſtacula, nec ſolum cum mortuo non attendit ſęculi blandimenta ac proſpera, ſed & omnia quibus mũdus adhęret, quę mundus amat & reputat, vt ſunt diuitiæ atq; delitię mundi, carnis voluptas, mundi honores, vanæ hominũ laudes, propriæ voluntatis libertas. Hęc omnia toto corde abhorret, tãquam cruciamenta atq; hoſtilia cordis tormenta deteſtatur & refugit: eo quod talia curſum ſuũ ad Deũ, itérq; ſuũ ad patriam impedire potius valeant, quam iuuare. Deniq; ea quæ mundus reputat crucẽ, videlicet dura ſiue aduerſa, iſta toto affectu amplectitur, illis adhęret atq; cõfigitur (ſicut ſunt abſtinentiæ, diſciplina, vigiliæ) amat neſciri, cupit contẽni, & omnia dura pro Dei amore gaudenter

ter perferre: sciēs talia sibi prodesse, quātum ad Deum, ad satisfaciendum pro culpa, ad euadendum futura supplicia, ad proficiēdum in gratia. Per talia quoque præcipue CHRISTO pro se passo assimilatur, & maximam mercedem sibi in patria mercatur. Hinc gaudet in

Psal. 18. istis, sicut in omnibus diuitiis, sicut & reprobi gloriantur in prosperis sęculi huius. Qui ad hanc felicem perfectionem peruenit, dicere potest cum Paulo: Mihi absit gloriari, nisi in cruce Do-

Galat. 6. mini mei IESV CHRISTI, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mūdo. Vnde & iste propriè dicitur crucifixus, & non solum peregrinus, vt vt primus: aut mortuus, vt secundus. In hoc tertio peregrinationis gradu Christianæ religionis consistit sublimitas. Tales plane fuerunt beatissimi prin

Act. 5. cipes nostri sancti Aposto. qui quum à principibus sacerdotum flagellati fuissent & reprobati, ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Nunc ergo considera mi dilecte, in quo horum trium sis positus genere. Qui tantum ad primum genus seu gradum nondum peruenit, non se arbitretur

tur esse in statu salutis. Porrò industriæ tuæ erit, primo gradu non esse contentum, sed per secundum vsq; ad tertium velle conscendere: quatenus in carne mortali, cœliformem atq; Angelicam vitam ducens, quotidie in omni charitate, sapientia & gratia Christi mirabiliter crescens, inter amantissimos Dei gloriosi & sancti filios computeris, neque post vitam præsentem à gloria Dei diutius retarderis.

¶ Postremò de ista materia pulchra tractat in quodam sermone B. Bernardus, ex quo ista pro parte accepta sunt: Bernar. Noli stulto similis esse viatori, vt te mũdi huius pulchritudo, prosperitas, fauor, lætitiáque alliciant, delectent, à Deo auertant, à via ad patriã impediãt aut retardent. Noli hoc mundo vti pro patria:qa (vt venerabilis Beda scribit) Beda. hoc inter electos ac reprobos distat quod electi nunc peregrini, & exules patriam expectant in futuro, tantóque minus in præsenti gaudiis delectantur caducis:quanto futura sine fine gaudia se sperant accipere, & in æternũ regnare cum Christo. At vero reprobi hic habẽt patriam, cuius vitæ desideriis solummodo inhiant: Ideóque post hanc

vitam

vitam in exilium relegantur perpetuũ, vbi cunctis carentes voluptatibus, sola in tormentis patiantur aduersa.

De arcta via salutis, & lata via perditionis. *Artic.* IIII.

Matt. 7. INtrare per angustam portã, quia lata porta & spatiosa via, quę ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Sed angusta porta & arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam. Christus loquutus est verba hęc. Et quid vtiq; verbis his horribilius dici potuit, aut quid tã terribiliter sonat? Certe ad perterrendum corda nostra sufficere potuit, si aliud nihil Christus dixisset, nisi quod arcta est via salutis, spatiosa vero damnationis, quo pateret quam facile sit dãnari, difficile autem saluari. Iam vero dicendo quod pauci inueniunt viam arctam salutis, multi autem ambulẽt viam latam damnationis, euidenter insinuat, quod pauci saluentur, plurimíq; damnentur. Quod & alibi clarius protestatur: Mul-
Matt. 22 ti, inquiens, sunt vocati, pauci vero electi. Quis audito hoc verbo non expauescat, & contremiscat, si tamen vere fidelis est, & illuminatam sortitus est fidem? Talis nanque & tanta, tam alta & ardua

ardua est fides Christiana, vt licet certissime sciremus oẽs homines qui vnquam fuerunt, aut sunt in mundo esse saluandos, vno excepto: merito viatorũ vnusquisq; vehementer timeret, ne forte ipse esset ille dãnandus, & insuper cũ metu & reuerentia Deo seruiret. Quid Heb. 12. enim est, quęso, id quod credimus, quod statim post vitã hanc momentaneã deducemur ante tribunal Christi, veri omnipotentis Dei, & iudicis infallibilis, metuẽdi atq; iustissimi, recepturi ab eo aut pœnam æternã inferni, aut sempiterna gaudia cœli. Si hæc diligenti ac lympida fide attenderemus, mirũ si vnquam sine timore atq; tremore esse possemus. Sed malitia & negligẽtia nostra Simile. excæcat cor nostrũ. Si ituri essemus per campũ latronibus plenũ; in quo pauci transeuntes euaderent: quis non vehementer metueret, ne tẽporalem incurreret mortem? Nunc autẽ ambulamus per seculi huius campum, dæmonibus plenũm; in quo, sicut nunc dictũ est, pauci (comparatiue loquẽdo) euadũt dãnationem æternã. Nec tamẽ timemus, Matt. 7. sed ridemus, epulamur, iocamur, & vana ac periculosissima securitate resoluimur. Non ita, dilectissime frater, nõ ita

ſit apud nos, nõ ita ſuperficialiter audia
mus eloquia Chriſti, ne negligamus &
perdamus noſipſos perditione irrecupe
rabili, intolerabili, ſempiterna. Sed pro-
fundæ atq; ſolerter verba ſaluatoris im
Eſai. 8. pleamus, penſando quod ſcriptũ eſt: Do
minum exercituũ ſanctificate, ipſe pa-
uor veſter, & terror veſter. Illud quoq;:
Prou. 23 In timore domini eſto tota die, & habe
Hier. 10 bis ſpem in nouiſſimo. Vnde & Hiere-
mias iſta conſiderans, dixit: Non eſt ſi-
milis tui dñe. Magnus es tu, & magnũ
nomen tuũ in fortitudine, quis nõ time
bit te ô rex gentiũ? Hinc etenim ſcriptũ
Apoc. 17 eſt. Magna & mirabilia ſunt opera tua
dñe Deus omnipotẽs. Iuſtæ & verę ſunt
viæ tuæ dñe rex ſeculorũ. Quis non ti-
mebit, & magnificabit nomẽ tuũ, quo-
Matt. 7. niã iudicia tua manifeſta ſunt. Sed an-
tequàm de hoc plura cõmemorem, pau
ci dicenda ſunt de intellectu prędu-
ctorũ Chriſti verborum. Ait ergo angu
ſtã eſſe portã, arctámq; viã ſalutis, imò
(vt verius loquar) multum anguſtã val
déq; arctam. Ait nẽpe: Quàm anguſta,
id eſt, multum anguſta eſt porta. Spa-
tioſam vero aſſerit portam, latámq; viã
dãnationis perpetuæ. Ex præhabitis au-
tem patet intelligẽtia horũ verborum.
Siqui-

Siquidē paulò ante nunc introduxi, duplicem esse hominū viam. Vnā virtuosam ac splēdidam. Quæ est via seu vita electorū, Deo timorate atq; solicite seruientiū. Hæc autem est via arcta, & porta angusta, quoniā ars & virtus sunt circa difficilia. Quod statim clarius explanabo. Porro alia est via vitiosa ac tenebrosa, vtpote vita seu via reproborum. Quæ lata censetur, quoniā facile est à medio rationis discedere à rectitudine virtutis deficere, & legē diuinam omittere. Veruntamē circa hoc vtilis oritur questio. Cum enim iuxta philosophum ratio deprecetur ad optima. Virtus quoque, secūdum Damascenū, fit secundum naturā, videlicet rationi cōsentanea. Et secundū Tullium: imo secundū Augustinum atq; Basiliū, seminaria quædam virtutū nobis connata cōcreatáq; sunt: videtur quòd virtus sit maxime deliciosa ac facilis. Et respōdendū, quod vtiq; virtus ex sua natura est cōnaturalis, deliciosa, & facilis: sed difficultas virtutes adipiscendi, ac virtuose agendi est ex parte nostri videlicet ex impfectione, corruptione, infectionéq; nostri. Prçsertim autē propter originale peccatū, per quod quatuor vulnera animæ nostræ

Philoso.
Damasc.
Tullius.
Augusti.
Basilius.

infligũtur. Quæ sunt ignorantia in intellectu, malitia in voluntate, infirmitas in vi irascibili, cõcupiscẽtia in vi seu appetitu cõcupiscibili. Insup iuxta philosophũ quoq;, quo intellectualis substantia longius distat, occumbit, ac deficit an ente primo intellectu diuino, omnium rerũ vltimo fine tãto difficilius seu pluribus moribus ad ipsum pertingit. Cũ igitur anima rationalis in ordine intellectualium naturarũ sit ima ac vltima, in qua intellectuale lumẽ adeo debile est, vt ipsa in principio sui sit tanquam tabula rasa, depingibilis non depicta: elucescit quod ipsa difficillime ad vltimum finẽ Deum æternũ pertingat, quantũ in ipsa est. Et istud verũ est etiã de naturali animæ felicitate, naturalibúsq; loquẽdo virtutib[9]. Propterea multo verius est de supernaturali eius beatitudine (quę est visio Dei per speciem) virtutibúsq; infusis loquẽdo, cum talis finis tales quoq; virtutes pene incõparabiliter præstãtiores sint & sublimiores naturali beatitudine ac naturalibus virtutibus animę. Hinc aĩa nostra indiget incessabili adiutorio gratiæ Dei, & inspiratione ac motione ẽ. Præterea denique pene innumerabilia nobis occurrunt

rũt impedimenta virtutũ, tam ex parte ꝓpriæ carnis quam mũdi & dæmonis, quibꝰ à cõuersatiõe virtuosa nõ medio criter impedimur, retrahimur, aut tardamur. Vnde Bernar. Primum, inquit, impedimentum nostrum & occupatio grauis, ipsa est necessitas miseri corporis huius, quod dum modo somnũ; modo cibum, modo alia queq; requirit, nõ dubium quin frequenter nos ab exercitio spirituali impediat. Diabolus quoq; vt Petrus ait Apostol. tanquam leo rugiens circuit, quærens quẽ deuoret. Sed & mundus multa, heu, nimis offert virtutum obstacula, Hinc ergo perarduũ est, semper in medio permanet virtutum, & non declinare ad vitiosum extremum. Adhuc autem (vt Diony. docet) virtus seu actio virtuosa, est ex integra & omnifaria causa, omnibus virtutum circunstantiis pariter cõcurrentibus. Vitiũ vero est per cuiuslibet circũstãtiæ defectum, infinitisq; modis cõtigit errare, deficere, & perire. Vnde Salo. d. Stultorũ infinitus est numerus. Hic ergo via virtutũ est arcta, via vero vitiorum spatiosa. Et hoc maxime quantum ad incipiẽtes & imperfectos; nõ autem quo ad perfectos, sicut patebit.

Bernar.

1. Petr. 5

Dionys.

Eccl. 1.

Increpatio ignauiæ, negligentiæ, ac acediæ nostræ. Artic. v.

DIxit autẽ quidam ad Iesum: Dñe si pauci sunt qui saluãtur? Qui ait: Cõ
Luc. 1. tendite intrare per angustã portam: Ex his verbis innotescit, quòd præhabita verba de arcta via salutis Christus induxit ad demõstrandã saluãdorũ paucitatẽ. Preterea vt clarius agnoscamus quã vere arcta sit via salutis, aduertam⁹ ver
Gregor. ba Greg. Arcta, inquit, via, in qua quisq; studiose constringitur, qui sub præceptorũ custodia solicite coarctatur, est in hoc mũdo viuere, & de mundi huius cõcupiscentia nil habere, aliena non appetere, propria quoq; non tenere, laudes mundi despicere, opprobria pro Deo amare, gloriam fugere, despectum sequi, adulationes despicere, despicientes honorare, mala nocẽtium ex corde dimittere, dilectionísq; gratiã circa eos immobilẽ cõseruare. Quãuis ante hęc cæteráq; præsentiæ opera, vigiliæ, abstinẽtiæ, disciplinæ, cõcupiscentię & proprię voluntatis abiectio, sint arcta ac ardua, ad magnã tamen quietem perducũt, in
1. Cor. 1. cõparabile etiã præmium (quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis cõprehẽdere potest) eis ꝑmittitur

tur, vtputa beatitudo æterna, perfecta, pleniſſima, imò bonũ immenſum: quod eſt ipſemet Deus ſublimis & benedictus. Et in hoc patet intolerabilis negligentia, peruerſitas, atq; acedia noſtra, quòd pro tãto bono nolumus prædictã viam arctam ad modicum tempus incedere. Propter quod dicit Chryſoſtomus: Arctam viã ô homo iuſſus es ambulare, cur de requie & abundãtia percontaris? Et quidem qui principibus ſeculi huius miniſtrant, horũ nihil requirunt: ſed ſolum, ſi cõgruũ lucrum eis præſtabitur. Quo cognito, iã nullũ refugiũt laborẽ, nullum vitant periculum, neq; ſeruilia obſequia negant, peregrinationes longiſſimas ac periculoſiſſimas, contumelias, pœnas, temporum permutationes patiũtur ſpe lucri & auiditate pecuniæ. Nos econtrario qui cœlum, & cœleſtis regni diuitias quęrimus, de requie corporis percontamur, & aſpera pati dedignamur. Vide quãtũ illis molliores miſerabilioréſque ſumus. Quid dicis ô homo, quid agis? Cœlum paras aſcendere, & interrogas nequa tibi difficultas occurrat in itinere, neq̃d tibi in via aſperũ accidat aut laborioſum, & non erubeſcis de hoc, non pudore oppreſſus, ſub

Chryſo.

terram teipsum defodis? Si omnia nãq; tibi mala occurrerent, si vniuersa tibi pericula imminerent, conuitia, iniuriæ, calumniæ, gladius, ferrum, bestiæ, præcipitium, fames, ægritudo, & cũcta quæ dici possunt; vel excogitari super te irruerent; nónne hæc omnia tibi pro tanto præmio ridenda prorsus & contemnenda merito viderentur? Non ergo sit aliquis tam abiectus atq; infelix, támq; degeneris animi, vt cœlũ optans ascendere, de terrena requie, mundíque delitiis cogitet: quas non solum requirere, sed etiam paratas recipere indecorum est, penitúsque indignum. Idcirco ait
Grego. Gregor. Nullus labor durus, nullũ tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur. Laboremus ergo viriliter fortitérq; contra vitia præliemur: in Dei obsequió fatigari sit nobis prædulce: scientibus quod labor noster non erit inanis in Domino, sed erit
1.Cor.15 merces operi nostro. Deniq; qui in la-
Hier.13 bore hominũ non sunt (præsertim in
Psal. 72. labore pœnitentialium actuũ) & cum hominibus non flagellantur, cũ dæmo-
Hieron. nibus (secundum Hieronymum) flagellabuntur. Prçterea ad confundẽdum nostrum torporem, ad excitandum nostrum teporem, pensemus quanta ho-

mines ſeculares proterrenis, caducis, paruiſq; commodis agant, & patiantur: vt vel ſic diſcamus pro Dei amore, pro regno cœleſti, pro beatitudine ſempiterna, arctam viam digne incedere, omnia vana deſpicere, & Deo noſipſos promptiſſimo corde totaliter inuiolabiliterque offerre. Vt enim Augu. quoque commemorat quibus quæſo tempeſtatibus & procellis, quàm horribili & tremendæ ſæuitiæ cœli & maris, exponunt ſe mercatores, vt diuitias perituras acquirāt, maioribus quàm quibus acquiſitæ ſunt, periculis & tempeſtatibus plenas? Quos æſtus, quæ frigora, quæ pericula ab aquis, à foſſis, à præcipitiis, à fluminibus, à feris perferūt venatores? quē laborē eſuriendi & ſitiendi, quantas viliſſimi & ſordidiſſimi cibi & potus anguſtias, vt beſtiam capiāt? Secari & vri ſe homines patiuntur, vt dolores non æterni, ſed aliquātulo diuturnioris hulceris, acriorum dolorum præcio redimantur. Pro languida & incerta vltimę atque breuiſſimę vitæ vacatione immaniſſimis bellis miles atteritur. Pluribus fortaſſe annis in laboribus inquietus, quam in ocio quieturus. Sed in his omnibus qui hæc non amāt, eadem grauia

patiuntur. Qui vero amant, eadē quidē, sed nō grauia pati vident. Omnia enim sæua & immania prorsus facilia, & prope nulla efficit amor. Multo ergo certius, felicius, atq; virilius ad verā beatitudinem obtinendam in nobis faciat charitas: quod in illis ad miseriam facit cupiditas. Facile toleretur à nobis quælibet aduersitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, æterna requies comparetur. Nō enim sunt cōdignæ passiones huius tēporis ad futurā gloriā, quæ reuelabitur in nobis, vt dicit Apost. Non torpenti aut tepida mente, sed vere feruēti ministremus Deo altissimo, ne ipse nobis improperet illud Apocalyp. Scio opera tua, quia nec calidus es nec frigidus. Sed quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo.

Introductio scripturarum, ex quibus elucescit, quàm arcta sit via salutis.

Articulus VI.

Diliges Dominū Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primū mandatū. Hoc Dei mandatum omniū mandatorū finis est, ratio, atque perfectio. Ad cuius perfectam impletionem quantū in hoc statu

possibile est, non solum cætera vniuersa mandata:sed cuncta quoque Christi euangelica ordinantur consilia. Porrò mandatum hoc nõ nisi in patria omnino plenarie adimpletur. A religiosis vero quodammodo perfecte impletur, eo quòd omnia illa quæ diuinę dilectionis affectũ impediũt, abnegẽt & relinquãt: quatenus soli Deo iuxta ꝓfessionis suæ tenorem intẽti sint. Ab omni demũ viatore in tãtum necesseest ipsum impleri, quatenus nihil contra aut supra Deum diligat, in nullo nisi in Deo finaliter cõquiescat. Nunc autẽ de arcta via salutis dicta sunt plurima, patuítq; viam hanc esse diuinæ legis, seu præceptorũ ac documẽtorum Christi cũstodiã. Nunc ergo paulisper pensandum est, quæ'nam sint ardua ista Christi pręcepta ac documenta, propter quorũ difficultatẽ ipsemet Christus disseruit, viam quæ ducit ad vitã, esse tam arctam, portámq; angustã: spaciosam vero viã quæ ducit ad mortẽ & mortẽ æternam. Ecce saluator Rom. 8.
ait: Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Ego autẽ dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit Apoc. 3.
iudicio; qui autem dixerit fratri suo racha, id est, vocẽ indignationis, aut vitupera

perationis emiserit: reus erit concilio. Qui autē dixerit fatue, reus erit gehēnę
Mar. 12. ignis, videlicet dānatiōis æternę. Nónne arctum & metuendū & verbum hoc? Insuper ait: Audistis quia dictū est antiquis? Non periurabit. Ego autem dico vobis, nō iurate omnino. Sit autem sermo vester, est, est: non, non. Hinc & Iacob. in sua ait epistola: Ante omnia fratres nolite iurare. Iterum ait salua. Ego dico vobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe ei & alteram. Et qui voluerit tecū iudicio contendere, & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pallium. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos & orate pro persequētibus & calūniantibus vobis. Quid difficilius isto? Quemadmodum enim amicum diligere naturalissimum facillimúmque consistit, sic inimicum amare
Hiero. difficillimum est, secundum Hieronymum: & tamen necessarium est saluti. Imò qui vnum hominem odit, nullum vere ac spiritualiter diligit, sed nec seipsum, nec Deū cum sit in peccato mor-
Matt. 6. tali. Insuper ait saluator: Si non dimiseritis hominibus peccata, nec pater vester cœlestis dimittet vobis peccata ve-
stra

ſtra. Nolite theſaurizare in terra. No- Matt.7.
lite ſoliciti eſſe in craſtinum. Nolite iu Mat. 10.
dicare, vt non iudicemini. Nolite puta- Luc. 12.
re quod veni pacem mittere in terram.
Non veni pacem mittere, ſed gladium.
Veni enim ſeparare filiũ à patre ſuo, &
filiam à matre, & nurum à ſocru. Qui a- Mat. 10.
mat patrem vel matrẽ plus quam me, Luc. 14.
non eſt me dignus. Et qui non accipit
crucem ſuam & ſequitur me: nõ eſt me
dignus. Regnum cœlorum vim patitur. Mat. 11.
& violenti rapiũt illud. Omne verbum Luc. 12.
otioſum quod locuti fuerint homines, Mat. 11.
reddent de eo rationẽ in die iudicij. Qui
vult venire poſt me, abneget ſemeti-
pſum, & tollat crucem ſuã quotidie, &
ſequatur me. Qui enim voluerit animã
ſuam ſaluã facere: perdet eam. Qui au- Mat. 13.
tem perdiderit animã ſuã propter me, Luc. 1.
inueniet eam. Væ illi per quem ſcanda-
lum venit. Qui autẽ ſcandalizauerit v-
num de puſillis credentibus, expedit ei
vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo e-
ius, & demergatur in profundum ma-
ris. Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini Mat. 19.
ſicut paruuli, non intrabis in regnum Mar. 10.
cœlorum. Facilius eſt camelum per fo- Luc. 18.
ramen acus tranſire, quam diuitem in-
trare in regum cœlorum. Quicunq; vo Mat. 20.
luerit

Luc.6. luerit inter vos maior esse, sit vester mi-
nister. Væ vobis diuitibus; qui habetis
nunc consolationem vestrã. Væ vobis
qui saturati estis, quia esurietis. Væ vo-
bis qui ridetis nunc, quia lugebitis &
flebitis. Væ quum benedixerint vobis
Matt.8. homines omnes. Quid vides festucam
in oculo fratris tui, trabem autem in o-
culo tuo non consideras? Dixit autem
Iesus ad quẽdam: Sequere me. Qui ait:
Domine permitte mihi primũ ire & se-
Matt.10. pelire patrẽ meũ. Dixitq; illi Iesus, Per-
mitte mortuos sepelire mortuos suos.
Nolite timere eos qui corpus occidunt,
animam autẽ non possunt occidere. Sed
eum timete, qui potestatem habet cor-
pus & animã mittere in gehennã. Stul-
te hac nocte animã tuam repetent à te.
Luc.12. Quæ autem parasti, cuius erunt? Sic est
omnis qui thesaurizat, & nõ est in Deo
diues. Vẽdite quę possidetis, & date ele-
emosynam; nisi pœnitentiam egeritis,
omnes simul peribitis. Discedite à me
omnes operarij iniquitatis. Quum facis
prandiũ aut cœnã, noli vocare amicos
tuos, neq; fratres, neq; cognatos, neque
vicinos diuites, ne forte te reinuitẽt, &
fiat tibi retributio. Sed quum facis con
uiuium, voca pauperes, debiles, clau-

dos

dos & cæcos, & beatus eris. Si quis venit ad me, & non odit patrē suum, & matrem, & vxorē, & filios, & fratres suos, & sorores, adhuc & animā suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Quod hominibus altū est, abominatio est apud Deū, Quū feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur. Videte ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, aut curis seculi huius. Ex his aduertere potes charissime, quàm vere angusta & arcta sit via salutis. Veruntamen eorum quæ dicta sunt, quædā pertinēt ad præcepta, & ad illa omnes tenentur. Alia ad consilia, ad quæ religionē professi sunt obligati. Præterea ex aliis scripturis idem ostenditur. Dicit enim Apost. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixérūt cum vitiis & cōcupiscētiis. Ergo qui vitia & concupiscentias, nō extinguunt, nec corpus suū castigāt, ad Christum non pertinent. Rursus: Vidua, inquit, quę in deliciis viuit, viuēs mortua est. Viuēs quidē vita naturæ, mortua est

 morte

morte culpæ. Si ergo delitiose viuere, peccatū mortale est viduis: quanto magis clericis, monachis atq; canonicis? Ad idem possent alia multa adduci, sed ista sufficiant. Quæ quidē idcirco commemoraui, vt ad timorē dei, ad cordis custodiā, ad diuinæ scripturæ diligentiorem aduertentiā te inducā: ne tibi de diuina misericordia inaniter blādiaris: neq; de his qui spatiosam viā ambulāt, conformeris. Quia, vt ait Apost. si Christo compatimur, & conregnabimus. Si sustinemus, simul cum illo viuemus. Nónne iuxta Apost. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnū dei? Sed verū est; non tamē verificetur in te quod ait Barnardus: Domine, multi volunt tecum regnare, sed non compati: volunt consequi, sed non sequi: volunt inuenire sed non quærere. Itaq; tribulationes pati non terreamur, quum dicit Hieron. Nullus seruus Christi est sine tribulatione. Si tribulationem non pateris, nondum Christianus esse cœpisti.

Quomodo, non obstāte quod arcta est via salutis, nihilominus iugum Christi suaue est, & onus eius leue. Articulus VII.

Mat. 11. VEnite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos.

Tolli.

Tollite iugũ meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Iugũ enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Loquutus eſt Chriſtus verba hęc de ſeipſo. Porro iugũ Chriſti aliud prorſus nõ eſt, niſi euangelica lex ſeu diuinorum cuſtodia mandatorum: per quã ſub diuinæ voluntatis obedientia ligamur ac detinemur, atque à ſeculari vita reſtringimur. Onus vero ſaluatoris intelligi poteſt obſeruãtia cõſiliorũ ipſius. De tali iugo ſcriptũ eſt Threno tertio: Bonũ eſt viro, quum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Quod quidem reprobi à ſe repellũt, iuxta illud Hieremiæ ſecundo: A ſeculo cõfregiſti iugum, & dixiſti: nõ ſeruiã. Cõſtat itaq; idẽ eſſe in re viam arctã ſalutis, & portam vitæ anguſtam, cũ iugo Chriſti, & onere eius. Si ergo via ſalutis eſt arcta, & porta vitæ anguſta, quomodo iugum Chriſti ſuaue eſt & onus eius leue? Et reſpondendum, quod idem iugum, ſed eadẽ via incipiẽtibus, imperfectis, nondũ exercitatis, & ſpiritualis internęque vitę dulcedinem necdum expertis, eſt arcta, dura, ac laborioſa: quæ tamen perfectis, virtuoſis, purgatis, diuiniſq; vitis, ac feruenter Deũ amãtibus lata eſt,

infligũtur. Quæ ſunt ignorantia in intellectu, malitia in voluntate, infirmitas in vi iraſcibili, cõcupiſcẽtia in vi ſeu appetitu cõcupiſcibili. Inſup iuxta philoſophũ quoq;, quo intellectualis ſubſtantia longius diſtat, occumbit, ac deficit an ente primo intellectu diuino, omnium rerũ vltimo fine tãto difficilius ſeu pluribus moribus ad ipſum pertingit. Cũ igitur anima rationalis in ordine intellectualium naturarũ ſit ima ac vltima, in qua intellectuale lumẽ adeo debile eſt, vt ipſa in principio ſui ſit tanquam tabula raſa, depingibilis non depicta: elucefcit quod ipſa difficillime ad vltimum finẽ Deum æternũ pertingat, quantũ in ipſa eſt. Et iſtud verũ eſt etiã de naturali animæ felicitate, naturalibúſq; loquẽdo virtutib9. Propterea multo verius eſt de ſupernaturali eius beatitudine (quę eſt viſio Dei per ſpeciem) virtutibúſq; infuſis loquẽdo, cum talis finis tales quoq; virtutes pene incõparabiliter præſtãtiores ſint & ſublimiores naturali beatitudine ac naturalibus virtutibus animę. Hinc aĩa noſtra indiget inceſſabili adiutorio gratiæ Dei, & inſpiratione ac motione ſſ. Præterea deniq; pene innumerabilia nobis occurrunt

rũt impedimenta virtutũ, tam ex parte ꝓpriæ carnis quam mũdi & dæmonis, quib⁹ à cõuerſatiõe virtuoſa nõ medio criter impedimur, retrahimur, aut tardamur. Vnde Bernar. Primum, inquit, impedimentum noſtrum & occupatio grauis, ipſa eſt neceſſitas miſeri corporis huius, quod dum modo ſomnũ; modo cibum, modo alia quęq; requirit, nõ dubium quin frequenter nos ab exercitio ſpirituali impediat. Diabolus quoq; vt Petrus ait Apoſtol. tanquam leo rugiens circuit, quærens quẽ deuoret. Sed & mundus multa, heu, nimis offert virtutum obſtacula, Hinc ergo perarduũ eſt, ſemper in medio permanet virtutum, & non declinare ad vitioſum extremum. Adhuc autem (vt Diony. docet) virtus ſeu actio virtuoſa, eſt ex integra & omnifaria cauſa, omnibus virtutum circunſtantiis pariter cõcurrentibus. Vitiũ vero eſt per cuiuſlibet circũſtãtiæ defectum, infinitiſq; modis cõtigit errare, deficere, & perire. Vnde Salo. d. Stultorũ infinitus eſt numerus. Hic ergo via virtutũ eſt arcta, via vero vitiorum ſpatioſa. Et hoc maxime quantum ad incipiẽtes & imperfectos; nõ autem quo ad perfectos, ſicut patebit.

Bernar. | 1. Petr. 5 | Dionyſ. | Eccl. 1.

Increpatio ignauiæ, negligentiæ, ac acediæ nostræ. Artic. V.

DIxit autẽ quidam ad Iesum: Dñe si pauci sunt qui saluãtur? Qui ait: Cõ
Luc. 1. tendite intrare per angustã portam: Ex his verbis innotescit, quòd præhabita verba de arcta via salutis Christus indu xit ad demõstrandã saluãdorũ paucitatẽ. Preterea vt clarius agnoscamus quã vere arcta sit via salutis, aduertam⁹ ver
Gregor. ba Greg. Arcta, inquit, via, in qua quisq; studiose constringitur, qui sub præceptorũ custodia solicite coarctatur, est in hoc mũdo viuere, & de mundi huius cõcupiscentia nil habere, aliena non appetere, propria quoq; non tenere, laudes mundi despicere, opprobria pro Deo amare, gloriam fugere, despectum sequi, adulationes despicere, despicientes honorare, mala nocẽtium ex corde dimittere, dilectionísq; gratiã circa eos immobilẽ cõseruare. Quãuis ante hęc cæteráq; præsentiæ opera, vigiliæ, abstinẽtiæ, disciplinæ, cõcupiscentię & proprię voluntatis abiectio, sint arcta ac ardua, ad magnã tamen quietem perducũt, in-
1. Cor. 1. cõparabile etiã præmium (quod oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis cõprehẽdere potest) eis ꝓmittitur

tur, vtputa beatitudo æterna, perfecta, plenissima, imò bonũ immensum: quod est ipsemet Deus sublimis & benedictus. Et in hoc patet intolerabilis negligentia, peruersitas, atq; acedia nostra, quòd pro tãto bono nolumus prædictã viam arctam ad modicum tempus incedere. Propter quod dicit Chrysostomus: Arctam viã ô homo iussus es ambulare, cur de requie & abundãtia percontaris? Et quidem qui principibus seculi huius ministrant, horũ nihil requirunt: sed solum, si cõgruũ lucrum eis præstabitur. Quo cognito, iã nullũ refugiũt laborẽ, nullum vitant periculum, neq; seruilia obsequia negant, peregrinationes longissimas ac periculosissimas, contumelias, pœnas, temporum permutationes patiũtur spe lucri & auiditate pecuniæ. Nos econtrario qui cœlum, & cœlestis regni diuitias quærimus, de requie corporis percontamur, & aspera pati dedignamur. Vide quãtũ illis molliores miserabilioresque sumus. Quid dicis ô homo, quid agis? Cœlum paras ascendere, & interrogas nequa tibi difficultas occurrat in itinere, neqd tibi in via asperũ accidat aut laboriosum, & non erubescis de hoc, non pudore oppressus, sub Chryso.

terram teipsum defodis? Si omnia náq; tibi mala occurrerent, si vniuersa tibi pericula imminerent, conuitia, iniuriæ, calumniæ, gladius, ferrum, bestiæ, præcipitium, fames, ægritudo, & cũcta quæ dici possunt; vel excogitari super te irruerent, nónne hæc omnia tibi pro tanto præmio ridenda prorsus & contemnenda merito viderentur? Non ergo sit aliquis tam abiectus atq; infelix, támq; degeneris animi, vt cœlũ optans ascendere, de terrena requie, mundíque delitiis cogitet: quas non solum requirere, sed etiam paratas recipere indecorum est, penitúsque indignum. Idcirco ait

Grego. Gregor. Nullus labor durus, nullũ tempus longum videri debet, quo gloria æternitatis acquiritur. Laboremus ergo viriliter fortitérq; contra vitia præliemur: in Dei obsequio fatigari sit nobis prædulce: scientibus quod labor noster non erit inanis in Domino, sed erit

1.Cor.15 merces operi nostro. Deniq; qui in la-

Hier.13 bore hominũ non sunt (præsertim in

Psal. 72. labore pœnitentialium actuũ) & cum hominibus non flagellantur, cũ dæmo-

Hieron. nibus (secundum Hieronymum) flagellabuntur. Prçterea ad confundẽdum nostrum torporem, ad excitandum nostrum teporem, pensemus quanta ho-

mines ſeculares pro terrenis, caducis, paruiſq; commodis agant, & patiantur: vt vel ſic diſcamus pro Dei amore, pro regno cœleſti, pro beatitudine ſempiterna, arctam viam digne incedere, omnia vana deſpicere, & Deo noſipſos promptiſſimo corde totaliter inuiolabiliterque offerre. Vt enim Augu. quoque commemorat quibus quæſo tempeſtatibus & procellis, quàm horribili & tremendæ ſæuitiæ cœli & maris, exponunt ſe mercatores, vt diuitias perituras acquirãt, maioribus quàm quibus acquiſitæ ſunt, periculis & tempeſtatibus plenas? Quos æſtus, quæ frigora, quæ pericula ab aquis, à foſſis, à præcipitiis, à fluminibus, à feris perferũt venatores? quẽ laborẽ eſuriendi & ſitiendi, quantas viliſſimi & ſordidiſſimi cibi & potus anguſtias, vt beſtiam capiãt? Secari & vri ſe homines patiuntur, vt dolores non æterni, ſed aliquãtulo diuturnioris hulceris, acriorum dolorum præcio redimantur. Pro languida & incerta vltimę atque breuiſſimę vitæ vacatione immaniſſimis bellis miles atteritur. Pluribus fortaſſe annis in laboribus inquietus, quam in ocio quieturus. Sed in his omnibus qui hæc non amãt, eadem grauia

patiuntur. Qui vero amant, eadē quidē, sed nō grauia pati videnť. Omnia enim sæua & immania prorsus facilia, & prope nulla efficit amor. Multo ergo certius, felicius, atq; virilius ad verā beatitudinem obtinendam in nobis faciat charitas: quod in illis ad miseriam facit cupiditas. Facile toleretur à nobis quælibet aduersitas temporalis, vt æterna pœna vitetur, æterna requies comparetur. Nō enim sunt cōdignæ passiones huius tēporis ad futurā gloriā, quæ reuelabitur in nobis, vt dicit Apost. Non torpenti aut tepida mente, sed vere feruēti ministremus Deo altissimo, ne ipse nobis improperet illud Apocalyp. Scio opera tua, quia nec calidus es nec frigidus. Sed quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo.

Introductio scripturarum, ex quibus elucescit, quàm arcta sit via salutis.

Articulus VI.

Diliges Dominū Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota ánima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primū mandatū. Hoc Dei mandatum omniū mandatorū finis est, ratio, atque perfectio. Ad cuius perfectam impletionem quantū in hoc statu

possib

possibile est, non solum cætera vniuersa mandata: sed cuncta quoque Christi euangelica ordinantur consilia. Porrò mandatum hoc nõ nisi in patria omnino plenarie adimpletur. A' religiosis vero quodammodo perfecte impletur, eo quòd omnia illa quæ diuinę dilectionis affectũ impediũt, abnegẽt & relinquãt: quatenus soli Deo iuxta ꝓfessionis suæ tenorem intẽti sint. Ab omni demũ viatore in tãtum necesse est ipsum impleri, quatenus nihil contra aut supra Deum diligat, in nullo nisi in Deo finaliter cõquiescat. Nunc autẽ de arcta via salutis dicta sunt plurima, patuítq; viam hanc esse diuinæ legis, seu præceptorũ ac documẽtorum Christi cũstodiã. Nunc ergo paulisper pensandum est, quæ'nam sint ardua ista Christi pręcepta ac documenta, propter quorũ difficultatẽ ipsemet Christus disseruit, viam quæ ducit ad vitã, esse tam arctam, portámq; angustã: spaciosam vero viã quæ ducit ad mortẽ & mortẽ æternam. Ecce saluator Rom. 8.
ait: Audistis quia dictum est antiquis: Non occides. Ego autẽ dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit Apoc. 3.
iudicio; qui autem dixerit fratri suo racha, id est, vocẽ indignationis, aut vitupera

perationis emiserit: reus erit concilio. Qui autē dixerit fatue, reus erit gehēnę
Mar. 12. ignis, videlicet dānatiōis æternę. Nónne arctum & metuendū & verbum hoc? Insuper ait: Audistis quia dictū est antiquis? Non periurabit. Ego autem dico vobis, nō iurate omnino. Sit autem sermo vester, est, est: non, non. Hinc & Iacob. in sua ait epistola: Ante omnia fratres nolite iurare. Iterum ait salua. Ego dico vobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe ei & alteram. Et qui voluerit tecū iudicio contendere, & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pallium. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos & orate pro persequētibus & calūniantibus vobis. Quid difficilius isto? Quemadmodum enim amicum diligere naturalissimum facillimúmque consistit, sic inimicum amare
Hiero. difficillimum est, secundum Hieronymum: & tamen necessarium est saluti. Imò qui vnum hominem odit, nullum vere ac spiritualiter diligit, sed nec seipsum, nec Deū cum sit in peccato mor-
Matt. 6. tali. Insuper ait saluator: Si non dimiseritis hominibus peccata, nec pater vester cœlestis dimittet vobis peccata vestra

ſtra. Nolite theſaurizare in terra. No- Matt. 7.
lite ſoliciti eſſe in craſtinum. Nolite iu- Mat. 10.
dicare, vt non iudicemini. Nolite puta- Luc. 12.
re quod veni pacem mittere in terram.
Non veni pacem mittere, ſed gladium.
Veni enim ſeparare filiũ à patre ſuo, &
filiam à matre, & nurum à ſocru. Qui a- Mat. 10.
mat patrem vel matrẽ plus quam me, Luc. 14.
non eſt me dignus. Et qui non accipit
crucem ſuam & ſequitur me: nõ eſt me
dignus. Regnum cœlorum vim patitur. Mat. 11.
& violenti rapiũt illud. Omne verbum Luc. 12.
otioſum quod locuti fuerint homines, Mat. 11.
reddent de eo rationẽ in die iudicij. Qui
vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuã quotidie, &
ſequatur me. Qui enim voluerit animã
ſuam ſaluã facere: perdet eam. Qui au- Mat. 13.
tem perdiderit animã ſuã propter me, Luc. 1.
inueniet eam. Væ illi per quem ſcandalum venit. Qui autẽ ſcandalizauerit v-
num de puſillis credentibus, expedit ei
vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo e-
ius, & demergatur in profundum maris. Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini Mat. 19.
ſicut paruuli, non intrabis in regnum Mar. 10.
cœlorum. Facilius eſt camelum per fo- Luc. 18.
ramen acus tranſire, quam diuitem intrare in regum cœlorum. Quicunq; vo- Mat. 20.
luerit

Luc. 6. luerit inter vos maior esse, sit vester mi
nister. Væ vobis diuitibus; qui habetis
nunc consolátionem vestrã. Væ vobis
qui saturati estis, quia esurietis. Væ vo-
bis qui ridetis nunc, quia lugebitis &
flebitis. Væ quum benedixerint vobis
Matt. 8. homines omnes. Quid vides festucam
in oculo fratris tui, trabem autem in o-
culo tuo non consideras? Dixit autem
Iesus ad quẽdam: Sequere me. Qui ait:
Domine permitte mihi primũ ire & se-
Matt. 10. pelire patrẽ meũ. Dixítq; illi Iesus, Per-
mitte mortuos sepelire mortuos suos.
Nolite timere eos qui corpus occidunt,
animam autẽ non possunt occidere. Sed
eum timete, qui potestatem habet cor-
pus & animã mittere in gehennã. Stul-
te hac nocte animã tuam repetent à te:
Luc. 12. Quæ autem parasti, cuius erunt? Sic est
omnis qui thesaurizat, & nõ est in Deo
diues. Vẽdite quę possidetis, & date ele-
emosynam; nisi pœnitentiam egeritis,
omnes simul peribitis. Discedite à me
omnes operarij iniquitatis. Quum facis
prandiũ aut cœnã, noli vocare amicos
tuos, neq; fratres, neq; cognatos, neque
vicinos diuites, ne forte te reinuitẽt, &
fiat tibi retributio. Sed quum facis con
uiuium, voca pauperes, debiles, clau-
dos

dos & cæcos, & beatus eris. Si quis venit ad me,& non odit patrẽ suum,& matrem,& vxorẽ,& filios,& fratres suos,& sorores, adhuc & animã suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Quod homini bus altũ est, abominatio est apud Deũ, Quũ feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Omnis qui se exaltat, humiliabitur,& qui se humiliat, exaltabitur. Videte ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, aut curis sæculi huius. Ex his aduertere potes charissime, quàm vere angusta & arcta sit via salutis. Veruntamen eorum quæ dicta sunt, quædã pertinẽt ad præcepta, & ad illa omnes tenentur. Alia ad consilia, ad quæ religionẽ professi sunt obligati. Præterea ex aliis scripturis idem ostenditur. Dicit enim Apost. Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerũt cum vitiis & cõcupiscẽtiis. Ergo qui vitia & concupiscentias, nõ extinguunt, nec corpus suũ castigãt, ad Christum non pertinent. Rursus: Vidua, inquit, quę in deliciis viuit, viuẽs mortua est. Viuẽs quidẽ vita naturæ, mortua est

morte

Tollite iugũ meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Iugũ enim meum ſuaue eſt, & onus meum leue. Loquutus eſt Chriſtus verba hęc de ſeipſo. Porro iugũ Chriſti aliud prorſus nõ eſt, niſi euangelica lex ſeu diuinorum cuſtodia mandatorum: per quã ſub diuinæ voluntatis obedientia ligamur ac detinemur, atque à ſeculari vita reſtringimur. Onus vero ſaluatoris intelligi poteſt obſeruãtia cõſiliorũ ipſius. De tali iugo ſcriptũ eſt Threno tertio: Bonũ eſt viro, quum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Quod quidem reprobi à ſe repellũt, iuxta illud Hieremiæ ſecundo: A ſeculo cõfregiſti iugum, & dixiſti: nõ ſeruiã. Cõſtat itaq; idẽ eſſe in re viam arctã ſalutis, & portam vitæ anguſtam, cũ iugo Chriſti, & onere eius. Si ergo via ſalutis eſt arcta, & porta vitæ anguſta, quomodo iugum Chriſti ſuaue eſt & onus eius leue? Et reſpondendum, quod idem iugum, ſed eadẽ via incipiẽtibus, imperfectis, nondũ exercitatis, & ſpiritualis internęque vitę dulcedinem necdum expertis, eſt arcta, dura, ac laborioſa: quæ tamen perfectis, virtuoſis, purgatis, diuiniſq; vitis, ac feruenter Deũ amãtibus lata eſt,

facilis atq; dulcissima, ita vt per eã noctius currant, quã eant. Vnde vir sanctus fatetur: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meũ. Et denuo: Ambulabam, inquit, in latitudine, quia mandata tua exquisiui. Porro nulla forma, nullúsq; habitus promptius, aut delectabilius operatur, quã amor: quoniã amor ex propria natura & ratiõe inclinat & trahit amantẽ ad actum: propter quod ponderi comparatur. Quum ergo omnium actuum meritoriorũ causa, directrix ac imperatrix sit charitas, quæ animę vita vocatur, & sine qua nihil est meritoriũ: palã est quod quanto in Dei amore proficimus, tãto ea quę dei sunt, delectabilius exercemus, ea quoq; quæ mũdi sunt, cordialius abhorrem⁹. Imo feruido amatori nil prorsus iucundius quàm aliquid facere pro dilecto. Hinc Rabanus. Nil durum, inquit, nil graue, nil asperum, nil letale computat amor verus. Quod ferrum, quæ vulnera, quæ

Bernar. pœna: quę mortes amorem perfectũ poterunt superare? Si amor est, omnia vincit, nec sentit laborẽ. Thesaurus indeficiẽs est amor Dei. Quẽ qui habet, diues est: quo qui caret, egenus est. Proinde tãto magis delectat opus bonũ, displicẽtque

cétq; peccatum, quanto amplius diligitur deus summum & incõmutabile bonũ, Aristoteles quoq; testatur, quod signũ virtutis, est delectatio fiés in opere. Idcirco quo virtuosiores efficimur, eo plenius in bonis actib⁹ delectamur. Iterum sicut natura est naturaliũ operationũ principium: sic gratia Dei gratificans est omniũ meritoriorũ actuum primum, formale, immediatũ, intrinsecũmque principium. Quemadmodũ ergo bene dispositi in natura, faciliter & iucunde opera naturæ exercent: sic quũ homo in gratia Dei cœperit abũdare: omne opus Dei quotidie magis hilariter implet. Quod quidẽ mitibus atq; humilib. præcipue solet euenire. Hinc ait Bernar. Nil arduũ humilibus, nihil asperũ mitibus. Et facile omnia præcepta veniunt in effectu, quando & gratia prætendit auxilium, & obedientia molit imperium. Nec dura ibi necessitate seruitur, vbi diligitur quod iubetur. At vero si profunde ac sapienter recogitemus nos pro Deo altissimo operari quæ agimus, nil vltra arctum aut arduũ arbitrabimur: imo si pro eo omnes moriamur, omnesque virtutes iugiter exequamur, nil dignum gerimus ad ea quæ Bernar. Gregor.

ab ipso precepimus. Propterea dicit
Gregor. Grego. Si mens forti intentione in Deũ
dirigitur; quicquid sibi in hac vita ama
rũ occurrit, dulce æstimat, Omne quod
affligit, requiem putat. Cõstat præterea,
quod quanto anima fortius intenta est
vni alicui, tanto intẽtio eius circa aliud
magis remittitur. Quemadmodũ ergo
seculi amatores, qui se pœnitus impli-
cant mundo, & transitoriis toti occupã-
tur: spiritalia & diuina omnino fasti-
diunt, diuinum obsequiũ sine affectu &
gustu festinanter persoluunt. Sic Dei
amatores, qui prorsus se diuinis manci-
pant, & integerrima mente Deo inhæ-
rere, vacare, vniri exoptãt, ea que mũ-
di sunt vehementer fastidiunt, detestan-
tur, refugiunt: in laudibus Dei incessa-
biliter occupari gaudent & cupiunt, ar-
ctámque viam delitiose incedunt. Hoc
est quod sanctus contestatur Gregorius
Cant. 8. Fortis est vt mors dilectio. Quoniã, in-
Gregor. quit, sicut mors corpus interimit, sic ab
amore temporalium rerũ spe vitę æter-
næ, charitas Dei occidit. Quem enim
perfecte absorbuerit, ad terrena foris
desideria velut insensibilem reddit. Et
iterum: Necesse est vt cui Christus dul-
cescit, mundus protinus amarescat. Hæc
ideo

ideò dixi, vt te quàm dilectiſſime frater, à mundi amore auertã, atq; ad ſynceriſſimã in Deo delectationẽ inuitẽ, ad ſtatũ perfectionis alliciã, atq; ad experiendũ quam dulcis eſt Deus, quã dulce ſit ei familiariter adhęrere, feruẽter ſeruire inducã, vt ſis nõ iam duntaxat ſeruus, ſed & amicus dilectúſq; filius creatoris tui ac ſaluatoris. Hoc enim plus appetẽdum eſt tibi, quã vniuerſus hic mũdus, cũ omni ſuo ornatu & gloria. Spero quod Dñs dabit tibi de his omnibus intellectũ. Non enim præſumo exhortationẽ meã tibi in aliquo profuturã, niſi aſſit ſpiritus ſanctus donans guſtum & ſapientiam per inſpirationem occultã. Quẽadmodum ſcriptum eſt: Inſpiratio omnipotentis dat intelligentiam.

Quid ſit contẽnere, relinquere, & non diligere mundum. Et quid in tali loquutione nomine mundi deſignetur. Artic. VIII.

AMicitia huius mundi inimica eſt Deo. Si quis ergo voluerit amicus fieri mũdi huius, inimicus dei cõſtituetur. Quemadmodũ Augu. teſtatur: Sola dilectio diſtinguit inter filios dei & filios diaboli. In filiis etenim dei regnat & pręualet amor diuinus ac ſpiritualis: per quẽ ad cœleſtia iugiter tendunt. In

filiis vero diaboli, regnat & præualet amor mundi, amor priuatus, improbus & inordinatus, qui diuinę charitatis est venenũ. Tota ergo sacra scriptura hortatur nos ad priuati atq; mũdani amoris extirpationẽ, & itẽ ad proficiendũ in dilectione Dei ac proximi. Porro priuatus est amor quo ad nos ipsos vitiose reflectimur: ea videlicet appetẽdo quę nostræ naturæ vtilia seu delectabilia sunt in ordine ad seipsam, nõ quãtũ ad Deũ: vt sunt mundi deliciæ atq; diuitiæ, honores, laudes, cætęráq; mũdana similia. Qui autẽ diligit se vere in Deo: omnia ista contẽnit & abiicit, quantũ ad vsum superfluum, vel quantum ad plenariam abnegationem. Sed quoniã omnis creatura Dei est bona, ideóq; amanda, iubemúrq; inimicos diligere, nec quẽquã debemus cõtẽnere, nisi nos ipsos, Esaia dicente: Væ qui spernis, nónne & ipse sperneris? Hinc igitur habet quęstionẽ, quomodo intelligendũ sit, quod scriptura præcipit nos mundũ odire ac spernere. Deniq; si omnis qui diligit mũdum, Dei inimicus efficitur: videtur quòd mũdi cõtẽptus sit de necessitate salutis. Ex quo vltra inferre quis posset, quòd oẽs seculares & cõiugati essent in statu dã-

 nationis,

nationis. Ad horum solutionem habendam, aduertendum, quòd mũdus diuersis modis accipitur, tam à philosophis quam theologis. Nã & quidam philosophorum, videlicet Plato & Pythagoras, discipulos suos ad mundi hortabantur contẽptũ. Primo igitur mũdus accipitur pro elemẽto terræ; seu orbe terrarũ. Sic sumitur in Euangelio, vbi loquitur Christus Apost. Euntes in mundũ vniuersum, prædicate Euãgeliũ omni creaturæ. Sic quoq; dicunt philosophi, quòd minima stella cœli maior est toto mundo. Secũdo accipitur mũdus pro tota regione elementari atq; mixtorũ. De quo accidi potest illud Apost. 1. Corinth. 7. Præterit figura huius mũdi. Iuxta hunc sensum dicit philosophorum princeps: Oportet hunc mundũ contiguũ esse lationibus superiorum, vt tota virtus eius inde gubernetur. Tertio, mũdus accipitur pro tota substãtia corporali creata. Sic Plato in Timęo tractat de productione mundi sensibilis. Quarto sumitur mũdus pro toto vniuerso, in quo visibilia & inuisibilia, separatæ substantiæ & materiales comprehẽduntur. De quo accipi potest illud: Mundus per ipsum factus est. Sicque Philosophus ait:

Extra mundũ nihil eſt. Quinto, accipitur mundus pro hominibus in mundo hoc inferiori manentibus, ſeu pro toto genere humano. De quo dicit Apoſto. Omnis (ſeu totus) mundus ſubditus ſit Deo. Et Chriſtus: Prædicabit hoc Euãgelium regni in vniuerſo mundo. Sexto, accipitur mundus pro electis & prędeſtinatis hominibus. De quo legitur: Sic Deus dilexit mũdum, vt filiũ ſuum vnigenitũ daret. Septimo mundus accipitur pro pręſcitis, peruerſis & reprobis. De quo Chriſtus ait ad Iudæos: Vos de hoc mundo eſtis, ego nõ ſum de hoc mũdo, id eſt, de numero impiorũ hominum, mundanã ac vanã vitã ducentiũ, de quorũ numero eſtis vos. Itémq; ad Apoſt. Quia de mũdo nõ eſtis, ſed quia ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mũdus. Hoc modo mũdus frequenter magis accipitur in ſcripturis, pręſertim in Euãgelio atq; epiſtolis S. Ioãnis; Poſtremò Hugo in libro quem de mundi vanitate cõpoſuit, accipit mundũ pro mutabilitate cõuerſationis humanæ in mundo iſto. Quum ergo ſcriptura diuina iubet mundum contẽni odióq; haberi, iuxta illud: Nolite diligere mũdum, neq; ea quæ in mundo ſunt, per mũdum

intelli

intelligendi ſunt homines mundani & vani, trāſitoriis nō diuinis intenti: bona quoq; terrena, & ea quę mūdani reputāt magna, vt ſunt temporaliter ꝓſperari, carnaliter delitiari, laudari, ac honorari, ditari, ac ſublimari. Oīa iſta & ſenſibilia & tēporalia, vniuerſa cōtēnenda odiendáq; ſunt: non quantū ad id quod eſſentialiter ſunt, ſed inquātum in via Dei nobis obſiſtunt, itérq; noſtrum ad patriam impediunt aut retardant, & ne eis finaliter inhæreamus, quemadmodum hi qui in bonis creatis caducis, ſibi finē conſtituunt, ea magis quam Deū quærendo, amando, cogitando, optādo. Cum ergo videmus quempiam in ſeculo iſto multipliciter proſperari, atq; ad libitum conuerſari: nō reputemus non magnificemus, nō affectemus huiuſmodi vitā, nec talem hominē magnipendamus, ſed potius vilipendamus, non odiendo naturā, neq; ſpernendo abſolute perſonā, ſed vitia eius, & eū quantum ad illa per quæ elongatur à Deo æterno ac adorando. Vnde de viro iuſto cantamus: Ad nihilum deductus eſt in cōſpectu eius malignus: timētes autem Dn̄m glorificat. Sic quoq; Ariſ. in Ethicis ait: Quod magnanimus eſt contemptiuus:

Mūdana quomodo odio habēda.

Pſal. 14.

Ariſtot.

quoniã paruipẽdit aliquos, in quantum viliter viuunt. Nihilominus personis iniquis, quantum ad id quod sunt, charitatis & piæ cõpassionis affectũ debemus impendere, tãto amplius, quãto videmus eos plus implicari & obtenebrari, florere, gaudere, & exaltari in se-
Hiero. culo isto. Propter quod dicit Hiero. Peccatores tũc perpendimus magis miseros: quãdo cõspicimus eos in culpis suis sine pœna relictos. Imò, vt idẽ ait gloriosus Hiero. atq; Ambro. Nullũ est cer-
Idem. tius signũ reprobationis diuinæ, & dã-
Ambro. nationis futuræ, quã ꝓsperari & sine flagello esse in vita pręsenti, præsertim cũ
Apoc. 3. dñs dicat: Ego quos amo, arguo & castigo.
5 go. Nũc considerare incũbit, quomodo contẽptus & odiũ mundi sit de necessitate salutis. Nisi enim aliquomodo esset de necessitate salutis: nõ dixisset S. Ioã: Si quis diligit mundũ, non est charitas
1. Ioã. 2. Dei patris in eo. Itaq; aduertendum, ꝙ
Quibus modis odio habẽdus sit mũdus. duo sunt gradus odiẽdi contẽnendíque mũdũ, loquẽdo in genere. Primus est vt mũdus, & ea quæ mũdi sunt cõtẽnãtur, ac odio habeãtur, in quantũ directe à Deo impediũt & auertũt, hoc est, ne su-
Mundũ odisse pra vel cõtra Deũ amẽtur, ne eis cõtra diuina præcepta quis cõformetur, aut

acquie

acquiescat:ne bona terrena cœlestibus quo sit
præferat bonis,nec laudes honoréſq; tē de neceſ
porales cœleſtibus anteponat : ne vitā ſitate ſa-
præſentē amet ampli⁹, quā futurā. Hoc lutis.
modo contēptus & odiū mūdi eſt de ne
ceſſitate ſalutis,ita quòd vnuſquiſq; te-
netur ſic contēnere mūdū, tam ſolutus
quā coniugatus. Quod nō mediocriter
opinor difficile his qui cōuerſantur in
mūdo.Secūdus vero gradus contēnen- II.
di mundū eſt per plenā omniū munda-
norū abnegationē:vt quis diuitias,deli
ciáſq; mundi abiiciēs,Deo in volūtaria
paupertate & vera caſtitate eligat deſer
uire.Sic mundū contemnere,eſt tempo
ralibus rebus,ſeculi pōpis, ſecularibus
moribus ac dignitatibus renunciare,
omnē ſeculi vanitatē deſpicere,per viā
conſiliorū Dei incedere.Quod qui fece-
rit,certū eſt quòd mūdanis hominibus
diſplicebit. Quoniā ſicut ſimilitudo eſt
cauſa amoris & cōplacētiæ,ſic ſimilitu- diſ-
do diſplicētiæ eſt origo auerſioniſq; ma
ter.Hinc clamat & Apoſt. An quæro ho
minibus placere? Si hominibus adhuc
placerē:Chriſti ſeruus nō eſſem. Et itē
Pſal.Deus,inquit,diſſipauit oſſa eorū q
hominibus placēt.Cōfuſi ſunt, qm̄ De⁹
ſpreuit eos. Nónne horribile nimis eſt
verbum

verbũ hoc? Quid em̃ tã formidolosum,
Eccle. 7. vt sperni à Deo, cũ Salo. dicat: Cõsidera
opera Dei, quod nemo possit corrigere,
quẽ ille despexerit? Hoc modo mũdum
cõtẽnere, est vniuersa mũdana, caduca
& vana nõ solũ despicere, inquantũ di-
recte, sed etiã inquantũ occasionaliter à
Sap. 14. Deo impediũt. creaturæ námq; Sapiẽte
testãte, sunt in tentationẽ animæ homi-
nũ: & in muscipulã pedibus insipiẽtiũ,
nõ vtiq; directe, quia vt Salo. docet, ope-
Eccl. 3. ra sua fecit Deus vt timeatur; sed occa-
sionaliter, inquãtũ scilicet reprobi crea-
turarũ decore & vtilitate inaniter dele-
ctati, ibi subsistũt finaliterq; quiescunt,
nec talia ad gloriã referũt creatoris, q
solus est omniũ nostrum vltimus finis.
Isidorus Hinc ait Isidorus: Melius est habere o-
diũ malorũ, quã consortiũ. Sicut enim
multa bona affert cõmunis vita sancto-
rũ, sic plurima mala affert societas ini-
quorũ. Porro in huius processu opusculi
principaliter loqui intẽdo de contẽptu
mundi, secũdo modo, prout scilicet sta-
tũ perfectionis, obseruãtiámq; consilio-
rũ cõcernit. Interdũ tamẽ aliqua intro
ducam de mundi contẽptu, primo mo-
do accepto, prout est de necessitate sa-
lutis, & obseruantia præceptorum.

De

De triplici motiuo contemptus mundi in generali. Artic. IX.

PArs mea dominus dixit anima mea Tren. 3.
propterea expectabo eũ. Bonus, est
Dominus sperantibus in eum, animæ
quærenti illum. Quemadmodum ait
scriptura: Funiculus triplex difficile rũ- Eccle. 4.
pitur. Triplici ergo motiuo, tripartitáque via monstrandum est, quam sanctum, diuinum ac meritorium: quam salubre, nobile, expediénsque sit, mundum & ea quæ mundi sunt, perfecte cõtemnere. Quædam ergo rationes motiuæ, seu viæ huius beati contemptus sumuntur ex parte Dei, quædam ex parte nostri, & quædam ex parte mundi. De quibus seriatim ac ordinate tractãdum est. Itaque ex parte Dei ad mundi contemptum nos inducere debet. Primo, amor & bonitas Dei gloriosi & benedicti. Secundo, zelus diuini honoris, hoc est ingens affectio honorandi Deum perfecte quantum possibile est. Tertio, exhibitio beneficiorum ipsius Dei. Quarto, cõsideratio promissorum eius. Quinto quod Deus ipse in propria persona hoc ipsum consuluit. Sexto, quod ipse id fecit. De aliis autem Ioã. 8.
infra dicetur.

Quæ inducere nos debe ant ad odium mundi.

Quod

Quòd propter bonitatem Dei, & eius amorem, induci debeat homo ad mundi contemptum: Articulus x.

NOmen tuum & memoriale tuũ domine in desiderio animæ. Animã
Esaię 26 mea desiderauit te in nocte, sed & spiritus meus in præcordiis meis, de mane vigilabo ad te. Cum bonũ sit appetitus obiectũ, sicut deus sublimis est bonitas, pura, immensa, perfecta: sic ipse est in infinitũ desiderabilis atq; amabilis, ità vt eũ pr ę omnibus incõparabiliter amare debeamus. Vnde quicquid ab eius amore, aut sui amoris feruore impedit, auertit, retardat, iustũ est spernere, abnegare, relinquere. Porrò à Dei amore ac bonitate præsertim impediũt seu auertũt nos mũdus, & ea quæ mũdi sunt.
Gregor. Propter quod ait Greg. Tãto à superno amore diffũgimur, quãto inferiùs delectamur, in terrenis occupamur, secularibus implicamur.
Philoso. Virtus nãq; maior & fortior est vnita quàm dispersa. Idcirco quò animę nostrę affectus magis dispergitur atq; diuiditur in creaturarũ inordinato amore seu mũdana affectione, eo ad diligẽdũ Deũ debilior, frigidior, tenebrosior & ineptior redditur. Propter
Chryso. quod dicit Chrysost. Pro quanta parte

est cor tuũ ad aliquã rem, pro tanto est minus ad Deũ. Quid enim sunt ista terrena & carnalia, nisi onera quædã grauissima, affectũ hominis deorsum trahẽtia, à supernorũ intuitu & affectu impeditiua? Totũ ergo cor nostrũ extẽdamus ad Deũ, tota mẽte feramur in eũ. Ipse sit nobis causa & ratio diligẽdi omnia alia ita vt nihil in creaturis amem⁹, nisi inquãtũ est nobis mediũ quoddã tendẽdi ad Deũ, hoc est, inquantũ est nobis necessariũ vel vtile in via, ad patriã. Cæterũ tã feruẽter afficiamur ad Deũ, eiúsq; amorẽ dulcissimum tãti æstimemus, vt cętera omnia, & cũcta vana ac trãsitoria arbitremur & aspernemur tanquam vilissima stercora, eo quòd Deus omnipotẽs & æternus sit omnibus prorsus in. infinitũ preciosior, appetibilior, gloriosior, pulchrior, dulcior, atq; in omni bonitate, perfectione, nobilitate, præstantior. Itaq; animæ nostræ in diuinæ maiestatis contẽplatione suspensæ angusta sit oĩs creatura. Videat totũ vniuersum respectu incircũscriptibilis Dei, esse velut imperceptibile punctũ, nec alicuius reputationis, aut amabilitatis ita vt nec dignũ ducat trãsitoria ista aspicere, sed tota trãsformetur, inflammetur, stabiliatur.

Philip. 3.

Psal. 72. liatur, liquefiat, & absorbeatur in Deũ,
Psal. 17. dicẽs cum sancto: Deus cordis mei, &
Rom. 8. pars mea Deus in æternum. Et iterũ: Diligã te Domine fortitudo mea. Itémq; cũ Apo. Scio quòd neq; mors neq; vita, neq; creatura aliqua poterit me separare à charitate Dei. Intueamur quã vile sit pro delitiis mortalis ac miseræ carnis, pro humana laude & gloria; pro tẽporali honore ab hoc super essentiali, incõmutabili, & incomprehensibili bono auerti aut retardari. Efficiamur cœlestes, deiformes, ac deificati, familia-
1.Cor.6. res, ac intimi Deo viuenti. Quid nobis & istis terrenis, qui ad imaginem super sanctæ trinitatis sumus creati, Christi sanguine liberati, ad angelicæ beatitu-
Gene. 1. dinis æqualitatem vocati? Despiciamus
Apo. 1. ergo hęc omnia, & in illo vno, quod so-
Luc. 10. lũ necessariũ est, fixa atq; collecta sit tota occupatio, intẽtio, & affectio nostra.
August. Quemadmodum admonet August. Vt homo sit aliquid: cõuertat se ad illum à quo creatus est. Recedendo enim frigescit, accedẽdo feruescit: recedẽdo tenebrescit, accedẽdo clarescit. A quo enim habet vt sit, apud illũ habet, vt bene sit. Ipse enim dominus deus noster est summa & vera suauitas, omni suauitate dul-

cior

cior, omni luce clarior, omni ſecreto in
terior, omni honore ſublimior. Ipſe in
ſuper vita puriſſima, à quo auerti, eſt ca
dere: ad quẽ cõuerti, eſt ſurgere, in quo
manere, eſt vere cõſiſtere: in quo habi-
tare, eſt viuere. Præterea ſicut frumentũ
in terra putreſcit, in ſuperioribus vero
locis conſeruatur illæſum, ſic nõ putre-
ſcit cor noſtrũ, ſi eleuatur ad Deum. Si
vero deprimatur in reb⁹ terrenis, putre-
ſcit continuo. Cupio ergo te frater præ
amãde amore bonitatis diuinæ, affectu
proficiẽdi in diuinitatis dilectione, deſi
derio tã cõtẽplatiuæ theoricę ac nobiliſ
ſimę vitę trãſitoria cũcta calcare, omnẽ
mũdi ornatũ horrere, ſoli Deo tota mẽ-
te vacare. Quod fieri nequit, niſi corpo-
rales delicias, vanitates mũdanas, ac ꝓ-
prias libertates omnino cõtẽnas, prout
etiã Caſſianus teſtatur. Nunquam affe- Caſſian.
ctus noſter ad deſideriũ ęternorũ perfe-
cte accẽditur, nec intellectus noſter ad
contemplationẽ cœleſtiũ perfecte acui-
tur, niſi cura carnis fortiter refrenetur.
O dilecte ſi diues vis eſſe, et infiniti bo-
ni poſſeſſor conſiſtere, audi conſilium
S. Ambroſij: Qui vult, inquit, Deum Ambrò.
poſſidere, renunciet mundo, vt ſit illi
Deus beata poſſeſſio. Quantum more-

ris mundo, tantũ viuis Deo, & quãtum viuis mundo, tantum es mortuus Deo. Deniq; qui diligit mundũ, diligit inimicum & proditorẽ amplexatur immũ-
August. dum, & amat periculũ suum. Ideo Aug. Si delectat te, inquit, hic mundus, semper vis esse immundus. Et rursus. Si amas mundũ absorbebit te totũ. Postremo Deum summe debemus amare. Primo, propter suã bonitatem immensam. Secundo, quoniã ipse prior dilexit nos. Tertio, quoniã multa nobis beneficia iam impẽdit. Quarto, quoniã ampliora dare in patria decreuit atque promisit. Ad huius charitatis feruorẽ extẽdamus nos semper, quoniã iuxta doctrinã Au-
August. gustini, Non numerositas operum, non diuturnitas tẽporum sed maior charitas, meliórq; voluntas auget meritum. Siquidẽ quod patet & quod latet in diuinis codicibus tenet, qui charitatẽ seruat in moribus Ipsa nanq; aperit, capacẽmq; efficit mentẽ amantis amati. O
1. Co. 13. dñe Deus meus tu charitas es, tu amor qui nunquã extingueris, tu cor meum accende, tu illud inebria. Quid volutor, quid discurro, de vno in aliud? quid vagor per multa? Nõne in te solo, ô Deus sancte ac adorande, Deus fortis & glo-

riose,

gloriose,est omnium bonorum,omniumq; pulchrorum & desiderabilium perfecta possessio,incomprehensibilis plenitudo, opulentia quomodolibet infinita?Quid ergo præstatius, quid amabilius te putaui,vt abstraherem cor meum à te,& ad caduca illud conuerterem concupiscedo quicquam extra & contra te? Vbi eram cum tecum non eram,quo defluxerunt affectus mei cum te solum non desiderauerunt?Deus vitæ meæ quam vane consumpta & infructuose dilapsa sunt tempora mea,in quibus sine fructu vixi coram te.Verum deinceps immobilitetur anima mea in te,quatenus sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum,ita desideret anima mea ad te Deus. Psal.41.

Inductio ad contemptum mundi ex zelo honoris diuini. Articulus XI.

Quicunq; glorificauerit me, glorificabo eum,ait dominus.Qui autē contemnunt me,erūt ignobiles. Ex Dei dilectione procedit & oritur zelus diuini Honoris,seu ingens affectio honorandi Deum. Quē zelum habebat Helias,cum diceret,Zelo zelatus sum pro domino.Quo enim ardētius deū amamus, eo intētius cupimus ipsum venerari in omnibus,alios quoq; ad Dei ve- 1.Reg.2. 3.Re.19.

 nera

neratione inducere. Etenim sicut Deus ratione suæ immensæ bonitatis est infinitæ amabilitatis, ita vt nullus poterit eũ intantũ diligere, quantũ ipse est dignus amari, sed in infinitum hinc deficit, sic Deus ratione suæ maiestatis, dignitatis, ac sanctitatis immẽsę, est honorabilitatis infinitæ, ita quod omnis creatura in infinitũ occũbit ab exhibitione reuerẽtiæ, qua ipse deus dignus est, quãtum ex parte ipsius. Hoc viri sancti profunde pẽsantes, omnẽ cõuersationẽ suã quantũcunq; perfectã nullius arbitrantur momẽti, & vt dicũt doctores, Potius deberet homo mortẽ subire, quam vnũ veniale peccatum, quantũcunq; minutũm committere: præsertim quum peccatum inquantum diuinæ derogat maiestati immensæ, sit enormitatis quodãmodo infinitæ. Quum itaq; Deũ tanto excellentius honoremus: quanto dignitatis eius intuitu cũcta caduca, vana & transitoria cordialius aspernamur, atq; relinquimus: quatenus ab omnibus absoluti & exonerati, tota, pura ac liberamẽte diuinæ maiestatis venerationi & cultui insistamus, patescit, quod hi qui zelo honorãdi Deũ, mundũ prorsus cõtẽnunt ac deserunt, Deũ eminenter honorant

norát. Idcirco merentur ab ipso preclarissime honorari, glorificari, extolli. Porro quo minus se occupat homo in multis, eo perfectius intentus est vnieti altissimo, sicque sublimius, diuturnius, atq; syncerius laudibus Dei, & cæteris latriæ actibus valet vacare, cũctisq; virtutibus ordinate insistere. Dicit insuper Salomon: Honora Deum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum. Prou. 5. Si ergo ad Dei honorationem pertinet partem aliquam exteriorum bonorum Deo offerre, vtiq; incõparabiliter plus ad eius spectat honorem, omnia pro eius veneratione & gloria sponte deserere, & seipsum Deo totaliter ac deuote offerre. Quod agunt qui mundũ præfato modo contẽnunt. Vt igitur possis diuinæ maiestatis cultui venerationi ac laudi, quãtum possibile est, incessanter insistere: in eius amorosa cõtẽplatione tranquillamẽte quiescere, eius beatitudini filialiter cõgaudere, omne tẽporis vitæ tuæ momentũ virtuose expẽdere, opto te frater dilecte mundũ plene despicere, vniuersa hęc mutabilia nobili mẽte trãscendere, ad honorandũ Deum cordialiter æstuare. Nonne infinita est vilitas & contẽptibilitas huius mundi,

cõparatiõe summi & incõmutabilis boni? Nónne demum putas indignũ occasione occupatiõis terrenę secularísq; vitæ, à diuinitatis obsequio, ab honore diuino elongari aut impediri, & propter vanissimas mundanæ cõuersationis libertates, atq; illicitas actiones, à tã diuinis theologicarũ ac cæterarũ virtutũ exrcitiis abstrahi? Postremo si modo nunc dicto glorificaueris deũ, despiciens mundũ, vtiq; deus honorabit te honore præcipuo, quemadmodum in Esaia habetur. Si glorificaueris dominum, dũ non facis vias tuas, & non inuenitur volũtas tua, tũc requiẽ dabit tibi dominus, & implebit splendoribus animã tuã, tunc delectaberis super dominũ, & sustolet te super altitudinẽ terræ. Hinc dicit sanctus Hilarius: Hoc potissimũ debeo Deo, vt eum omnis virtus, sensus & substãtia mea loquantur. Ad hoc enim corpus & corporis mẽbra, animã & animæ vires à deo suscepimus, vt eũ per hæc omnia colamus ac veneremur. Propter quod dicit Apostolus, Sicut exhibuistis mẽbra vestra seruire immundiciæ & iniquitati: ita nũc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationẽ. Hoc aũt est deũ dignissimum

[Margin: 1. Reg. 2. — Esai. 58. — Hilarius — Rom. 5.]

ſime honorare, facere ad eius honorem quicquid poſſibile eiq; placitũ eſt, & tamen humiliter cõfiteri quod dignũ nihil agamus. Propterea ſcriptũ eſt: Glorificate dominũ quãtumcunq; poteritis, ſuperualebit adhuc, maior eſt enim omni laude. Sic ergo chariſſime teipſũ & omnia tua, corpus & animã, interiora & exteriora diuino obſequio mancipare ne differas, ne dei donis abutens, per hęc dęmonij & peccatis deſeruias. Qui enim vitiis ſeruit dæmonis ſeruus eſt. Eccl. 43. Ioan. 8.

Quod cõſideratio beneficiorũ dei, præſertim paßionis Christi ad mundi contemptum nos debet inducere. *Articulus* XII.

MIſerationum domini recordabor, laudẽ domini ſuper omnibus quę reddidit nobis, & quæ largitus eſt nobis ſecundũ indulgẽtiã ſuã. Si ſcire volumus, quanta ſolicitudine viam ſalutis quęrere atq; incedere, omnia vana mũdiq; gaudia ſpernere debeamus, ſapienter penſemus, quid ipſe vnigenitus Dei verus Deus pro noſtra ſalute aſſumpſit, fecit & pertulit. Quũ nanq; ſit ipſe ſapientia Dei patris, ſapientia vtique increata, æterna, genita & immẽſa, non ſine condigna cauſa & maxima ratione pro nobis tanta aſſumpſit, egit & Eſaię 63

 paſſus

passus est. Quoniã itaq; pro nostra salute vnicus dei filius Deus omnipotens & perfectus, humanã naturã assumpsit, in mũdo tot cõuersatus est annis, tãtos pro nostri instructione & redẽptione labores substinuit & demum acerbissimam mortem perpessus est, non negligamus nosipsos, nec propriã paruipẽdamus salutẽ. Non putemus nos remisse & superficie tenus operando, mundi vanitatibus inhiando, intimorate viuendo posse saluari. Non sic æterna pœna euaditur, nec beatitudo cœlestis acquiritur. Christus si quidẽ passus est & crucifixus nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius. Necesse est ergo vt eius passioni conformemur, eiq; commoriamur. Nam qui se dicit in

1. Iob 2. Christo manere, debet sicut ille ambu-
2. Tim. 2 lauit, & ipse ambulare. Hinc dicit Apostolus: Si commortui sumus, & conre-
Ephe. 5. gnabimus. Et iterum: Imitatores Dei estote sicut filij charissimi. Sed quid est Christi passioni conformari, Christóque
Psal. 118 cõmori, & eius vestigia sequi, nisi vanitates & vitia mortificare, diuino timore corpus configere, libertatem propriam sub diuinæ legis pręceptis fortiter coarctare, diuinæ volũtati nostram

in oībus ſubdere? Quū ergo credamus Zach. 9.
Deum & dominū noſtrū Ieſum Chriſtū
in mūdo hoc in omni paupertate & pa-
tiētia, in omni humilitate & manſuetu-
dine, in omni charitate & perfectione
vixiſſe innumerabiles irriſiones, cōtu- Matt. 11
melias, blaſphemias, labores & fatiga-
tiones patientiſſime pertuliſſe: & tandē
amariſſimū genus mortis ſubiiſſe, inde
cētiſſimū arbitremur, vt domino ſic cō Iob 19.
uerſato, afflicto, occiſo, ſeruus eius in de
litiis viuat, in diuitiis gaudeat, in mūdi
vanitatib⁹ ſe oblectet. Nō enim eſt ſer- Iob. 13.
uus maior Dño ſuo. Hinc dicit Grego- Grego.
rius: Nihil tam graue, quod nō æquani-
miter tolleretur, ſi Chriſti paſſio ad me-
moriam reuocetur. Præterea audi ſan-
ctum deuotiſſimúmque Bernardum in Bernar.
perſona Chriſti te alloquentē: O' homo
vide quæ pro te patior. Non eſt dolor
ſicut dolor quo crucior. Ad te clamo,
qui pro te patior, vide pœnas quibus
pro te afficior, vide clauos quibus con-
fodior, vide quomodo toto corpore pro
te extendor. Et quum ſit tantus dolor
exterior, intus eſt plāctus grauior, quū
te tam ingratum experior. Si iſta mi di-
lecte intenta mente perpendis, mūdum
contemnis, concupiſcentias frangis;

Christũ sequi desideras, cũcta quæ mũdi sunt toto corde abhorres, cũ his qui in vanitate ambulant permanere recusas. Absit autẽ vt tãtis Christi beneficiis sis ingratus. Ingratus es, si nõ gratias agis. Nec gratias agis, si nõ recogitas, attendis & recognoscis. Quũ maxima ingratitudinis pars (iuxta Senecã) sit beneficij collati obliuio. Omni itaque die re cogita, quid ipsemet deus pro tua salute fecit & pertulit. Preterea alia beneficia dei nobis exhibita, adeo multa & magna, & pene innumerabilia sunt: vt ex cõsideratione eorũ merito accẽdi debeamus diuino amore, & zelo honorãdi deũ cũ omni deuotiõe, affectu quoq; gratias semper agẽdi, & deũ incessãter laudãdi. Nõne à deo excelso suscepim⁹, quicquid sumus siue habem⁹, bona fortunæ, dona naturæ, esse, viuere, sentire, intelligere: munera gratiæ, fidẽ, spẽ, charitatẽ: septẽ dona spiritus sãcti, sacramẽta ecclesię superdignissimũ sacramẽtũ altaris. Quoties nobis peccantibus Deus clemẽter pepercit, quã pie nos pręuenit, à quantis peccatis atq; periculis præseruauit, quãta dona gloriæ nobis promisit, quot insuper homines nũc æternaliter cõdẽnauit, qui min⁹ quã nos

Seneca.

1. Cor. 4.

pec

peccauerũt. Nõ beneficiorũ tantorũ efficiamur immemores. Sed cũ Psalmista humili gratáq; mente dicamus: Quid retribuã dño, pro omnib⁹ quę retribuit mihi? Agamus quoq; qđ ipse ait: Benedicã dñm in omni tẽpore, semper laus eius in ore meo. Pessimũ etenim vitium est ingratitudo, illa præcipue qua Deo liberalissimo immẽsæq; dignitatis benefactori sumus ingrati. Si quis tibi manũ aut pedẽ abscinderet: quãtũ diligeres eũ, q amputatũ tibi restitueret mẽbrũ? Si cæcus, mutus, surdus claudúsve esses: quantũ diligeres qui naturalem defectũ curaret? Quomodo ergo Deum feruenter nõ diligis, qui vniuersa bona pręfata tibi largitus est, & multo maiora spopondit? Tanta igitur Dei munificentia & beneficentia circa te, ad mũdi contemptũ te incitet, atq; ad aggrediẽdum ea per quæ Deus potissimũ honoratur, inducat. Certũ est vtiq; quod quãto quis per naturalia dona magis dispositus est ad virtutes, eo grauius peccat vitiose, mũdane, inaniter quod viuẽdo. Tu vero in naturalibus optime es dispositus & ad vniuersas virtutes, idcirco non parum dolendum existimo, quod te ad vitam virtuosam dare retardas.

Psal. 112. Psal. 35.

Inci

Incitatio ad mundi contemptum, ex consideratione promissorum Dei. Arti. XIII.

2.Cor.4. ID quod in præsenti est momentaneũ & leue tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ põdus operatur in nobis, non contemplãtibus nobis ea quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna sunt. Ex his B. Pauli verbis, mox innotescit quòd tribulatio electorũ in vita præsenti, quantumcunque diuturna, grauis acerbáque fuerit tamen futuræ retributionis, cœlestísque gloriæ respectu momentanea fertur & leuis. Incomprehensibilis nanque atq; perpetua est merces futura. Porro perfectus purissimúsq; dei amator est, qui nõ mercedis intuitu, nõ propriæ vtilitatis affectu, nõ respectu ad seipsum reflexo Deum diligit, veneratur & colit, sed pure propter ipsam Dei incomparabilem bonitatem, charitatem, & dignitatem; agit ad eius honorem cum omni diligentia, omne quod potest. Verũ si hanc perfectionem nõdum sumus assequuti, si tantam deificæ dilectionis synceritatem necdũ inuenimur adepti: saltẽ æternæ & ineffabilis mercedis nobis diuinitus

nitus

nitus repromissæ intuitu agamus viriliter, quicquid Deo placentius, quicquid perfectius magísq; meritorium esse cognoscimus, contẽnendo hũc mundũ, & omnem eius decorem, delectationẽ, põpam, prosperitatem & vanitatẽ, aggrediẽdóq; insuper viá perfectionis, obseruantiam consiliorũ, vitam religiosam. Deniq; quũ Deus æternus sit liberalissima bonitas, ardentissima charitas, munificẽtissimus remunerator, ergo rationalis creatura quo plura pro Deo relinquit, seipsam purius abnegat, se ad dona Dei magis disponit, seipsam Deo perfectus, integrius ac plenis offert: eo Deus gloriosius & pius seipsum illi copiosius repẽdit, gratiosius infundit, familiarius ingerit, sublimísq; glorificat, multiplicando in ea doña gratiæ in præsenti, & dona glorię in futuro. Hinc siquidẽ scriptura testatur diuina. Si direxerit homo ad Deũ cor suũ, spiritum illius, & flatũ ad se trahet. Hinc Deus misericors, sanctus & verax contẽptoribus huius mundi non solum spospõdit beatificam atq; præcipuam glorificationem in patria, sed copiosam quoq; & liberalissimam remunerationem in via præsentíq; vita. Vnde saluator in euãgelio ait: Om-

nis, inquit, qui reliquerit patrem vel matrem, aut fratres, aut agrum, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternā possidebit. Quid est centuplum accipiet? Hoc est pro bonis exterioribus, carnalibus, temporalibus, quæ reliquit, spiritualia bona, gratiæ dona sancti spiritus munera, temporalibus rebus plus centuplo præstantiora recipiet in hac vita: post quàm æternā possessurus est vitam, & gloriā consummatam. Si ergo mi frater adamande, spiritualiter atq; veraciter cupis ditari, sublimari ac nobilitari, cōtemne pro Dei amore trāsitoria & caduca. & quicquid mundani homines, spiritū huius mūdi, non spiritum Christi habentes, & ob id ad ipsum nō pertinentes, magnū aut appetibile opinantur, tu aspernare vt lutū vilissimum imo vt dæmonū laqueū. Si hoc egeris, spiritus sancti templū eris, tota superbenedicta trinitas animā tuā cum omnibus suis diuitiis inhabitabit. Hoc enim filius Dei promisit dicēdo, Si qs diligit me, sermones meos seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eū veniemus, & mansionē apud eum faciemus. Felix anima in qua pater, & filius, & spiritus sanct⁹ moratur. Adhuc audi quid

Christus

Christus cōtēptoribus mundi promisit: Vos, inquit, qui reliquistis omnia, & sequuti estis me, quū sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Hoc est quod PAVLVS disserit. Nescitis, inquiēs, quia sancti de hoc mūdo iudicabūt? Ecce quā ineffabilis dignitas. Ecce quomodo honorātur à deo, qui pro eius honore omnia deserunt. Idcirco ait Gregor. Quisquis diuini amoris stimulo excitatus hic possessa reliquerit, illic proculdubio culmen iudiciariæ potestatis obtinebit, vt simul iudex cū iudice veniat, qui cōsideratione iudicij sese spontanea paupertate castigat. Noli ergo pro his breuissimo tēpore possidēdis, tāta bona deifica æternaliter pmansura amittere, Ecce Christus loquit͛, Ego sto ad ostiū, & pulso. Si igitur ianuā cordis tui aperueris ei, acquiescēdo eius cōsiliis: intrabit in te, mentem tuā ingrediens, cœnabitq; tecum, & tu cum eo: ita quod diuinis cōsolationibus te fouebit, spiritualibus delitiis adimplebit, & gustabis quam dulcis est Deus, quam magna est multitudo dulcedinis eius. Quod seculi amatores gustare nequeunt: Quippe Apoc. 3. 1. Pet. 2.

qui nec ſpiritũ ſanctum recipere digni ſunt. Prout ait ſaluator apoſtolis, Ego
Ioã. 14. rogabo patrem, & aliũ paracletum (ſcilicet ſpiritũ ſanctũ) dabit vobis, quem mundus non poteſt accipere. Hinc dicit
Bernar. Bernardus: Præoccupatum ſecularibus deſideriis delectatio ſancta declinat: nec miſceri poterunt vana veris, æterna caducis, ſpiritualia temporalibus, ſumma imis: vt pariter ſapias quę ſurſum
Coloſſ. ſunt, & quæ ſunt ſuper terrã. Et Aug. Si
Auguſt. habet animus in quo oblectetur extrinſecus, ſine ſpiritualibus deliciis manet intrinſecus. Hoc eſt reuera quod adeo
Hiero. inſigni verbo glorioſus ait Hieronymus: Si carni, inquiẽs, quod libet abſcindimus, mox in ſpiritu quod delectat inuenimus. Si exterior euagatio clauditur interior ad deum acceſſus aperitur. Nam quo anima minus extra ſe ſpargitur, eo per ſpiritualem profectum amplius ad ſuperna erigitur. Vt itaq; ſpiritualium ſupernaturaliũmq; bonorum digniſſimam illam nobilitatem valeas, ſpiritu ſancto irradiante, ſalubriter contemplari, temporalia & terrena hęc par uipende, calca, relinque. Quia, vt Beda fatetur. Qui præſentibus & caducis delectãtur, diuina atq; cœleſtia nequeunt

queunt contemplari. Qui vero ea tanquam vmbram & puluerem duxerit: ve locius ad spiritualia poterit eleuari. Et nunc ô dilecte, quoniam diuitias, honorem, & gloriam diligis: non tibi dicere audeo vt diuitias, honorem, gloriámq; nullatenus optes: sed ne fallaces diuitias, mundanum honorem gloriámq; humanam desideres: sed spirituales virtutum diuitias cupias, diuinum honorem, & gloriam quoque cœlestem toto cordis affectu requiras. Et vere ditissimus eris præ omnibus mundum amátibus. Ideo dicit Hieronymus: Solæ veræ diuitiæ sunt, quæ nos virtutibus diuites reddunt, Si ergo diues esse cupis, veras virtutum diuitias ama, Si culmẽ honoris quæris, ad cœleste regnum festina. Si gloriam dignitatis desideras, in supernam angelorum curiā ascribi labora. Hoc est sane quod dicit Greg. Cõtemne diuitias, & locuples eris; contẽne honores, & eris gloriosus, despice tẽporalem quietem, & habebis æternam. Facile contẽnit omnia propter Deũ, qui ad suiipsius peruenit contemptum. Qui hæc fecerit, Dicere poterit cum diuino Apostolo, Omnia detrimentum feci, vt Christum lucrifaciam.

Hieron.

Gregor.

Philip. 3.

Prouocatio ad mundi contemptum, ex eo quod ipsemet Christus verus homo & deus perfectus, in propria persona hoc ipsum consuluit *Articulus* XIIII.

Philoso. Gens absq; consilio est, & sine prudétia. Vtinam saperent & intelligerét ac nouissima prouiderent. Iuxta Philosophum, addiscentem oportet credere, Et, Esaia testante. Si nō crediderimus, non intelligemus. Ideo auté Salo. dicit: Fili mi audi disciplinā patris tui. Et iterum ait scriptura, Cum videris sensatū statim euigila ad illū. Et item; Non te prætereat narratio seniorū, sta & ex corde coniungere sermonibus sapientum. Si ergo sapientib. viris est præbendus auditus, si eorum verbis credēdum est, & acquiescēdum eorum consiliis, nónne incōparabiliter plus credere, consentire, & acquiescere cōgruit soli sapienti deo, qui est ipsa in se subsistens, idealis, separata, æterna sapientia? Quoniā ipsemet ergo deus verus, dei patris vnicus filius propter nimiā suam charitatē qua dilexit nos, descendit in mundū, nostram naturā hypostatice seu suppositaliter assumēdo hominibus visibiliter apparēdo, cū eis conuersando, vescēdo, loquendo, cōgruentissimum est vt

Esaiæ 7.

Prou. 1.

eius consilia diligentissime audiamus, eisq; (si res ipsa permittit) acquiescamus, Porro Christ⁹(vt cõstat ex dictis) mundi contemptum multipliciter & affatim consuluit, præmia pollicẽdo, subsidium promittendo, seipsum exemplũ præbendo. Quod & sancti apostoli & euangelistæ clarissime docuerunt. Eius ergo consilio acquiesce, præsertim cum sit ipsa via & veritas, qui optime nouit viç nostrç discrimina, & quid nobis magis expediat. Cum summe nos diligat, pro quorum salute dignatus est mori, certissimũ est quod fidelissima eius sint cõsilia. Efficere ergo eius discipulus, ei⁹ saluberrimã in omnibus assequendo doctrinã: vt tanto beatius atq; iucundius videas eum in patria, quanto nunc plenius credis, & acquiescis ei in via. Denique si angelus de cœlo descẽdẽs tibi visibiliter appareret ac diceret, Ecce dei voluntas seu consiliũ est, vt mundũ contemnas, & ordinem intres, nonne mox acquiesceres? Nunc autẽ nõ angelus, nõ legatus: sed ipsemet deus deorũ, creator angelorũ, dominus vniuersorum aduenit: tibi quoque consiliũ dedit de mũdi contemptu, perfectionisq; statu. Quod Matt. 19 namq; adolescẽti illi diuiti, qui ab exor

dio iuuentutis suę oĩa mãdata decalogi custodiuit, cõsulẽdo dixit saluator: Vnũ tibi deest. Si vis perfectus esse, vade & vẽde oĩa quę habes & da pauperibus, & veniẽs sequere me, & habebis thesaurũ in cœlo. Hoc idẽ consulit tibi, qui forte mãdata diuina ab initio iuuentutis tuæ nõ obseruasti in oĩbus. Forsitan dices. Nunquid oẽs possunt religionẽ intrare, aut mundũ omnino relinquere? Stulta est ista obiectio, conueniens stultis,
Eccl. 1. & mũdanis, & vitiosis hoĩbus. De quibus Salomon loquitur, Stultorum infinitus est numerus. Sancti quoq; doctores tali obiectioni plenissime responderunt, quoniã aliter iudicandũ est de eo quod requiritur ad cõseruationẽ indiuidui, & de eo quod requiritur ad cõseruationem speciei. Manere autẽ in seculo & generare, terrámq; colere, non ad indiuidui sed speciei conseruationẽ exigitur, Ideo non oportet vt vnusquisq; id faciat, nec excusare se debet quispiam à perfectionis statu aggrediendo, dũmodo aliter idoneus fuerit. Porro si tu religionẽ intraueris, nũquid ob hoc mũdus deficiet? Nũquid ꝓpter te derelinquetur terra, aut trãsferẽtur rupes de loco suo? Sapiẽtissimi ergo consiliarij, qui

eſt magni conſilij angelus, ac quieſce cõſiliis, vt teipſum ab infinitis periculis excutere poſſis, viámq; cõpẽdioſiorẽ, tutiorem, & tranquilliorẽ, ac magis meritoriam ambulare, donec gaudium domini Dei tui merearis intrare.

De mundi contemptu, exemplo Christi.
Articulus XV.

LOcutus eſt Ieſus, Ego ſum lux mundi. Qui ſequitur me, nõ ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ. Quẽadmodũ Leo papa ſcitiſſime aſſerit. Tota victoria ſaluatoris qua & diabolum ſuperauit & mundum, humilitate eſt conſepta, humilitate cõfecta. Christus inſuper ſicut ait Bernardus, in omnibus id elegit, quod carni moleſtius eſt, & quod humilitatẽ magis prætendit. Nã & pauperem matrem elegit, de qua medio hyemis, medio noctis, alieno in loco, vili in ſtabulo, voluit naſci. Natus quoq; inuolutus eſt pãnis, & in præſepio inclinatus. Inſuper cũ eſſet diues & ſuperditiſſimus ceu verus, ſummus, omnipotens Deus: ꝓpter nos factus eſt pauper, & adeo pauper, vt dicat: Volucres cœli nidos habent, & vulpes foueas: filius aũt hoĩs, nõ habet vbi caput ſuũ reclinet. Quãtas vero à Iudæis paſſus eſt

Ioan. 8.

Bernar.

Matt. 8.

Ioan. 10 Matt. 11 pſecutiones, euangeliſtæ teſtãtur. Iã ſiquidé dixerunt ei: dęmoniũ habet & inſanit, homo vorax, potator vini, amicus publicanorũ, In principe dęmoniorum eiicit dæmones. Nõ eſt hic homo à deo & nos ſcimus, quia hic homo peccator eſt. Nunquid interficiet ſemetipſum: Iã volebãt eũ pręcipitare, iam lapidare, tandem turpiſſima eum morte peremerũt. Sed quid in oĩbus his egit innocés dei agnus, filius patris æterni? Pacientiam habuit, reddidit bona pro malis, verbũ ſalutis loquebatur ingratis, pro crucifixoribus exorauit, tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt, & tanquam

Eſaię 54 agnus corã tõdente obmutuit. Corã Pi-

Mar. 15 lato inſuper & Herode falſiſſime accuſatus, nihil reſpondit. Factus eſt deo patri obediens vſq; ad mortem. Seipſum dedit pro nobis oblationé & hoſtiam. Vulneratus eſt propter peccata noſtra, eatenúſq; in cruce diſtẽtus, diris clauis confixus vt dinumerarẽtur omnia eius oſſa. Sicq; oportuit Chriſtũ pati, & intrare gloriã ſuam. Quid ergo nobis incumbit ſi viri Chriſtiani, & de numero ſaluandorũ eſſe optamus? niſi vt Chriſti paupertaté vtcunq;, eius humilitaté, pacientiã, charitaté ſectemur, propriũ cor

pus per opera pœnitētię castigem⁹, carnem nostrā cum vitiis & cōcupiscentiis crucifigamus, arctā viam cū solicitudine & timore incedere festinemus, non vincamur à malo, sed malū in bono vincamus, nulli malū pro malo reddam⁹, nō in delitiis miserabilē carnē nostram alam⁹, nulli leuitati, vanitati, aut iocis locū præstemus? Quod qui egerit mundū feliciter spernit; seipsum laudabiliter vincit, discítq; à Christo quod mitis est & humilis corde. Prę omnibus quippe oportet, vt tota cōuersatio nostra in vera humilitate fundetur. Propter ꝙ Leo papa sapiētissime loquitur. Tota in quiēs Christianæ sapiētiæ disciplina nō in sapientia verbi, non in astutia disputādi, neq; in appetitu laudis & gloriæ, sed in vera & volūtaria humilitate cōsistit, quā dominus Iesus ab vtero matris vsq; ad supplicium crucis pro omni fortitudine & elegit & docuit. Ex his cōstare opinor quam verū sit quod ait Cyprianus, Tota vita hominis Christiani, si secundū euangelium viuat, crux est atque martyriū. Et itidem veraciter dicit Chrysost. Christianus nemo recte dicitur, nisi qui Christo morib⁹ conformatur. Itaq; mi dilecte si Iesum Christum Cypria. Chrys.

saluatorem nostrum esse cognoscimus ac dominũ, erubescamus ei non conformari. Verecũdemur delicate; molliter, atq; carnaliter viuere, humanis fauore & laude gaudere, propria cõmoda querere, vano superbóue corde incedere. Vita nostra media est inter vitã angelorum & pecorum. Si secundum carnem viuimus, bestiis comparamur. Si secundum spiritum, Angelis sociamur. Quod si spiritalibus vitiis subiacemus, elationi, ambitioni, vanę gloriæ vanitati nephariæ, nõ iam brutis, sed dæmonibus copulamur; præsertim cum spiritualia vitia, loquendo in genere, carnalibus sint vitiis grauiora. Vis scire quis vere
August. Christianus dicatur? Augusti. Audi dicentem. Ille vere Christianus est, qui omnibus facit misericordiam, qui nulla mouetur iniuria qui alienũ dolorẽ sentit vt proprium, cuius mensam nullus pauper ignorat, qui corã hoĩbus inglorius habetur, vt corã Deo & angelis glorietur, qui terrena contẽnit, vt possit habere cœlestia; qui miseris succurrit & condolet; alienísq; fletibus ad fletum mouetur. Itaq; emundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, & Christum regẽ nostrũ per vitã timora-
tam

tam & fructuosam viriliter imitemur: Omnẽ irã, indignationẽ, animositatẽ, carnalitatem penitus detestãtes, quatenus cõuersi efficiamur vt paruuli.

De his, quæ nos ad mundi contemptum inducere debent, ex parte nostri. Et primo quod consideratio periculorum nostrorum adhoc inducit. Articulus xxvi

VIgilate itaq; omni tẽpore, orantes vt digni habeamini fugere omnia quę ventura sunt mala: & stare ante filium hominis. Iam dictũ est de his, quę ad mundi contẽptum inducunt ex parte Dei: Restat nunc loqui de iis, quę ex parte nostri ad hoc ipsum inducere debent. Cum ergo in medio laqueorũ positi sumus, & hostibus vndiq; circũuallati, atq; domestico hoste, videlicet propria carne cõtra spiritum cõcupiscente circundati. Imò, secundũ Apostolum. Non est nobis colluctatio aduersus carnẽ & sanguinẽ; sed aduersus aëreas potestates, seu dęmones. Non quod non sit nobis aliqua colluctatio aduersus carnẽ & sanguinẽ, sed quod maior ac principalior colluctatio nostra est cõtra dæmonũ tẽtamẽta, qui sunt infatigabiles, callidissimi & crudelissimi æmuli nostri, animarũ nostrarũ ruinã & cõdena-

Galat. 5.

Lucę 12.

tionẽ auidiſſime cupiẽtes. Hinc cõſtat, quòd diris atq; innumeris circumuala-mur periculis. Quid ergo conſultius, quid tutius ſiue ſalubrius: niſi locũ refugij quærere, vrbẽ munitã intrare, locum trãquillũ expetere, in quo inueniãtur tot adiutores, quot cohabitatores, oẽs ſpiritualibus armis armati, & ad bella cõtra peccata prõptiſſimi? Quis vero eſt locus iſte, & ciuitas hęc: niſi congregatio deuotorum, quorum eſt in domino cor vnũ & anima vna, quorum vnuſquiſque verbo, oratione, exemplo, aliũ trahit ad meliora, qui virtutibus pro armis vtentes ſingulis vitiis ſingulas & congruas opponunt virtutes? Ecce enim quam bonum & quam iucun-
Pſal. 132 dum habitare fratres in vnum. Quia, vt Salomõ loquitur. Si vnus ceciderit, fulcietur ab alio. Habẽt quoq; quotidiana & optima medicamina & vnguẽta (id eſt, remedia) cõtra dęmonũ tentamẽta, vitiorúmq; vulnera. Quæ vtiq; remedia ſunt, quotidiana confeſſio, ſuperioris increpatio, inſtructio, cõſolatio, obſeruantia regularis, ſacræ vigiliæ, abſtinentiæ diſciplinæ, orationes cõtinuæ, meditationes deuotæ. Deniq; ſicut vnus in ſeculo trahit alium ad peccata, ita in

congreg.

cõgregatione religiosa vnus allicit aliũ ad virtutes. Et sicut secularis societas maxime obest, sic ista maxime ꝓdest. Propter quod Salomõ dicit. Frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas munita. Et Psalmista: Cũ sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Hoc est quod iterum hortatur scriptura: Cum viro sancto assiduus esto. Et, quẽcunq; cognoueris obseruantem timorem domini, cuius anima est secundum animã tuam. In seculo homo frequentius cadit, tardi⁹ surgit, grauius in anima vulneratur, difficiliúsq; sanatur, deficit magis, proficit minus. Porro in claustro seu cõgregatione deuota omnia ista (vt docet Bernardus, & experientia certa demonstrat) opposito modo se habent. Nam labitur rarius, surgit velocius, leuius in anima læditur, faciliúsq; sanatur minus deficit & amplius crescit. Cõsidera cõsideratione profunda, qualitatem & quãtitatẽ, multitudinẽ & magnitudinem periculi tui. Certe si periculũ istud de temporalium esset rerũ amissione, de cõfusione, vel afflictiõe, seu infirmitate trãsitoria, aut etiã de pręsentis vitę amissiõe, seu morte corporali, quãuis durissima, tolerabile esset, nec ita

Prou. 8. Psal. 17. Bernar.

solici

solicitaret pro te. Nunc autem periculũ istud est de summi, immensi & incõmutabilis boni dei altissimi, & æternæ felicitatis irrecuperabili amissione, & item de sempiternę dãnationis infernalisque pœnæ adeptione. Si istud periculũ non attẽdis, nec vehementer formidas, non habes illuminatos animæ oculos, nec viuã clarámq; fidẽ, sed mortuã & obscurã. Nónne periculum istud imcõparabiliter magis timẽdũ est omni damno, cõfusione, cruciatu, lãguore, aduersitate, & morte tẽporali? Itaque si in die iudicij tui particularis ac vniuersalis vis esse securus atq; saluãdus: noli nũc esse securus, inaniter lætus & intimoratus, sed formidolosus, operosus, solicitus. Quod si feceris, tũc vtique tutus eris &
Eccle. 9. saluus. Denique quoniam Salomone attestãte, Ignoramus, an amore dei digni sumus an odio, sed omnia in futurum reseruantur incerta: debemus semper esse custoditi & anxij corã deo, ne eius odium & tam infinitum ęternę calamitatis incurramus periculum. Præterea quędã peccata secundũ doctores, vtpote vitia carnis, melius vitãtur & superãtur per hoc, quod homo elongat & abstrahit se ab huiuscemodi vitiorũ materia

Quo

Quomodo ergo hęc vitia, eorúmque filias superabis non fugiendo eorũ materias: sed cũ his qui talib⁹ vitiis infeliciter seruiũt cõmanẽdo, socialiter cõuersando, vescendo, vndiq; deambulando? Vt enim Hugo testatur, Impossibile est quẽpiam peccata vitare, nisi peccatorũ occasiones deuitet. Qui ergo cũ his qui spatiosam latámq; perditionis ambulãt viam quotidie cõuersatur, eiúsq; in uestitu, cibo, potu, verbis, & iocis, ac cæteris leuitatibus conformatur: quomodo, inquam, grauiora illorum vitabit facinora, quomodo illis tam erroneę & late incedentibus, ipso in arcta via & recto permanebit itinere? Absit vt tantæ te arbitreris perfectionis, vt hoc possis, quũ scriptũ sit Ecclesiastici decimotertio: Qui tetigerit picẽ, inquinabitur ab ea. Et Qui cõmunicauerit superbo, induetur superbiã. An non simili ratione: qui cõmunicauerit luxurioso, induet luxuriã? Augustinũ audi: Vidi, inquit, cedros libani, de quorũ casu nõ magis suspicabar, quã de ruina Hieronymi & Ambr. cecidisse. Breuiter dico: quanto ista animæ tuæ pericula minus perpẽdis, quãto in seculo amplius ꝓspe raris, quãto carnẽ tuã mox morituram August.

delicatius

nutris, quãto volũtatis tuæ libertatem plus ſequeris, quanto temporis tibi conceſſi amiſſionem minus curas, quanto amplius nunc glorιaris, rides, vagaris: tãto veraciter miſerabilior es, grauiúſque deflendus. Et quanto propriam cæcitatem, iniquitatem, & negligentiam minus deploras, eo plus deplorãdus es. Nunc itaq; amantiſſime frater excute teipſum à tantis periculis, fuge hoſtem animæ tuæ, hunc mundum immundũ. Conuertere conuerſione plenaria & perfecta ad dominum deum tuum, relinque pro amore eius omnia bona mũdi: & dabit tibi omnes diuitias cœli.

Quod contemnendus eſt mundus propter difficultatem conſequendi ſalutem in eo.

Articulus XVII.

Matt. 7. OMnis qui audit verba dei, & nõ facit ea, ſimilis eſt viro ſtulto, qui ædificauit domũ ſuam ſuper arenã. Venerunt flumina, & flauerũt venti, & irruerunt in domũ illã, & fuit ruina eius magna. Sancti patres comparant mundum iſtum magno mari turbulento, tẽpeſtatibus pleno. Porro ſecundum Ber-

Bernar. nardũ, tripliciter tendunt homines per mare hoc, ſeu mundum iſtum. Scilicet ponte, naui vado. Ponte tranſeunt, qui com

compendiosiorē securiorémq; semitam elegerunt: quemadmodum religiosi suo superiori humiliter: & regulæ suæ statutísq; sui ordinis obedientes. Hi nanq; propriā voluntatē (quæ sola ab inferno ardebit) abnegant & reliquunt, malentes regi, & subesse quā regere & pręesse. Hac via te cupio proficisci, quæ vere tutissima & nimis est meritoria. Nā insuper transeunt viri virtuosi, qui & aliis præesse, & exteriora disponere compelluntur, quibus diuersæ inquietudines oriūtur. Vnde lignū, fœnū, stipulā (hoc est venialia) dicūtur colligere secundū Thomā: Pro quibus venialibus subditi quotidie per frequentissimā cordis sui eleuationē ad deū satisfacere tenentur. Seculares vero tendūt vado, hoc est, per mediū fluctuū huius maris. Ideo difficillime & vix euadūt. Vnde signū difficultatis saluationis eorū, secūdū Hieronymum, est paucitas euadentiū, & multitudo pereuntiū. Quū enim seipsos negotiis seculi superflue implicēt, suósq; affectus transitoriis alligēt, nec ea deuitent per quæ processus ad Deum tardatur, aut penitus impeditur: sed vanitatum inquietissimę tumultuationi adhæreāt, palam quod quasi per medium

Nam. Thomas Hieron.

aqua

aquarum ſine vehiculo gradiantur. De
Hugo. hoc Hugo in libro ſuo de vanitate mũdi pulchre & notabiliter ait, hoc modo, Conſidera mundũ hunc vniuerſum propter mutabilitatem ſuam, quaſi diluuiũ quoddã decurrentium aquarũ, & amatores mundi, quaſi naufragos quoſdã, qui merſi in pelagi huius ꝓfundo, deorſum rapiũtur & feruntur in præceps. Deum quoque apud quem omnia immutabili æternitate conſiſtũt, contẽplare, quaſi ſurſum in ſummo. Mundũ vero quaſi deorſum in imo. Deinde cõſidera humanum animum velut in medio collocatum, qui cõditionis ſuæ excellentia mutabilitati mũdi ſuperemineat & ad diuinæ naturæ immutabilitatem nondum pertingit. Si ergo animus hominis his quæ deorſum tranſeunt, ſe per amorẽ vel cupiditatẽ immerſerit, ſtatim per infinitas diſtractiones rapitur, & à ſeipſo quodãmodo diuiſus diſſipatur. Tãto autẽ amplius in vnũ colligitur, quãto magis ima terrenáq; deſerẽs, cogitatione ac deſiderio ſurſum leuatur, donec omnino immutabilis ſit, quũ ad illã vnã ſummã atq; immutabilitatem diuinã peruenerit. Deniq; quũ animus hominis ſe per terrenorũ amorem deorſum.

deorſum inclinat, in fluctibus ſæculi naufragatur, mutabilibúſq; admixtus inter labẽtia defluit, gemino quoq; ſalutis periculo, & per affectũ infimorum profunde demergitur, & per occupationem plurimorũ late diſsipatur. Si vero ſurſum ab amore præſentium, per deſiderium ſe erexerit æternorũ, cogitationéſq; ſuas ad ſeipſum collegerit: iam quodãmodo in rerum fluctibus ſupernatat, & cũcta tranſitoria tanquam ſubterlabentia calcat. Sic igitur animus hominis ſeipſum quaſi in tuto reponat: ſe ſupra ſe ad deũ leuando, ad ſeipſum quoq; intra ſe redeundo: quatenus per conſiderationem prædictam ſupra mundum erectus, pericula mundi aſpiciat: & ſe illa quodammodo euaſiſſe gaudeat. Hoc autẽ eſt arcam cordis, ſeu ſpiritualem nauẽ intrare: cuius adminiculo fluctus huius ſæculi, quibus iactantur, feliciter euadamus. Calca igitur & contẽne tranſitoria & caduca, & ecce de diluuio emerſiſti. Conſidera demum, & iugiter meditare cœleſtia tuæ redemptionis ſacramenta, diuinæ pietatis beneficia tibi impenſa, & arcam cordis, ac nauem præfatam intraſti. Deinde mundus conuenientiſsime comparatur campo latiſsimo, crudeliſsimis latronibus pleno, in quo plurimi iugulantur, pauciſsimi ve-

ro euadunt non ſine vulneribus multis. Et quod deterius eſt, campi huius ambulatores, ſe mutuo tradunt in manus latronum, dum vnus alium ad vitiorum inducit ruinam, per quam diabolicam incidit manũ. Si ergo dilecte mi non auderes proficiſci per campum hominibus latrocinantibus, temporalem mortem inferentibus abundantem: quomodo audes per mundi abruta, & ſæculum iſtud nequam de ambulare, in quo tot à dæmonibus ſuppeditantur, & ſempiterna ſupplicia illabuntur. Inſuper comparatur hic mundus ſylu̜ incenſæ, cuius pene omnes arbores comburuntur. Nunc enim videmus, quomodo charitas Dei in hominum animabus refriguit, quomodo amor mũdi inualuit quomodo ignis concupiſcentiæ feruor ſuperbiæ, flamma auaritiæ homines incenderunt ita quod pene omnes quæ ſua ſunt quærunt, non

Phil. 2. quæ Ieſu Chriſti. De carnis exquiſita ſuſtentatione, non de animæ puritate & cordis cuſtodia ſunt ſoliciti. Potius quærunt præſentis vitæ commoda, quam gehennæ æterna euadere præacerba tormenta. Quomodo ergo nõ curas hanc ſyluã ſine mora exire, ne comburaris in ea igne prauitatis & culpæ. Poſtremo ad tantũ lapſum, nunc deuenit eccleſia in vulgo & clericis, quódque

deſcen

deflendum eſt magis, etiã in religionibus multis, vt ipſa eccleſia cõparetur merito ciuitati antiquæ, maiori ex parte collapſæ, deuictæ, deſtructæ, in qua vndiq; hoſtibus patet ingreſſus. Nõ ergo ſecurũ eſt habitare in vrbe huiuſmodi, ſed ad loca confugiẽdũ munita quemadmodum inſecurum eſſe manere in clauſtro regularibus obſeruantiis deſtituto. Si inſuper fragilitatem noſtrã ritè penſemus, quam proni ad mala & tardi ad bona, quæremus locum ſaluti animæ aptiorem, occaſiones peccandi vitantes.

Excitatio ad mundi contemptum, ex conſideratione profectus inde naſcentis & ex deſiderio veræ ac diuinæ perfectionis.

Articulus XVIII.

AVdi filia & vide, & inclina aurem tuã, & obliuiſcere populum tuũ & domũ patris tui, & concupiſcet rex decorem tuũ. Psal.44.
Verba hæc quamuis ad literam exponantur de eccleſia quæ eſt ſponſa Chriſti vniuerſalis, vel de virgine glorioſa, quæ eſt ſponſa Chriſti ſingularis: moraliter tamen exponuntur de qualibet anima deuota, quę eſt ſponſa Chriſti particularis. Omnis nanque anima, ſecundũ Auguſtinum, aut Chriſti ſponſa eſt, aut diaboli adultera. Ait ergo ſanctus propheta vnicuique animæ fideli. Obliuiſcere populũ tuum & domum patris

tui. Hoc eſt, terrena iſta pro deo cõtemne cognatos, propinquos, & omnem carnalem affectum relinque, vt tota tua affectio ſit ad deũ, ſpiritualibus bonis diteris, omni virtute & gratia adorneris. Quo enim mũdana magis perfecte & prompte contempſeris, eo cœleſtibus bonis copioſius

Gregor. fulcieris. Hinc Gregori. Pulchre, inquit, à creatura amorem retrahit, qui in creatorem omnis pulchritudinis fontem, cordis paſsibus tendit. Si ergo ô anima Christiana hæc feceris, concupiſcet rex regum, dominus vniuerſorum Chriſtus vnigenitus Dei, decorem tuum, id eſt, interiorem tuum ornatum, reformationem internam ſapientiæ tuæ claritatem, charitatis ardorem omniúmque virtutum tuarum fulgo-

Cant. 4. rem, dicétq; tibi illud ex Canticis. Quam pulchra es amica mea & decora. Imo te tam pulchram & ſplendidã diliget, te cœleſti lumine, & fructib⁹ ſpiritus ſancti fœcundabit, te ſibi æternaliter ſociabit, vt ad libitum ipſo dulciſsime atque pleniſsime perfruaris, in quo totius beatitudinis vera

Prou. 8. plenitudo conſiſtit. Nimirum delitiæ dei ſunt eſſe cũ anima tali, eámque quotidie exuberãtiori gratia decorabit, piiſsima viſitatione exhilarabit. Tãti igitur profectus intuitu, tantæ nobilitatis affectu contẽnamus

mus ex corde hunc mundũ vanißimũ, & omne variabile,indigens & caducũ à Deo altißimo abstractiuum: Quippe quod nostrũ nequit satiare, contentare felicitatem affectũ,August.Id sic protestante:Ad imaginẽ dei creata rationalis anima cæteris omnibus occupari potest: repleri non potest.Capacem enim Dei,quicquid Deo minus est nõ replebit.Et rursus:Domine (inquit) fecisti cor nostrum propter te,& inquietũ est,donec perueniat ad te.Atqui satis iam dictũ est quod anima nostra quo magis in terrenis distẽditur,temporalibus occupatur, mundanis afficitur: eo minus occupatur,colligitur,& afficitur circa deũ. Vt ergo indesinẽter queat occupari in deo per cõtemplationẽ syncerã, dilectionẽ feruentẽ,meditationẽ profundã,orationẽ frequentẽ,laudẽ & gratiarũ actionẽ præcordialẽ:auertamus eã ab vniuersis quę mũdi sunt,& diuinæ liberalitatis eã cõtinuo substernamus & applicemus.Sic etenim mirabiliter crescet in gratia Dei hanc verã,deiformẽ ac nobilẽ perfectionẽ,omnibus bonis seculi huius incõparabiliter desiderabiliorẽ ac præstantiorẽ sic impense affectemus,amemus,& cõseruemus: vt eius desiderio & amore mundũ,& quæ mũdi sunt, integerrime contẽnamus tanquã nihilum

August.

& inane. Neque putemus nos aliquid magnū peragere, si pro tam diuinis & supernaturalibus bonis terrena & infima relinquamus. Sed deo humiliato spiritu gratias decātemus, quod corda nostra docuit, illuminauit, erexit. ad deserendū & cognoscendum vanitatē & vilitatē omniū mūdanorū.
Psalm. 9. Vere siquidē beati sunt, quos tu domine ita docueris, ad mūdi contemptū induxeris, ad spiritalis vitæ perfectionem promoueris. Nónne mi frater ingeniose, obtenebratā tibi mētem habere videtur qui his lectis, auditis, & cognitis ad mundi despectū nō prouocatur, ad deiformē perfectionē prætactā non inflammatur? Noli ergo amore minimorū amittere maxima. Noli plus oblectari in creaturis, quā creatori. Noli mūdo tenacius inhærere, quam Deo. Ecce mundus transit & concupiscentia, vanitas, gloria eius. Qui autē facit voluntatem dei, manet in æternum.

Quod quatuor nouissimorum intenta consideratio ad mundi contemptum eminenter inducit.

Articulus XIX.

Eccles. 7. MEmorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Nō iam dūtaxat lapidei, sed & ferrei cordis est quū ad dei timorem & mundi contemptum, ad vitæ emend

emendationē, ad mētis custodiā, nec horror diræ mortis, nec diuini iudicij pauor nec infernalium tormētorum sempiterna acerbitas, neq; cœlestis patriæ infinita felicitas incitant & perducūt. Si credis, imo cū scias te moriturū, & horā prorsus ignoras. Noueris quoq; post hanc vitā nō esse statum aut tēpus merendi, cur vllo momēto bene agere prætermittis? cur aliquā horā infructuosam pertrāsis? cur in tali statu esse præsumis, in quo mori non audes? Fac ergo dilecte quod Salo. ait: Quicquid manus tua potest, instāter operare. Quia nec opus, nec ratio, nec sapiētia, nec sciētia erūt apud inferos, quo properas. Nō impleatur in nobis quod denuo loquitur Salom. de negligētibus & iniquis: Sicut capiuntur pisces hamo & aues laqueo, sic capiuntur homines tēpore malo, cū eis extēplo superuenerit. Mortis ergo horrorē, diuini iudicij expauescendū districtissimúmq; discrimen ardētis gehennę metū, ab oculis cordis tui elongari nequaquam permittas. Dicit namq; Hieronym. Nihil sic reuocat à peccato, quā frequēs memoria mortis. Et sicut ait Chrysosto. Fallax est hic mundus, finis dubius, exitus horribilis, iudex terribilis, pœna interminabilis. Deniq; (vt refert Ambrosius) etiā Plato asseruit omnem sa-

Ecclef. 9.
Eodem.
Hieron.
Chrysost.
Ambro.

ſapientũ vitam eſſe meditationẽ mortis. Premeditemur ergo quotidie quod ſumus futuri. Qui ſe iugiter pẽſat moriturũ, ſpernit præſentia, & ad futura feſtinat. Idcirco autem deus latere nos vitæ voluit finem, diémq; mortis noſtræ eſſe nobis ignotũ, vt dũ ſemper ignoratur, ſemper proximus eſſe credatur, & tanto quiſq; ſit feruentior in operatione, quãto magis incertus eſt de vocatione. Noli lachrymarũ cauſam tripudiãdo peragere, & mortis tuæ negotiũ ridendo exequi inconſultè. Cum ſurgitur diluculo, non putes ad veſperũ te peruenturum. Cum ad quieſcendũ te in lecto poſueris, non de auroræ præſumas aduentu. Sicq; facillime ab omni te refrenabis affectu mundano & vitio. Aduerte quod cito adueniet hora, vt ex hac vita ad ignotam tranſeas regionẽ, móxq; tum metuendiſsimo tribunali ſummi dei te oportebit aſtare. Tunc tẽpus omiſſum & neglectum infructuoſe, recuperare nõ poteris: nihilque te iuuare aut cõſolari valebit eorum quæ nũc inordinate diligis, iniuſtéq; agis. Tũc dolebis te tam intimorate vixiſſe, omiſiſſe tot bona, & commiſiſſe tot mala. Nunc autem pariter pœnitentiã agamus dignã. Sic modo Chriſtũ iudicem veneremur, vt tũc ab ipſo reuerẽter ſuſcipiamur. Sic iam

propter

propter peccata noſtra triſtemur, vt tunc ab ipſo æternaliter cõſolemur. Præterea ſi diuini iudicij diſtrictionẽ perpẽdis, omnẽ ſæculi vanitatẽ protinus deſpicis, atque ad vitam pœnitentialem occurris. Etenim in hora iudicij ſtabit mũdus in igne conflagrationis: qui & reprobos tũc exuret. Chriſtus in aëre reſidebit: vniuerſi ordines angelorũ aſtabunt, viſibiliterq; parebunt, & omnes ciues cœleſtes. Iacebunt reprobi in terra quam amauerũt cum horrendis ſuis corporibus, obſcuris, grauiſsimis, quæ tunc deformiora horribilioráq; erũt, quàm tũc quãdo pro media parte in monumentis à vermibus erũt corroſa. Aderit vniuerſitas dæmonum, & omne genus humanũ. Tunc ſingulorum vita ſingulis innoteſcet, vt omnes ſimul iuſtiſsimũ eſſe dei iudiciũ recognoſcãt. Quid tunc anxietatis, quid pœnæ, quid intolerãdæ miſeriæ metu impiis, ſe in æterna inferni tormenta mox proiiciendos videntibus? Statim namque prolata ſententia: Ite maledicti in ignem æternum: terra os ſuum aperiet, deglutiet eos: corruéntq; in profundiſsimũ lacum inferni, in quo æternaliter detinebuntur cõcluſi. Huius iudicij imaginatio terreat te & me, quomodo terruit ſanctũ Hieronym. Quotiens (inquit ipſe) diem illũ cõſidero, Matt. 25. Hieron.

toto corpore cōtremiſco. Siue enim come do,ſiue bibo,ſiue aliquid aliud facio, ſemper videtur tuba illa terribilis ſonare in auribus meis:Surgite mortui, venite ad iudiciū. Rurſus ait idē doctor ſanctiſsimus. Iudicaturo domino lugubre mūdus immugiet, & tribus ad tribū pectora feriet: potentiſsimi quondam reges nudo latere palpitabunt: adducetur cū ſuis ſtultus Plato diſcipulis. Tunc Ariſtotelis argumenta non proderunt, cum venerit ille filius pauperculæ quæſtuariæ iudicaturus fines terræ. Tūc à dextris erūt peccata nos accuſantia, à ſiniſtris dæmonū infinita turba accuſare promptiſsima, ſubtus horrendū chaos inferni, ſupra aperti ſciſsiq; cœli, in aëre iudex iratus, foris mūdus ardens, intus conſcientia vrens, vbi etiā iuſtus vix ſaluabi-

1.Petr.3. tur. Heu miſer peccator ſic deprehenſus, quo fugiet? Impoſsibile erit latere, & intolerabile apparere. Hæc videntes damnandi turbabuntur timore horribili, ingemiſcentes præ anguſtia ſpiritus, & dicentes: Errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ

Sapient. 5. lumē non luxit nobis. Laſſati ſumus in via iniquitatis. Potius mi dilecte nunc eligamus cum electis mūdi delitias abhorrere, pœnitētiæ opera exercere; deo cū debita reuerētia, timore, & puritate ſeruire,

quam

quã tantã calamitatẽ incurrere. Prӕterea quicũq; pœnas inferni diligẽti profundáq; mẽte reuoluit omnẽ ſęculi vanitatẽ & laudẽ atque peccata proculdubio abhorrebit. Quid enim eſt in carcere infernali, in medio ignis feruidiſsimi, in lacu tam miſerabili ſine ſpe liberationis ęternaliter claudi, ineffabiliter cruciari, innumerabilibus pœnis affligi? Vt enim Greg. profitetur. Erit in inferno toIerabile frigus, inextinguibilis ignis, vermis immortalis fœtor intolerabilis, tenebrӕ palpabiles, flagella cędentium, horrida viſio dӕmonũ, confuſio peccatorum, deſperatio omniũ bonorũ, odiũ omnis boni honeſti, incõuertibilis auerſio à bono ſummo, & inauertibilis ad bona caduca conuerſio. Quoniã licet in inferno ſit ſtimulus pœnitudinis, nulla tamen erit ibi correctio volũtatis, à quibus ita culpabitur iniquitas ſua, vt nullatenus poſsit ab ea diligi vel deſiderari iuſtitia. Et quid opus eſt de iſto agmen verborũ inducere? Tu ipſe oculis fidei tibi deſcribe profundiſsimũ lacũ, omni miſeria plenũ, omni tẽpeſtate, clamore, vlulatu, deſperatione, pleniſsimũ, ӕſtuãtiſsimo igni feruẽtẽ, doloroſiſsimis habitatoribus abũdantẽ. Cõſidera diligẽter qd ſit in lacu tali ӕternaliter cruciari, in igne tã ӕſtuoſis flagrãte incendiis

Gregor.

ſine fine torqueri, horribiliſsima dæmonũ & omniũ damnatorũ viſione, ſocietate, calamitate affligi. Lacus iſte infernus eſt qui in lib. Iob appellatur terra tenebroſa, & operta mortis caligine, terra miſeriæ & tenebrarũ vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Nam & vltra reliquas interminabiles pœnas inferni, eſt quoque in eo tota turbulentiſsima, pœnaliſsima, & inæſtimabilis inordinatio. Nónne tibi infelices prorſus & pluſquam térq; quatérq; infelices videntur, qui propter huius vitę breuiſsimas libertates, oblectationes illicitas, vanitates mũdanas, trãſitorias affectiones, diuitias, proſperitates, tã inexplicabilẽ merentur & illabuntur miſe-
Matt. 7 riam ſine fine perdurantem? Egredere itaque & relinque latam ſæcularium viam ad iſtam infelicitatem ducentem, & arctam viam amplectere, fructuoſé, timorate, & reuerenter coram DEO ſublimi viuendo.

Quod ad contemptum mundi potiſsimum nos inducere debet gloria beatorum.

Articulus. XX.

Pſal. 83. QVam dilecta tabernacula tua domine virtutum, concupiſcit, & deficit anima mea in atria domini. Sicut doctores concorditer docẽt, charitas dei vita eſt animę. Ideo ſine charitate nihil eſt meritoriũ,

nil deo acceptũ,vel ad æternę beatitudinis adeptionem proficuum.Omnis itaq; actio vitæ nostræ,omnis cogitatio, affectio, loquutio, operatio, afflictio deo accepta & meritoria esse non valet, nisi ex charitate procedat elicitiue,imperatiue, seu directiue. Vnde qui ex solo timore seruili,seu pœnæ formidine plorant,confitētur,& pœnitent,nil merētur. Itaq; opus bonũ fieri debet zelo iustitiæ & charitatis affectu, non seruili timore. Propter quod dicit Apo.Si linguis angelorũ loquar & hominum, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Et Gregor. Tunc solum deo vera obsequia reddimus,cum eũ propter amoris fiduciam non timemus,cum nos ad opera bona affectus, non metus dirigit, quod de timore seruili sumendũ est, quo pœna principaliter formidatur, De quo ait Ioannes, Timor non est in charitate. Quãuis itaq; (sicut nunc patuit) ad mundi contemptum debeamus induci consideratione mortis & iudicij atque pœnarum inferni: tamen omnino magis ac fortius ad hoc ipsum induci debemus consideratione & amore beatitudinis sempiternæ, seu gloriæ electorum. Quæ secundum Thomam, est quodãmodo infinitæ dignitatis, cum sit immediata fruitio boni immensi

1.Co.13

Gregor.

Thomas

dei

dei gloriosi & sancti. Porro cũ ista fruitio omnino sit supernaturalis, ad eam pertingere non valemus, nisi per supernaturalia media quæ sunt gratia gratificans virtutes theologicæ (scilicet fides, spes, charitas) septémq; dona spiritusSancti. Et quo media ista perfectiora, & exuberantiora in nobis extiterint: eo cuncta mundana & tẽporalia vehementius aspernamur, eorúmq; vanitatem, vilitatẽ, fallaciã, clarius speculamur, & ad beatitudinem paradisi cœlestis affectuosius aspiramus, abũdantius propinquamus, atq; celerius & incessabilius ambulamus, vel potius currimus: imo & omne opus dei nunc promptius delectabiliúsque exequimur. Desiderio itaque felicitatis & gloriæ electorũ viriliter omne quod Deo placet agamus, mundum promptissimè relinquamus, cuncta caduca vt stercora arbi-
Philip.3 bitremur. Quoniam Augustino testante,
August. Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta iucũditas lucis æternæ (hoc est incommutabilis veritatis, & sapientiæ increatæ) vt etiam si non liceret in ea melius quam vnius diei hora vna manere, propter hoc solum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis & effluẽtia temporalium rerum rectè & merito spernerentur. In ciuitate etenim dei, & patria electorum, lex est charitas, rex ve-

ritas,

ritas, pax felicitas, vita æternitas. Iam nunc accinge teipſum dilecte & ſubtiliter intuere, quãta ſit beatorũ felicitas, quãta iucũditas deũ clare & immediate videre. Nónne quo aliquid pulchrius eſt, eo delectabilius eſt ipſum clare videre? Cum ergo DEVS excelſus, ſit eſſentialiter, totaliter & incircunſcriptibiliter pulcher, ſanctus, purus, ac ſplendidus, imo pulchritudo veraciter infinita, idealis ſeparata, æterna perfecta, ſimplex, & incommixta, omnis creatæ pulchritudinis, decoris, puritatis, & claritatis cauſa fontalis & ratio exemplaris, præ cunctis & ſingulis in infinitum decora & ſuperpulcherrima: cõſtat profecto quod deũ tam ſpecioſum clare & per ſpeciem intueri, ſit delitioſiſsimum, delectabiliſsimum, glorioſiſsimum, omnem delectationem & gloriam ineffabiliter incomparabilitérq; excellens. Pręterea quo aliquid melius, dulcius, perfectiúſque in ſeipſo conſiſtit, eo eius eſt fruitio iucundior. Cum ergo dominus deus noſter omnipotens, adorandus & felix, ſit in ſeipſo præſtãtiſsima, pura, incircunſcriptibilis, & incomprehenſibilis bonitas, infinita dulcedo & ens ita perfectũ vt quicquid ad entis ſeu eſſendi, vel eſſe plenitudinem, nobilitatem ac eminentiam pertinet, ei cũ infinita perfectione & excel

lentia

lentia competat: constat quod eius immediata fruitio sit prorsus ex omni parte suauissima & superdulcissima. Propter quam quidem adipiscendam infinita aspernatione spernenda sunt omnia gaudia, honores, laudes, & prospera mundi. Considera ergo vt vales, quale gaudium erit videre æternam diuinitatis essentiam, quemadmodũ ipsa æterna sit à nullo facta, nec creata, neque dependens: sed sibi ex se in se & per se omnino sufficiens, incircumscriptibilem, admirabilem, & incomprehensibilem
1.Cor.13 deum facie ad faciem lucide intueri, & in eius fontali sapientia totius vniuersi ordinem & decorem, omnémq; veritatem, & multa secretissima speculari, Frui quoque hoc bono immenso, & id iugiter possidere, atq; in ipso quicquid desiderabile est & pulchrum habere, itemque diuina sapientia tam exuberanter irradiari, ac diuina bonitate tam copiose repleri, vt tota capacitas intellectus & omne desiderium voluntatis penitus satientur & contenta reddantur: gustare insuper diuinæ pacis dulcedinem, creatorísque amore prorsus absorberi, in deum transformari, ei perfecte assimilari, eúmque iugiter in se complecti, neque ab eius amplexu, amore, aspectu vnquã posse auelli, videre insuper

visione

visione beatissima & interna summæ trinitatis emanatione ad intra, quomodo filius emanet à patre, & spiritus sanctus ab vtroque, quomodo personæ hæ adorandæ sint vnum in essentia, & tres in suppositis, quæ earum mutua complacentia, fruitio, nexus, amor & gloria. Diuinæ siquidem & increatæ personæ amore prorsus immenso seinuicem diligunt, cum infinita seinuicem iucunditate aspiciunt, cum interminabili dulcedine se mutuo perfruuntur, & ipsæ duntaxat se plene & comprehensiue noscunt seu contemplantur. Gaudebunt ergo electi supra se de Dei visione, infra se de cœlestium corporum & aliarum corporalium creaturarum pulchritudine & decore, intra se de corporis & animæ glorificatione, extra & circa se de angelorum & hominum prædestinatorum associatione. Ibi reuera erit candor lucis æstiualis, vernalis amœnitas, abundantia autumnalis, & requies hyemalis. Illic Deus sine fine videbitur, sine fastidio perfruetur, sine fatigatione laudabitur. Ibi deus erit rationi plenitudo lucis & veritatis, voluntati multitudo pacis ac suauitatis, memoriæ continuatio æternitatis, atq; immobilis stabilitatis. O vita vitalis, dulcis, amabilis, semper memorialis, in qua summa securitas, secura

tranquillitas,tranquilla iucunditas, iucūda felicitas,felix æternitas,æterna beatitudo, cui deus laudatio.Ibi affluētia diuitiarum, influentia delitiarum, confluxus bonorum. Huius beatitudinis desiderio anima tua ô charissime inflammetur,pro ea quicquid potest efficaciter operetur: eam frequentius mēte pura nunc meditetur: Noli teipsum propter ea quæ mundi sunt exponere periculo amittendi hāc gloriā.Postremo tāta est dignitas gratiæ in præsenti, & gloriꝗ in futuro:vt quamuis certi essemus nos posse eas in mundo potiri:tamē amore crescēdi ac proficiendi in eis, merito omnia pro deo relinqueremus.Det ibi clemētissimus deus intellectum, vt ista vere sapienter cū gustu intelligas, consiliísq; salutis salubriter atq; celeriter acquiescas.Metuēda & incōprehensibilia nimis sunt iudicia domini dei nostri.Nēpe quod vni gratiam infundit,non alteri,causa occulta esse

August. potest,non iniusta, vt asserit Augustinus. Verum ego indignus indesinenter viscera misericordiæ dei imploro, quatenus in te misericordiam vndique suam mirificet.

Quod inquietudo, labor & afflictio mundi amorem concomitantes, ad mundi contemptum merito inducere debent.

Articulus XXI.

Homi

HOmini bono dedit deus ſapiẽtiam & ſcientiam & lætitiam. Peccatori autẽ afflictionem & curam ſuperfluam. Iam de mundi contemptu tractatum eſt tam ex parte dei quam noſtri. Nunc ergo de eodem incumbit loqui ex parte ipſius mũdi, qui ſi bene conſideretur. continet in ſeipſo vnde contemnatur. Primo autem occurrit ad hoc quod mũdi amatores variis inquietudinis, turbis afflictionibus atque laboribus infeſtantur ita vt mundus in quo conſolationem requirunt, plus pœnæ & amaritudinis, quam delectationis ingerat eis. Quum enim ſint à ſummo ac ſimpliciſsimo bono (in quo ſolo pax vera verúmque gaudium habetur) auerſi, in temporalibus & terrenis diſperguntur, neque in aliquo vno ſtabiliti, per diuerſa feruntur. Ex quibus multiplibus affectionibus, ſeu animæ paſsionibus afficiuntur, nunc delectatione, nunc mœrore, nunc amore, nunc odio, nunc deſiderio, nũc faſtidio, nunc timore, nunc deteſtatione. Non etenim per rationis iudicium ſeu cenſuram, norunt animæ paſsiones ad æqualitatẽ redigere, atq; in omni euẽtu in quadam tranquillitate conſiſtere, ſed ad inſtar brutorum impetum paſſionum ſequũtur, ſecundũ ſenſualitatis ſenſitiuíque appetitus impulſum. Vnde non Eccl. 20.

H 2 diu

[illegible] Præter-
[illegible] contem
[illegible] materiam
[illegible] quam ple-
[illegible] socia-
[illegible] spiritualibus re-
[illegible] obiecta-
[illegible] delectatio-
[illegible] mū-
[illegible] nec in
[illegible] ha-
[illegible] in
[illegible] & prospera, sed
[illegible] & tristia in
[illegible] ma
[illegible] in
[illegible] naturā,
[illegible] delecte
[illegible] Mundani vero
[illegible] nunc
[illegible] nunc timo
[illegible] ac ama-
[illegible] animam
[illegible] que
[illegible] Nunc siquidem
[illegible] dilatan-
[illegible] inde gau
[illegible] vn-
[illegible] quod fu-

gien

giendum eſt, id fugiunt quod vere vtile eſt & expectatione dignum. Itaq; ſiue delectentur ſiue triſtentur, infelices ſunt & pœnas futuras merentur: & tanto quidem grauiores quāto magis inordinatæ ſunt affectiones eorū. Vnde de gloriante & delectante non recte, ſed inaniter & mundane dominus ait: Quantum glorificauerit ſe & in delitiis fuerit: tantum date illi tormentum & luctū. Inſuper Auguſt. teſtante: Animus inordinatus ſibiipſi eſt pœna. Quū ergo (vt dictum eſt) in amatoribus mundi affectiones ſint inordinatæ, præpoſteræ, & peruerſæ: conſtat quod ſibimetipſis ſint graues ſæpe atque pœnales. Propter quod fatentur: Ambulauimus vias difficiles. Laſſati ſumus in via iniquitatis, viam autem domini ignorauimus. Hinc denuo ſcriptū eſt: Sonitus terroris ſemper in auribus impij: Et quum pax ſit, ille inſidias ſuſpicatur. Quod ſi interim forte lætentur, lætitia eorum ſit eis in perditionem. Porro animus ordinatus, animus tranquillus, deuotus, ſibiipſi iucundus & dulcis eſt. Vnde ſecundum Hieronymum clauſtra in quibus charitas regnat, ſunt paradiſus dei in terra. Sed & ſuper quietē & humilē requieſcit ſpiritus ſanctus. Simili modo iuxta quendam Sapien. Vir eruditus ſuauis eſt animæ ſuæ.

Apo. 18.
Auguſt.
Sapien. 5
Iob. 15
Eſai. 66

ſapientũ vitam eſſe meditationẽ mortis. Pręmeditemur ergo quotidie quod ſumus futuri. Qui ſe iugiter pẽſat moriturũ,ſpernit præſentia,& ad futura feſtinat. Idcirco autem deus latere nos vitæ voluit finem, diémq; mortis noſtræ eſſe nobis ignotũ, vt dũ ſemper ignoratur,ſemper proximus eſſe credatur,& tanto quiſq; ſit feruentior in operatione,quãto magis incertus eſt de vocatione. Noli lachrymarũ cauſam tripudiãdo peragere, & mortis tuæ negotiũ ridendo exequi inconſultè. Cum ſurgitur diluculo,non putes ad veſperũ te peruenturum. Cum ad quieſcendũ te in lecto poſueris, non de auroræ præſumas aduentu. Sicq; facillime ab omni te refrenabis affectu mundano & vitio. Aduerte quod cito adueniet hora, vt ex hac vita ad ignotam tranſeas regionẽ,móxq; tum metuendiſsimo tribunali ſummi dei te oportebit aſtare. Tunc tẽpus omiſſum & neglectum infructuoſe, recuperare nõ poteris:nihílque te iuuare aut cõſolari valebit eorum quæ nũc inordinate diligis,iniuſtéq; agis. Tũc dolebis te tam intimorate vixiſſe, omiſiſſe tot bona,& commiſiſſe tot mala. Nunc autem pariter pœnitentiã agamus dignã. Sic modo Chriſtũ iudicem veneremur, vt tũc ab ipſo reuerẽter ſuſcipiamur. Sic iam

propter

propter peccata nostra tristemur, vt tunc ab ipso æternaliter cõsolemur. Præterea si diuini iudicij districtionẽ perpẽdis, omnẽ sæculi vanitatẽ protinus despicis, atque ad vitam pœnitentialem occurris. Etenim in hora iudicij stabit mũdus in igne conflagrationis: qui & reprobos tũc exuret. Christus in aëre residebit: vniuersi ordines angelorũ astabunt, visibilitérq; parebunt, & omnes ciues cœlestes. Iacebunt reprobi in terra quam amauerũt cum horrendis suis corporibus, obscuris, grauissimis, quæ tunc deformiora horribilioráq; erũt, quàm tũc quãdo pro media parte in monumentis à vermibus erũt corrosa. Aderit vniuersitas dæmonum, & omne genus humanũ. Tunc singulorum vita singulis innotescet, vt omnes simul iustissimũ esse dei iudiciũ recognoscãt. Quid tunc anxietatis, quid pœnæ, quid intolerãdæ miseriæ metu impiis, se in æterna inferni tormenta mox proiiciendos videntibus? Statim namque prolata sententia: Ite maledicti in ignem æternum: terra os suum aperiet, deglutiet eos: corruéntq; in profundissimũ lacum inferni, in quo æternaliter detinebuntur cõclusi. Huius iudicij imaginatio terreat te & me, quomodo terruit sanctũ Hieronym. Quotiens (inquit ipse) diem illũ cõsidero,

Matt. 25.

Hieron.

toto corpore cõtremiſco. Siue enim come
do,ſiue bibo,ſiue aliquid aliud facio, ſem-
per videtur tuba illa terribilis ſonare in
auribus meis:Surgite mortui, venite ad iu
diciũ. Rurſus ait idẽ doctor ſanctiſsimus.
Iudicaturo domino lugubre mũdus im-
mugiet, & tribus ad tribũ pectora feriet:
potentiſsimi quondam reges nudo latere
palpitabunt: adducetur cũ ſuis ſtultus Pla-
to diſcipulis. Tunc Ariſtotelis argumenta
non proderunt, cum venerit ille filius pau
perculæ quæſtuariæ iudicaturus fines ter
ræ. Tũc à dextris erũt peccata nos accuſan
tia, à ſiniſtris dæmonũ infinita turba accu
ſare promptiſsima, ſubtus horrendũ chaos
inferni, ſupra aperti ſciſsíq; cœli, in aëre
iudex iratus, foris mũdus ardens, intus con
ſcientia vrens, vbi etiã iuſtus vix ſaluabi-
1. Petr. 3. tur. Heu miſer peccator ſic deprehenſus,
quo fugiet? Impoſsibile erit latere, & in-
tolerabile apparere. Hæc videntes dam-
nandi turbabuntur timore horribili, inge-
miſcentes præ anguſtia ſpiritus, & dicen-
tes: Errauimus à via veritatis, & iuſtitiæ
Sapient. 5. lumẽ non luxit nobis. Laſſati ſumus in via
iniquitatis. Potius mi dilecte nunc eliga-
mus cum electis mũdi delitias abhorrere,
pœnitẽtiæ opera exercere, deo cũ debita
reuerẽtia, timore, & puritate [illegible] ſeruire,

quam

quã tantã calamitatẽ incurrere. Præterea quicũq; pœnas inferni diligẽti profundáq; mẽte reuoluit omnẽ ſęculi vanitatẽ & laudẽ atque peccata proculdubio abhorrebit. Quid enim eſt in carcere infernali, in medio ignis feruidiſsimi, in lacu tam miſerabili ſine ſpe liberationis ęternaliter claudi, ineffabiliter cruciari, innumerabilibus pœnis affligi? Vt enim Greg. profitetur. Erit in inferno tolerabile frigus, inextinguibilis ignis, vermis immortalis fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cędentium, horrida viſio dæmonũ, confuſio peccatorum, deſperatio omniũ bonorũ, odiũ omnis boni honeſti, incõuertibilis auerſio à bono ſummo, & inauertibilis ad bona caduca conuerſio. Quoniã licet in inferno ſit ſtimulus pœnitudinis, nulla tamen erit ibi correctio volũtatis, à quibus ita culpabitur iniquitas ſua, vt nullatenus poſsit ab ea diligi vel deſiderari iuſtitia. Et quid opus eſt de iſto ágmen verborũ inducere? Tu ipſe oculis fidei tibi deſcribe profundiſsimũ lacũ, omni miſeria plenũ, omni tẽpeſtate, clamore, vlulatu, deſperatione, pleniſsimũ, æſtuãtiſsimo igni feruẽtẽ, doloroſiſsimis habitatoribus abũdantẽ. Cõſidera diligẽter qd ſit in lacu tali æternaliter cruciari, in igne tã æſtuoſis flagrãte incendiis Gregor.

ſine

ſine fine torqueri, horribiliſsima dæmonū & omniū damnatorū viſione, ſocietate, calamitate affligari. Lacus iſte infernus eſt qui in lib. Iob appellatur terra tenebroſa, & operta mortis caligine, terra miſeriæ & tenebrarū vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Nam & vltra reliquas interminabiles pœnas inferni, eſt quoque in eo tota turbulentiſsima, pœnaliſsima, & inæſtimabilis inordinatio. Nónne tibi infelices prorſus & pluſquam térq; quatérq; infelices videntur, qui propter huius vitę breuiſsimas libertates, oblectationes illicitas, vanitates mūdanas, trāſitorias affectiones, diuitias, proſperitates, tā inexplicabilē merentur & illabuntur miſe-
Matt. 7 riam ſine fine perdurantem? Egredere itaque & relinque latam ſæcularium viam ad iſtam infelicitatem ducentem, & arctam viam amplectere, fructuoſé, timorate, & reuerenter coram DEO ſublimi viuendo.

Quod ad contemptum mundi potiſsimum nos inducere debet gloria beatorum.

Articulus. XX.

Pſal. 83. QVam dilecta tabernacula tua domine virtutum, concupiſcit, & deficit anima mea in atria domini. Sicut doctores concorditer docēt, charitas dei vita eſt animę. Ideo ſine charitate nihil eſt meritoriū,

nil

nil deo acceptũ, vel ad æternę beatitudinis adeptionem proficuum. Omnis itaq; actio vitæ nostræ, omnis cogitatio, affectio, loquutio, operatio, afflictio deo accepta & meritoria esse non valet, nisi ex charitate procedat elicitiue, imperatiue, seu directiue. Vnde qui ex solo timore seruili, seu pœnæ formidine plorant, confitētur, & pœnitent, nil merētur. Itaq; opus bonũ fieri debet zelo iustitiæ & charitatis affectu, non seruili timore. Propter quod dicit Apo. Si linguis angelorũ loquar & hominum, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Et Gregor. Tunc solum deo vera obsequia reddimus, cum eũ propter amoris fiduciam non timemus, cum nos ad opera bona affectus, non metus dirigit, quod de timore seruili sumendũ est, quo pœna principaliter formidatur, De quo ait Ioannes, Timor non est in charitate. Quãuis itaq; (sicut nunc patuit) ad mundi contemptum debeamus induci consideratione mortis & iudicij atque pœnarum inferni: tamen omnino magis ac fortius ad hoc ipsum induci debemus consideratione & amore beatitudinis sempiternæ, seu gloriæ electorum. Quæ secundum Thomam, est quodãmodo infinitæ dignitatis, cum sit immediata fruitio boni immensi

1. Co. 13

Gregor.

Thomas

dei

dei glorioſi & ſancti. Porro cũ iſta fruitio omnino ſit ſupernaturalis, ad eam pertingere non valemus, niſi per ſupernaturalia media quæ ſunt gratia gratificans, virtutes theologicæ (ſcilicet fides, ſpes, charitas) ſeptémq; dona ſpiritusſancti. Et quo media iſta perfectiora, & exuberantiora in nobis extiterint: eo cuncta mundana & tẽporalia vehementius aſpernamur, eorúmq; vanitatem, vilitatẽ, fallaciã, clarius ſpeculamur, & ad beatitudinem paradiſi cœleſtis affectuoſius aſpiramus, abũdantius propinquamus, atq; celerius & inceſſabilius ambulamus, vel potius currimus: imo & omne opus dei nunc promptius delectabiliúſque exequimur. Deſiderio itaque felicitatis & gloriæ electorũ viriliter omne quod Deo placet agamus, mundum promptiſsimè relinquamus, cuncta caduca vt ſtercora arbitremur. Quoniam Auguſtino teſtante, Tanta eſt pulchritudo iuſtitiæ, tanta iucũditas lucis æternæ (hoc eſt incommutabilis veritatis, & ſapientiæ increatæ) vt etiam ſi non liceret in ea melius quam vnius diei hora vna manere, propter hoc ſolum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis & effluẽtia temporalium rerum rectè & merito ſpernerentur. In ciuitate etenim dei, & patria electorum, lex eſt charitas, rex veritas,

Philip. 3
Auguſt.

ritas,pax felicitas,vita æternitas.Iam nunc accinge teipſum dilecte & ſubtiliter intuere,quãta ſit beatorũ felicitas,quãta iucũditas deũ clare & immediate videre. Nónne quo aliquid pulchrius eſt, eo delectabilius eſt ipſum clare videre? Cum ergo DEVS excelſus,ſit eſſentialiter,totaliter & incircunſcriptibiliter pulcher, ſanctus, purus, ac ſplendidus, imo pulchritudo veraciter infinita, idealis ſeparata, æterna perfecta, ſimplex,& incommixta,omnis creatæ pulchritudinis,decoris, puritatis, & claritatis cauſa fontalis & ratio exemplaris,præ cunctis & ſingulis in infinitum decora & ſuperpulcherrima:cõſtat profecto quod deũ tam ſpecioſum clare & per ſpeciem intueri, ſit delitioſiſsimum, delectabiliſsimum, glorioſiſsimum,omnem delectationem & gloriam ineffabiliter incomparabiliterq; excellens.Pręterea quo aliquid melius,dulcius, perfectiúſque in ſeipſo conſiſtit, eo eius eſt fruitio iucundior. Cum ergo dominus deus noſter omnipotens,adorandus & felix,ſit in ſeipſo præſtãtiſsima,pura,incircunſcriptibilis, & incomprehenſibilis bonitas,infinita dulcedo & ens ita perfectũ vt quicquid ad entis ſeu eſſendi, vel eſſe plenitudinem,nobilitatem ac eminentiam pertinet,ei cũ infinita perfectione & excel

lentia

lentia competat: constat quod eius immediata fruitio sit prorsus ex omni parte suauissima & superdulcissima. Propter quam quidem adipiscendam infinita aspernatione spernenda sunt omnia gaudia, honores, laudes, & prospera mundi. Considera ergo vt vales, quale gaudium erit videre æternam diuinitatis essentiam, quemadmodũ ipsa æterna sit à nullo facta, nec creata, neque dependens: sed sibi ex se in se & per se omnino sufficiens, incircumscriptibilem, admirabilem, & incomprehensibilem
1.Cor.13 deum facie ad faciem lucide intueri, & in eius fontali sapientia totius vniuersi ordinem & decorem, omnémq; veritatem, & multa secretissima speculari, Frui quoque hoc bono immenso, & id iugiter possidere, atq; in ipso quicquid desiderabile est & pulchrum habere, itemque diuina sapientia tam exuberanter irradiari, ac diuina bonitate tam copiose repleri, vt tota capacitas intellectus & omne desiderium voluntatis penitus satientur & contenta reddantur: gustare insuper diuinæ pacis dulcedinem, creatorísque amore prorsus absorberi, in deum transformari, ei perfecte assimilari, eúmque iugiter in se complecti, neque ab eius amplexu, amore, aspectu vnquã posse auelli, videre insuper

visione beatissima & interna summæ trinitatis emanatione ad intra, quomodo filius emanet à patre, & spiritus sanctus ab vtroque, quomodo personæ hæ adorandæ sint vnum in essentia, & tres in suppositis, quæ earum mutua complacentia, fruitio, nexus, amor & gloria. Diuinæ siquidem & increatæ personæ amore prorsus immenso seinuicem diligunt, cum infinita seinuicem iucunditate aspiciunt, cum interminabili dulcedine se mutuo perfruuntur, & ipsæ duntaxat se plene & comprehensiue noscunt seu contemplantur. Gaudebunt ergo electi supra se de Dei visione, infra se de cœlestium corporum & aliarum corporalium creaturarum pulchritudine & decore, intra se de corporis & animæ glorificatione, extra & circa se de angelorum & hominum prædestinatorum associatione. Ibi reuera erit candor lucis æstiualis, vernalis, amœnitas, abundantia autumnalis, & requies hyemalis. Illic Deus sine fine videbitur, sine fastidio perfruetur, sine fatigatione laudabitur. Ibi deus erit rationi plenitudo lucis & veritatis, voluntati multitudo pacis ac suauitatis. memoriæ continuatio æternitatis, atq; immobilis stabilitatis. O vita vitalis, dulcis, amabilis, semper memorialis, in qua summa securitas, secura

tranquillitas,tranquilla iucunditas, iucūda felicitas,felix æternitas,æterna beatitudo, cui deus laudatio.Ibi affluētia diuitiarum, influentia delitiarum, confluxus bonorum. Huius beatitudinis desiderio anima tua ô charissime inflammetur,pro ea quicquid potest efficaciter operetur: eam frequentius mēte pura nunc meditetur: Noli teipsum propter ea quæ mundi sunt exponere periculo amittendi hāc gloriā.Postremo tāta est dignitas gratiæ in præsenti, & glorię in futuro:vt quamuis certi essemus nos posse eas in mundo potiri:tamē amore crescēdi ac proficiendi in eis, merito omnia pro deo relinqueremus.Det ibi clemētissimus deus intellectum, vt ista vere sapienter cū gustu intelligas, consiliisq; salutis salubriter atq; celeriter acquiescas.Metuēda & incōprehensibilia nimis sunt iudicia domini dei nostri.Nēpe quod vni gratiam infundit,non alteri,causa occulta esse

August. potest,non iniusta, vt asserit Augustinus. Verum ego indignus indesinenter viscera misericordiæ dei imploro, quatenus in te misericordiam vndique suam mirificet.

Quod inquietudo, labor & afflictio mundi amorem concomitantes, ad mundi contemptum merito inducere debent.

Articulus XXI.

Homi

HOmini bono dedit deus sapiētiam & scientiam & lætitiam. Peccatori autē afflictionem & curam superfluam. Iam de mundi contemptu tractatum est tam ex parte dei quam nostri. Nunc ergo de eodem incumbit loqui ex parte ipsius mūdi, qui si bene consideretur, continet in seipso vnde contemnatur. Primo autem occurrit ad hoc quod mūdi amatores variis inquietudinis turbis afflictionibus atque laboribus infestantur ita vt mundus in quo consolationem requirunt, plus pœnæ & amaritudines, quam delectationis ingerat eis. Quum enim sint à summo ac simplicissimo bono (in quo solo pax vera verúmque gaudium habetur) auersi, in temporalibus & terrenis disperguntur, neque in aliquo vno stabiliti, per diuersa feruntur. Ex quibus multiplibus affectionibus, seu animæ passionibus afficiuntur, nunc delectatione, nunc mœrore, nunc amore, nunc odio, nunc desiderio, nūc fastidio, nunc timore, nunc detestatione. Non etenim per rationis iudicium seu censuram, norunt animæ passiones ad æqualitatē redigere, atq; in omni euētu in quadam tranquillitate consistere, sed ad instar brutorum impetum passionum sequūtur secundū sensualitatis sensitiuíque appetitus impulsum. Vnde non Eccl.20.

diu in eadē diſpoſitione perdurant. Præterea ſecundum Philoſophum, homo contemplatiùs atq; theoricus in ſeipſo materiam bonarum delectationum habet quum plenus ſit theoreumatibus diuinorum iucundis, hoc eſt ſcientialib. ac ſapientialibus rerũ notitiis, in quibus ſpiritualiter oblectatur, nec extra ſe in ſenſibilibus delectationē requirit. Indocti autē carnales ſiue mũdani talem delectationem nõ ſciũt, nec intra ſe ſyncere delectationis materiam habent. Ideo forinſecus quærunt lætari, in quibus nõ ſemper iucunda & proſpera, ſed frequenter aduerſa occurrunt & triſtia in quibus ſæpenumero affliguntur. Multo magis igitur homo deuotus & ſpiritalis in quo gratia ornat, iuuat, perficitq; naturã, intra ſe continet vnde ſpiritaliter delectetur in deo, etiã in aduerſis. Mundani vero & vitioſi, nunc iram, nunc triſtitiam, nunc inuidiam, nunc indignationem, nunc timorem (quæ ſunt paſsiones pœnales, ac amariſsimæ) habent in quibus non animam tantum, ſed & corporalem naturalémque vitam plurimum lædunt. Nunc ſiquidem inani lætitia reſoluuntur, vana ſpe dilatantur, prauo deſiderio extenduntur: inde gaudent vnde triſtãdum eſt, inde triſtãtur vnde gaudere oportuit: id expectant quod fugien

Philoſo. .u.

giendum eſt, id fugiunt quod vere vtile eſt & expectatione dignum. Itaq; ſiue delectentur ſiue triſtentur, infelices ſunt & pœnas futuras merentur: & tanto quidem grauiores, quãto magis inordinatæ ſunt affectiones eorũ. Vnde de gloriante & delectante non recte, ſed inaniter & mundane dominus ait: Quantum glorificauerit ſe & in delitiis fuerit: tantum date illi tormentum & luctũ. Inſuper Auguſt. teſtante: Animus inordinatus ſibiipſi eſt pœna. Quũ ergo (vt dictum eſt) in amatoribus mundi affectiones ſint inordinatæ, præpoſteræ, & peruerſæ: conſtat quod ſibimetipſis ſint graues ſæpe atque pœnales. Propter quod fatentur: Ambulauimus vias difficiles. Laſſati ſumus in via iniquitatis, viam autem domini ignorauimus. Hinc denuo ſcriptũ eſt: Sonitus terroris ſemper in auribus impij. Et quum pax ſit, ille inſidias ſuſpicatur. Quod ſi interim forte lætentur, lætitia eorum ſit eis in perditionem. Porro animus ordinatus, animus tranquillus, deuotus, ſibiipſi iucundus & dulcis eſt. Vnde ſecundum Hieronymum clauſtra in quibus charitas regnat, ſunt paradiſus dei in terra. Sed & ſuper quietũ & humilẽ requieſcit ſpiritus ſanctus. Simili modo iuxta quendam Sapien. Vir eruditus ſuauis eſt animæ ſuæ.

Apo.18. August. Sapien.5 Iob.15 Esai.66

Eruditus, inquam, eruditione virtutibus decorata. Hinc vtiq; quamuis deuotæ, trã-quillæ, quietæ, ordinatæque menti non esset alia merces reposita, quam suauitas ista interna, pacis dulcedo, synceritásque conscientiæ puræ, & consolatio sancta, quia quotidie experitur in semetipsa: dignum & superdignissimum esset studere virtutibus, ordinationi internæ vacare, vanitatibus sæculi renunciare. Ad hoc est quod ait

Gregor. Gregorius: Illud est verum & summũ gaudium, quod non de creatura, sed de creatore cõcipitur. Quod quum acceperis, nemo tollet à te. Cui comparata omnis aliunde iucunditas, mœror est, omnis suauitas dolor est, omne dulce amarum est, omne decorum fœdum, omne postremo quod delectare potest, molestum est. Et iterum. Nihil, inquit, in hac vita laboriosius, quã terrenis desideriis æstuare, & nihil in ea quie-

Idem. tius, quam nihil huius mundi appetere. Verum vt idem adhuc docet: Spiritales diuitiæ quum non habentur in fastidio sunt scilicet inexpertis. Et ideo forsitan mi dilecte ad spiritalis conuersationis diuinas sacras syncerissimásque delitias minus alliceris, minus festinas, quoniã eas nondum (vt reor) expertus es. Sed crede in hoc sancto & magno Grego. & spiritalem vitam mun-

do relicto apprehendere iam festina. Et spero quod gustabis quàm dulcis est domi nus, quã magna multitudo dulcedinis eius. Delectaberísq; in multitudine pacis Chri sti, quę omnem sensum exuperat, quã mũdi amatores gustare non valent: quoniam, vt apud Prophetam habetur: Non est pax impiis dicit dominus. Porro si iuxta Aristotelem & Platonem Philosophia, seu consideratio philosophica, admirabiles habet delectationes admixtas, quarum amore etiam Plato perhibuit delectationes carnales atq; mundanas esse spernendas. Quod vtique Plato fecit. Quia, vt refert Augustinus in libro de vera religione. Plato in virginitate permãsit. Si itaq; hoc ita est: quomodo nõ multo ampliores delectationes theologica consideratio habet admixtas, illa quæ amatoribus mundi non conuenit, sed his potissimũ, qui pro Dei amore omnia relinquentes, quietam & solitariam vitam ducũt, omnipotentíq; deo cum omni cordis custodia iugiter obsequuntur, laudibus eius incessabiliter vacare optãtes? quẽ admodũ scriptum est. Cantabo domino in vita mea, Psallam Deo meo quãdiu sum. Denique sicut dici solet, quis in honore sine dolore, in prælatione sine tribulatione, in sublimitate sine vanitate; quum dicat

1. Pet. 2.

Psal. 30

Philip. 4.

Grego. Gregorius:Quanto quis honoribus digni tatum plus ſublimatur,eo grauioribus pon deribus oneratur.Omne quod hîc eminet plus mœrore afficitur,quàm honore læte tur:plus caſum damnationis minatur, quã vitam mereatur beatam.Exiguo enim cõ-
Sapien. 8. ceditur miſericordia.Potentes potẽter tormenta patiantur.Nam & iudicium grauiſſimũ in his qui præſunt fiet. Idcirco dicit Chryſoſtomus:Quis prælationem vel curam animarum deſiderat, niſi qui non timet iudicium dei?Magna ſecuritas animæ nihil concupiſcentiæ ſecularis habere. Vilis quoq; & miſera,ſeruitus ſecularibus ne gotiis Deo relicto inſiſtere:quanquam nõ nullis mundanis perſonis graue ſit,non oc cupari in talibus:quoniam non nouerunt ſe occupare in diuinis ſanctíſq; actibus.Anima autem ſine occupatione & amore eſſe non poteſt.Idcirco quo minus circa deũ occupatur atq; afficitur, eo plus in terrenis & vanis effunditur, ~~eo plus in terrenis~~
Bernar. ~~& vanis effunditur~~.Denique teſte Bernardo:Diuitiarũ amor inſatiabilis,longe plus deſiderio torquet,quam vſu ſuo hominem ipſum refrigeret. Labor enim ſecundum
Valeri. Valerium,eſt in acquirendo,timor in poſſidendo,dolor in amittendo.Sed & aurum illum plus cruciat, apud quẽ largius inuenitur.

nitur. Vt ergo mente quieta deo queas seruire, tumultuantia mūdi negotia, corporales delitias, fallentes diuitias fuge, soli deo adhære, vt ipse sit gaudium tuū & requies, cantésque veraciter cum Psalmista: In deo salutare meum & gloria mea, deus auxilij mei, & spes mea in Deo est. Temporalibus vero gaudent qui bona diuina cœlestia & æterna desiderare non norunt.

Quod dispendium spiritualis profectus, seu amissio temporis ex mundi amore proueniens, ad despectum mundi inducere debet.

Articulus XXII.

Vigilate (nescitis enim quando dominus venit, sero an media nocte an gallicātu) ne quum venerit repente, inueniat vos dormientes. Videte, vigilate & orate. Quantū deū vitámq; futuram in patria diligimus, tantum ea quæ nos à diuinitatis vnione æternæq; beatitudinis adeptione impediūt, vitare debemus. Quid autem eatenus impedit nos ab his, sicut diuitiæ, atq; delitiæ mundi, honores, vanitates prosperitatésq; sæculi? Quibus homo intētus, non solū sibi tempus ad pœnitendū cōcessum miserabiliter perdit & infructuose expendit, sed insuper multa quotidie vitia incidit, peccata committit, Dei non meminit, debita quoque omittit, & innumera Psal.61.

bilia salutis impedimenta incurrit. Hinc in
Mar. 10 euãgelio loquitur Christus, Quã difficile
qui diuitias habẽt regnũ dei intrabũt. Diui
tiæ siquidem iã possessæ, difficulter spernũ
tur, & terrena arctius diliguntur adepta
quã cõstringũt cupita. Hinc certe qui mul
tiplicandis diuitiis incũbunt: alterius vitæ
gaudia quærere negligunt. Cumq; solidita
tem perennitatis non pensant, exilium tan
quã patriam amant ac reputant. Denique
amator sæculi quanto plus dei obliuiscitur
tãto plus à deo relinquitur, & eius anima
induratur. Hinc autẽ cõtingit, quod nulla,
quæ dei sunt, veraciter diligit, superna non
concupiscit, ac per hoc miserabili modo
quãto quotidie peior efficitur, tanto secu-
rior redditur. Cũq; vnde sit lapsus nõ aspi-
cit nec futura supplicia expauescit, quantũ
sit lugendus ignorat. Quo enim malis &
vanis magis adhæret, eo minus recogno-
scit bona quæ perdit, & magnam putat feli
citatẽ mundanã: nunc ad votũ florere, non
formidãs, nec præuidens sempiterna sup-
plicia, quæ cogetur mox sustinere. Solus il
le conspicit nihil esse quod floret iniquis,
qui ab amore sæculi abstulit gressum mẽ-
tis. Cũ siquidem æterna retributio cogita-
tur: p̃sens gloria quã sit nulla cognoscitur.
Qui autẽ cor in præsentibus fixit, futura
impio

impiorũ ſupplicia non perpẽdit, ſed falſis intumeſcit diuitiis, gaudétq; cũ fœ̃dus ſit, ſubiectus ſceleribus. Nulla verior miſeria, quã falſa ac vana lætitia. Et tanto quis amplius forinſecus gaudet, quãto intrinſecus ſuiipſius recordationem nõ habet. Hæc ex verbis Gregor. ſumpta ſunt. Ex quibus chariſsime elicis, quã periculoſum ſit, maxime clericis his terrenis implicare affectũ. Sed forte intendis diuitiis non inordinate vti & affici, nec inter ſæculares & vagos ſæculariter conuerſari, neq; in epulis delitiari, nec hominũ honore, fauore, aut laudibus delectari. Fateor ſi hoc potes, magna valde perfectio eſt, quæ vix à virtuoſis videtur poſſe cõtinuari. Porro quã rarum atq; difficile ſit hoc ipſum attende. Ait nanq; Gregorius, Pene ſemper epulas concomitatur voluptas. Dum enim corpus in refectionis delectationes reſoluitur, cor ad inane gaudium relaxatur. Proinde Valerius ait: Diues in ſuperfluitate reſoluitur, & iactantia effrenatur, currit ad libitum, corruit ad illicitum, fiúntque inſtrumenta pœnarum, quæ fuerunt oblectamenta culparum. Verum an corpus tuum delicate & molliter nutrias, & ſolam neceſsitatem vel vtilitatem, non voluptatem requiras, tu ipſe examines. Sed audi Gregoriũ: Sicut impoſsibile

Gregor.

Valerius

Gregor.

le eſt,inquit,ignē inflammari in aqua, ſic impoſsibile eſt cordis compunctionem vigere in delitiis.Contraria enim ſunt & mutuo ſui peremptoria.Præterea tēporis nobilitatem perpende,& noli illud in vanitatem expendere,infructuoſe tranſire, vitio ſe deducere. Sed ſanctorum patrum audi doctrinam docentium, Nemo noſtrū parui æſtimet tempus, quod in verbis conſumitur ociofis. Volat verbum irreuocabile,volat tempus irremeabile, nec aduertit inſipiens quid amittat.Licet fabulari,dicūt donec hora pertrāſeat. O donec prętereat hora, quam tibi ad agendam pœnitentiā, ad obtinendam gratiam, ad acquirendam gloriam,miſeratio conditoris indulſit.Donec pertranſeat tempus, in quo diuinam propitiare debueras pietatem, properare ad angelicam ſocietatem,ſuſpirare ad amiſſam cœleſtem hæreditatem, aſpirare ad promiſſam felicitatem, excitare tuam remiſſam voluntatem,flere commiſſam ini-
Bernar. quitatem. Atqui ſecundum Bernardum, nil precioſius tempore,& nihil nunc vilius reputatur.Tranſeunt dies ſalutis & nemo recogitat. Nunc ergo mihi chariſsime frater omni ſero ſeu hora, qua te compones quieti,reuolue in animo quomodo diem expenderis,quid mali cōmiſeris quid boni omiſe

omiſeris,quanta bona facere potuiſti, ſed neglexiſti, quomodo deum inhonoraſti, quomo dæmoni peccãdo placuiſti,quomo do animam tuam læſiſti,& angelo tuo diſplicuiſti,quantum appropinquaſti inferno. Tunc autem de bonis peractis Deo gratias age. De malis toto doleas corde, emendationem propone,eámque diligenter proſequere. Conſidera nũc quod peccatores, qui iam tempus in mundi vanitate expendunt in hora diræ mortis quærunt vnius diei, vel horæ inducias ad pœnitendum, quam & tunc mallent potius accipere, quam maſſam auri tam magnam, quantus eſt mundus ſenſibilis. Recordare quod in die iudicij omne tempus tibi impenſum requiretur à te qualiter ſit expenſum vſque ad monumentum & oculi nictum. Sit ergo in corde cogitatio bona,in ore lectio ſacra,in manibus operatio virtuoſa,vt quotieſcunque inimicus acceſſerit, inueniat te armatum. Quem enim ocioſum inuenerit,tentare nõ ceſſat. Quod ſi tam malum eſt otium, quanto peius eſt vitioſum negotium?

De contemptu mundi & temporalium ex conſideratione vanitatis, & mutabilitatis & fugacitatis, ſeu breuitatis eorũ præſentisq; vitæ.

Articulus XXIII.

Laus

LAus impiorũ breuis est, & gaudiũ hypocritæ ad instar puncti. Si ascenderit vsque ad cœlos superbia eius, & caput eius nubes tetigerit: quasi sterquilinium in fine perdetur: velut somnium auolans non inuenietur, trãsiet quasi visio nocturna. Si futuræ felicitatis, æternæq; vitæ æternitatẽ, soliditatem, veritatem & incorruptibilitatem ritè pensamus, puto quod mundus iste & præsens vita, temporalísque gloria nobis ex corde vilescẽt, nec in rebus mũdanis affectũ spargemus, qui potius sempiterna gaudia & inuariabilia bona nobis in patria præparata, auidissimo corde quæremus. Cum enim anima nostra immortalis sit, & propter splendorẽ intellectus omni materiali natura sublimor, nequaquam in corruptibilibus, materialibus aut trãsitoriis quiescere debet, sed immortali inuariabili, ac simplicissimo deo pura mẽta intendere. Nõ ergo præsentem vitã, sed futurã principaliter diligamus: omnem trãsitoriã delectationem, temporalem honorem, & laudem humanam pro diuinitatis cœlestisque beatitudinis dilectione ex corde contẽnamus. In tantum enim Deo placemus, & futuræ beatitudini propinquamus, quantũ ab omni laudis & gloriæ temporalis atq; mundanæ vanitatis affectu cessamus vt dicit

cit Gregorius.Soli enim Deo debetur ho- 1.Tim.1
nor & gloria,à quo omne bonũ procedit.
Nobis autẽ confusio vultus,qui toties Deũ
offendimus, inhonoramus, negligimus.
Non itaq; licitũ est nobis gloriari in nobis
metipsis,aut inanẽ complacentiam in no-
bis habere:sed sicut dicit Apostolus. Qui 2.Cor. 10
gloriatur,in domino glorietur.Ecce mun- 1.Ioã.2
dus transit & cõcupiscentia eius.Et quæ est Iacob.4
vita nostra in sæculo isto,nisi fumus & va 2. Re. 14
por ad modicum parens,qui mox extermi
nantur?Omnes sicut aqua in terram dila-
bimur.Terra sumus,cinis,& puluis,putre-
do,& vermis. Cum autem mortuus fuerit
homo: hæreditabit serpentes & vermes.
Denique quid est vita præsens, nisi conti-
nuus atque celerrimus cursus ad mortem?
Incessabiliter enim aliquid vitæ nostræ ab
scinditur.Ideóque Dauid ait: Dies nostri si 1.Pa. 29
cut vmbra super terram,& nulla est mora. Esai.38
Et Ezechias piissimus.Præcisa (inquit) est
velut à texente vita mea,Dum adhuc ordi *vita*
rer, succidit me. Et item beatissimus Iob:
Memento mei domine,quia ventus est vi- Iob.7
ta mea.Imo nihil est duratio vitę huius re-
spectu æternitatis,sicut Iob loquitur.Parce Ibidem.
mihi domine, nihil enim sunt dies mei.
Hinc dicit Chrysostomus:Centum si pla- Chryso.
cet annos demus delitiis,adde & alios cen-
tum

tum si libet, adde & decies centum, quæ erit ex his ad æternitatem compensatio? Nónne omne tempus vitę huius quo deliciis frui videmur, & indulgere vanitati quasi noctis vnius somnus ad æternitatis comparationem videtur? De hoc dicit Hieronymus: Si haberes sapientiam Salomonis, pulchritudinem Absalonis, fortitudinē Sampsonis, diuitias Crœsi, potestatem Octauiani, quid hæc proderunt tibi, cum statim caro dabitur vermibus, & anima tua dæmonibus? Porro, vt asserit Augustinus, Adam si adhuc viueret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo profuisset? Hæc nunc amantissime profunde perpende. Qui enim hæc modo attendere negligunt, certe vel sero & infructuose cum reprobis dicent in die iudicij. Errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam vmbra, & tanquam nuncius præcurrens. Denique tunc reuelabunt cœli iniquitatem & vanitatem amatorum huius mundi, & terra aduersus eos consurget. Tunc manifestum erit peccatum eorum cum his qui dixerunt DEO. Recede à nobis, scientiā viarum tuarum

Hierony.

nolu

nolumus. Tũc pugnabit pro DEO contra eos orbis terrarũ. Luent omnia quę fecerunt, nec consummentur, Iuxta multitudinẽ adinuentionum suarum sustinebunt. In diem enim perditionis seruatur malus, & ad diem furoris ducetur, & de furore omnipotentis bibet. Hæc mentẽ tuam perterreant, à mundo auertant, Deo coniungant. Præterea in hoc innotescit vanitas mundi, quòd prosperitas & lætitia eius cũ ingenti auiditate expectatur: & cum venerit, teneri non potest, sed trãseunt omnia, & euolant cuncta. Præterit ista dies, nescitur origo secundi, an labor, aut requies. Sic transit gloria mundi. Ideo Augustinus inquirit, Quid vis, vtrum amare temporalia, & transire cum eis: an Christum diligere atq; cum eo æternaliter viuere? Siquidẽ teste Hieronymo, difficile, imò impossibile est vt præsentibus quis & futuris fruatur bonis: vt & hic vẽtrem, & ibi mentem impleat, vt à delitiis ad delitias transeat, vt hic & in futuro gloriosus appareat. Mundanarum autem & temporalium, rerum cõtemptibilitas elucescit ex hoc, quod frequenter Deus dat eas abundãtius hostibus suis seu reprobis, quã electis. Electus verò ex fine considerat nihil esse quod trãseunter seculariterque delectat. Ea propter di-

cit Hieronymus: Festina consolatio bonorum, est consideratus finis malorũ. Dum siquidem ex reproborum interitu conspiciunt malum quod euadunt, leue arbitrantur quicquid in vita hac patiũtur. Ecce chárissime quanta fallacia sæculi, & quanta cæcitas amoris eius. Dum enim libẽter & iucundissime moratur in mundo; diúque viuere sperat, ac in futurũ multa disponit: repente & improuise mori iubetur, & vniuersa quæ vitiose dilexit, in momento relinquere. Vnde Christus Lucæ duodecimo refert diuitem sic sibiipsi loquutum, Anima, habes multa bona reposita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi deus; Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te. Quæ autẽ parasti, cuius erunt? Veras ergo & spirituales diuitias congregemus, quæ nos in hora mortis non deserant, sed coram deo appareant, nósque virtutibus speciosos constituant. In his diuitiis potes quotidie bene proficere, sic vt talis profectus tibi vere salubrior sit, quam si omnes mundi diuitias possideres. Nullum igitur temporis spaciũ vane expendas. Nec solum opto te occupari in bonis sed in melioribus, vt semper inquiras viciniora saluti, & Deo vicinior fias, sicq; reuerẽter & vere nobiliter corã diuini

Ibidem.

Hebre. 5.

diuini vultus præsentiâ conuerseris. Cogita atq; recogita quietẽ & pacem puri cordis, delectationem animæ Deum contemplantis, securitatem & spem mentis Deum amantis: scies quod talibus intẽdere sit deiformiter, viuere quódq; cæcus sit qui aliis deditus est. Nónne omne creatũ est defectiuum & omne transitorium inquietum? Breue quoq; & modicum est atq; mutabile, quod tempori subiacet. Idcirco mundi amator nil firmũ aut stabile habet, sed leuis est ipse & inconstans, tanquã in vertigine positus, cum non in solo Deo, sed in omnibus vanis & trãsitoriis delectationẽ efflagitat, nunc istud nunc illud affectans, nunc quod amabat fastidiens, nunc aliud nõn desideratum concupiscens. Iustus vero & Dei amator, trãquillus, vniformis, & stabilis perseuerat tanquam immobili fundamento Deo æterno fundatus. Propter quod Salomon loquitur: Quasi tempestas transiens impius non erit. Iustus autẽ quasi fundamentum æternum. Insuper amatoribus mundi condolens Augustinus exclamãdo alloquitur eos: O amatores mundi, quid laboratis, cur vos ipsos affligitis circa nihil, cum creatorem omnium possidere possitis? Quid amplius quæritis quid sufficit homini, cui conditor ipse nõ sufficit?

Prou. 10.

August.

cit?Si enim omne bonũ facile habere valetis (ſcilicet Deũ) cur nitimini plena miſeriis poſsidere? Maiórne eſſe poterit ſpes veſtra in mundo,quam vt amici ſitis mundi,ibi quid non fragile, quid non caducũ, quid non mutabile plenúmque periculis, per quæ ad maiora & ſempiterna pericula peruenitur?De vanitate quoq; vitæ mundanæ, dicit Hieronymus:O vita non vita, ſed mors,vita fallax & onuſta triſtitiis,imbecillis,& vmbratica, nunc flores, & ſtatim areſcis, vita priuans cui ines,vita fragilis,vita momẽtanea & caduca,quæ quanto plus creſcis,tanto magis decreſcis.Quũ plus procedis, plus ad mortẽ propinquas; O vita plena laqueis, quot in mundo laqueas homines, quot per te iam ſuſtinent infernalia tormenta. O quàm beatus qui tuas cognoſcit fallacias,quam beatior,qui de tuis non curat blanditiis vanis, quàm beatiſsimus qui te bene priuatus eſt.

Hieron.

Quod contemnendus eſt mundus,& ea quæ mundi ſunt, propter eorum malitiam & continuam læſionem quam ſuis amatoribus ingerit. *Artic.* XXIIII.

1 Ioan. 5. TOtus mũdus in maligno poſitus eſt. Nónne malignitate plenus & maligno ſubiectus; ſeu dæmoni ſubditus eſt mũdus? De quo idẽ ait: Omne quod eſt in

2. Ioan. 2.

mund.

mundo, concupiſcentia carnis eſt, aut cõcu
piſcentia oculorũ, aut ſuperbia vitæ. Iniqui
nãq; vt Petrus docet, ſunt ſerui corruptio- 2.Petr. 2.
nis & peccati. A quo enim quiſq; ſuperatus
eſt huius & ſeruus eſt. Qui autẽ eſt ſeruus
peccati, eſt vtique ſeruus diaboli. Vnde de
impiis loquitur Paul⁹: Reſipiſcãt à laqueis 2.Tim.2.
diaboli, à quo captiui tenẽtur ad ipſius vo-
luntatẽ. Hinc Chriſtus in Euãgelio dæmo
nem nominat principem huius mũdi, non
vtiq; machinæ mundialis, ſed hominum
mundanorũ qui à Deo auerſi in terrenis
depreſſi ſunt. De quibus Hierem. ait ad do
minũ: Recedentes à te, in terra ſcribentur.
Contra quod Chriſtus ait electis. Gaudete
& exultate, quoniã nomina veſtra ſcripta
ſunt in cœlis. Deniq; ſecundũ expoſitioné
venerabilis Bedæ, in præinductis verbis
Ioannis, per ea quæ in mundo ſunt, & per
mundũ intelliguntur homines, qui inordi
nato amore incolunt mundũ. Iſti non ha- 1. Ioan.2.
bent niſi concupiſcentiã carnis, concupi-
ſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ.
His etenim vitiorum vocabulis omnia vi-
tiorũ genera cõprehendit Ioannes. Concu
piſcentia ſiquidem carnis eſt, omne quod
ad voluptatẽ & delitias corporis pertinet.
Cõcupiſcentia oculorum eſt omnis curio-
ſitas quæ fit in diſcẽdis nefariis artibus, in

cõtemplandis ſpectaculis turpibus, vel ſuperfluis acquirendis tẽporalibus rebus, vel cognoſcendis carpendiſq; vitiis proximorum. Superbia vitæ, quum ſe quis iactat in honoribus. Mundus itaq; plenus eſt malis. Quid enim faciunt homines ſæculares ſecundum mundũ viuentes, quam diuerſis ſe contendunt implicare peccatis? ſuáſq; animas confodere vitiorũ vulneribus, & concupiſcentiarum ſagittis, in tantum vt non ſentiant ea? Impletum videmus in Eccleſia illud Oſeæ capite quarto: Non eſt veritas, non eſt miſericordia, non eſt ſcientia Dei in terra. Maledictum eſt homicidium, furtum, adulterium, mendacium inundauerunt. A minori quoque (inquit
Hiere. 6 alius Propheta) vſque ad maiorem omnes auaritiæ ſtudent. Sacerdotes non dixerunt vbi eſt dominus? Et paſtores præuaricati ſunt. Non latet ad quantam ruinam deuenit Eccleſia pene in omni ſtatu, gradu & ordine. Porro ſi Chriſtiani nunc viuerent ſicut olim, nõ eſſet tanta neceſſitas fugiendi à mundo. Verum ſicuti nunc vt plurimũ viuitur, ſumma difficultas eſt bene viuere ſeu mortalia peccata declinare in mundo, præcipue his qui manuali opere non occupantur, ſed abundant diuitiis, & cum ſæcularibus conuerſantur. Fraudes, ambitio, in-

uidia, voluptas, & omnia mala super terrã diffusa sunt: Cogitat vnusquisq; quomodo substantiã suam multiplicet. Nemo qualiter animam suam saluet. Timent ne paupertatem incurrant. Non autem, vt ne gehennę supplicia incidant, Mundus est fornax vitiorũ quam mundani septemplici (septem videlicet principalium vitiorũ) igne succendunt, & in ea cõburunt seipsos, & suos collegas. Vbi in tantum excæcantur vt pericula sua quamuis audita & nota non vitent, nec metuant: sed tanquã phrenetici & insani in periculis suis exultant. Eos quoque quos similibus non cernunt inuolui periculis, insensatos reputãt & insanos. Hinc Seneca ait: Quoties inter homines fui, minor homo redij. Et Alanus: Ad mala facta malus socius sociũ trahit. Et sic fit malus & nequam, qui ante bonus fuit. Deniq; sicut populus Israël non valebat ab Aegypto recedere, nisi diuino adiutus auxilio: sic nemo à seculo isto potest auerti, nisi diuinæ misericordiæ tactu & munere adiuuetur. Defectus tamen non erit ex parte Dei, dummodo quod in se est fecerit homo. Mundus hic cõparatur deserto, per quod filij Israël processerunt ab Aegypto ad terrã promissiõis. In quo quidem deserto tot occurrerunt obstacula,

Dani. 3. Seneca. Alanus. Exod. 12.

quod ex ſexcentis numeratis milibus duo
Deute.1. duntaxat ſcilicet Caleph & Ioſue perducti
ſunt ad terrā promiſsionis. O quantū gaudet
modo diabolus, omnes in procliuio &
ſordibus vitiorū conſpiciens. Terrenis inhiāt
homines, terrena ſapiūt, deū & mādata
eius nō curant, terribilia dei iudicia audiētes
nō obſtupeſcunt: ſed tanquā fabulas
audiunt, omnia ſine cauſa fiunt nobis. Duritia
noſtra nō mitigatur. Sed nūquid deus
iuſtitiā ſuam relinquet, aut peccata inulta
deſeret, aut verba quæ de futuro iudicio
ac debitis pœnis prædixit falſificari permittet?
Preterea qui terrenarū rerum ſuperatur
amore, in deo nequaquā delectatur.
Nullus autē permanet diu abſque delectatione.
Qui ergo in ſpiritualibus nō lætantur,
ad mūdana ſolatia ſe infundunt, ſicq;
Auguſt. vitiorū multitudine obruūtur. Hinc Aug.
Beatus eſt, inquit, domine qui amat te. Qui
autem te non amat, mundum amat, vitiis
ſeruit, nunquam quietus, nunquā ſecurus,
ſed diſtractus atq; diſperſus eſt per varias
mūdi curas, vanitates & pōpas. Porro quot
ſæculi voluptates contemnis, aut dæmonū
laqueos euadis. Felix anima quæ delectationibus
huiuſmodi oblectatur, in quibus
nulla turpitudine inquinatur, ſed veritatis
ſerenitate purgatur: quam ita delectat lex
Dei,

Dei, vt vitet lasciuias mundi. Verum quã Gregor. diu dulcescit nobis iniquitas, amara est æquitas, & cui dulcis est mundus, nõ sapit Christus: sed gustato spiritu dei desipit omnis caro. Porro multiplici vitiorum deformitate inficitur, qui mundo huic mẽte obsequitur: & qui nihil de diuina dulcedine sapit, terrenis desideriis sordidari non metuit. Et si hi à peccatis puri esse non queũt, qui pro dei amore mundũ spernentes, & religionẽ intrãtes in cœlestibus conuersantur quibus peccatorum ponderibus prægrauãtur qui in medio mundi, sine sollicitudine & timore dei, mundi vanitatib⁹ insistere non verẽtur? Quid est eorum viuere nisi peccata? Sæculi lætitia est impunita nequitia. Sed quod reprobi delectationem existimant: virtuosi electi pœnam diffiniunt, pensantes animã inde æternaliter disperire, vnde cõtingit carnẽ ad tempus suauiter viuere. Vlulate & flete miserabiles sæculi amatores, qui corpus ante tẽpus animámq; necatis, dum vitiis gulæ atq; luxuriç immoderãter, vilitérq; seruitis. Inde enim procedunt infirmitates & mors repentina. Gaudete & iucundamini nunc in hoc breuissimo tẽporis vestri spatio, vt postmodũ cum diabolo æternaliter lugeatis. Epulemini & inebriamini: & post

modicũ cum diuite, qui epulabatur quotidie splendide, æternũ inferni incendiũ sortientes, guttã aquæ frigidæ postuletis, nec tamen recipere valeatis. Cur ferro & saxis duriora sunt corda vestra, quũ pro his infelicissimis mũdi caducis solatiis vanísq; delitiis nõ perpenditis, neque timetis imminere vobis illam horrendã Christi sententiam: Ite maledicti in ignem æternũ? Forte dicetis: Clemens est deus, nec vult mortem peccatoris, sed vt cõuertatur & viuat.
a Et: Quacunque hora peccator ingemuerit, omnium peccatorũ eius nõ recordabitur amplius. Sicut per Ezechielem promisit. Si ergo vel in puncto mortis ingemiscat peccator, saluabitur. Fateor vera sunt
Ezec. 18.
hæc, imo incõparabiliter magnitudo pietatis diuinæ mẽtis nostræ capacitatẽ excedit, quum sit vere immẽsa. Quod patet in hoc quod peccãtes tam diu suffert, tam longanimiter, vt conuertantur, expectat, redeuntes tam misericorditer recipit, tam cito indulget cõuersis, tantam gratiã influit eis ac si nunquam peccassent. Nónne infinitæ pietatis est opus hoc? Sed non minor est æquitas quàm eius pietas. Et quos diutius vt pœniteant præstolatur & tolerat, non cõuersos grauius detestatur & punit. Quod autẽ ꝓpheta ait de gemitu peccato-

ris,intelligendum eſt vtique de gemitu ex vera contritione procedente. Vera autem contritio ex vera dei dilectione procedit, & ex odio culpæ,atque affectu iuſtitiæ. Et ſicut teſtatur Hieron.neceſſaria eſt pœnitentia ſiue cõtritio quæ adæquet crimina, aut certe excedat.Cui conſonat illud Chryſoſtomi:Cõpunctio eſt,quæ facit animam horreſcere purpuram, optare cilicium, amare lachrymas,fugere viſum.Quũ ergo hæc ita ſe habeant qualis eſſe poteſt contritio & gemitus eius,qui in articulo mortis cõfitetur, & pœnitet:quoniam amplius viuere ſe non poſſe perpendit,imo ſi diutius ſe victurum conſideret,confeſsionem differret. Formidandum videtur quod ex timore ſeruili & fide informi, ac proprij commodi nudo intuitu contritio & gemitus ille naſcantur. Nec eſt vera contritio, ſed quædam attritio.Qui autem ſalubriter confitetur & pœnitet: oportet vt doleat de peccato, inquantum eſt peccatum & dei offenſiuũ,ſeu diuinæ ſanctitatis ac maieſtatis inhonoratiuum. Hinc 2. Machab. Antiochus legitur pœnituiſſe, nec tamen miſericordiam inueniſſe. Simile ſcribit Apoſtolus ad Hebræ.de Eſau.Nõ inuenit, ait,pœnitẽtię locũ,quãquã cum lachrymis inquiſiſſet eum. Nullus ergo vana ſpe, & ſtulta

Hieron. Chryſo. 2.Ma.9. Heb.12.

ſtulta perſuaſione fallat ſeipſum. Dicit nãque Hieronymus: Hoc teneo, hoc verum puto, quod ei non bonus eſt finis, cui mala ſemper fuit vita: qui dum ſanus & validus fuit, Deum offendere non expauit, ſed in mundi vanitatibus vixit. Precioſa eſt in cõſpectu domini mors ſanctorum eius, ait Pſal. Mors vero peccatorũ peſsima. Hinc quoq; teſtatur Anſelm. Percutitur hac vltione peccator, vt moriẽs obliuiſcatur ſui, qui viuus & ſanus oblitus eſt dei. Et Auguſtinus: Non poteſt male mori qui bene vixit: & vix bene moritur, qui male vixit. Veruntamen de nullo eſt deſperandum, ſed peccator etiam in extremis ad pœnitentiã eſt hortãdus. Interdũ nanq; fortaſſe contingit, quamuis rariſsime, vt qui tempore ſanitatis pœnitere neglexit, tũc pœnitẽdo miſericordiam impetret. Nihilominus ſtultiſsimus eſt omnis viuens & incolumis, qui ſe tanto committit diſcrimini. Agamus ergo quod tutius eſt, pœnitendo & vitam corrigendo quotidie dum ſani cõſiſtimus, cum propheta deuotiſsime deprecantes.

Hiero. (margin)

Pſal. 70. Ne proiicias me domine in tẽpore ſenectutis, quum deficiet virtus mea ne derelinquas me. Ecce enim tunc tempus acceptabile, nunc dies ſalutis, vt dicit Apoſtolus. 2. Cor. 5

De nobilitate deiformi animæ ſanctæ deum ſeruen

feruenter amantis, & inæstimabili volitat e animæ induratæ seu peccatricis.

Articulus XXV.

QVæ est ista velut aurora consurgens pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Quemadmodum ait Ioan. Nunc filij dei sumus, & nondū apparuit quid erimus. Scimus quoniam quum apparuerit, similes ei (scilicet Deo) erimus, quia videbimus eum sicuti est, hoc est clare & immediate per speciē. Visio autem intellectualis fit per formam seu speciē intelligibilem, quæ sit similitudo rei intellectæ. Nec potest similitudo illa rem plene præsentare, nisi fuerit ipsi rei adæquata. Omnis autem forma, similitudo & species creata à plena repræsentatione diuinæ essentiæ occumbit, distat, & deficit infinitè. Idcirco secūdum Thom. Deus videtur in patria, per hoc quod ipsa diuina essentia vnitur mētibus beatorum loco intelligibilis formæ: non per inhæsionem, sed assistentiam, ita quod diuina essentia est quod & quo in beatifica visione. Porro visio ista superdignissima est penitus supernaturalis: quam Philosophi omni menti creatæ, etiam substantiis separatis impossibilem esse putabāt. Vnde vt eam obtineamus, indigemus multis supernaturalibus donis,

Canti. 6.
1. Ioā. 3.
Thomas

donis,mediis atque auxiliis. Et primo datur nobis à deo benedicto gratia gratum faciens, quæ ipsam intellectualis ac rationalis naturæ essentiam ornat & perficit, atque in esse supernaturali diuino, & ad promerendum vitam æternam idoneo statuit. Insuper charitas qua deus proximúsq; amatur, supernaturaliter, pure & gratuitè nobis à spiritu sancto infunditur, sed & fides quoque & spes. Hæc charitas in habēte pręponderat amori totiús vniuersi:ita vt plus diligat deum quā vniuersa creata, imo minimus gradus charitatis facit deū plus toto vniuerso amari. Aliter homo nō

Thomas esset in statu salutis,prout Thomas pulchre deducit. Præterea secundum doctores,quicunque habet charitatem, & gratiam iam præfatam,habet etiā septem dona spiritus sancti,saltem secundū aliquem gradū, cæterásque virtutes infusas charitati, & gratiæ connexas. Quò autem in charitate & gratia magis profecerit,eo in donis & virtutibus sublimius crescit. Deniq; tanta est dignitas atq; excellentia horū supernaturalium bonorū,vt nec cōprehēdi facile nec explicari possit. Nulla quippe naturalis perfectio,forma,decor,aut claritas eis potest æquari. nō tantū neq; tam pulchre ornat lux cœlestis substātiā solis & lunę,quātum

tum gratia decorat essentiã animę. Nec sol tantum venustat regionẽ cœlestem: quantum charitas Dei venustat animæ volũtatem. Sed nec septẽ planetæ tantũ ornãt orbes cœlestes: quantũ septem dona spiritus sancti ornãt atque clarificant animæ vires. Neque vniuersitas denique siderũ tantum decorat ac perficit firmamentũ seu sphæram octauã: quantũ vniuersitas cęterarum virtutum dignificat, ornat, & perficit animam. Quemadmodũ iuxta Philosophum beatitudo potius cõsistit in actu quam habitu: sic apud Theologos magis perfectio consistit in actibus virtuosis quã in ipsis habitibus. Nobiliorũ quoque habituũ nobiliores sunt actus. Cum ergo præhabita gratiæ bona ac dona sint habitus tã præstãtes ac summi, nónne nobilissima, deiformis atque prælucida tibi videtur anima Christiana, quæ horum habituum actibus iugiter occupatur. quæ tam spiritaliter, supernaturaliter ac deiformiter conuersatur, Deum tam eminenter colit & veneratur: cuius vtique cõuersatio est in cœlis? Hinc nimirum anima talis est dei filia, amica, & sponsa, secretorũ cœlestium conscia, deo familiaris, cõformis in affectu, ac intima hæres dei, cohæréque Christi, quæ reuelata facie gloriã Dei contemplans, in eandem transfor

Philoso.

Philip. 3.

transformatur imaginem à claritate in claritatē. Quia in fastidium versa sunt ei omnia ista mundana, caduca, carnalia, humana solatia, laudes, honores, & pompæ sæculares, & quicquid displicet Deo, quicquid vero nouerit Deo placere, hoc toto affe-ctu amplectitur. Deniq; secūdum Philosophos, motus sortitur dignitatem, nomen & speciem à termino ad quem. Actio quoq; dignificari solet à dignitate obiecti atque materiæ circa quā. Quanta ergo est dignitas & gloria eius cuius motus, & actus, vita, intentio versantur iugiter circa deum excelsūm, & terminatur in ipsum quem cō stat dignitatis esse immensæ vniuersísque aliis in infinitum præeminere? Hæc frater amāde sic breuissime tango, vt te ad veræ atque diuinæ nobilitatis, hoc est, ad sanctæ ac religiosæ conuersationis, ad sacratissimæ perfectionis amorem inducam, excitem, & accendam. Quod vt ardentius appetas, etiam de peccatricis animę vilitate, peruersitate, & deformitate modicum dicam. Hæc itaq; cum sit per peccatum mortale à deo auersa, spiritaliter mortua est, nec agit aliquid gratum deo, aut meritorium vitæ æternæ. Hæc bona transitoria, sensibilia, mundana, vilissima, summo, æterno, perfecto, infinito & incōmutabili bono deo vero,

ro,omnipotēti ac ſuper glorioſiſsimo prę-ſert (In quo quidem deum maxime inhonorat) In caducis & vanis ſibi finem cōſtituit, nec finaliter in creatore quieſcit, ſed ei prorſus ingrata eſt,ei non curans adhærere,ſubdi parere:dæmonibus aſsimilatur, vitiis famulatur,deo odibilis,angelis diſpli cens, ſeipſam inceſſabiliter lædens deturpans,damnandáinque faciens. Quo plus in terrenis ac trāſitoriis atque carnalibus delectatur: eo vilius viuit, eo infelicior eſt. Quo plus mundi vanitatibus gaudet, eo ſe coram deo contemptibilius habet, cum non ſit timorata neque ſolicita deo obedire, debitámque reuerentiam in omnibus exhibere. Denique per actus virtuoſos, & ſanctos diuinę dilectionis affectus deo prę cipue aſsimilamur. Per paſsiones vero,vanitates & vitia,diſsimiles ei efficimur. Simi litudo autē eſt cauſa amoris,quēadmodum diſsimilitudo odij & rancoris:ſed & perfectio creaturæ præſertim rationalis & intellectualis eſt creatori proportionabiliter aſsimilari. Quanto igitur virtutibus inſigniores efficimur, tanto deo ſimiliores ſumus, chariores,& intus ſpecioſiores. Quanto vero magis peccamus, tanto domino deo noſtro diſsimiliores,odibiliores,turpioréſq; ſumus. Quod reuera igno-

K bilisſi

bilisſimum eſt atque miſerrimum. Magna eſt ergo (vt vides) inter animā virtuoſam & vitioſam differentia atque diſtantia. Vnde etiam ſecundum Philoſophum: Homo contemplatiuus eſt amantiſsimus deo: iniuſtus vero & vitioſus decies millies deterior bruto. Quod vtrique ex diuerſitate remunerationis eorum clariſsime innoteſcit. Virtuoſam ſiquidem cōſtituit in cœlo empyreo, dans ei ſeipſum in præmium, & omnia ſua communicans ei per immediatam beatificámque vnionem cum ipſo: Vitioſam vero à ſe inæternum repellit, dæmonibus tradit, in inferno conſtituit, ſempiternis pœnis addicit. Nunc ergo dilecte diſcerne inter hæc duo, & quod melius iudicas, elige & obſerua. Noli teipſum eatenus vilificare, vt dæmonum & peccati inueniaris mācipium. Fac modicum propter deū, & propter huius breuiſsimæ ac incertiſsimæ vitæ diuitias, delitias, & honores noli præmemoratam deuotæ animæ dignitatem, decorem, deificationem negligere, ſed timorate & cuſtodi te coram altiſsimo viue, præſertim cum per vnum peccatum mortale omnia ſupernaturalia gratiæ dona perdantur, & anima ad inſtar diaboli turpis, peruerſa, inordinata efficiatur.

Philoſo.

De quibuſdā mundi vanitatibus euitandis.

Vide

V. del. risu, ludis, iocis, choreis, aleis, & verbis inanibus.

Articulus XXVI.

VAe vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis. Per væ solet in sacra scriptura æterna dānatio designari. Si itaq; Christus ridētibus æternā pœnam minanatur, quis in hac vita potest esse securus, leuis, iocosus nisi damnandus & reprobus, qui cū sit sine timore dei, iustificari nō potest? Denique si pensamus quātis vallamur periculis, quātis circundamur laqueis, quantis dilaniamur omni die peccatis, quā imperfectè & irreuerēter deo seruimus: item quot quotidie mala fiunt in sæculo, quomodo deus inhonoratur, quā multi quotidie pereunt, quantis periculis, pœnis, seu vitiis cognati, amici & benefactores nostri viui siue defuncti expositi sunt: habebimus potius causam plorādi quam ridendi. Hoc a considerauit sanctus ille Eremita, qui cum fratrem quendam vidisset ridentem, ingemiscens dicebat: Coram cœlo & terra rationem reddituri sumus in die iudicij, & tu rides? Hinc Salomon ait: Melius est ire ad domum luctus quam ad domum conuiuij. Et rursus, Risum imputaui errorem & gaudio dixi. Quid frustra deciperis? Verūtamen non quilibet risus est tam magnum

Luc. 6.
Eccle. 1.
Eccle. 7.
Eccle. 2.

peccatum · sed de risu consuetudinario, vel illo qui ex lætitia penitus inordinata procedit, loquitur Christus. Vnde & Iacobus ait diuitibus. Risus vester vertatur in luctum, & gaudium in mœrorem. Proinde ludere & iocari Chrysostomus reprobat: quamuis interim honestus ludus excusetur, dum ex rationabili causa & pia agitur intentione. Sed ad aleas ludere, tertio Decretalium clericis præcipue inhibetur. De choreis quoq; dicit Chrysostomus: Vbi saltatio, ibi diabolus. Neq; enim ad hoc dedit nobis deus pedes, vt cũ camelis saltemus: sed vt cũ angelis chorũ faciamus. Insuper si grata mẽte reuoluis, quomodo filius dei pro tua salute in cruce brachiis intensis suspensus est, quomodo pro te alba veste & purpura sit illusus, imo nudatus atque in cruce nudus leuatus, & variis modis derisus est, spero quod neque in choreis, neque in vestibus curiosis, preciosis, põposis, neq; in laudibus hominũ delectionẽ habebis: sed omnia vana hæc despicies & vitabis. Præterea ad oris custodiam admonet Salom. dicens: Qui custodit os suum & linguã suã custodit ab angustiis animã suam. Et denuo. Vidisti hominẽ velocem ad loquendum, stultitia magis speranda est quã illius correctio. Hinc dicit Gregori⁹: Fuge

Iacob. 4

Chrys.

Prou. 21

Prou. 29

Grego.

ver

verba incauta. Verba vana cito polluunt mentem. Hoc procedat ex labiis, quod aures non polluat audientis. Vanus sermo vanæ conscientiæ index est. Qualis sermo ostenditur, talis animus cõprobatur. Qui ociosa verba non deprimit, cito ad noxia transit. Hinc Seneca. dicit, Qualis vir talis oratio, id est, sermo. Imago etenim cordis est sermo oris. Quod si verba ociosa & vana sic reprobantur, quid de verbis scurrilibus, lubricis, pungitiuis, detractoriis, maliciosis, & inuidis sentiendũ videtur? Postremo terreat, & à ludis auertat te quod sanctus Cyrillus episcop. Hierosolymitanus recitat charissimũ suum nepotem sibi post mortẽ apparuisse atq; dixisse quod esset æterna condemnatus morte, eò quod in ludis immoderanter delectabatur, nec inde digne pœnituit. Erat autem, vt scribit Cyril. iuuenis ille tanta pulchritudine, eloquentia, & morum decore ornatus, vt ab vniuersis miro amaretur affectu. Hoc imprime tuæ memoriæ frater charissime terrificum sane exemplum. Seneca. Cyrillus.

Contra superfluitatem diuitiarum: & quare superfluitas ista sit in culpa, præsertim in clericis. Articulus XXVII. Eccle. 10

AVaro nihil est scelesti⁹. Nihil est iniquius, quã amare pecuniã: hic enim

animam suam habet venalem. Certum est corporalia ad spiritualia ordinari tanquã ad finem: Aliter autem amatur atq; appetitur finis, & aliter media quæ ordinantur ad finem. Finis nanq; per seipsum appetibilis est & amandus, quemadmodum sanitas in medicinali facultate. Media vero inquantũ proficiũt seu vtilia sunt ad finẽ, vt per ea finis cõuenientius adipiscatur aut cõseruetur. Diuitiæ ergo ad spiritualẽ animarum nostrarum profectum finaliter ordinantur. Porro profectus & perfectio animæ in actu virtutum cõsistit. Essentialiter quidem in actu charitatis & sapientiæ (scilicet in contẽplatione & dilectione diuinorum) Dispositiue vero in actibus virtutum moraliũ. In tantũ ergo diuitię licite habentur, appetuntur, amantur: inquantũ necessariæ sunt ad corporeę huius vitæ sustentaculum, & vtiles ad sobriũ vsum alimẽtorum ac vestiũ, per quẽ vsum aptificatur anima ad actus contemplationis, delectationísq; diuinæ. Si autẽ plus appetuntur, auaritia vere cõmittitur, quæ est inordinatus appetitus temporalium rerũ seu diuitiarum: éstq; ex suo genere peccatũ mortale, & est contraria iustitiæ, secundum Tho. Interdum vero propter imperfectionẽ, paruitatémq; actus à mortali excusatur. Quid autem ex

his

his conſequens ſit non me oportet inferre ne forſitan nō credatur. Sed audiamus ſummos ſanctiſsimóſq; doctores. Aug. & Baſi. dicunt. Non minoris eſt criminis habenti tollere quā cum poſsis & habes indigētib. denegare. Eſurientiū panis eſt, quē tu detines Nudorū indumentum quod includis, Miſerorum redemptio & abſolutio, pecunia, quā in terra abſcondis. Tantorum ſcias te inuadere bona, quātis poſsis prętare, & non vis. His conſonat illud Hiero. Quicquid amplius quā nobis opus eſt à Deo accepimus, pauperib. erogare debemus. Si quod eis deputatū eſt, noſtris cupiditatib. vel vanitatib. reſeruamus: quanti pauperes in locis vbi nos ſumus, paupertate aut nuditate mortui fuerint, nouerimus nos de animab. illorum in die iudicij rationem daturos. Hinc dicit Amb. Qui diuitiarum ſeruus eſt, cuſtodit eas vt ſeruus. Qui autē ſeruitutis iugum diſcuſsit, diſtribuit eas vt dominus. Hæc autem omnem Chriſtianū concernunt. Nunc inſuper ad clericos deſcendendū. In primis itaque ſolēne iam eſt quod S. Ber. cuidam ſcribit canonico. Quicquid inquiens, pręter neceſſarium victum ac ſimplicem veſtitū de altari retines, tuū non eſt, furtum eſt, rapina eſt, ſacrilegium eſt. Vnde denuo ait: Res pauperū non pau-

Hieron.

Ambro.

Bernar.

peribus datæ, sacrilegij crimen esse dignoscitur. Sane patrimonia pauperum sunt facultates Ecclesiarū, & sacrilega pauperibus credulitate subripitur, quicquid sibi ministri & dispensatores non vtiq; possessores vltra victum accipiunt & vestitū. Nec enim ordinauit deus his qui de Euangelio viuunt, de Euangelio quærere diuitias, vel ornamentū, sed viuere ex eo, vt videl. sint cōtenti alimēta corporis nō gulę irritamēta & libidinis incētiua, & quibus tangātur, non quibus ornātur accipere. Hæc tibi charissime ardua satis scio videntur. Sed addā hoc quod te forsan terrebit arduissimúmque parebit. Ecce gloriosus doctor Ecclesię sanctus Hieronymus dicit: Clericus qui de bonis suis substentari potest, si acceperit quod pauperum est, sacrilegium perfecte committit, atque per abusionem taliū iudiciū sibi mādu cat & bibit. Si eges & accipis, das potius quā accipis. Si autem non eges & accipis, rapis. Vides charissime status tui pericula, de quibus mox plenius dicam ex verbis Bernar. Porro cum clerici & sacerdotes, atq; prælati noui testamenti ad specialem cordis obligētur mundiciam & vt vulgo sint exemplares, indecentissimum profecto, omnísq; damnationis plenissimū est vitiis carnis (in quibus est maxima

xima turpitudo scilicet gulæ siue luxuriæ) deseruire. Quod si delicate & molliter viuant ventrem cibo, oculum somno mentem inani lætitia impleant, molli in stratu quiescant inutilibus verbis, iocis, & risibus vacent, nunquid arctam viam salutis incedũt? Non vtiq; cũ S. Lucas dicat: Væ vobis qui saturati estis, quia esurietis. Væ vobis diuitibus, qui habetis cõsolationẽ vestram. Luc. 6 Terreat te quod in miraculis sancti Hiero nymi legitur, quemadmodum Romæ quidam Andreas nomine presbyt. cardinalis, cũ post mortem miraculose ad corpus re disset perhibuit se aliter fuisse dãnandum propter superfluitatem suam in cibis & ve stimentis, nisi. Hieron. sibi misericordiam impetrasset, ita vt rediret ad corpus & pœ niteret. Postremo si penses ad quantam so brietatem & mediocritatem in vestibus at que pecuniis multi etiam philosophorum seipsos dederunt, miraberis, vt opinor, de gulositate, de curiositate, & auaritia Christianorum, non mundo vulgi, sed etiã cleri corum. De hoc Plato in Phędro, Tullius quoque & Seneca, Plato atque Macro, mul ta scripserunt. Exempl. modo

Quod nihil periculosius quam hoc sæculo tẽporaliter prosperare, nec à Deo paterne castigari.

Articulus XXVIII.

 Disci

DIsciplinam domini fili mi, ne abiicias & ne deficias quū ab ipso corriperis. Quem enim diligit Deus, castigat, & quasi pater in filio complacet sibi. Exigit æquitas Dei vt sicut nullum bonum permanet irremuneratum, sic nullum malum transeat impunitum. Porro electi in mūdo hoc sine peccatis saltem venialibus nō viuunt. In multis enim offendimus omnes. Si dixerimus quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus. Septies insuper iustus cadit in die. Hoc itaq; ad clementissimam diuinæ prouidentiæ pertinet dilectionem ac bonitatem, vt hominem, in hac vita pro excessibus eius corrigat, ne in futuro durius puniatur. Præterea correctio ista seu castigatio Dei, qua hominem prædestinatum in sæculo isto paterne exercet & visitat, non solum proficua est ad delenda peccata commissa, sed etiam à præsentibus retrahit, atque ad vitandum futura disponit, dum occasiones peccandi remouet, terret cautúmq; efficit. Vexatio quippe, secundū Esaiam, dat intellectum, & qui virgam expertus est, amplius metuit. Facit quoque hominem sua peccata humiliter recognoscere atque dolere. Propter quod dominus loquitur: Castigo te, ne tibi videaris innoxius. Rursúsque Hieremias: Castigasti me domi

domine, inquit, & eruditus sum: Deniq; castigatio ista disponit ad gratiam ampliorē in via, maximámque, si patienter feratur, mercedem sortitur in patria. Hinc itaque DEVS suos electos in vita hac multipliciter corrigit, arguit & emēdat, quēadmodū asserit, Ego quos amo, arguo & castigo. His igitur elucescit; quod illi qui nunc hoc modo non visitantur à DEO, sed impuni te præuaricari sinuntur, & licet multis & magnis grauissimísque subiacent vitiis, nihilominus prosperantur; ad altiora conscē dunt, & ad libitum viuunt: non sint de sorte & numero electorum, sed reproborum Iudi.8
præsertim cū scriptum sit. Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes trāsierunt fideles. Et Psalmista: Multæ, inquit, Psal.30
tribulationes iustorum. Itaque quòd peruersi & reprobi non castigantur paterna nūc à Deo correctione, est propter eorum demerita, quibus sic iram dei incurrunt, vt non corripiat eos in vita præsenti, quatenus æterna recipiant in futuro tormenta inferni. Propter quod de reprobis & ingra Psal.80
tis ait Psalmista: Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis. Denique de hac temporali impiorum prosperitate atq; iustorum multiplici afflictione sancti Prophetæ, imperfectis

condeſcendentes ſeu morem gerẽtes, per modum admirationis loquuntur ad dominum.
Hier. 12 num. Vnde Hierem. Iuſtus quidem inquit, tu es domine, ſi diſputem tecum. Veruntamen iuſte loquar ad te. Quare via impiorum proſperatur, & bene eſt omnibus qui
Iob. 12 præuaricantur in te? Et ſanctus Iob: Quare impij viuunt ſubleuati ſunt, confortatique diuitiis, & non eſt virga dei ſuper illos? Nẽpe de hac re ſolent imperfecti mirari, & quaſi à ſeruitio dei auerti, dum ſe conſpiciunt tribulari. Perfecti autem taliter non mirantur neque mouentur, ſcientes quod deus propter cauſas iam tactas electos affligit, reprobos vero relinquit. Hæc ideo chariſsime ſcribo vt te cautum ac timoratum efficiam: quatenus tanto plus verearis inter reprobos computari: quanto te conſpicis amplius proſperari, impunite peccare, aduerſa non perpeti, corporis commodis gloriari, magiſque ad libitum conuerſari, quanto inſuper te vides magis placere hominibus & laudari, honorari, ſeu acceptari ab eis. Quia, vt ait Pſalmi.
Pſa. 52 Deus diſsipauit oſſa eorum qui hominibut placent: confuſi ſunt, quoniam Deus ſpreuit eos. Nónne horribile verbum eſt hoc? Et quidem Apoſtolus idem quoque
Gala. 1 que teſtatur, dicens: Si hominibus adhuc

pla

placerem, Christi seruus nō essem. Et ipse saluator: Væ quum benedixerint vobis homines. Hinc scite profecto Augustinus ait: Periculosior est hic mundus blandus quam molestus: & magis cauendus est quum se allicit diligi, quam quū se admonet cogítq; contemni: imo secundum Gregorium, hos elegit Deus quos despicit mūdus. Hinc est etenim quod idem Apostolus Paulus Corintiis scribit. Videte (inquiens) vocationē vestram fratres: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, nō multi nobiles sunt inter vos, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes. Et quæ infirma sunt mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mūdi, & contemptibilia ecce elegit deus. Non ergo delectet te frater inter magnos & diuites sæculi huius, inter carnales & intimoratos esse & viuere, sed melioribus & doctioribus te semper coniunge, vt sapientia virtutibúsque proficias, ne simul cum hoc mundo damneris, sed inter sanctos & electos sors tua consistat. Etenim si credis Hiero. scito, quod de mille potētibus & diuitib. mūdi vix vnus inuenitur aptus regno Dei. Ora Deū vt sic te corrigat in præsenti, ne te postmodum condemnet in ęternū. Neque enim melior es S. Hieremia in vtero

Lucæ. 6
August.
Gregor.
1. Cor. 1
Hiero.

ro matris sanctificato, qui ait: Corripe me domine Veruntamen in iudicio, & non in furore, ne forte ad nihilum redigas me.
Hebr.12 Nam & Paulus testatur: Si extra disciplinā estis, ergo adulteri & non filij estis. O dilecte, nihil tibi puta nociuius quā inter intimoratos, vanos, prauámque societatem cō sistere, nil e diuerso salubrius quam inter pios, timoratos atque deuotos manere. Noli affectionem sequi, sed rationem.

Quòd non vitat peccata mortalia, qui non curat solicite vitare venalia. Et de amico fideli ac familiari habendo, qui timoratus sit.

Articulus XXIX.

SI non in timore dominī tenueris te instanter, cito subuertetur domus tua. Timor Dei retrahit à peccato. Propter quod Salomon loquitur: Qui timet Deum, nihil negligit. Ille ergo in Dei timore se tenet, qui instanter, qui indesinenter solicitus est ne Deum offendat, aut damnationem incurrat, aut peccet. Porro domus nostra, de qua fatur allegata scriptura, cor nostrum est, in quo per cogitationem & affectionē manemus. Hæc cito subuertitur incidendo peccatum mortale, quo omne spiritale ac meritorium etiā aufertur, & peccans spiritaliter moritur; si non in timore Dei instāter perseueremus. Ex quo quidem innote-

ſcit eum non vitare mortalia,qui tota diligentia non apponit vitare venalia atque minora:Nam & ipſa venalium effrenata conſuetudo,ſecundũ Auguſtinum, à mortali nõ excuſatur. Venalia nanq; ad mortale diſponunt,charitatis feruorem dirimũt, gratiæ incremẽtum impediunt. Hinc ſancti patres affirmant. Qui modica negligit paulatim euacuatur ac decidit. Si ergo mi frater vis eſſe in ſtatu ſalutis, in ſtatu charitatis & gratiæ (hoc eſt,extra peccatũ mortale,& ſine cauſa dãnationis æternæ) non ſolum ſatagas maiora vitare facinora ſed & minora. Alioquin mortuus es coram Deo,cuius ſententiam quum non audierit quis,errat omnino. Peccatum vero mortale eſt plus adhærere, delectari & affici rebus huius mundi creatis & caducis, quam Deo. Hinc dicit Hieronymus:Mens Chriſto dedita ſic cauere debet minora,quomodo maiora peccata,ſciens de omni verbo ocioſo rationem reddendã. Vnde ait Gregorius:Dum parui nõ cauemus, in magna prolabimur. Qui itaque quotidie vanitati indulget, ridendo, fabulando, iocando, hinc inde vagando,& talia in conſuetudinem deducendo,nec quotidie pœnitendo, quomodo putandus eſt à mortali immunis?Nemo palpet, fallat, negligat ſemetipſum.

Auguſt.

A

pſum. Deniq; ſicut illuſtriſsimus pater no-
Io.Caſ. ſter Ioannes Caſsianus demõſtrat, ad vitã-
dum laqueos dęmonum, nodos tentationũ
negligẽtiã & torporem, item ad proficien
dum in bonis, in omni virtute & gratia:
maxime confert habere amicum fidelem,
familiarẽ, timoratum, expertum, eruditum
ac iuſtũ, cui audeat homo omnia ſua ſecre-
ta fiducialiter pandere, cuius poſsit conſi-
liis inſtrui, exhortatione accendi, oratione
iuuari. Horũ enim amicitia in bono hone
ſto fundata, fortis & efficax eſt corã Deo.
Propter quod ſancti patres dixerunt. Nul-
la re ſic deliberari ac deiici omnẽ falſitatẽ,
fraudẽ, tentationẽ diaboli, quam vt quis to
tũ cor ſuum viro virtuoſo ac prouido ma-
nifeſtet, ne virus dæmonis manẽdo inclu-
Eccle.6 ſum inficiat & occidat. Hinc ſcriptum eſt:
Amicus fidelis, protectio fortis. Qui autẽ
Ibidem. inuenit illum, inuenit theſaurum. Amico fi
deli nulla eſt cõparatio: & non eſt digna
ponderatio auri & argenti contra bonita-
Ibidem. tem fidei illius. Amicus fidelis medicamen
tum vitæ & immortalitatis: & qui metuunt
dominum, inueniunt illum. Itẽ alio quoq;
Eccle. 35 loco ait ſcriptura: Beatus qui inuenit ami-
cum fidelem. Quum enim ſit homo natu-
Philoſo. raliter animal ſociale ſecundũ Philoſophũ
naturale eſt vt ab altero adiuuetur. Quũq;
homo

homo non sit bonus iudex suiipsius, expedit vt alteri ad hoc idoneo conscientiam suam aperiat. Acquiesce ergo & huic Cassiani consilio, nec proprio vnquam sensui innitaris. Omnémque mundanorum hominum familiaritatem ac societatem singularem vitare coneris, quia reuera vehementissime nociua est animæ. Prou.3.

De modo orandi & psallendi, horísq; canonicis persoluendis. Articulus XXX.

SPiritus est Deus, & eos qui adorant eũ, in spiritu & veritate adorare oportet. Ioan.4.
Quamuis omne opus Dei reuerenter, deuotè atq; solicitè exequi debeamus. (Male Hier.48.
dictus enim qui facit opus dei negligenter) illi tamẽ actus virtutũ, qui immediate circa deũ versantur, cum ampliori reuerẽtia & singulari deuotione sunt exercendi. Porro oratio, psalmodia, adoratio, horarũ solutio sunt actus virtutis quæ latria dicitur. Quæ secundũ Tul. est virtus Deo cultũ cæremoniámque impẽdens. Itaq; actus hi latriæ cũ ingenti diligentia sunt explendi. Ad quod requiritur primo diuinorũ obseruantia præceptorũ. Quoniã scriptũ est, qui declinat aurẽ suã ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Et iterum: Maledicti qui declinãt à mandatis tuis. Itaq; cõuersatio conformanda est orationi, & secundo

cor per attentionē Deo vniendum. Vnde
Esai. 29. de auersis & inattentis dominus per Esaiā? Populus hic labiis me honorat, cor autē
Eccle. 18. eorum longe est à me. Et Sapiēs quidam: Ante orationē, inquit, præpara animam tuam, & noli esse sicut homo tentans deū. Hæc autem attentio præcipue necessaria est, & esse debet in principio orationis ac psalmodiæ. Virtus nāq; principij in sequētibus est relucēs. & posteriora à bono principio sequuntur virtutem. Præterea quum triplex sit orationis effectus, videlicet mereri & impetrare, ac dulcis quædam refectio mentis quam orans sentit orando, ad primos duos affectus sufficit præfata intentio in principio. Ad tertiū vero requiritur continuata & fortis attentio, secūdum Thom. Imo secundū Basilium super illud Psal. Hic sapiēter, sit dicentē: Quemadmodū gustus corporis singulas buccellas seu partes alimenti discernit, gustat & masticat, sic interior animæ gustus singulorum secundorum verborum in psalmodia sensum debet aduertere & gustare. Tertio vt actus prædicti perfecte soluātur, requiritur magna cordis custodia, atq; affectuosa recollectio mētis in deo. Propter quod
Agathō. abbas Agathon asserebat nō esse laborem talem, vti est Deum orare. Talis autē oratio,

tio,psalmodia,persolutióque horarum efficacissima est ad impetrandum à Deo omne,quod desideramus salubriter. Hinc Christus ait. Veri adoratores, adorabunt patrem in spiritu & veritate.Basilius quoque Diuinum,inquit, auxilium implorandum est, non remisse,nec mente huc illúcque vagante: quoniam talis non solum non impetrabit,sed deum potius irritabit. Optimum proinde modum psallendi docet Bernardus,dicens:Moneo vos dilectissimi,pure semper & strenue diuinis interesse laudibus.Strenue quidē,vt reuerenter & alacriter domino assistatis, nō pigri nō somnolenti,non oscitantes,non parcentes vocibus,non præscindētes verba dimidia, nō integra transiliētes,nō fractis & remissis vocibus,sed virili,vt dignum est,sono & affectu spiritus sancti voces depromētes. Pure vero,vt nil aliud dum psallitis,quam quod psallitis cogitetis. Spiritus sanctus etenim illa hora gratum nō recipit, quicquid ei obtuleris, neglecto eo quod debes.Psalmodia non nimis festinanter promenda est,Porro secundū Hugonem, pro verbo omisso, repetendus est versus, pro versu psalmus, pro psalmo nocturnū.In actibus autē prædictis orādi atq; psallendi debemus duo attendere, nostram videlicet Hugon.

cet miseriã, & dei misericordiã, quatenus ex cõsideratione nostræ miseriæ, imperfectionis, fragilitatis atq; malitiæ ad veram humilitatẽ prouocemur. Ex cõsideratione vero misericordiæ, bonitatis charitatísque dei, ad dilectionẽ dei feruidã inducamur. Sícq; actus prædicti ex humilitate, & charitate procedant, & omnis vanitas in cãtu vitetur, solíq; deo placere optemus magis quoque delectemur in sensu quam modulatione verborum, magis in deuotione quam vocis fractione, ne quid petulantiæ admittamus, quoniam Augustin. sic ait: Quum mihi accidit vt me cantus magis quam res quæ canitur delectet, me pœnaliter peccare confiteor. Et tunc mallẽ non audire cantantem. Rursúsque ait: Plus deo placet latratus, canũ, mugitus, boum, grũnitus porcorũ, quam cantus luxuriantium clericorũ. Quid prodest strepitus labiorũ, vbi cor fuerit mutum? Sicut enim vox sine modulatione est quasi vox porcorum; sic omnino sine deuotione est quasi mugitus boum. Sic demum & horæ legantur siue cantantur distincte cum debita attentione, reuerentia & affectu, congruo loco & tempore, sine aliorum impertinentiúmq; verborum admixtione, sine confabulatione, & risus dissolutione.

De celebra. missę c. presbyca. dolentes.

De

De vanitate mundi & exemplari inductione ad hoc secundum Hugonem.

Articulus XXXI.

VAnitas vanitatum, dixit Ecclesiastes. Vanitas vanitatū & omnia vanitas. Vidi cuncta quæ fiunt sub sole, & ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus. Ad intelligendū mundanæ prosperitatis vanitatem, exempla Hugonis inducā. Dic ergo mihi quid vides? Video prospere nauigātes, quibus arrident tranquillitas maris, serenitas aëris, flatus ventorum: viros quoque in naui epulantes, discurrentes, & omni musicorum genere iucundantes, in tantum vt à qui melodia resultantibus, pisces vndiq; confluant, & iucundantibus lætitiam augeant. Istud ergo videtur mihi magna ac desideranda felicitas. Sed noli nimis cito ferre sententiam. Imo dic mihi, quid vides post hęc? Video vndiq; nigrescere cœlū & acri vētorum concursu nubes agitari, mare turbari, & intumescentibus fluctibus nauē cum nauigantibus mergi. Heu quid laudaui, heu breuem prosperitatem quanta calamitas est sequuta. Adhuc dic mihi, quid vides? Video mercatores preciosissima mercimonia secum in camelis & curribus deferentes, maxima lucra sperātes, iucunde atq; alacriter incedentes. Et videtur

Eccle. 1.

Hugo.

Lucæ 6.

magna prosperitas. Quid vides posthæc? Video exercitũ armatorũ improuiſe vno impetu ſuper mercatores ruere, eóſq; terrore, ſpoliare, fugare, occidere. Heu breuẽ
C lætitiã quanta ſequuta eſt repente miſeria. Adhuc dic mihi quid vides? Video dominum diuitis affluentem cunctis diuitiis, patremfamilias gaudentẽ in filiis, familia copioſa, pecoribus multis, horreis plenis ac vniuerſis delitiis. Et videtur magna felicitas. Quid vides in omnibus his? Nónne diues quanto plura poſsidet, tanto maiorem ſolicitudinẽ habet? Et cum ſolus portet ſolicitudinis pondus, aliis tamẽ magis quam ſibi proſunt, quæ cupide quærit, vel auare reſeruat. Timet ne parta deficiant, timet violentias potentũ, ſuſpectã habet fidẽ familiarium. Adhuc dic mihi, quid vides? Video nuptias celebrari in quib' magnus ornatus, ſplendidus apparatus, grãdis lætitia. Et videtur magnũ bonum: quoniã videtur ſine iniuria pudicitiæ, per eas genus humanũ cõſeruatur, & cõiugati vinculo dilectionis cõſociantur. Et quare non aſpicis, mala quæ ſequũtur? quam rara cõiugatorũ concordia, quanta ſolicitudo, quantus labor in prolis educatioue, in domus diſpenſatione, quot ſuſpicionũ ac diſſentionum occaſiones inter virum & coniugẽ oriantur,

tur, quantus timor, damnorum pericula insurgant, ne hostis inuadat? Adhuc dic mihi quid vides? Video scholas studētium, in quib⁹ diuersi diuersis facultatib⁹ siue scientiis sunt intēti. Et videtur istud negotium cæteris esse iucundius, eo quod sapientiæ vacant. Nō satis perpendis. Hi enim stulti viatores qui sic in rerum creatarum inquisitionibus occupantur: quod dei est & creatoris sui obliuiscuntur, & quæ salutis sunt non operantur. Vnde quod ipsi cæteris omnibus infeliciores sint, testatur eorum conuersatio: qua nihil neq; inanius est neque sterilius. Fine quoque eorum nil infelicius esse potest, quoniam moriētes spem salutis non habent qui viuentes & sani per iter salutis incedere neglexerunt. Vani ergo & omni prorsus frugē cassi sunt, qui timore dei postposito, ea omittūt quæ deus requirit ab eis, & sine quibus saluari nequeunt, neque in his iugiter occupantur, quæ deus ab eis non exigit, & quæ animarum salutem magis impediunt quàm iuuant. Nónne bona, prosperitatémque viæ præferunt bonis, ac beatitudini patriæ, inhærentes præsentibus potius quàm futuris? Ideo sane reprobantur à deo.

Ex dictis sancti Bernardi de clericis.

Articulus XXXII.

Hiere.11. QVid eſt quod dilectus meus in domo mea fecit ſcelera multa? Bern.
Bernar. Si ea intentione gradus eccleſiaſticos quęrit clericus, vt ſine ſæculo in ſanctimonia cordis & corporis illuminandus accedat ad dominũ, ſuámq; ac proximorũ operetur ſalutẽ, orationis ſtudio aut verbo prędicationis deditus, recte procedit. Natura autem modico eſt cõtenta. Sed in his multi non ſolum neceſſaria quærunt, ſed honorati incedere volunt, placere ſtudent hominibus, delectari, ſuperbire, & huic ſæculo cõformari. De quibus conqueritur dominus: Ipſi regnauerũt, & nõ ex me: principes
Oſe.8. extiterunt, & non cognoui. Vniuerſos ſiquidẽ in eccleſiaſticis ordinibus honorẽ, diuitias, voluntatẽ, & quæ ſua ſunt quærentes, nõ deus aut charitas. ſed omniũ malo-
1.Tim.6. rũ radix cupiditas introduxit? Quid iſtud temeritatis, quid inſaniæ eſt? Vbi timor dei, vbi mortis memoria, vbi gehẽnæ metus & terribilis iudicij expectatio? Horum damnatio iuſta eſt. Væ tibi clerice, mors eſt in olla, mors in tuis delitiis: quoniam
4.Reg.4. peccata populi comedis, ſumptus eccleſiaſticos gratis te habere reputas. Cantando tibi proueniũt: ſed melius erat fodere aut etiam mendicare. Peccata enim populi comedis (id eſt, oblata à populis pro expiandis

dis eorũ peccatis.)Quod si propria peccata tibi minus sufficere videntur, solicitus esto tanquã rationẽ pro eis redditurus, dignos pro eis gemitus fũdere, dignos agere pœnitẽtiæ fructus. Alioquin tibi noueris illorũ peccata imputãda, quæ modo inter delitias comedis. Paruipendis atq; dissimulas tanquã nihil attinentia tibi. O iudiciorũ dei abyssus multa. O terribilis deus in cõsiliis super filios hominũ. Frustra incipient miseri dicere montibus, Cadite super nos, & colles operite nos. Veniendo autem ante tribunal Christi, audietur contra eos populorũ grauis querela, accusatio dura, quorũ vixere stipendiis, nec diluerunt peccata. Quid tibi ô insipiens delitiæ sapiunt, diuitiæ oblectant, quibus mercaris tam graue iudiciũ, tam duræ temetipsum obligas rationi. Vniuersa enim vsque ad nouissimum quadrantem exigentur à te. Sed esto, surgis ad vigilias, vadis ad missas, horis chorum diurnis nocturnísque frequentas. Benefacis, sic ecclesiæ præbendam gratis nõ accipis. Dignum est vt qui altari seruit, de altari viuat. Viuat, inquam, non superbiat, nõ luxurietur neq; ditetur, nec in vanitate aut superfluitate dispergat, nec varia griseáque pelliceá à collo & manibus diuersificata deportet. Præterea

Lucæ 3.

Matt. 5.

1. Cor. 9.

Bernard. ait sanctus Bernard: Quid sibi vult quod
clerici aliud esse, aliud videri volunt? Nem-
pe habitu milites, quæstu clericos, actu
neutrũ exhibent. Nam neq; pugnãt vt mi-
lites, nec euangelizant vt clerici. Cuius or-
1. Cor. 10. dinis sunt cum vtriusq; esse cupiũt, vtrum-
que deserunt vtrumq; confundunt? Vnus-
quisque, inquit, in suo ordine resurget. Isti
in quo? An qui sine ordine peccauerunt,
sine ordine peribunt? Aut si summe sapiẽs
deus veraciter creditur à summo vsque
deorsum nihil inordinatum relinquere;
vereor non alibi ordinandos, quã vbi nul-
lus ordo, sed sempiternus horror inhabi-
Iob. 10. tat. O miserandã sponsam (puta ecclesiã)
talibus creditã paranymphis: qui non ami-
ci spõsi (videlicet Christi) sed æmuli sunt:
& auratis student, qui sibi ac aliis taberna-
cula in cœlo parare debuerãt. Porro cum
impudentia frontosa sic cor hominis ob-
durauit, vt non paueat, non horreat, non
contremiscat: etiam desperatio est. Quid
enim homo horum conscius sibi malorũ,
quasi iustitiam fecerit, diuino se vultui si-
stere non veretur, tãquam domesticus in-
trat, exit, magistrum salutat, genua flectit,
osculatur ore sacrilego, dolose agit: sed in
Psalm. 9. conspectu Dei. Odibilis plane deo frontõ-
sa temeritas, & impudentia execrãda. Pro-

pter

pter quid enim irritauit impius deũ, non expauescens deum omnia inquisiturum. Hinc deus non arguit, nõ flagellat, nõ vlciscitur modo adinuentiones eorũ, sed postea in æternum. Insuper secundum Bern. Bernar. Insolentia clericorum vbique terrarũ turbat ecclesiam & molestat, alienis laboribus locupletantur, comedunt fructus terræ absq; pecunia, & prodit quasi ex adipe iniquitas eorũ. Mens quippe assueta deliciis, nec exculta disciplinis, multas contrahit sordes. Væ væ in domo Dei inuenimus idololatras, qui diligũt munera, & suo ventri deseruiunt, in quibus regnat auaritia, quæ idolorum est seruitus, & in multis eorum inuenitur fornicatio, qui puritatis autori impuro corde & corpore contaminato seruire præsumunt, non formidantes iudicium dei. Sic audent circumire altaria & psalmos frequentare, quorũ laus execrabilis & oratio fit in peccatũ. Denique à singulis generibus hominum vsurpant clerici quod delectat. Habent enim singula quæq; hominum genera aliquid laboris, & aliquid voluptatis. Sed aduertere est prudentiam clericorũ, & mirari quemadmodum nouo inter hæc officio discernentes, & abinuicẽ sequestrantes, id solũ quod delectat diligunt & amplectũtur, quod mo-

Colos. 3.

Prou. 26.

lestum est fugiunt & declinant. Cum militibus enim superbiæ fastus, amplã familiã, apparatus equorum, & similia complura frequentant. A mulierculis vero ornatos thalamos, balnea, omnémque molliciem & gloriam vestium rubricatásque muriũ pelles à collo pendentes mutuantur: caute omnino loricæ pondus & insomnes in castris noctes, incertáque discrimina prçliorum, muliebrẽ quoque verecundiam & disciplinam, aut si quid sexus ille laboris habere creditur, declinantes. Sudant agricolæ, putant & fodiũt vinitores: & clerici, qui inter hæc torpent otio, accedẽte fructuum tempore innouari sibi horrea iubent; & promptuaria eorum plena sunt. Vtinã nõ præ illis, vtinã vel cũ illis delicatissimo cibo & potu vescãtur. Negotiatores circumeunt mare & aridam, in labore corporis, & periculo vitæ perituras sibi diuitias congregantes. Dura sunt hæc. Caueant ea prudentes nostri vid. clerici. Præterea dulces capiãt somnos (ne dicam stratis lasciuiant suis) & nihilominus abũdare cũctis volunt diuitiis Quid fabros, quid cæmentarios, cæterósque huiusmodi operarios numerare necesse est? Victum sibi multo labore quçrunt. clerici madent delitiis, diuitiis affluũt ociosi. Cum resurgere cœperint homines

vnusqu

vnusquisq; in suo ordine, vbi putas generatio ista locabitur? Si ad milites diuerterint: exufflabũt eos, eo quod minime secũ laborẽ aut pericula tolerauerũt. Sic agricolę, sic negotiatores, & singuli quique ordines à suis eos finibus arcebunt vtpote qui in labore hominũ non fuerunt. Quid ergo restat nisi vt quos omnis ordo repellit pariter & accusat, eũ sortiãtur locũ, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat? Psal.72. Iob.10.

Curritur passim ad sacros ordines, & angelicis spiritibus reuerenda mysteria appræhendũt homines sine reuerẽtia & cõsideratione, etiam hi in quibus auaritia regnat, ambitio imperat, damnatur superbia, sedet iniquitas, principatur luxuria. Ingrediuntur cum his maculis tabernaculum Dei viuentis iudiciũ grauissimũ accepturi. Tales non placant Deum, sed magis irritant.

Heu quis in principio nascentis ecclesiæ putasset aut credidisset statum clericorum ad tantam ruinam venturum. Insuper Bernar. clericos admonens. Parcite, inquit, ô fratres, parcite animabus vestris, parcite sanguini qui pro vobis effusus est, horrendum cauete periculum, ignem æternum qui paratus est, declinate: fugite de medio Babylonis & saluate animas vestras: Cõuolate ad vrbes refugij, id est, ad claustra vt Bernar. Hier.38

possitis & de præteritis agere pœnitentiã, & in præsenti obtinere gratiam, & futuram gloriam fiducialiter præstolari. Non
Rom. 8. pœnitẽtiæ austeritas ipsa vos terreat: quoniam non sunt condignæ passiones huius temporis ad præteritam culpam, quæ remittitur, non ad præsentem consolationis gratiam quæ immittitur, non ad futuram gloriam quę promittitur vobis. Ista mi frater charissime, breuiter commemoranda putaui, vt status tui pericula sapienter consideres, tutioremque viam arripias, & deo altissimo omni cum diligentia, puritate atque feruore die ac nocte inseruias.

De contemptu mundi secundum philosophos.
Articulus XXXIII.

Rom. 2. CVm gentes quæ legem non habent ea quę legis sunt faciunt, ipsi sibi sunt lex. Vt Christianorum præsertim clericorum, ac religiosorum vitã carnalem ducentium, & cor mundanum habentium, confusio, vilitas, atque peruersitas clarius innotescant modice tangam quantum ipsi etiam philosophi sola naturali ratione inducti, talem abominati sunt vitam. Ecce Plato in
Plato. Phędro, inter cætera ait: Non est philosophi studere circa escarum, potuum & venereorũ voluptates. Philoso. inhonorat vestimentorum pretio differentiũ possessiones

&

& alios corporis ornatus, prout necessitas admittit. Intentio Philos. est minime circa corp⁹ esse, & maxime distare ab eo, ad animámq; conuerti. Anima philos. inhonorat corpus, & præcipue fugit ab eo quærens ipsa secūdū seipsam fieri. Decies enim millena contemplationum impedimenta nobis ex corpore proueniunt propter ipsius necessitatem. Meditatio philoso. est solutio & separatio animæ à corpore. Ridiculum est virum omni vita se præparantem ad mortem aduenīēte ea moleste eam ferre. Si quē videas grauiter ferre quum debeat mori, nullo modo erat philos. Quoties anima à corpore allicitur in hæc mutabilia, ipsa seducitur & turbatur. Quoties vero anima per seipsam speculatur, ilicò differtur in syncerū sempérque existens immortale. Quum in eodem fuerint anima & corpus, natura præcipit corpori regi, seruire ac subiici. Animę autem regere ac dominari. Recte philosophantes ab omnibus quæ secundum corpus sunt concupiscētiis abstinent, nec sunt pecuniarū inordinati amatores. Deniq; teste Hiero. Socrates cōtempsit diuitias. Diogenes omnibus derelictis elegit habitare in dolio. Tullius quoque & Seneca contra pecuniarum & voluptatum amorem acerrime itidem scribūt. Si itaque isti

Hieron. 12.q.2.c. gloria episcopi.

isti naturalis legis inclinatiõe inducti propter solam naturalem felicitatem, aut scientialem profectũ omnia vitia ista sic cõtemnserũt, atque tam arctã vitã aggressi sunt: quanta damnatione digni sunt impij Christiani, qui legis scriptæ ac euangelicæ documentis instructi sunt, ad quos ipse Dei vni-
Ioan.8. genitus venit, atque seipsum exemplũ exhibuit: & nihilominus delicatam, vanam & dissolutam vitam habere non erubescunt, vitiis carnis fœdantur, mundo inhærent, cœlestium obliuiscuntur, Deum toto corde venerari non satagunt? Noli charissime tam ignobilibus conformari hominibus, sed patrum sanctorũ sectare vestigia, vt tuo valeas complacere creatori, & offerre idem florem tuæ ætatis, iuuentutem hanc floridam, quod Deo acceptissimũ, & summe meritorium perhibetur, dicente san-
Gregor. cto Gregorio: In illa ætate quando flauescunt crines, nitescit eburnea caro oculorum, gemmis rosea facies decoratur, valetudo corpori vires ministrat, iuuenilis ætas lõgioris vitæ spatia repromittit, quando vrget ratio & corporis sensus, dum auditus acutior, visus promptior, incessus rectior, vultus iucundior, qui in hac ætate se domant, Deoq; sociant, præmium Ioannis
Hugo. expectãt, imo secundum Hugo. tales offerunt

runt deo agnum immaculatum. Propter quod loquitur Hiere. Bonum est viro quũ portauerit iugum ab adolescentia sua. Nõ ergo charissime tardes conuerti ad dominum, & ne differas de die in diẽ, ne subito veniat super te ira eius. Te totum offer deo in holocaustum, & ipse impendet tibi se totum. Esto vere magnanimus, & mitte manum tuam ad fortia. Labora sicut bonus miles Christi, & contra hostes animæ tuæ pugna viriliter. Non enim coronatur nisi qui legitime certauerit. Hæc omnia conferre tibi dignetur propter bonitatem suam immensam, ad suiipsius honorem & gloriam vniuersorum creator omnium dominator, qui est super omnia deus sublimis & benedictus. Thren.3. 2.Ti.2. ibidem.

De vita solitaria. Artic. XXXIIII.

SEdebit solitarius & tacebit, quia leuabit se supra se. Deus noster naturaliter bonus (cuius essentia bonitas, cuius vita immortalitas, cuius voluntas æquitas perhibetur) quũ in seipso summe quietus, sanctus, inuariabilisque consistat, purã atq; quietam diligit mentẽ: illã vtique, quæ à strepitu vitiorum, ab impetu passionum, à tumultu quoque sæculariũ abstinens cogitationum ac negotiorum, corde tranquillo, ordinato, ac libero intendit supernis, vacans Deo Thren. 3.

altißimo, superessentiali, immenso, & superbenedicto: qui est bonitas idealis idea æternalis, veritas exemplaris: ex cuius splendidißimo ac indeficientißimo fonte æterno, omnis emanauit pendétque perfectio. Ipse siquidem dominus Deus noster. Deus magnus & super gloriosus, solus omnipotens, solus adorandus, solus verus perfectúsque
Lucæ.4. Deus est ipsum esse purum, plenum, infinitum, fontale, vitale, supersapientiale, causalißimúmque consistens. Itaque quũ contemplatio amorosa, seu dilectio cõtemplatiua huius entis altißimi, simplicißimi; ac beatißimi Dei, sit summa atque finalis humanæ mentis perfectio: illa viuendi religio, quæ ad contemplationem hanc compendiosius prouehit, excellentiúsque perducit, videtur esse dignißima, vtpote ad Deum aptißima via. Hæc autem est solitariæ ordo vitæ, qui vtique conuenientißima continet media contemplationis theoricæ, dilectionis seraphicæ, perfectionis deificæ. Non enim anima vulgo permixta, mundanis rebus immersa, humanis causis intenta, seu per diuersa vagans dispersa, poterit deo sublimi extatice coniri, pure infigi, stabiliter copulari. Quoniam ergo te quam dilectißime frater ad vitã solitariam summopere exhortor: congruum

gruum reor tibi de hac vita conscribere pauca, quatenus eius cognita qualitate, dignitate, dulcedine, ac decore, ad eius amplexum magis festines. In primis itaq; considerandum est, quid sit finis solitariæ conuersationis. Quũ enim omniũ religionum seu ordinum sit per paupertatem spontaneam, castitatem plenariam, obedientiam promptã, tanquam per funiculũ triplicem (qui rũpitur difficulter) ad superiores partes animæ (in qua summæ trinitatis imago expressa est) reformationem perfectã concedere, puta ad diuinorum speculationem præclaram, dilectionémque feruidam, atque in vtroque fixionem, inquãtum huic vitæ possibile est, stabilitam: tamen solitariæ professionis ac vitæ intentio est ad contemplationem ac dilectionem diuinorum tãto deiformiorem, puriorem, splendidiorem, ardentiorem, ac indissolubiliorem pertingere, quãto præ cæteris cunctis ordinibus ab hominibus amplius se elõgat, peccãdi occasiones magis declinat, ab occupatione circa diuersa plenius abstinet. Districtiora quoq; seu asperiora media ad hunc finẽ assumit. Porro quia homo iuxta Philosophum, naturaliter sit animal sociale, politicum, constat, quod in solitudine efficaciter degere sit supernatura-

 le,

le,diuinum ,præstantisſimum, non humanum. Hinc optime ait Philoſ. quod homo ſolus eſt, Deus vel beſtia, hoc eſt, diuinus vel beſtialis. Nēpe ſi digne ac fructuoſe viuat in ſolitudine,eſt potius ſupra hominem & Deus quidā per participationem quam homo vtpote diuinis actionibus iugiter occupatus .Omnis nāq; natura maxime imitatur, imo quodammodo trāsformatur in id cuius actiones magis exercet:quemadmodum iracundi canes,& rapaces lupi vocantur. Sicut igitur Deus ſanctus, fortis & immortalis,ſeipſum æternaliter diligit, & ſpeculatur, inceſſabiliter ſeu inſpicit : ita & ſolitarius omni hora, quantum poſsibile eſt,actualiter ferri debet in Deum,per contemplationem ſynceram,dilectionémque ſtabilē,cæteris quoque actibus latriæ (ſcilicet laudibus Dei,orationi, compunctioni, lectioni,gratiarum actioni, & morū conuerſioni) fortiter inſiſtendo.Denique ſicut in prænducto Hieremiæ eloquio tangitur,ad huiuſcemodi vitam tria requirūtur atque concurrunt: videlicet ſolitarij ſeſsio, id eſt,ab exterioribus occupationibus mūdaniſque actibus quies. De qua dicit Apoſtolus:Operā detis vt quieti ſitis. Et Eſaias: Si reuerſi,inquit,fueritis vt quieſcatis, ſalui eritis.Vel ſeſsio ſolitarij eſt humiliatio

eius.

eius. De qua Propheta: Tu cognouisti ses- Psal. 138.
sionem meam & resurrectionem meam. Secundum est taciturnitas. In qua designatur refrenatio linguæ, ab omni sermone inutili & humano colloquio. Tertium est eleuatio eius supra seipsum, seu cordis erectio ad diuina. Ad quam disponunt duo prætacta. Primum horum tangit Hieremias, dicens: Sedebit solitarius. Secundum quum subdit, Et tacebit. Tertium quum adiecit, Quia leuabit se supra se. Hęc æquidem eleuatio est prædicta iam diuinorum contemplatiua, pura ac feruens dilectio, quæ reformationem passionum, expulsionémque vitiorum præexigit, & insuper vnctionem à spiritu sancto præcipuā, grauam cordis custodiā, atque mētalē stabilitatem requirit: omnem consolationem mundanā, repausationem carnalem, ac animi remissionem excludit: imo necesse est indesinenter cum serioso humillimę mentis affectu viscera diuinæ clementiæ, pro gratiæ incremento, conseruatione, ac perfectione pulsare ac implorare. Pręterea vita ista ex parte subiecti atque obiecti dignissima est, quū sit in supremis animæ viribus, intellectu & voluntate, & circa DEVM altissimū ac diuina versetur. Est quoque dulcissima. Gaudium enim est dif-

fusio animi in conceptu boni. Et quo bonum hoc conuenientius, præstantiúsque fuerit, & potentia ipsa apprehensiua nobilior, ac vnio potentię cum obiecto purior, atque intimior, eo erit delectatio maior. Quum ergo incomprehensibilis, adorandus, & supermirabilis dominus deus noster sit omni mēti createę bene dispositę conuenientissimus, optimus atq; dignissimus, intellectus quoq; & voluntas animæ rationalis sit nobilissimæ ac diuinissimę vires ipsius, contemplatio etiam & dilectio immediate deum attingant: palam est quod in cōtemplatiua dilectione Dei syncera, ac feruida, magna valde suauissimáque delectatio sita est. Præsertim cū iuxta Philosophum: Philosophia habeat delectationes admirabiles sibi admixtas. Quid enim dulcius esse poterit in vita præsenti, quàm deo omnipotenti, fonti omnis decoris, mente adhærere tranquilla? Nam & animus ordinatus sibiipsi dulcissimus est. Et secura mens, quasi iuge conuiuiū. Vnde quāuis vita solitaria incipientibus & imperfectis, eius dulcedinem, fructū atque profectū, nondū expertis laboriosa & ardua sit, præsertim cū spiritualis consolatio eius à deó subtrahitur: proficientibus tamen, præsertímque perfectis exercitatos sensus habentibus prorsus

dulcissima

dulcissima est,& iucunda. Quippe qui vitæ huius dulcedinē vbertim gustarunt,& quā tū in ea profecerint, non ignorant. Hinc quoq; deificati ac illustrissimi viri omni sapientia, virtute & gratia decorati, itē episcopali fastigio sublimati,amo solitariæ seu claustralis vitę,episcopatus suos reliquerūt atque in locis secretis solitariam vitam duxerunt. Inter quos fuerūt S. Gregorius Nazianzenus Episcopus,S. Iustus Lugdunensis Archiepiscopus,S. Narciscus Hierosolymorum antistes, sanctus Vulfranus Senonensium pōtifex,sanctus Remaclus & sanctus Amandus Traiectensis,quod nunc est Leodiensis sedis episcopi. Sed & Petrus quondam papa Celestinus quintus. Nónne papatus altissimo apice derelictò, eremiticam vitā elegit & duxit? Quid enim intersit inter vitā solitariam seu claustralem & pontificalem,quāuis sanctam ipse de seipso loquēs testatur B. Papa Gregor. in principio dialōg. dicendo: Infœlix animus meus pulsatus occupationis suæ vulnere meminit, qualis aliquando in monasterio fuit, quomodo ei cuncta transitoria subter erant, quantum omnibus volubilibus eminebat, quod nulla nisi cœlestia cogitare consueuerat,quod corpore retentus ipsa iam carnis claustra contemplatione trāscendebat,

 quod

quod mortem quoque tanquam vitæ ingressum, præmiúmque laboris amabat. At nunc ex occasione curæ pastoralis sæcularium hominũ negocia patitur, & post tam pulchram quietis suæ speciẽ terreni actus puluere fœdatur. S. quoque Hieronymus quid in solitudine profecerit, ipse testis sibi est, de seipso humiliter non iactanter hæc scribens: Ego, inquit, homunculus sic abiectus, sic vilis adhuc viuẽs in corpore in deserto, angelorum choris sæpe interfui, nihil de corporeis rebus per hebdomadas sentiens, & diuinę visionis intuitu, post multorum forte dierum spatia præscius futurorum corpori restituebar. Quid ibi manens felicitatis habebã, inenarrabilis gaudij; testis est Trinitas ipsa quam cernebam, nescio quo intuitu. Testes sunt & ipsi beati spiritus qui aderant: testis est & conscientia mea. Ecce amãtissime mi quid confert Christi deuotissimis famulis solitaria vita. Quia, vt nosti, virtus vnita fortior est quã dispersa. Et rursus, quo anima circa plura diffunditur, occupatur, diuiditur: eo debilior est ad vacandum vni illi simplicissimo atque altissimo, quod solũm necessarium est. Idcirco ad mentis recollectionem & confortationem in deo, ad syncerissimam contẽplationem omnísq; gratiæ incremẽ-

tum

tum, & ad habendam præcipuam in orando, & cætera bona agendo deuotionem, confert & prodest solitudo. In qua se homo coram deo tanto liberius fiducialiúsq; effundit quanto se à nullo hominum notari aut conspici nouit. Ibi quoque anima religiosa à Deo consolari eiúsque alloquia meretur, quemadmodum per Osee prophetam testatur. Ducam eam in solitudinē & loquar ad cor eius. Deniq; ipsemet Christus (cuius omnis actio nostra est instructio) qui sicut frequentia hominum à perfectione impediri non potuit, ita nec solitudine adiuuari: nihilominus vt suo nos doceret exemplo, oraturus recessit à populo, & montem conscendit iuxta illud: Ascēdit in mōtem solus orare, imo iā passione instante, non solum à beatissimo Apostolorum collegio, sed à tribus insuper familiarissimis charissimísq; discipulis abiit, solus in secreto orauit. Auulsus est inquit ab eis, quantum iactus est lapidis, & positis genibus orauit. Propterea in statutis ordinis nostri habetur, Suauitates psalmorum, studia lectionum, feruores orationum, excessus contemplationū, baptismata lachrymarū nulla re magis quā solitudine posse iuuari. Hæc ergo est solitaria vita, in cuius præconium sanctissimi patres hoc modo prorūpunt:

Matt. 14

Luc. 22

punt: O vita solitaria seu eremitica vita angelica, atq; deificatu viuarium animarum exedra gemmarum cœlestium, spiritualium curia senatorum, odor tuus cunctorũ aromatum fragrantiam superat. Quicquid de te enunciatur: dignitati tuæ nullatenus adæquatur. Quoniam linguam carnis nequaquam exprimere sufficit: quod de te spiritus inuisibilis sentit. Qui te nouerunt, te diligunt. Et qui te gustauerunt, præconia tua concinunt. Bonum est viro quũ te portauerit ab adolescentia sua. Tu castra dei Tu turris Dauid ædificata cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex te omnis armatura fortium. Tu campus diuini prælij, spiritalis area belli, Angelorum spectaculum, palæstra fortiter dimicantium. O cella mors vitiorum, fomentum virtutum, cœlestis doctrinæ schola, artiúmque diuinarum disciplina, tu paradisus delitiarum, vbi rosæ charitatis igneo rubore flammescũt, & lilia castitatis niueo splendore candescunt ac violæ humilitatis dum imis cõtentæ sunt, flatibus non impelluntur. Tu quoque ó cella es scala Iacob, quæ hominem vehis ad cœlum; angelósque ad humanum deponis colloquiũ. Tu concilia-bulum dei & hominum secretarium in carne degentiũ, & spirituum supernorum, dei

Thren. 3

Cant. 4

Ibidem.

&

& hominum colloquutorium, arcanum dulcissimum. Ecce quam pulchrā rerū species, dum frater cōstitutus est in cella, nocturnas agit vigilias, & quasi pro diuinis castris militares custodit excubias. Hinc contemplatur in cœlo cursus astrorum: Hinc decurrit per labia eius ordo psalmorum, mens ipsa diuini amoris calore succenditur, stillántque per genas ex oculis lachrymæ dulces, quibus anima deiformiter pulchrificatur. Tunc vita carnalis vilescit, & molibus iacentium in stratis, ac lasciuientium delectatio atque pausatio, quàm spernendæ sint innotescit. O vita solitaria, vita felix & sancta, vita diuina & libera, vita pura atque angelica, tu splendor animæ, amica sapientiæ, ornamentum ecclesiæ, plenitudo gratiæ, consummatio perfectionis, custos quietis & pacis. Te lex attollit, propheta miratur, vniuersique insuper qui vitæ perfectionis cacumen sortiti sunt, tua præconia norunt. Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui si non proposuero te in principio letitiæ meæ. Tu requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo quoniā elegi eam. Hanc igitur te vitā charissime mi frater opto lætanter arripere, fructuose tenere, feliciterq; finire.

Psal. 35

Psal. 137

De honesta conuersatione clericorum.

Articu-

Articulus XXXV.

Ephe. 4 OBsecro vos in domino, vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis. Quoniã nec dũ charissime decreuisti charismata meliora æmulando statum perfectionis arripere totíque mũdo & propriæ voluntati perfectè abrenunciare: vt interim viuas vt oportet decétque canonicum quid ad hoc requiratur, tibi breuiter pandam. Itaq; in principio tertij Decretalium inter cætera de clericis seu canonicis scriptũ est (Nẽpe quod ibi de clericis legitur, certũ est ad canonicos præcipue ptinere) Clerici arma portantes & vsurã exercẽtes excommunicentur. Si quis ex clericis comã relaxauerit, anathema sit. Monasteria monialiũ si quisquam clericus sine manifesta & rationabili causa frequentare præsumpserit, per episcopum arceatur. Et si nõ destiterit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Bona clericorum veniant in cõmune, in vna domo vescantur, atque sub vno tecto dormiant ac quiescant. Ludos & ludibria in ecclesia nequaquam exerceãt. Vt clericorum actus & mores in melius reformentur, continenter & caste viuere studeant vniuersi, præsertim in sacris ordinibus cõstituti, ab omni libidinis vitio præcauẽtes, quatenus in cõspectu omnipotẽtis Dei

De vita & ho. cle. c. si quis. De vita et ho. cle. c. clerici. & c. monaste.

Dei puro corde, & casto corpore valeant ministrare. Ne vero facilitas veniæ incentiuũ tribuat delinquendi, statuimus, vt qui deprehẽsi fuerint incõtinentiæ vitio laborare, prout magis aut minus peccauerint, puniantur secũdũ canonicas sanctiones, quas efficacius & districtius præcipimus obseruari, vt quos diuinus timor à malo nõ reuocat, tẽporalis saltẽ pœna coerceat à peccato, videlicet vt ab officio suspendãtur, & ecclesiasticis beneficiis spoliẽtur. A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abstineant. Vnde vinum sibi temperẽt, nec ad bibendũ quispiã incitetur, quum ebrietas & mẽtis inducat exiliũ, & libidinis prouocet incentiuũ. Vnde illũ abusum penitus decreuimus abolendũ, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi à superiori commonitus satisfecerit, ab officio & beneficio suspendatur. Clerici officia vel cõmercia sæcularia nõ exerceãt, maxime inhonesta. Mimis, ioculatoribus, & histrionibus nõ intẽdãt. Tabernas prorsus euitent nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronam & tõsuram habeant conuenientẽ, & se ~~non~~ officiis in

De vita et ho. cle. c. à crap.

De vita et ho. cle. c. clerici officia.

ficiis ecclesiasticis & aliis bonis studiis exerceant diligēter. Clausa deferāt desuper vestimēta, nimia breuitate vel lōgitudine nō notanda. Pannis rubeis, aut viridibus, manicis, sotularibus, consuticiis frenis, sellis pectoralibus deauratis aut aliā superfluitatem gentibus non vtantur. Fibulas aut corrigias argento seu auro ornatas nō ferant. Nec anulos: nisi, quibus competit ex officio dignitatis. Inhibendū est vt nullus sacerdos fœminas de quibus suspicio esse potest, retineat. Si presbyter, diaconus, aut subdiaconus de quacunque fœmina crimine fornicationis suspectus, post primā, secūdā, & tertiā admonitionē inuenitur fabulari, aut aliquo modo cōuersari cū ea, excōmunicationi subdatur. Cū clericis nō permittātur muliercula habitare, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale ius nil permittat criminis suspicari. Ecce mi frater ex his eliceri vales, qualis aliquādo fuit, & nunc quoque merito esset cōuersatio canonicorū, quām honesta, religiosa atq; deuota. Proh dolor status ille vehemēter nimis prolapsus est. Forsitan dices, ea quæ dicta sunt ad ius positiuum pertinere, & per consequens dispensationi præsertim summi pontificis subiacere, nec te obligari ad ea. Fateor vtique quod dum rationa-

bilis

De coha bi. cle. & mu. j. & c. si quis.

j. q. 7. c. necessaria.

bilis causa est, dispensationem admittunt, & quamuis forte, quantum ad aliqua, iam per dispensationem amota sunt (vtputa quo ad cohabitationem , conuescentiam, & bonorum communitatem) non tamen quo ad alia multa: videlicet quo ad continentiam, sobrietatem, mundanarum vanitatum ac superfluitatum euitationem, in spiritalibus exercitiis diligentem occupationem, atque in ecclesiasticis officiis debitam exercitationē. Postremo vt certius tibi patescat, quanta exigātur ad hoc quod aliquis per dispensationem excusetur corā deo ab obligatione, & ab impletione legis iuris, præcepti, statuti, seu regulæ suo statui conuenientis: aliquid tibi de dispensatione conscribam. Et quidē in primis certissimū est, quod dispensandi potestas consistit in summo pontifice, cæterísque prælatis, non sicut in domino, aut principali principe, sed tanquam in ministris & instrumentalibus causis. Minister autem & instrumentalis causa agere debet, atque moueri secundum directionem atque volūtatem domini & principalis artificis. Itaque vt dispensatio valeat, & à culpa coram deo excuset, oportet vt secundum Dei omnipotentis, summi legislatoris voluntatem cōsensúmque fiat puta ex rationabili causa, absq; iuris

j.q.7.c.ta. de præbē. & dign.c. exposuisti & in glo.

ris iniuria,& veritatis iactura. Idcirco in se-
Thomas. cunda secundæ quæst. lxxxviij. Thomas dis-
seruit, quod prælatus pro suo nõ potest libitu dispẽsare, nec in manifestis malis eius dispensatio à culpa excusat. Itaq; dispensando non debet potestate sibi collata abuti:
j.q.v.c.ne sed ea fideliter vti ad aliorum profectum secundum finalem intentionem summi legislatoris, à quo est omnis potestas. Ideo
1.Co.4 nanq; dicit Apost. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. Hic iam quæritur inter dis-
2.Co. 13 pensatores, vt fidelis quis inueniatur. Et denuo: Secundum potestatem, inquit, quæ data est mihi in ędificationem, & non in de-
Hostien. structionem. Denique secundum Hostiensem, dispensatio est misericos relaxatio rigoris iuris per eum, ad quem pertinet, ca-
Durand. nonice facta. Et, vt ait Durãdus super sententias, Dispensatio importat amotionem obligationis iuris in casu, quantum ad aliquem vel aliquos, certúmque est quod hoc fieri nequeat sine ratione idonea & ratio-
j. q. 7. ca. tali. nabili causa. Quæ secundum doctores ponitur duplex, Puta vrgens necessitas, & ve-
Gui.paris. ra euidénsq; vtilitas. Propterea dicit Guilielmus Parisiensis: A multis prudentibus dicitur, quod dispensatio est ius & nõ iuris diminutio aut derogatio seu eius in aliquo læsio.

læsio. Causa siquidē propter quam dispensatio fit, facit proculdubio vt iustum sit quod indulgetur. Alioquin non dispensatio, sed iuris dissipatio esset. Et ex hoc alij trahūt, quod dispensatio aliud non est, quā latentis seu virtualis intentionis ipsius legislatoris expressio, ita quod si legislator adesset, ipse stante tali necessitate aut vtilitate sic iudicaret agendum, imo sic ageret. Vnde secundum hoc per dispensationem mutatur materiale in lege, non legis formale, videlicet intentio legislatoris, quæ est principale in lege. Prælati ergo est diligenter considerare causam dispēsationis, secundum rectæ rationis & veræ prudentiæ discussionem. Alioquin nec ipse esset à culpa immunis, nec alius. Vnde Sāctus Bernar. scribit Roberto monacho, qui de licentia papę trāstulit se de ordine rigidiore Cistertiensium, ad ordinem Clunacensium leuiorē. Non tibi frustra quis blādiatur de dispēsatione apostolica, cuius cōscientiam tenet ligatam diuina sententia. Hinc ergo secundum doctores in lege aliqua potest & debet fieri dispensatio propter compellentem necessitatem, aut veram manifestámq; vtilitatem, quam verisimiliter acceptasset, & approbasset legislator, si sibi occurrisset. Alioquin dispensator potesta-

Bernar.

1. q. 7. c. ta. li. & c. necesse.

te sibi concessa vtitur, imo abutitur, in destructionē, nō in ædificationē. Is quoq; qui dispensationē requirit sine necessitate aut vtilitate præfata, vel per falsi suggestionē, aut veri suppressionem, fallit seipsum nec excusatur à culpa. Hinc libro de cōsideratione scribit Bernar. ad papā Eugeniū, Nō sum tam rudis, vt ignorem vos positos dispēsatores, sed in ædificationem, nō in destructionē. Vbi vrget necessitas, excusabilis est dispēsatio. Vbi vtilitas ꝓuocat laudabilis est. Vtilitas dico cōmunis, non ꝓpria. Nam vbi nihil est horum non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est. His consonant summorū pontificum scripta Gelasij & Leonis. Ait quippe Gelasius papa, Vbi necessitas non est, inconuertibilia maneant sanctorum patrum decreta. Et sanctus Leo papa, Vbi necessitas nō est, nullo modo violentur sanctorum patrum instituta. Ecce ex his potes pensare frater amande, quando & qualiter dispensatio à culpa excuset, quam rationabiliter sit petenda, quam circumspecte atque prudēter exhibenda. Per quid etenim status ecclesiæ eatenus corruit & defecit sicut per cōsuetudinariam, incircumscriptā ac leuem dispensationē? Ideo quantum tibi possibile est, esto iusti veriq; tenax. Et quæ nūc scripsi

De rescr. c. super literis.

Bernar.

Gela. pa.

Leo pa.

ofi ad canonicos pertinere, quãdiu in hoc
tatu es, quantũ bono præuales, modo dili
genter obſerues, vt per hoc gratiam me-
rearis ampliorem à domino. per quã me-
iora æmulando chariſmata ſtat/in perfe- ꝶ
ctionis viriliter felicitérq; arripias ad ho-
norem, laudẽ, & gloriã creatoris adorãdi,
excelſi, ac immortalis, qui eſt ſuper omnia
Deus ſublimis & benedictus. Amen.

De vanitate mundi, breuitatéque vitæ præ-ſentis, ex verbis beatiſſimi Auguſtini.

Articulus XXXVI.

Dies noſtri ſunt quaſi vulnera ſuper Prou. 29.
terrã, & nulla eſt mors. Quemadmo
dum decimotertio de ciuitate dei cap. de
cimo aſſerit Aug. ex quo quiſq; in hoccor- Auguſt.
pore morituro cœperit eſſe. hoc inceſſan-
ter in eo agitur, vt mors veniat. Hoc enim
agit eius mutabilitas toto tẽpore vitæ hu-
ius: ſi tamẽ vita dicenda eſt, vbi ad hoc vi-
uitur, vt ad mortem perueniatur. Nemo
quippe eſt, qui nõ morte propinquior ſit
poſt annũ, quam ante annum fuit, & cras
quã hodie, atq; hoc die quã heri, & paulo
poſt quam nunc. Quoniam quicquid tem-
poris viuitur, de viuendi ſpacio demitur:
& quotidie fit minus minúſque quod re-
ſtat: vt omnino nil aliud ſit tempus vitæ
huius quàm curſus ad mortem: in quo

nemo vel paululum ſtare, vel aliquãdo tar dius ire permittitur: ſed pari motu omnes vrgentur, ac diuerſo impelluntur acceſſu. Neq; enim cui vita breuior fuit diem cele rius duxit, quam ille cuius longior extitit vita: ſed quũ æqualiter & per æqualia ambo raperentur momenta, alter terminum habuit propius, alter remotius. Aliud autẽ eſt vitæ plus egiſſe, aliud tardius ambulaſſe. Qui ergo vſque ad mortẽ productiora temporis ſpacia agit: nõ lentius pergit, ſed plus itineris conficit. Porro ſi ex illo momento quiſq; incipit mori (hoc eſt eſſe in morte) quo in loco huius exilij agi mors ipſa cœperit (hoc eſt ab ipſo plane vitæ exordio) hæc profecto quũ detrahẽdo finita fuerit, poſt mortẽ iam certe nullaampliuserit. Quid aliud enim dieb⁹, horis, momẽtíſq; ſingulis agitur donec vita hęc cõſummata, mors quæ agebatur, impleatur? De hac materia præallegato atq; ſequenti
August. capit. Augu. diffuſius loquitur. At vero de infinitis malis & miſeriis vitæ præſentis. xx. lib. de Ciuit. dei idem ſapiẽtiſsimus Auguſtin. xx. cap. prolixe pertractat, dicendo: Quantum ad primum originem pertinet, omnium mortaliũ progeniẽ fuiſſe dãnatam teſtatur præſens hæc vita, ſi tamen vita dicenda eſt, tot, tantíſque malis plena.

Quid enim aliud indicat horrēda profunditas ignorantiæ,ex qua omnis error existit, qui omnes filios Adā tenebroso quodam suscipit sinu,vt homo ab illo liberari sine labore, dolore ac timore non possit? Hoc etiam indicat amor ipse inordinatus tot rerū vanarū ac noxiarū, ex quo oriuntur mordaces curæ,perturbationes, mœrores,formidines, insania, gaudia,discordiæ,lites,bella,insidiæ,iracundiæ,inimicitiæ,fraus,furtum,rapina, luxuria atque superbia. Insuper in libro de miseria mundi Augustinus de his plenissime disputat. Attende,inquiens,tibi ne diaboli laqueis implicatus, præda fias venantis, qui rugit & circuit quærens quem deuoret. Vita ista fugitiua est & infidelis, vt nec amatoribus suis fidem præstat,& ab origine mundi in se credentes fefellit,& omnes ei se implicantes decepit,sicq; nullum omnino reddidit certum,vt omnibus probetur esse mentita. Ecce mundus qui diligitur, transit ac fugit:& tamen cæca carnalis concupiscentiæ mente fugientem sequimur, labenti inhæremus. Et quia labentem tenere non possumus,cum ipso labimur quem cadentem tenemus.Nónne vita ista morti similis est, in qua abundant dolores & gemitus,suspiria & tantæ miseriæ? Alius damno

affectus, plangit. Alius orbitate percussus, luget. Alius mortem amicorum deplãgit. Alius in paupertate plorat. Tribulatio magna est ex quo nascitur homo Prima vox eius indicat infirmitatẽ. Nascitur infans, & statim plorat. Nõdum loquitur, & propheta est suæ calamitatis. Lachrymæ testes sunt suæ miseriæ, quod in labore futurus sit & timore. Mox incipit esurire, sitire, & lassessere. Sunt denique homini duo tortores vitæ, non simul torquentes, sed cruciatum alternantes. Quorum nomina sunt timor & dolor. Quando tibi bene est, times. Quando tibi male est, doles. Quem seculi huius hominem non decipit prosperitas? quẽ non frangit aduersitas? Ecce quæ pateris homo in miseria ista quam diligis, vbi est falsa voluptas, vera calamitas, nulla securitas gaudij, sed timor torquẽs, cupiditas auida, tristitia arida. Et quis sibi omnia mala huius vitæ numerare possit? Vt enim prætermittam ea mala, quæ omnes homines communiter opprimũt: qualia esse putamus secreta pericula, malaque specialia singulorũ, quorũ sibi cõscij sunt? Si cogitare voluerit quisq; quæ à iuuenili ætate mala fecerit, quæ sustinuerit, & cõstituat ante oculos suos præterita tempora, consideretq; diligenter, quot inanes labo-

res tulerit, quoties pro amore huius vitæ frustra sudauerit, quoties in laboriosis conatib' fallaces inuenerit exitus, & post lon gos decursus nullā requiē adeptus fuerit, cognoscet quid de hac vita sit iudicandū. Miser homo quid agis? quo tendis? In hoc mūdo in agone cōtendis: & obluctatur tibi hostis, quē nō potes videre, nec poteris latere. Ingerit tibi blandimenta, rapturus cœli gaudia, illaturus inferni cruciamēta. Abscōdita est à terra pedissequa diaboli, & discipula illius super semitā. Intuetur inimic' generis humani, vniuscuiusq; mores, naturalésque inclinationes, cui vitio sint propinqui, & illā ante faciē ponit, ad quæ mentē facilius inclinari cognoscit. Dúmq; homines lucrū auri vident, damnum salutis non vident. Et stulti voluptatibus decepti, dum cernunt quæ carnaliter diligunt, non attendunt quo æternaliter ruunt. Et quia nullus intelligit, in æternū peribunt. Idcirco si tibi mūdus arridet, time fallacē, Memor quia extremū, vt Salomon inquit, gaudij luctus occupat. Omnis nanque humana iucūditas in fine amaricatur. Quando gaudetur in seculo, non gaudetur in domino: & ediuerso. O quam multi sunt gaudentes in seculo, & quam pauci in domino? In seculo gaudere, est de iniquita-

Iob.18.

Prou.14.

te & vanitate, de diuitiis & honore terreno, de exteriori ornatu, turpitudine vitiorum, & ludis ac verbis ſcurrilibus gloriari. Quod eſt æternam certe triſtitiam promereri. Nemo poteſt amplecti Chriſtum ſimul & ſeculum. Multi Chriſtiani ſunt, qui Deum tunc amant, laudant, & gratias agũt, dum proſpere ipſis ſuccedit: ſed dum aduerſa cõtingunt, blaſphemant. Tales ex commodi cauſa, non ex amore ſeruiunt Deo. Quibus quidem Deus dicere poterit, gratia commodi veſtri mandata mea ſeruaſtis: non quia me pure amaſtis. Quid te ô homo in vanitate extollis? Nónne corpus tuũ puluis: &, vt Eccleſiaſticus in-
Eccle. 10. quit, cinis? Nónne tuipſe terra & cito reſoluendus in terram? Reſpice in ſepulchra hominum, & vide quid ex te niſi cinis remanebit & oſſa. Quæ cum ita ſint, per tot errores feſtinas ad inferos, qui tot vias accepiſti ad cœlum per Ieſum Chriſtum. Cur amatur quod relinquitur? Cur negligitur quo peruenitur? Multa his ſimilia in præ-
Auguſt. fato libello Auguſt. deuotiſsime differit. Poſtremo in quodam ſcribit ſermone: Attende ô miſera peccatoris anima illam horam horribilem qua de corpore es egreſſura. Aderunt mox miniſtri maligni, maledicti diaboli, ſpiritus illi horribiles, ſæuiſsimi

uiſsimi leones, rugientes vt rapiant prædam, videlicet te miſeram animam. Tunc ſubito horribilia patebũt loca pœnarum, chaóſque tenebrarum, horror miſeriæ, terror & tremor anguſtiæ, pauor viſionis horrendæ, manſionis tremendæ: vbi locus eſt flentium, ſtridórque dentium: vbi morſus eſt vermium, clamor dolẽtium, luctus gementium: vbi vox eſt clamantium peccatorũ. Væ væ væ nobis filiis Euę. Quũm hæc & his ſimilia, imo millesies plus quàm dici poteſt peiora, infelix anima de corpore exitura audierit, viderit, ſenſerit: qualis & quantus timor, terror, & tremor erit in ea? Ea frater præcogita, & nũquam à corde tuo recedant hæc omnia, vt æterna euadas ſupplicia, & gaudia apprehendas ſine fine manſura. Amen.

D. Dionisij Carthusiani, Amatorum mundi speculum, plane vtilissimũ Appendicis epilogíq; loco præmisso opusculo annexum.

Ephe.5. Videte quomodo caute ambuletis,non quasi insipientes: sed vt sapientes,redimentes tẽpus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes sed intelli
Esaię 64. gentes,quæ sit voluntas Dei. Aposto. Pau-
1.Cor.2. lus conscius consiliorum Dei. sciens quòd
Matt. 22. infinitæ sunt cœlestis patriæ delitiæ, quas
Lucæ 12. nec oculus vidit,nec auris audiuit,quæ ne-
Matth.5. que pro multitudine nec pro magnitudi-
Hebr. 19. ne in cor hominis ascenderũt:ad quas frequenter inuitamur ex euãgelio, & alibi ex scripturis sanctis sciénsque, quod maligni spiritus ad impediẽdum nos in hac vita &
Matth.7. via stricta & arcta,quæ ducit ad æternam vitam sunt tanto soliciriores quãto delitię ad quas vocamur, existant nobiliores & iucundiores. Hortatur ergo nos in ver-
Roma.2. bis præmissis, vt vndiq; cauti & circumspe
Col.4. cti.caute prospiciamus iter nostrũ dicens: Videte quomodo caute ambuletis.Ne scilicet

licet à via regia quę ad cœlestia ducit gaudia deuiantes in manus hostium incidatis. Et subiungit Paulus, redimentes tempus, Ephe.5. quoniam dies mali sunt. Si enim debite & bene (vt oportet) flebilem, miserabilẽ, atque damnabilem cursum seu statũ mundi præsentis temporis consideremus, tunc dies quã mali sint oculata fide cernimus: scilicet quomodo quasi totus mundus errat, & (secundũ Ioannẽ in Canonica sua) in maligno positus est: proh dolor (quod cũ dolore dicẽdum est) tam in capitibus quam in membris, tam in clero quã in populo, tam in religiosis quã in secularibus, tam in senibus quam in iuuenibus, [illegible] tã in masculino quã in fœminino genere. Et sic heu corrupta est via vniuersę carnis. Quod bene tangit beatus Bernar. dicens: Nõ est nisi amor turpis in hoc seculo, nec fides secura, quia omnia quæ eius sunt, cõtaminantur superbia, auaritia, cupiditate, & luxuria. Recessit enim lex à sacerdotibus, iustitia à principibus, consilium à senioribus, religio à clericis, amor à parentibus, fidesque à populo, reuerẽtia à subditis, amor castitatis à virginibus, pudicitia à coniugatis. Et quid est quod non venit Antichristus? iã enim à multis ignoratur Christus, & à potentibus quasi peregrinus habetur.

betur. Hæc Bernardus: Conueniens igitur est, vt sanam doctrinam Pauli doctoris gentium præmissam deuoti attendentes, caute & sapienter figamus gressus nostros in hac lachrymarum valle, & apertis
Luc. 1. oculis, saltem interioris hominis, arctam regiámque viam, quæ ducit ad cœlestē patriam, à qua peccando exulamus, reuertentes,
Matth. 7. Gen. 19. perseueranter ambulemus, non retro-
Psal. 118. spicientes, ne declinantes ab ea erremus, & sic in profundum æternæ damnationis incidamus.
Esai. 30. Vnde hortatur nos dominus per Esaiam, dicēs: Hæc est via, ambulate in ea, nec ad dexterā, nec ad sinistram declinantes. Huius igitur veræ viæ aliquod directiuū hic in sequentibus deuote ac diligenter attendendū est: per quod Christifideles omni deuio excluso per viam regiam quæ ad patriā ducit cœlestem, dirigantur. Quæ quidem via quum sit stricta, pauci eam inueniunt, & heu pauciores per eam transeunt. Quod innuit nobis saluator: Intrate,
Matth. 7. inquiēs, per angustā portā, quoniam arcta est via quæ ducit ad cœlū, & pauci inueniūt eam. Sed porta lata, & spatiosa est via quæ ducit ad perditionem inferni (vbi scilicet est perditio naturæ, gratiæ & gloriæ) & multi intrant per eam. Circa quæ verba dicit Glosa: Quamuis charitas sit

lata,

ata,tamē per angusta & ardua abducit ho minem à terra. Et Augustinus.: Quæritur haec via sed nō ab omnibus inuenitur, nec omnes qui inueniūt per eam ingrediūtur, quia capti seculo retroeunt. Etiam pauci inueniunt,& pauciores per eā intrare contendunt. Nemo enim intrat sine labore & sine animi puritate. Satis angustum est omnia prætermittere, & vnum solum diligere, vnum quærere, & ad vnum quotidie properare, prospera non ambire, aduersa non timere. Quod heu amatores huius mundi attendunt minime,& seculo conglutinati, ab eo recedere non valētes, quasi insaniēdo errant. Quod bene declarat beatus Hieronymus, dicens: Ridere & gaudere in hoc seculo, non est hominis sensati, sed frenetici, quia cor mundum non cum hoc seculo, sed cum deo lætum est & iucundū, breuis enim, fragilis & caduca est mundana lætitia. Idem Bernard. Non est verior insania quam seculi lætitia. Itémq; Augustinus: Gaudium mundanorum, gaudium est freneticorum. Seculi lætitia est impunitá nequitia. Luxuriari, in spectaculis nugari ebriositare ingurgitari, turpitudine fœtere, & nihil pati, qui Deum diligit hęc refugit. Ratio autē quare multi intrant ad perditionem æternę damnationis

Aug. Luc. 10. Hieron. Bernar. August. Seculi lætitia, qualis.

per

per latam portam & ſpatioſam viam, hæc
Eccle. 1. eſt. Quia (prout ſcribitur in Eccleſiaſte)
Rō quur peruerſi difficile corriguntur. Et: Stulto-
multi dā rum infinitus eſt numerus, qui heu magis
nantur. reſpiciunt vitam præſentem quam termi-
Io.chry. num ſequentem. Quibus loquitur Ioānes
Chryſoſtomus, dicens: Non aſpicias quod
aſpera eſt via, ſed attēde quo ducit, nec cō-
ſidera quod arcta eſt, ſed vbi deſinit. Ex
quibus elicitur vnum quod valde timen-
dum eſt: ſcilicet quod durante ſtatu mun-
di moderni temporis. infinitis malis exi-
gentibus, quæ heu vbique terrarum in ſe-
culo iam currunt pauci erunt de numero
ſaluandorum. Quod innuit ſaluator ex gra
ui ſententia qua protulit: Multi ſunt voca-
ti, pauci vero electi. Non quod ab initio
mundi pauci ſaluentur, ſed (ſecūdū docto-
res) quo ad multitudinem damnatorum,
pauci dicuntur. Quod quidē bene figuratū
legimus in filiis Iſraël, qui in tanta multi-
tudine ſcilicet circiter ſexcenta milia ducti
ſunt ex Aegypto per mare rubrum in de-
ſertū per Moſen, quibus omnibus promiſſa
fuit terra promiſſionis, per quam ſignifi-
catur regnum cœlorum: per populum ve-
ro Iſraëliticum, populus Chriſtianus deſi-
gnatur, qui nunc vere eſt populus DEI.
Hiſtoria patet per diſcurſum libri. Exodi.

Ecce illa tota multitudo populi Israëlitici, quibus, vt præfertur, omnibus promissa fuit terra promissionis, eorum peccatis exigentibus in deserto mortui sunt: præter duos, scilicet Caleph. & Iosue, qui eam possiderunt cum his qui post transitum maris Rubri, in deserto quadraginta annis nati fuerũt, sicut legitur in lib. Iosue. Ergo timendũ nimis est, ne sicut se habet figura, ita & figuratum. Inter bonos & malos hoc distat: quia mali volunt facere festum ante vigiliam, volentes in hoc seculo temporaliter gaudere, & ideo in futuro seculo facient vigiliam pro festo quod hic habuerũt, quia æternaliter flebunt. Quod bene innuit beatus Gregorius in Homilia, super illo verbo: Ibi erit fletus & stridor dentiũ, sic inquiens: Præsentia huius vitæ gaudia sequuntur perpetua lamenta, hic fratres vanam lætitiam fugite, si illic flere & lugere formidatis. Nemo potest enim hic gaudere cum seculo, & illic regnare cum Deo. Et rursus Gregorius: Nulli sunt qui possint venire de festo ad festũ, hoc est, de gaudio præsentis vitæ ad gaudia fœlicitatis æternæ. Sicut loquitur beatus quoque Hieronymus dicens: Difficile nimium est, imo impossibile: vt quis præsentib⁹ fruatur bonis & æternis, vt de delitijs ad delitias

Nu. 14. Iosu. 14.

tran

transseat, vt hic ventrē illic mentē repleat. Vt in vtroq; seculo sit primus, & in vtroq;
Mar. 10. appareat gloriosus. In Vitas patrum dixit quoq; sancta Syncletice: Sicut impossibile est vno eodémque tēpore herbam esse & semen ita impossibile est, vt secularem gloriam habentes & in delitiis ac voluptatibus mundi viuentes cœlestem faciant fructū.
Luc. 6. Et ergo pro temporali consolatione, talibus comminatur dominus æternum supplicium, dicens: Væ vobis qui hic habetis cōsolationem vestram super terram. Hinc
Bernar. dicit beatus Bernardus: Austeritas conuersationis sancti Ioānis Baptistæ peccatoribus delitiosis durus est nuntius æternæ mortis. Quid enim nos irrationabiles feræ reptilia terræ insanimus: cum ille quo inter natos mulierū, nemo maior surrexit, innocentissimum corpus suum sic afflixit, & nos indui preciosis vestibus festinamus: splendide, laute, ac delicate viuere & epulari? Non sic impii non sic itur ad astra, quia dicit sanctus Augustinus: Bona terrena contempsit Christus, vt contemnenda omnia terrena monstraret: & mala mundi sustinuit, vt sustinenda mala doceret, vt neque in illis quæreretur felicitas, neque in istis timeretur aduersitas. Hinc ausculta beatum Bernardum sic dicentem: Agnosce ô

cè ô homo quam nobilis eſt anima tua, & quam grauia fuerunt eius vulnera, pro quibus neceſſe fuit dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & ad mortem ſempiternam, nunquam pro eodē remedio Dei filius moreretur. Noli igitur vilipendere animæ tuæ paſsionem, cui à tanta pietate, tantam vides exhiberi compaſsionem. Noli attendere quid caro velit, ſed quid ſpiritus poſsit. Si vero dicis, durus eſt hic ſermo, non poſſum mundum ſpernere, & propriam carnem odio habere, dic mihi vbi ſunt amatores huius mūdi, qui ante pauca tempora nobiſcum erant? Nihil ex eis remanſit: niſi cineres & vermes. Attende quid ſunt & quid fuerunt. Homines fuerunt ſicut tu, comederunt, biberunt, ac riſerunt. Duxerunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcenderunt. Hic caro eorum vermibus, illic anima eorum æternis eſt deputata ſuppliciis. Quid profuit illis inanis gloria, breuis lætitia, mundi potentia, carnis voluptas, falſæ diuitiæ, magna familia, & mala concupiſcentia? Vbi riſus, vbi iocus, vbi iactantia, vbi arrogantia? De tanta lætitia quanta triſtitia? Poſt tantam voluptatem quam grauis miſeria? De illa exaltatione ceciderunt in magnā ruinam, & magna tormen- Iob. 21.

O ta.

ta. Quicquid illis accidit, tibi accidere potest: quia homo es, homo de humo, limus de limo, de terra es, de terra viuis, & in terram reuerteris, quando veniet dies vltima, quæ subito veniet, & forsitan hodie erit. Certum est quod morieris, incertum autem quando, aut quomodo, aut vbi, quoniam mors vbique te expectat. Tu quoque si sapiens fueris, vbiq; eam expectabis. Omnia sunt verba Bernardi, hinc Gregor. Nihil certius morte, & nihil incertius hora mortis. Ex quo scis te moriturum, tene te semper, & in omnibus euentibus humiliter, patienter, & prudenter, vt mortuum. Et dic: Hæc non mouerent mortuum, nec te mouere debent: siue prospera sint, siue aduersa. Sit tibi etiam quælibet dies tanquã extrema. In omnibus quoq; operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternũ non peccabis. Facile enim secundum Hieronymum contemnit omnia, qui se semper cogitat moriturum. Et hæc de memoria mortis sint dicta. Modo redeundo ad propositum: considerandum est quod boni faciunt hic vigiliam in luctu pœnitentiæ, & ideo perueniunt ad festũ iucunditatis æternæ, quorum vita, quamuis multam videatur habere asperitatem, tamen leniri debet, considerata tantæ gloriæ immẽsitate.

Ergo

Ergo pœnitentiam agat, qui vult æterno gaudere bono. Ad quod hortatur nos Saluator; Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. De qua pœnitentia dicit quædã scriptura, O felix pœnitentia: conuersio matura, quia secura. Qui autem tarde pœnitentiæ se committit; dubius & incertus erit: quia nescit an vere an ficte pœniteat. Vnde Gregorius, Qui pœnitenti veniam spopondit, spectanti diem crastinum non promittit. Vera pœnitentia animã à seruitute diaboli liberat, & ipsam sanctificat, spiritus sancti donis virtutibus ornat, sub protectione Dei collocat, in paradisum coronandum præsentat; & pro ipsa allegat. Quod heu minime aduertunt amatores huius mundi, superbi, auari, luxuriosi, voluptuosi, inanis gloriæ cupidi, iracundi, amatores propriæ voluntatis, contemptores diuinæ voluntatis & bonitatis, eligentes facere festum breue in hoc mundo, & longam vigiliam in æternis cruciatibus, in inferno. Sicut enim dicit beatus Gregorius, Momentaneum est quod delectat, æternum vero quod cruciat. Heu heu quam multi sunt apud quos omnia prædicta parum proficiunt. Loquor mundi amatoribus. Auertunt faciem suam ne videant in finem. Oculos habent & non Psal. 9.

Psal. 113. & 134. vident, aures habent & non audiunt, diu se viuere arbitrantur & cito è medio tolluntur. Et quia mortem terribilem dispositam non metuunt, ideo miseri prouidere damna ipsius contemnunt. Rom. 1. Insipientes similiter censendi sunt, qui impie vsque ad mortem viuentes, quæ sunt digna morte, agunt, quam nec timent vicinã, cæci & mẽtis insanæ, insipiẽtibus similes, nouissima sua, & post mortem ventura non prouidentes.

Differre cõuersio. nẽ quã periculo plenum sit.

Vnde Augustinus: Multi æternaliter damnantur, & finaliter in peccatis detinentur qui vocẽ quidem occultæ inspirationis audiunt, sed vitam nõ corrigunt, dicẽtes: Cras cras, subitóq; ostium clauditur, & remanet miser peccator foris, ante arcam patriæ cœlestis, cum voce coruina; quia pro peccatis gemere noluit tẽpore quo potuit, & debuit voce columbina. Vnde dixit tristis mortui cuiusdam vox.

Exclamatio dãnati horribilis.

O cras, cras quã longam restẽ mihi fecisti, & in barathrum mortis me procrastinãdo protraxisti, decepisti me, & deceptus sum. Nónne hęc nunc miseria mea superat omnẽ miseriam huius mundi? Nónne merito super his affligitur cor meum, & sauciabitur anima mea? En omnes dies mei heu sine fructu bonorum operũ transierũt quos sine medio in laudẽ dei, animæ meæ salutem procurando expendere

endere debuissem. Triginta anni ætatis
meæ dilapsi & perditi sunt,& miserabiliter
perierunt tā negligenter,vt nesciam si vn-
quam diem de omnibus hic expendi in vo
luntatem dei, & in exercitium cunctarum
virtutum tam laudabiliter & perfecte , si-
cut forte debuissem & potuissem.Vel si vn
quā placitum famulatū cōditori meo exhi-
bui,tam gratum & acceptū, vt status meus
requirebat. Heu me proh dolor. Hoc est
ergo vnde vulnerantur omnia interiora Oratio.
mea. O Deus æterne quam verecunde co-
ram te,& omnibus sanctis tuis ad iudiciū Matt. 12
extremum stabo,cū reddere rationem de Ro. 14.
commissis & omissis cogar. Et quid ad- 2.Pet.3.
huc dicam.in proximo est tribulatio pœ-
narum mearum. Attendite quæso omnes
amatores mundi huius. Ecce in hac hora
magis gauderem de breui oratiuncula,pu
ta oratione dominica,vel salutatione ange Psal.118.
lica deuote per me dicta, quam super mi-
lia auri & argenti.O mi Deus quāta negle-
xi bona, quæ bene potuissem impleuisse.
Quam male mihi accidit , quod hæc non Propria
præuidi,quando bene præuidere potui. O opa plus
quot horas nunquam redituras perdidi: prodesse
quoniam propter modica facta & negotia ad salutē
exteriora,mihi necessaria neglexi:negotiis quā alie-
non necessariis me implicaui,& necessaria na.

dimiſi. Vere nũc cognoui quod ad magnitudinem præmiorum cœleſtiũ, mihi plus contuliſſet receſſus à vanitatibus ſeculi, & ſolicita cuſtodia cordis mei & ſenſuum meorum cum animi puritate, quam iis neglectis, & animo inordinate affecto triginta annis quis alius per precationes ſuas ad deum mihi præmia obtinere niteretur. Heu quanta bona in tãto tẽpore corpore ſano potuiſſem feciſſe, quod nunc optarẽ pro omnibus delitiis, diuitiis, & honorib. mũdi huius. Et heu non feci. Quàm immẽſas diuitias ſpirituales & theſauros cœleſtes potuiſſem congregaſſe, & neglexi. O deus meus, nunc quam minima opera ſatisfactoria mihi grata & accepta eſſent cupienti ſaturari & recreari de micis quæ cadunt de menſis dominorum & nemo mihi dat. O vos omnes miſeremini, & cõpatia
Iob. 19 mini mihi & quã diu vires ſuppetunt, & ſpiritus iuuat, bonũ facientes congregate in
Luc. 16 horrea cœleſtia, cœleſtes theſauros, vt cũ defeceritis ſuſcipiant vos in æterna tabernacula, & non relinquamini vacui in tali hora ſuper vos vẽtura. Sed proh dolor multi nec iſtud attendunt, mortẽ paruipendentes, ſicut omnes mundi & propriæ voluntatis amatores, quibus loquitur Ioannes in
1. Ioan. 2 ſua Canonica: Nolite diligere mũdum, neque

que ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mũdum, nõ est charitas patris in ipso, quoniam omne quod est in mũdo, concupiscẽtia carnis est, aut cõcupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, quæ non est ex deo patre, sed ex mundo, & mundus transit & cõcupiscentia eius: qui autem facit voluntatẽ Dei viuit inæternum. Hinc Iacobus. Qui amicus est seculi huius, inimicus dei constituitur. O vtinã ipsi amatores mundi, attẽderent seueritatem diuinæ iustitiæ, quæ in extremo examine districti iudicij vniuscuiusq; merita iudicabit, & puniet sine misericordia, quæ non decipietur ab humana astutia, nec flectetur à supplicatione lachrymosa, sed extendetur in corpus & animam. Districtum enim dei iudicium nil patietur transire inultum. De quo quidẽ districto iudicio dicit Augustinus. O quam angustæ erunt tunc vndique viæ reproborũ: superius erit iudex iratus, inferius horrendum chaos, à dextris peccata accusantia, à sinistris infinita dæmonia ad supplicium trahentia, Interius conscientia vrens, exterius mundus ardens. Peccator sic deprensus quo fugiet? Latere impossibile, apparere intolerabile. Item beatus Ioannes Chrysostomus. Nec resistendi virtus erit, nec fugiendi facultas, nec pœnitentiæ locus,

Sap. 7

August.

Chrys.

nec satisfaciendi tempus. Ex angustia omnium rerum, nihil erit nisi luctus: Idē Nec filij pro parentib. intercedent, nec angeli pro hominibus, prout solent, assument verbum: nā natura iudicij non recipit misericordiā. Quia si beata virgo Maria, & omnes sancti rogarent tunc pro aliquo in peccato mortali mortuo, non exaudirentur. Hoc futurum examen districti iudicij omni tempore & hora omnes Christi fideles ante mentis oculos ponant, pœnitentiam agentes, bona opera cumulēt, per quæ reddatur eis deus propitius. Quia dicit Bernard. Si Deus non adest tibi per gratiam, adest per vindictam, sed væ tibi, si ita tibi adest. Illi nanque irascitur deus quem peccantem non flagellat. Nam quem flagellādo in præsenti, non emēdat, in futuro æternaliter damnat. Iustia enim dei aliud iudicare non potest, nisi quod merentur opera tua. Qui enim plus diligit mundum quam Deum, seculum quam claustrum, gulam quam abstinentiam, luxuriam quam castitatem: sequitur diabolum, & ibi cum eo in ignem æternū. Hæc ille. O vtinam cuncti mortales & specialiter mundi amatores attenderēt, & in animo omni tempore reuoluerent, & rememorarentur eandem æternitatem & acerbitatem pœnarum infernalium,

lium, nulli dubium quin & infiniti à peccatis cessarent mundum fallacem, dolosum, & deceptorium relinquentes, non sic irẽt post cõcupiscẽtias suas. Qui heu amatores, Eccl. 18
dei præcepta minime aduertunt, imo par uipendentes pro nihilo reputant, quum tamen sine obseruatione mandatorum dei nullus saluari possit, sicut attestatur saluator: Si vis ad vitam ingredi, serua mãdata. Matt. 18
Et in Exodo: Ego sum Deus fortis & æmulator, reddens iniquitates patrum in filios in tertiam & quartam generationem eorũ qui oderunt me (semper peccando, mãdata mea non custodientes) & faciens misericordiam in milia his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea. Hinc Psalmista imprecatur talibus maledictionẽ æternã, dicens. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Auscultent insuper mundi amatores sententiam. San. Athanasij in symbolo suo quomodo oporteat nos omnes de omnibus operibus nostris Deo in die iudicij reddere rationem. Ait namque, venturus est iudicare viuos & mortuos. Ad cuius aduentum omnes homines resurgere habẽt cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis propriis rationem. Et qui tunc bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui vero mala, in ignẽ æternum. Item Apostoli.

Omnes nos manifestari oportet ante tri-
2. Cor.5 bunal Christi,vt recipiat vnusquisque prout gessit in corpore suo,siue bonũ siue malum,sine omni expectatione. Tunc miseris damnatis qui hic pœnitere neglexerunt, exprobando dicetur, Vbi sunt nunc isti qui ab initio à diebus antiquis huic mundo toto seruierunt desiderio: qui voluptuose viuentes, variis se desideriis subdiderunt? Eia quid prosunt nunc illis omnia terrena, quæ tanquam vmbra velociter transierũt? Quam breuis delectatio, quam longam restim post se trahit æternæ miseriæ. O stulti & vecordes, quid dulcia nunc iuuant vniuersa, quibus tam celeriter perfruiti estis? Sed quid est? Nunc econtrario, plangere vobis æternaliter conuenit, & plangendo exclamare, & dicere, Væ nobis iã nunc &
Sapien.5 æternũ, Væ quod nati sumus, nec vltra mori valemus. Væ quia male torquemur, nec à tormentis vnquã liberabimur. O quis est qui ista recogitet supplicia, & hæc nostra ad cor ponat tormenta? Hæc enim talia sunt, vt quicquid in mũdo horribile excogitari possit, his comparari in crudelitate nõ valeret. O quã felix incoinquinatus qui
u post gaudia huius mõdi nõ abiit, qui nõ respexit in vanitates & insanias falsas. Errauimus à via veritatis, & iustitiæ lux nõ luxit nobis,

nobis, & sol intelligentiæ nõ est ortus nobis. Quid nobis profuit superbia, aut quid diuitiarũ iactantia cõtulit nobis? Transierunt omnia illa quasi vmbra, transiit quod temporale fuit, sed nunc proh dolor remãsit quod in æternum manebit. O æternum nunquam finem habiturum, perpetuum mortis supplicium. O finis sine fine, mors grauior omni morte, semper mori, & tamen mori nõ posse. O lachrymæ incessanter profluite, oculi plorate, & omnia viscera mea vlulate super infelici hac separatione quæ est à summo bono, à facie illa gloriosa & iucunda à consortio illo angelico, nec non felicissimo illo electorum numero, componẽdo ad illam miseriã maledictam ac crudelissimam damnatorũ turbam, sine fine cruciãdam. O cordium multorũ intimi gemitus. O stridor dẽtium & fremitus spirituũ immensus. O planctus & vlulatus multus. O clamor in æternũ mansurus, qui semper durabit & nunquam finem habebit, qui semper renouabitur, & nunquã exaudietur. Verba sunt damnatorũ. Oculi nostri miseri nunquam videbunt nisi mortem & miseriã. Aures nihil nisi vę væ audient, atq; tristitiam, gemitus, & stridores dentium. O pia corda istud intermi nabile & crudele, æternum & intolerabile

Verba dãnatorum.

sup

2.Co. 6 supplicium damnatorũ respicite. Et in hoc
tempore gratiæ lugete & flete pœnitẽtiã
agentes, deplangite peccata. Heu cur nos
miseri, & omnibus creaturis miserabilio-
res: hæc futura mala non præuidimus ac
præuenimus, dum robor affuit, quum tem
pus aderat opportunum? Vtinam de illo to
Luc. 19 to tempore inutiliter expenso superesset
Apoc. 2 nobis vna horula sanctæ pœnitentiæ, in re
medium concessa. Sed heu sententiante di
uina iustitia præclusa est nobis hora salu-
tis, negata misericordia, spes omnis ablata.
Esai. 66 Quid plura? nos miseri & miserabiles, tan-
tum affligimur & dolemus de illo væ æter
no, vt qualiscunq; terminus excogitatus,
dummodo finibilis esset nobis solatiosus
foret, etiã super omnia solatia mundana &
gaudia. Vnde posito per impossibile quod
esset aliquis lapis molaris adeo magnus,
quod vndique circumferentiam cœli con-
tingeret, & quod aliqua auicula minimæ
quantitatis post cẽtum milia annorum ve-
niens de lapide prædicto solummodo per
rostrum suum auelleret quantum est deci-
ma pars milij. Et iterum post centum mi-
lia annorum sicut prius vnam particulam
de decem auferret: & sic singulas partes,
ita quod in decies centum milibus annis,
nõ plus diminueretur quantitas illius lapi-
dis,

dis, nisi quãtum habet in magnitudine granum milij. O quàm læti nos miseri multũ grati & cõsolati essemus, quod post totalẽ & plenam cõsumptionem totius lapidis finem haberet furor æternæ damnationis nostræ? Sed hæc eadem consolatio nobis miseris à diuina iustitia est negata. Qui habet aures audiendi audiat, & ad cor ponat hæc horribilia, & vitá emendando hic in tẽpore gratiæ pœniteat, quia taliter flagellabuntur in æternis cruciatibus, qui hic in tẽpore gratiæ à flagellis filiorũ excipiuntur. Sic enim dicit B. Greg. Prosper successus temporalium indiciũ æternæ dãnationis est certissimũ. Quid igitur faciendum est, vt infernum euitemus? Dico, deus benignissimus, qui (secundũ Apostolũ) vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionẽ sui nominis venire: duo nobis verba in euangelio promisit, quorum vnum dixit nobis manens in carne, alterũ dicturus est in extremo iudicio. In quibus verbis nobis proposuit bonum & malum, vitam & mortem, benedictionẽ & maledictionem. Elige ergo ô homo alterum eorũ, quia oportet te alterum sequi. Elige ergo vnũ quod volueris ex his multum diuersis. Primum scribitur apud Matthæum: Pœnitentiam agite appropinquabit enim vobis regnum cœlo

Tobi. 13

Heb. 12

Gregor.

1. Timo. 3

Matt. 5

cœlorum,(quæ pœnitētia vere dicta po-
teſt dici vita religioſa virtuoſe deducta)
Matt. 25 Secundum dicetur tibi à CHRISTO
in diſtricto iudicio in nouiſsimo die vide-
licet:Ite maledicti in ignem æternum. Si
enim primum accipias pœnitentiā agēdo,
ſecure euades.Si primum contēnis abſque
dubio incides in ſecundum. De his verbis
Bernar. ſimul iunctis dicit Bernar.Reſpondent no
bis amatores ſeculi,quum eis pœnitentiā
perſuademus,& dicunt: Durus eſt hic ſer-
mo,& quis poteſt eū audire?Durum ne vo
bis videtur quū dicitur pœnitētiam agite?
Erratis.Sed audituri eſtis aliquando verbū
aſperum,ſermonē durum,auditionē malā
Matt.25 ſcilicet:Ite maledicti in ignem æternū, qui
paratus eſt vobis & diabolo,& angelis eius
vbi tandem cruciatus intolerabiles æter-
naliter ſuſtinebitis.Quod deus auertat pœ
nitentiam inſpirando. Et quid ſi hæc om-
nia horribilia,& profecto terribilia ſeruos
diaboli,ſcilicet amatores ſæculi, ad cōuer-
ſionē vitæ ſuæ,& ad pœnitentiam agendā
inducāt?Nihil his ſupereſt,niſi vt attendāt
immenſitatem gaudiorum cœleſtium. De
Pſal.83 quibus dicit Pſalmiſta: Quoniam melior
eſt dies vna in atriis tuis ſuper milia. Et
Pſal.89 iterum:Quoniam mille anni ante oculos
tuos, tanquam dies heſterna quæ præte-
riit,

riit, supple lętè deducta in hac vita. Gregorius: Ibi pax est sine discordia, voluntas sine mandato, iustitia sine iniuria. Ibi erit iuuētus sine senectute, decor sine deformitate, vita sine morte, lætitia sine perturbatione. Ibi carmina non desunt, præmia non deficiunt. Ibi amictus non dilabitur, regnum non amittitur. Ibi nihil deerit, quia nihil desiderabitur quod non adsit. Augustinus: O quam pulchra & decora ciuitas animæ! Christus cibus erit, ne esuriat, potus, ne sitiat, vita, ne illam senectus dissoluat. Nullus intrinsecus morbus, nullus extrinsecus metus, summa in carne erit sanitas, & in anima tota tranquillitas. Bernardus: Lætantur omnes in Deo, quia desiderabilis aspectu, facie decorus, dulcis ad perfruendū, per se placet, per se sufficit ad præmium, nihil extra ipsum requiritur, & in ipso est, quicquid desideratur. Item Augustinus: Ipse est finis desideriorū nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fine amabitur, sine fatigatiōe laudabitur. Et vt multa paucis cōcludam, audi Bernardum sic dicentem: Ibi vera lætitia, plena scientia, imo plenitudo omniū scientiarum, omnis pulchritudo & beatitudo. Ibi pax, bonitas, lux, virtus, & honestas, gaudium, lętitia, dulcedo, vera salus, gloria, requies, amor, & quic

Gregor. degaudiis cœli.

August.

Bernar.

August.

Bernar.

quicquid bonum ac iucundum excogitari poterit, ſuperabũdanter ibi reperitur. Quidam, dęmon interrogatus, quam magnum eſſet in cœlo gaudiũ. Reſpondit: Numera atomos in ſolis radio. Reſpondit, Non poſſum: Sic etiam, ait, gaudia cœli nullus numerare poteſt. Quodam tempore dæmõ à quodam viro ſancto de reditu in cœlum interrogatus, reſpondit: Si eſſet columna ferrea & ignea & accutiſsimis cultris raſoriis armata, à terra vſq; ad cœlum erecta, vſque in diem iudicij (etiam ſi eſſem carne hominis indutus, in qua pati poſſem) vellem me trahere aſcendendo & deſcendendo, dommodo poſſem inuenire apud deum gratiam, & peruenire ad eius gloriã. Dæmon aliquando interrogatus quamdiu Deũ viderit in cœlo. Reſpondit: Paulo amplius vidi quam ad ictũ oculi. Sed propter hoc vt adhuc denuo tã diu videre poſſem faciem illam glorioſam, in nouiſsimam diem vſq;, ſolus omnium dãnatorum, tam dæmonum quàm hominum vellem pœnas ſuſtinere. Vnde dicit Auguſtinus: Si poſſet fieri quod mali in inferno Deum viderent, quod mallent in pœnis eſſe, & ſic videre DEVM, quam eſſe in cœlo & non videre eum. Tantũ enim delectarentur quod pœnas pro nihilo reputarẽtur. Vnde erat

quidam obſeſſus,qui interrogatus de gaudiis quæ habet ſancti in cœlo. Reſpondit: Si totũ cœlũ eſſet pergamenũ,& totũ mare atramẽtũ;& oẽs ſtellę magiſtri,nec manibus nec linguis deſcribere poſſent gaudium minimũ, quod ſancti habẽt in cœlo de vultu DEI. Auguſt. Tanta eſt iucunditas lucis æternæ, etiam ſi non liceret in ea amplius manere quam vnius diei hora, propter hoc ſolum innumerabiles anni huius vitæ pleni delitiis, & affluentia bonorum temporalium, recte meritóq; cõtemnerentur. Quare ergo non ponunt homines hanc æternã cœleſtem lætitiã & gloriam in cordibus ſuis, vt ſic iam hic in iſta breui vita viuerent, vt ad eandem quantocyus peruenirent: Certe hoc prouenit ex cæcitate ſpirituali. Quæ quidẽ cæcitas tribus modis naſcitur. Primo à puluere cupiditatis terrenæ. Secundo. ex igne carnalis cõcupiſcẽtiæ. Tertio ex tumore ſuperbiæ. Plerunq; etiã peccator, vel ex cõſuetudine peccandi, vel ex obſtinatione mentis, vel ex ſuggeſtione diaboli peccatum ſuum nõ videt, quia videre non vult, nec peccatum reputat peccatum. Vnde Gregorius: Cum in graui peccato miſer labitur, ſuadet ei diabolus ne pœniteat, ne confiteatur, peccatum leue & modicũ in corde affirmat, Gregor.

misericordiam prædicat, longum spatium vitæ promittit, vt permaneat in peccato suggerit, vt sic eum in contemptum dei, & desperationem sui inducat. Hæc ille: O ô ô, si talis miserrimus peccator æternam gloriam, cœlestē, incogitabilē quam perdet, attēderet, & intolerabiles pœnas, perpetuas, infernales, quarum magnitudinem nemo exprimere valet, quas perpetue sustinebit, pœnitere & confiteri indubie nō differret. De cuius pœnæ inferni magnitudine tale legitur exemplum. Quidā erat defunctus, sed vitæ restitutus, ex his quæ viderat in inferno territus, fugit ad eremū & fecit cellam iuxta fluuium, & vestitus voluebat se, & inde exiēs sinebat vestimenta sua congelari & postea balneum intrauit, & sic egit vsque ad mortem. Et quum à multis super hoc argueretur, dixit: si vidissetis quæ ego vidi, eadem certe vel maiora hic, nunc vere faceretis. Si ergo illa cœli gaudia æterna possidere cupiunt ipsi seculi amatores, & æternas infernales eoadere pœnas, audiant dominum eis dicentem:

Hiere. 5. Fugite de medio Babylonis, & saluet vnusquisq; animam suam. Babylon (secundum

Hieron. Hieronymū) interpretatur domus confusionis, & directe significat istum mundum vbi heu iam vbique terrarum confusio regnat,

regnat, ſicut omnes cernimus, in inuerecundo veſtitu & multis aliis. Et ergo fuga de ſeculo validius eſt remedium contra vitia & peccata. Ad quam fugã hortatur nos dominus in verbo allegato per prophetã Hieremiam. Quod quidem verbũ ſequitur ſanctus Bernardus, dicens: Fugite de Babylone ſcilicet ſeculo, vbi caſtitas periclitatur in delitiis, humilitas in diuitiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequam ſeculo. Quo igitur fugiendum eſt? Ad vitã religioſam, quę tutior & ſalubrior eſt via, vt verius creditur, & experimento quotidiano experitur. Fugiat ergo qui ſaluari deſiderat, vt pœnas intolerabiles & horribiles declinet & euadat. Et regnum cœlorum amœnum & iucundũ cum ſanctis & electis, eorũ meritis & precibus poſsideat: quod nobis tribuere dignetur IeſusChriſtus in ſecula ſublimis & benedictus.

Amen.

P 2 DE

D. Dionisij Carthusiani,
De grauitate & enormitate peccati, vtilissimum atq; conspicuum plane opusculum.

Proœmium authoris.

Iob 23. DEVS solus est, & cogitationẽ eius nemo auertere potest. Idcirco à facie eius turbatus sum & cõsiderans eum timore solicitor. Quãto quis diuinę æquitatis rigorẽ, ac ꝓpriæ cõuersationis peccata diligẽtius, clariúsq; perpẽderit, tãto vtiq; formidolosior erit: nõ ignorãs quã horrendũ sit incidere in manus Dei viuẽtis, qui ꝑ Moysen ait: Nõ est qui de manu mea possit eruere.

Hebr. 10.

Deut. 32.

Iob 23. Vnde cogitationẽ eius nemo auertere potest, quoniã quicquid in seipso ab æterno disposuit fieriq; decreuit, null⁹ poterit impedire, prout ipsemet Deus gloriosus & sanctus per prophetam testatur: Cõsilium meũ stabit, & omnis voluntas mea fiet. Et rursus. Quis similis mei, & quis sustinebit me, & quis est iste pastor, qui resistat vultui meo? Ecce Deus magnus, Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in

Esai. 46.

Hier. 49.

Iob 36.

legis la

legislatoribus. Quis poterit ſcrutari vias eius, aut quis ei dicere poteſt, operatus es iniquitatem Hinc atq; inflexibilis dicitur Deus, non quod placari nõ poſsit, vel eius prouidẽtia rebus neceſsitatẽ imponat, ſed quoniã inuariabilis,infallibilis, atq; certiſſima eſt diſpoſitio & præcognitio eius,nec per cõparationẽ ad diuinæ mẽtis æternalem ac prouidentialẽ intuitum quicquã caſuale eſt ſiue fortuitũ. Quo igitur diuinorum iudiciorũ incomprehenſibilẽ & imperſcrutabilẽ altitudinẽ, noſtræ quoq; conditionis inexplicabilẽ fragilitatem ac defectibilitatẽ, imo & noſtræ ſaluationis incertitudinẽ ſagacius contẽplati fuerimus, eo merito humiliores cautioréſq; erimus, magíſq; cuſtodite ac timorate coram Deo altiſsimo incedemus. Ecce enim in medio vniuerſi (videlicet in terra hac inter regnũ cœleſte,& chaos tartareum)poſiti ſumus:& tamen poſt vitam hanc momentaneam,an ad regnũ cœlorũ aſcẽdemus, an in lacũ inferi deſcendemus, penitus ignoramus. Quippe qui hoc quoq; prorſus neſcimus, an odio,an amore digni ſum⁹:quũ tamen certiſsime cognoſcamus ꝙ vel ad felicitatẽ æternã cœlorũ, vel ad tormenta perpetuã infernorũ tandẽ deducemur.O ſi cordis noſtri palatũ hoc ipſum vt dignum

est saperet: puto quod nunquã ad inanẽ re-
solueremur lætitiã: nõ ridere, nõ iocari, nõ
ludere vsquã placeret: sed flere ac pœnite-
Iob 31. re, ita vt cũ beato Iob veraciter fateremur.
Semper quasi tumẽtes super me fluctus ti-
mui Deũ. Præinducta nẽpe profunde con
Psal. 65. tẽplans Psalmista: Venite, inquit, & videte
opera Dei, terribilis in cõsiliis super filios
Rom. 11. hominum. Paulus quoq; Apost. O altitudo
ait, diuitiarũ sapiẽtiæ & scientiæ dei, quam
incõprehensibilia sunt iudicia eius, & inue
stigabiles viæ eius. Ipse est dominus rex il-
le omnipotẽs, in cuius ditione cuncta sunt
posita, qui solus est, ita vt esse eius tam in-
finite omni esse creato præemineat, vt re-
spectu ipsius alia vniuersa quasi nõ esse vi-
deãtur. Præterea quũ in tanto simus cõsti-
tuti periculo, quid nobis agendũ relinqui-
tur, quid remedij exhibetur, nisi vt ea per
quæ Deus tã metuẽdus offenditur tãq; insi
nibilis damnationis pœna infligitur (puta
peccata) vigilantissimo animo euitemus,
quemadmodũ nos monet scriptura, dicẽs?
Eccle. 27. Quasi à facie colubri fuge peccata. Nulla
nãq, nocebit aduersitas, si nulla dominetur
Gregor. iniquitas. Deniq; vt peccata deinceps cau-
tius declinemus, primo de enormitate &
nocumẽtis peccati deo agẽte intendo con
scribere pro animæ tuæ excitatione ac in-

flãmatione charorũ charissime mi frater, optime indolis adolescẽs. quatenus peccati fœditate ac vilitate perspicaciter intellectis, tãta cũ diligẽtia demũ fugias vitia, vt taliter merearis à creatore tuo p̃ueniri, ac adornari muneribꝰ gratiæ, qualiter ab eodẽ præuẽtus & decoratus es donis naturæ.

Quod sola peccata constituunt rationalem creaturam Deo displicentẽ, aspernabilem atq; odibilem. Articulus I.

QVemadmodum nihil desiderabilius est, quã Deo placere, atque ab eo amari, reputari, seu honorari. sic detestabilius, terribilius, itẽmq; deteriꝰ nihil, quã ei displicere, ab ipso despici ac odiri. Porro sicut virtutes & actus earũ faciũt nos Deo vero placentes, honorabiles & dilectos, sic habitus vitiosi & peccata reddũt nos deo displicentes, contemptibiles, odiosos. Ipse etenim vniuersitatis creator omnipotens, quãuis diligat cũcta quantũ ad id quod habent ab ipso, videlicet quo ad eorum essentiã. quã incessanter conseruat in esse, iuxta id Sapient. Diligis domine omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti, nihilominus rationales creaturas nonnullas odit, quãtum ad id quod habent & sunt ex propria voluntate, scilicet quo ad iniquitatem & culpam ipsorum, quemadmodum Sapien. 1.

Sapi.14. ait ſcriptura:Odioſum Deo impius & impietas eius. Item:Odiſti omnes qui operan
Pſal 5. tur iniquitatẽ, perdes omnes qui loquũtur mendaciũ.Quod autẽ deſpiciat eos teſtatur,qui ait: Spreuiſti omnes diſcendẽtes à iuſtitiis tuis quia iniuſta cogitatio eorũ.
Pſal.128. Et rurſus: Qui habitat in cœlis irridebit eos,& dominus ſubſannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in furore ſuo cõturbabit eos.Hoc equidẽ ęquiſsimo Dei cõtingit iudicio, vt qui Deũ ſuperexaltatũ ac ſuperdigniſsimũ inhonorant atq; contẽnunt, propriã voluntatẽ præferentes diuinæ,deſpiciantur ac deprimantur ab ipſo,
1.Reg.2. prout ipſemet proteſtatur:Quicunque, inquiens,glorificauerit me, glorificabo eũ: cui autem contemnunt me erunt ignobiles. Tales ſunt omnes impij & peruerſi, qui verbũ Dei audire non curãt, vel auditum adimplere omittũt.De quibus æterna & increata dicit ſapientia. Quia vocaui,& renuiſtis,deſpexiſtis omne conſiliũ meũ,& increpationes meas neglexiſtis,ego quoq; in interitu veſtro ridebo,& ſubſannabo cũ vobis quod timebatis, euenerit. Ecce mi prædilecte his verbis reprobatur illorum inſania,qui tardant conuerti, atque in fine vitæ, articulo mortis iam ingruente, pœnitere ac confiteri proponunt,non aduertentes

tentes quam horribiliter Deus æternus iu
dex altisſim⁹ cõminetur, & aſſerat ſe tales
tempore mortis ſubſannaturũ ac irriſurũ:
Deniq; ſicut ſanctus Iob ait:In diem perdi Iob 22.
tionis ſeruantur mali, & ad diem vltionis
ducentur:& de furore omnipotẽtis bibẽt.
Si itaq; cupis deo placere,ſi vereris ab ipſo
cõtemni odióq; haberi:declina à malo,fu-
ge peccatum,vitia deteſtare, indeſinenter
formida ſummo iudici diſplicere,qui pote
ſtatem habet & corpus & animam mitte-
re in gehennã. Conſidera quantũ & quo-
modo filij huius ſeculi principúmque mi- Matt.10.
niſtri dominis ſuis placere nitũtur:quomo
do deſpici metuunt,quanta agunt vt laudẽ
ſortiantur volatilẽ ac humanam. Vnde ſi
inter filios dei computari veraciter cupis:
erubeſce minus conari ad complacendum
deo & ad honorãdũ ac diligendũ ab ipſo,
quã illi pro humano ſtudẽt fauore. Poſtre
mo,ſicut ex naturaliter tibi indita probi-
tate humanitate atq; facetia,decẽter & mo
rigerate te habes coram hominibus foris,
ſic multo amplius coram Deo reuerenter
ac ordinate te habe intrinſecus, imo intus
& foris. Si autẽ alicui viro honeſto loquu-
turus reuerẽter accedis,caput nudas,& Ver
ba tua vigilãter attendis? Deum vero allo-
quuturus orãdo,pſallẽdo,horas canonicas

persoluendo, sine reuerentia accedis, & inchoas, sine attētione pronuncias: nonne nimium vilipēdis ac negligis deū, hominéq; mortali ac peccatore inferiorē efficis eū?

Eccle. 18. Absit à te tanta improbitas, tanta iniquitas, tanta peruersitas Hinc igitur ante orationem & laudem diuinam ad deuotionē

Eccle. 7. te præpara: corpus quoq; & animam Deo sublimi ac superfelici humilia: exteriores etiam sensus, maxime visum, tempore diuinorum præcipue frena (in choro potissimum) sicq; coram aliis exemplarem te exhibe cum intima humilitate absq; omni penitus varietate ad gloriam Dei, ædificationémq; proximi, Pręterea si quis sciscitetur, cur peccata faciunt creaturā rationalē Deo tam displicētem, despectā, odibilem? dicendum, quod ideo, quoniam sicut similitudo ponitur causa amoris & ratio vnionis, sic dissimilitudo asseritur odij, auersionis separationísque causa. Vnumquódq; autem creatum quantū de entitate tātundem de bonitate atq; diuina similitudine habet. Quū ergo peccatū, quum ad suū formale sit nihil & prorsus ruina ac defectus ab esse, (puta auersio mētis creatæ à vero bono, & actionis deformitas) innotescit quod nullam cum Deo similitudinem sortiatur, sed dissimilitudinem maximam. Id-

circo mētem creatam facit deo odibilem, displicentem, despectam, & tanto quidem amplius, quo magis peccauerit.

Quod tota moralis sacræ scripturæ doctrina, ad peccati deuitationem quodammodo ordinatur. *Articulus* II.

IN Prima sua epistola ait Ioannes Apostolus: Hæc scribo vobis, vt non peccetis. 1.Ioā.2.
Esaias quoque dicit: Iste est omnis fructus, Esai.27.
vt auferatur peccatum. Itaq; constat quod puritas seu immunitas à peccato sit omniū documentorum scripturæ quodammodo finis. Porro in scriptura diuina commemorantur supplicia impiis infligenda, gaudia quoque iustis parata, vt tam suppliciorum terrore, quam gaudiorū amore inducamur ad fugā odiūmq; peccati. Insuper duæ ponūtur quasi partes integrales iustitiæ, scilicet à peccato recessus, & ad virtutē actualis accessus, seu operatiuus ingressus. Vnde ait
Psalm. Declina à malo, & fac bonum. Primò equidem necesse est fugere vitia, deinde opera exercere virtutum. Verū hæc duo se inuicem frequenter includunt. Duplicia nanq; sunt diuinæ legis præcepta, vtpote affirmatiua & negatiua. Affirmatiua autē obligant semper, sed non ad semper, sicut Psal.36.
quum dicitur in Deuterono. Vnū cole deū, Deut.6.
parentes honora. Ad hæc enim semper

tene

tenemur,non autẽ tenemur hæc pro omni tempore actualiter adimplere. Negatiua vero præcepta obligant semper,& ad semper, vt cũ dicitur in Exod. Nõ occides,non
Exo.20. furaberis. Hæc enim præcepta iubent non facere malũ,sed declinare ac fugere à peccato: Ad quod omni tempore obligamur. Quoniam itaque per præcepta negatiua præcipimur peccata vitare, peccatum autem vniuersaliter vitare nequimus,nisi etiã debito tempore bene agamus,quemadmodum per præcepta affirmatiua iubemur. Idcirco in præceptis vitandi peccata includitur iussio bene agendi. Ad quæ quidem duo tendit tota sacræ scripturæ doctrina. Absolute tamen loquendo, beatifica visio dei in patria est finis vitãdi peccata,operãdiq; bona. Præterea quoniam proni sumus ad mala,pauperes ac fragiles vehementer, imo & tardi ad bona, defectuosiq; nimis,
Gene.8. iuxta illud in Gene. Sensus & cogitatio cordis humani proni sunt ad malum ab adolescentiá suá,hinc quotidiana frequenti ac mutua exhortatione ad vitandum peccata nõ mediocriter indigemus, ne per subreptionẽ,obliuionẽ,inaduertentiam, aut alio modo incidamus peccatũ. Propter quod ad
Hebr.3. Hebræos scribit Apostolus, Adhortamini vosmetipsos per singulos dies, vt nõ obdu-

retur

retur quis ex vobis fallacia peccati. Hæc quoq: exhortatio imperfectis ac incipientibus oppido necessaria est, & tanto cuiq; amplius opportuna, quãto plures habet occasiones peccandi Vnde & tibi amantissimo meo quã maxime eam reor necessariã, qui in medio secularium cõuersaris. Inter quos tibi innumerabiles vitiorum occasiones occurrunt ac laquei. In quibus solus deus te à peccatis potens est præseruare.

Quod grauitas enormitásq; peccati pensatur ex sex, in generali loquendo.

Articulus III.

QVam detestanda, enormia, fœda ac vilia sint peccata, præsertim mortalia, ex sex ritè perpenditur. Primo & maxime, ex parte dei, qui peccato inhonoratur atque offenditur. Cuius quanto sublimior est maiestas maiórq; sanctitas, tanto enormius est in eum peccare, ei non obedire, ipsum inhonorare. Ideo Psalm. loquitur Deo: Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Et denuo: Qui elongant se à te, peribunt, perdidisti omnes qui fornicantur abs te: Porro quum deus æternus ac adorãdus sit omnino immensæ maiestatis, infinitæ sanctitatis, æquitatis & perfectionis: peccatũ omne, inquãtũ cõtra ipsum & eius preceptum committitur infinitam quodammodo

Psal. 118.
Psal. 72.

modo enormitatem grauitatémq; contrahit. Vnde dominus loquitur impiis. Væ eis, quoniam recesserũt à me. vastabũtur, quia præuaricati sunt in me. Apud Hieremiam quoque ait scriptura: Scito & vide, quoniã malum & amarũ est, te reliquisse dominũ deum tuum, & non esse timoré eius apud te. Nempe quum deus sit fons totius salutis, omnísq; nobilitatis ac suauitatis origo causalis: constat quòd mens creata ab ipso auersa, vera beatitudine spolietur, spiritali gratuita nobilitate priuetur, & omni syncera dulcedine denudetur. Idcirco misera fit, ignobilis, & amara, & pauperrima reuerà efficitur, vtpote omni spiritalium gratiarum opulẽtia destituta. Hinc dicitur peccatori impœnitẽti: Nescis quia tu es miser & miserabilis, pauper, cæcus, & nudus? Secundo idem perpenditur ex qualitate peccantis. Qui quidem quantò plus obligatur ad æquitatem, & quanta plura beneficia à deo sortitus est, vel quanto doctior & ad bene agendum potentior fuerit, tanto enormiora redduntur eius peccata. Tertio ex parte materiæ circa quam versatur peccatum Sicut grauius est furari calicem quàm catinũ, quãuis preciosiorem: grauiúsque est peccare in personam hominis, quam in eius substantiam: grauissima autẽ sunt peccata

Oseæ.7.

Apoc.3.

in

in Deum directe comissa, sicut blasphemia, infidelitas, desperatio. Quarto ex parte finis quem peccans intendit. Quo enim peccantis finalis intẽtio deterior fuerit, eo grauius est peccatũ. Quinto ex parte circunstantiarum, videlicet loci ac temporis. Sexto ex ipsa peccati deformitate secundũ se, & ex propria ratione. Quæ tanto est maior ac turpior, quãto virtus peccato opposita dignior est & pulchrior. Vnde sicut amor dei est virtus altissima, sic odium dei maximum est vitiũ. Itaque ex omni parte multiplicatur & crescit peccati vilitas, fœditas atque enormitas. Ideo sanctus Gregorius ait: Si sciremus qualiter per vnũquódque peccatum vulneratur & fœtet anima, vsque ad mortem resisteremus peccato. Et idẽ: Tolerabilius, inquit, fœtet canis putridus homini, quam peccatrix anima Deo. Eia ergo charissime, si coram sancto ac præstãtissimo Deo viles, fœdi, detestabiles, atque ignobiles esse & apparere veremur ac noluimus, si vultũ creatoris nostri à nobis auerti horremus, cũ omni solicitudine & puro affectu vitemus peccata. Quoniã vtique nulla monstrositas, nulla læsio, nulla macula potest intantũ corpus humanũ deturpare, inficere, deordinare, vel coram hominum corporeo visu tam detestabile Gregor.

ac de

ac deforme oſtendere, quantum quocũque peccato mortali anima rationalis deformatur, vilificatur, inficitur, corámque oculis mentis diuinæ & angelorum ſanctorum turpis ac deteſtabilis exhibetur. Nam & diabolo ſimilis redditur atque à fonte lucis auerſa, tenebris peruerſitatis impletur.

Quid ſit peccatum. *Articulus* IIII.

TEſte ſancto Ambroſio: peccatum eſt præuaricatio legis diuinæ, & cœleſtium inobediẽtia mandatorum. Porro ſecundum Augiſtin. Peccatum eſt ſpreto incommutabili bono rebus mutabilibus adhærere. Et iterum: Peccatũ, inquit, eſt volũtas retinẽdi vel cõſequẽdi quod vetat iuſtitia. Itaq; peccatũ eſt diuini præcepti tranſgreſsio, vtpote id quod deus prohibet agere, vel quod iubet omittere. Vnde contra diuinam legem cogitare, deſiderare, loqui aut operari, peccatũ eſt. Duo autem conſiderantur in peccato. Vnũ quaſi formale, videlicet auerſio mentis à ſummo & incommutabili bono. Et hoc eſt in peccato principale, aliud quaſi materia, puta conuerſio mentis ad bonum creatũ, variable & caducum. Hinc duo mala correſpondent peccato. Nam quo ad formale eius, correſpondet ei pœna damni, quæ eſt diuinæ viſionis carentia ac ſumma miſeria. Sed quo ad materi

materiale peccati, correſpondet ei pœna ſenſus, videlicet ſenſibilis pœna inferni, quæ eſt punitio ignis æterni. Præterea ſecũdũ diuinum Dionyſium, Peccatũ eſt receſſus ab ordine,id eſt, à cõuenienti ac debita habitudine,qua mens creata ſuo creatori adhærere debet ac ſubiici. Id nanque rectus exigit ordo, vt inferius ſuo ſuperiori ſubdatur:vt effectus ad ſuam cauſam cõuertatur vt creatura intellectualis ſuo creatori,vt beatificãti principio,innitatur.Hoc totũ peccato ſubuertitur. Quia per ipſum mens creata ſuo cõditori rebellis eſt,eíque quaſi dorſum in faciẽ vertit nec eius auxilio eſt innitens, ſed in viribus ſuis cõfidẽs. Inſuper peccatũ eſt propriam voluntatem præferre diuinæ,& propriã libertatẽ iuxta diuinæ legis tenorem nõ refrenare. Vnde in omni peccato mortali peccans conſtituit ſibi finem in bono creato,caduco, cui inordinate afficitur,& vitioſe adhæret:vtpote plus quam Deo,quia cõtra voluntatẽ & legẽ ipſius: Hoc vere directe repugnat charitati diuinæ qua Deũ ſuper omnia diligere,eiq́; conformari, affici & inhærere debemus. Itémque iuſtitiæ, qua diuinis præceptis præ omnibus obedire tenemur. Ea propterea ſecundũ doctores, quicquid directe repugnat charitati,qua Deus. pro

ximúſq; diligitur, ſiue iuſtitiæ, eſt ex ſuo genere peccatum mortale. Deniq; Deo & eccleſiæ rectæque rationi pariformiter eſt parendum. Qui ergo præcepta eccleſiæ nõ cuſtodit aut rectæ rationi non acquieſcit in iuſsis ac debitis mortaliter peccat, vt is qui diuina præcepta nõ ſeruat. Itaque peccatũ eſt diuinæ bonitatis contẽptus, diuinæ maieſtatis iniuria, diuinæ ſanctitatis offenſio, contra diuinam voluntatem rebellio, diuinæ ſapientiæ derelictio, diuinorũ beneficiorũ ingratitudo, peruerſæ ac propriæ voluntatis impletio, rationis ſeductio, infectio animę, vulneratio virium eius, turpitudóque mẽtis, peremptio gratiæ, ablatio charitatis infuſæ, laqueus mortis, via damnatiõis, porta inferni, rete diaboli, imitatio dęmonũ, deteſtatio angelorũ, peſsima fera, crudeliſsima beſtia, ſumma malitia, prauitas pura, deformitas maxima, monſtruoſitas quoque turpiſsima, atque æternæ illius felicitatis amiſsio deploranda. Poſtremo peccatũ eſt id quod maxime diſplicet deo, quod ſummę placet diabolo, quod potiſsimum nocet cordi humano. Ecce vides mi prædilecte, quã odiendũ adq; vitandum ſit peccatũ, imo plus quã aliquis noſtrũ comprahẽdere valet, aut eloqui, odiendũ eſt. & iugiter fugiendum. Inceſſabiliter ergo ac

fortiter

fortiter valde armemus nos & dimicemus cõtra hoc malum, contra tam pessimũ hostem, contra tam mortiferam læsionẽ. Porro arma nostra sunt ipsæ virtutes: & dimicatio nostra sunt actus virtutũ, præsertim dei laudatio atq; oratio, quemadmodũ scri- Psal. 17.
ptum est: Laudans inuocabo dominũ & ab inimicis meis saluus ero. Item diligẽs cordis custodia, est diuinã pręsentiam considerare, seipsum in omnibus humiliare, in deo tota mente sperare, deum semper timere.

De enormitate peccati ex parte bonitatis diuinæ, cui peccator peccando præfert bonum caducum atque mutabile. *Articulus V.*

Sicut quarto de diuinis nominibus capitulo egregius ille theologorum princeps diuus Dionysius edocet, dei natura est bonitas: haud dubium, quin pura perfecta & infinita. Porro natura entis non potest in ipso esse minorata, sicut in Summa contra gentiles, Thomas eleganter deducit: idcirco quicquid ad bonitatis plenitudinem desiderabilitatẽ, excellentiã pertinet: id diuinæ & increatæ bonitati cũ infinita perfectione atque immensa & superpræstãtissima elegantia competit. Vnde Deus supervoluptuosissimus & æternus est summum, superexaltatũ & incomparabile bonum, in quo est vniuersorũ bonorum, omniúmq;

pulchrorum ac desiderabilium incircunscriptibilis plenitudo, incomprehensibilis & superessentialis perfectio, à cuius bonitate, amabilitate ac desiderabilitate in infinitum prorsus deficiunt omniũ rerũ creatarum bonitates, diligibilitates, & appetibilitates. Quum talis & tanta sit bonitas dei, nónne irrationabilissimum atque insanissimæ prorsus est stultitiæ aliquam bonitatem seu rem creatam, variabilem & caducã ei præferre, hanc plus amando, quærendo, optando, honorando siue colendo, quã illam, quæ est omnis boni idea, exemplar & ratio? Sed vt dictum est, in peccato mortali bonũ creatum mutabile, dependẽs & indigens, bono diuino, immenso, independẽnti, simpliciterq; perfecto præfertur per inhæsionem finalẽ & ampliorem affectionem fortiorumque conuersionẽ mentis ad hoc bonum creatum. Itaque ex hac parte peccati enormitas magna profecto est & pene ineffabilis: & ipse peccator inexplicabilẽ inhonorationẽ atq; iniuriã infert superbono, superamabili, & superappetibili Deo: cuius bonitatẽ in tantũ paruipendit, spernit, & abiicit, vt præferat ei bona ista terrena, caduca, mundana, vanissima. Iam nunc profunde ac sapienter considera ista mi prædilectissime frater, & respice quam vanæ,

vanæ, peruerſæ, fœdæ, viles atq; ſtultiſsimę ſint mentes eorum, qui vitiis gulæ & luxiriæ vacant. Quoniam alimenta iſta carnalia, carnemq; mox morituram fœtentē & ſordibus intus repletam, ſupermundiſsimæ diuinitati, & ſuperinfinitæ bonitati, creatoris ſui præferūt, prædiligunt, præhonorāt. Pariformiter infelices, viles, vani, inſipiētiſsimiq; cēſendi ſunt auari, qui argentum & aurū, terram albam & rubeam, quæ non ſunt niſi quædā peritura metalla, deo præponūt: qui domū, agrum, cæteraſq; terrenas diuitias ſalutem potius impedientes quam promouentes, ſuperopulentiſsimo bonorū omniū fonti ſummo ac feliciſsimo præferūt deo primo, vero, adorandóq; bono, infinitis diuitiis pleno. Similiter vani, inſenſati atq; miſerrimi ſunt ſuperbi, ambitioſi humani honoris, tranſitoriæ laudis, inanis gloriæ cupidi, qui propriam laudē, venerationem ac gloriam, honori, laudi, & gloriæ DEI ſublimis & benedicti præponere non verentur: qui hoc quod ſoli ſancto, ſummo, immortalíque debetur, ſibi, quum ſint vitioſiſsimi, & ſtatim vtique morituri, volunt cupiúntque impēdi. Vnde fures ſunt diuini honoris, & item ſacrilegi, omni confuſione atque æterna damnatione dignisſimi. Hinc ergo mi chare ad hoc

bonũ æternũ,diuinũ,immensum semper, sit cortuũ cõuersum,eius honorem,& gloriam semper desidera,ipsum prę omnibus ama,cole & honora:& contra eius honorem,amorem & cultum,nil terrenum, nil caducũ,nil mundanum aut vanum digneris aspicere,amare,requirere vel tenere:vt vere & digne psallas cum sancto: Nónne
Psal.61 Deo subiecta erit anima mea?ab ipso ẽm salutare meũ.Nã & ipse deus meus, & salutaris meus susceptor meus non mouebor amplius. Et quod rursus ibidem Psalmista dicit : In Deo salutare meũ & gloria mea:
Gen.17 Deus auxilij,& spes mea in deo est.In ipso omne bonum copiosissime inuenis. Si potestatem desideras omnipotens est.Si sapiẽ
Psal. 146 tiam quæris,sapientiæ eius non est numerus.Si pulchritudinem appetis,pulchritudinis nullus est finis.Si delitias cupis,delectationes in dextera eius vsq; in finem.Si honorem,laudem,gloriam affectas,ipse glorificantes se glorificat in æternum.Deniq;
1.Reg.2 diligẽtes se diligit,timẽtes se exaudit, sperantes in se saluat.Quemadmodum autem peccatum mortale charitati diuinæ omnino repugnat eámq; tollit,sic veniale diuinæ charitatis feruori ac perfectioni aduersatur.Ne ergo in nobis amor Dei tepescat aut minoretur,etiã venalia diligẽtissime
quantũ

quãtum fieri poteſt, vitemus, deploremus & emẽdemus, quatenus in diuinitatis ſancto amore quotidie feruẽtiores efficiamur. At vero ſicut iuxta inducta mortale peccatũ cõmittitur, dum creaturæ magis quã creatori inhæretur, ſic veniale peccatum incurrimus, dum rei creatæ inordinate afficimur, tamen circa Deum.

De enormitate peccati ex parte maieſtatis & authoritatis diuinæ, quæ in peccato inhonoratur.

Articulus VI.

QVanto is in quem peccatur maioris eſt dignitatis, ſublimioris authoritatis, eminẽtioriſq; maieſtatis, tãto peccatũ reputatur enormius. Vt ſi quis offendat epiſcopũ, grauius eſt quã ſi peccet in ſimplicẽ ſacerdotẽ. Quum igitur Deus (cõtra cuius legẽ & cõtra quẽ omne peccatũ mortale committitur) ſit prorſus infinitæ maieſtatis, incõparabilis dignitatis, ſuperaltiſsimæ authoritatis: certiſsime innoteſcit, quod peccatũ ex hac parte ſit quodãmodo infinitæ enormitatis, atq; incõparabiliter grauius omni offenſa in puram creaturã (vt in talem) cõmiſſa. Rurſus quãto pręceptor ac legiſer fuerit maior atq; ſublimior; tanto enormius iudicatur eius iuſsionibus nõ Pſal. 49
obedire, eius mandata negligere. Cũ ergo Pſal. 135

præceptor ac legifer noster sit deus deorũ
dominus dominorũ, rex regũ, & princeps
Iob 16 vniuersorum. Cui (sicut scriptũ est) nullus
Isai.33 similis est in legislatoribus. De quo itẽ legi
tur: Dominus iudex noster, dominus legi-
fer noster, dominus rex noster: cõstat quod
sicut ipse est incõparabilis sublimitatis, atq;
incircunscriptibilis maiestatis, sic eius prę
ceptis nõ obedire, ea parui pendere, dissi-
mulare, negligere sit incõparabilis & quasi
immensæ enormitatis, peruersitatis & im-
pietatis. Nẽpe si graue ac nimis iniquũ est
patri carnali, mortali, & peccatori nõ obe-
dire, non acquiescere, nõ deferre honorẽ:
nonne impiissimum est, patri spirituũ, crea
tori æterno, sancto omnipotenti, immor-
talíque deo nõ obedire, acquiescere, & de-
ferre? Ipse equidẽ est ille magnus dominus
Psa.144 & laudabilis nimis, cuius magnitudinis (id
est, perfectionis, dignitatis, & gloriæ) non
est finis. Quẽ ipse quoq; Porphyrius ma-
gnus Platonicus appellat regem ac patrẽ
Deorũ quẽ & ipsa numina perhorrescunt.
Quod in libro de ciuitate Dei Augustinus
à Porphyrio dictum frequẽter cõmemo-
rat. Deniq; cũ lex euangelica ab ipso dei
vnigenito filio, vero vtiq; deo, immediate
collata est, iussa atque proposita, constat eã
diligentissime obseruandam, ita vt multo
enor

normius sit eam præuaricari quã fuerat
im legem Mosi transgredi.quæ à DEO
oposita est populo,mediãtibus angelo ac
lose.Hinc quippe ad Hebræos ait Aposto
s: Irritam quis faciens legem Mosi, sine
lla miseratione duobus vel tribus testibus
ioritur,quanto magis putatis deteriora
iereri suplicia,qui filium dei cõculcauerit
: sanguinem testamenti pollutum duxe-
it,& spiritui gratię contumeliam fecerit.
ræthereà post cœnã illã sanctissimã Chri-
tus passioni iam proximus,in ipsa nocte
ua tradebatur,inter cætera dixit Aposto-
s Si non venissem,& locutus eis fuissem,
eccatum non haberent. Quoniam ergo Ioan.14
Christus dominus rex Messias iam venit, Hebræ.1
que in propria persona loquutus est pa-
ribus nostris & nobis per ipsos, enitamur
i in omnib' obedire alioquin peccata no
tra erunt vehementer enormia.Heu qua-
e negligemus,cur inerti corpore depri-
nimur,cur vitiorum sopore tabescimus?
sta mi amantissime profunde considera,
igilanter perpende,iugiter intuere,& su-
erexaltati illius, vniuersorum dominato
is offensam abhorre,inhonorationem de
ita,mandata custodi.Ipse est enim cui,te-
te scriptura,exercitus cœli cum reueren- Esa.46
iali timore assistit,cuius irę nemo resiste-

re poteſt,ſub quo curuātur qui portant orbē:ad cuius nutū columnę cœli contremiſcunt,& pauent. Ecce enim cœlum & cœli cœlorum,abyſſus vniuerſáq; terra,& omnia quæ in eis ſunt,in conſpectu dei commouebuntur,& tamen inſenſatum cor hominis nō formidat, & eius offenſam non metuit,qui nullum peccatum relinquit inultum,ac pro vno mortali peccato æternū infligit tormentum.

De enormitate peccati ex parte ſanctitatis atque iuſtitiæ mentis diuinæ.

Articulus VII.

CONſtat omni mēti bene diſpoſitæ peccati labē tanto amplius diſplicere,quā to fuerit ipſa ſanctior magíſque iuſta. Quoniam ergo mens diuina,ſumma ac adoranda,eſt puritatis,æquitatis,& ſanctitatis penitus infinitæ,imo puritas ſupereſſentialis immenſa,ſanctitas idealis,in ſe ſubſiſtens, incircunſcripta,æquitas exemplaris fontana,certum quod ipſa peccati deformitatē, impuritatē & maculam infinito deteſtetur odiátq; abominatu ac odio,prout Moſes loquitur: Auerſatur dominus omnē impietatem. Hinc igitur ſortitur peccatū tortuoſiſsimā atq; grauiſsimā enormitatem, quod eſt contra diuinæ mētis ſupermūdiſ-

ſimā

am sanctitatē, & interminabilē eius iu-
iam, ipse quoq; peccator qui id amat e-
t, agit, amplectitur, cōtinet quod deus
ne adeo odit, reprobat, ac repellit: infi-
ani quodammodo deformitatem, displi
tiámque dei immensam incurrit. De-
; quo deus est sanctior, ac iustior: eo pec
i turpitudo atque deformitas ei est dissi
ior. Est autem deus (vt dictū est) sancti
s atq; iustitiæ perfectionaliter illimita
Idcirco peccatū mortale infinitā dissi-
itudinē habet à puritate sanctitatis, &
titudine æquitatis dei altissimi. Hinc
oq; in infinitū elongat à deo, quia vt nō
de ciuitate dei fert August. Nulla est à
alia longinquitas, quàm eius dissimili-
o. Quumque dissimilitudo causa sit di-
centiæ, auersionis, ac odij: peccatum
rtale, æternam ac infinitam meretur
licentiam, auersionem & odium dei.
o ęternam meretur damnationem. Vn
in infinitum dicitur grauius, veniali
cato. Præterea quo fuerit aliquid ali
magis naturale, placitum atq; conue-
ns: eo illius oppositū est illi magis con-
riū, discōueniens ac displicens. Sanctitas
em deo glorioso ac summó intantum
naturalis, quod ipse est substantialiter-
ctus, nō per aliquod additamentū: ita vt
idē

idē omnino sit illi esse, & sanctū esse: intātū vt eius sanctitas eius sit essentia. Et eius essentia est sanctitas supermūdissima, simplicissima, simplictérq; perfecta, omnis virtutis ac puritatis, primordialis finalis & honorabilissima ratio. Sanctitas quoque est deo cōuenientissima & maxime placita. Ipse namq, sanctimoniā requirit ac diligit, & sanctitati digne iugitérq; intētos sibi familiares, intimos atq; charissimos efficit. Elucescit ergo quā peccati impuritas sit deo in infinitū cōtraria, disconueniēs, & displicēs. Ideo cantat Psalmista: Mane astabo tibi, & videbo: quoniā nō deus volēs iniquitatem tu es, neq; habitabit iuxta te maglignus, neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. Simile argumentum est de peccati enormitate ex cōsideratione diuinæ iustitiæ, quæ prorsus immēsa est, omnísq; rectitudinis virtuosæ infallibilis regula inflexibilísque mēsura, quoniā iustus dominus & iustitias dilexit. æquitatē videt vultus eius. De quo alibi legitur, Magna & mirabilia sunt opera tua domine deus omnipotēs, iustæ & veræ sunt omnes viæ tuæ, rex sanctorū. Quis non timebit te & magnificabit nomē tuū? Itaq; quo in æquitate & sanctitate amplius crescimus, eo creatori, saluatori, & iudici nostro similiores & chariores efficimur.

Psal. 10
Apo. 15

Quo

Quo aũt vitiis plus fœdamur ac vincimur tanto dissimiliores ei, odibilioresq; inueni mur, qui ad hoc venit per incarnatiõis mysterium in hũc mundũ, vt seruiamus ei in sanctitate & iustitia corã ipso omnibus die bus nostris. Lucæ.1 Qui etiã ineffabili charitate, atque piissima dignatione ad suæ sanctitatis imitationẽ nos inuitat, dicẽdo, Nolite cõta minare animas vestras. Leuit.11 Ego enim sum sanctus dominus deus vester. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum Ecce mi prædi lecte, si ista profunde, frequenter, stabilitérque perpenderis puto quod vtique peccati fœditatem, immundiciam enormitatẽ odies, ac vitabis, Ad confessionẽ quoq; sacramentalẽ (in qua secundum scripturas omnia lauantur) frequẽtius festinabis, insuper in præsentia super sanctissimi Dei & corã oculis suæ immensæ iustitiæ iustius, sanctius, atque syncerius conuersari conaberis.

De enormitate peccati ex consideratione charitatis diuinæ, qua deus præuenit, prædilexítque nos.

Articulus v iii.

PRæterea quo quis aliũ in dilectione liberalius copiosiúsq; præuenerit, eo decentius ac iustius est eum cordialiter redamare, & eo peruersius quoq; eum nõ reda

mare

mare, peruersissimũ vero est etiã eũ odire, abiicere, spernere, séq; ab ipso prorsus auertere, præsertim si constet dilecto à diligente ita se diligi. Itaq; vt iniquitatum nostrarũ abominandas ac maledictas malicias efficacius atq; syncerius cognoscamus, diligẽtissime cõtẽplemur, quãtũ & qualiter deus noster dulcis & rect⁹ p̃uenerit nos in amore, nec tantũ in amore sed in amore liberatissimo, mere gratuito, purissimo, æterno, dignissimo. Et qdẽ in primis hoc certũ est, quod nullus amator creatus tãtopere nos dilexit aut diligat, etiã nec parẽtes, vt deus noster suauis & mitis. Nẽpe ex suo æternali ac præueniente ad nos amore, quũ nihil
Gene. 1 essemus creauit nos, imo ad suiipsius imaginẽ similitudinẽq; plasmauit nos. Diuinus
Sap. 2 etenim amor non reliquit deũ sine germine esse. Insuper non duntaxat naturalibus donis, sed supernaturalibus quoq; muneribus nostrã naturã multiformiter decorauit. Nã & protoplastos nostros parẽtes in
Gene. 2 originali iustitia condidit, in paradiso cõstituit, cunctis huius mundi viuentibus prę tulit. eósq; si nõ peccassent de paradiso ad regnũ trãstulisset cœleste sine media morte. Quod totũ posteritati eorum conferre disposuit, nisi illi egissent inique. Vnde quãuis tot tantísq; bonis simus priuati, nihilominus

minus deum sic amare debemus, ac si eis nō priuati essemus, quoniam non ex parte dei priuatio contingit: Præterea quoniā proprius amoris effectus est vnio, itémq; cōmunio: amor quippe amato nectit amantem & bona amātis cōmunia facit amato, si ergo ritè ac digne optamus agnoscere qualiter nos deus noster dilexerit, intueamur qualiter ipse se nobis ac nostræ naturæ coniunxerit. Ecce etenim nónne ipse vnigenitus dei, deo patre volente & spiritu sancto cooperante, nostrā naturam suæ diuinitati vniuit, vnione hypostatica, immediata, summa ac intima, qua maior aut dignior esse nequiuit? Quoniā ergo tā summe ac intime se nostræ naturæ coniunxit, constat quā summe nos præamauit, præsertim quoniam in natura assumpta nobiscū tanto tempore conuersari dignatus est. Sed & ipse pater æternus sic dilexit nos, vt filiū suum vnigenitū daret, vt ait Euangelista Ioannes. Qui rursus hortatur in prima sua epistola Charissimi diligamus Deū, quoniā ipse prior dilexit nos. Insuper mentes nostras incessanter sibi coniūgit per supernaturalia dona, videlicet gratiam gratum facientem, per actualē spiritus sancti motionē, per fidem, spē, charitatē, cæterásq; virtutes infusas & actus earū. Præterea deus noster

ſter omnia ſua,imo ſeipſum nobis cõmu-
Eſai.64 nicaré paratus eſt. Nã oculus nõ vidit, nec
auris audiuit,nec cor hominis cõprehẽde-
re valet,quæ deus ſuis electis parauit. Ete-
nim ſeipſum præparauit eis in præmium,
quia ad ſuiipſius feliciſsimã viſionem, atq;
dulciſsimam fruitionẽ creauit nos. Et hæc
eſt liberaliſsima dei dilectio: quod dando
nobis ſua dona,ſimul cum ipſis donis lar-
gitur nobis ſeipſum,vt ipſum vere æterna
liter atq; feliciter habeamus, poſsideamus
inſpiciamus,fruamur. Poſtremo in tantũ
Prou.8 nos diligit,vt per Salomonem teſtatus ſit,
Dilitiæ meæ eſſe cum filiis hominũ. Nunc
ergo chariſsime mi,ſapienter intende quã
enorme,peruerſum,ac indecens ſit hunc ta
lem ac tantum amatorem non redamare,
negligere,offendere,paruipendere,ſperne
re,aut odire. Qui autẽ peccat,vult vtiq; quod
deus non vult, & quod deus vult, ipſe non
vult. Non ergo veraciter diligit deũ, quo-
niam amicorum eſt eadem velle & nolle.
Spernit quoque vilipenditq; deum, cuius
præcepta nõ curat. Et ita ſe prorſus ab ipſo
auertit, & tam ſuperclementiſsimo muni-
ficẽtiſsimo,ac ſuperlatiſsimo amatori nul
lam repẽdit vicem,ſed pro bonis retribuit
mala,& odiũ pro amore,deum quoq; qui
ſe tam familiarem exhibuit ſibi,cõtemnit.
Hinc

Hinc itaq; prædilecte, Deũ ſyncere ac intime diligamus,toto cordis ardore feramur in ipſum,noſtrũ affectũ ſuæ ſuperſanctiſsimę volũtati ſemper in omnibus cõformemus:quod ipſe odit,odiamus & omne bonum & honeſtum iugiter amplectamur.

De enormitate peccati ex parte beneficiorum Dei. Articulus IX.

PAlam eſt ingratitudinẽ diuino atque humano iudicio plurimum reprobari. Quo autẽ quis alteri plura ac potiora beneficia dederit,tanto iniquius eſt vicem nõ reprehendere,ingratũ eſſe & immemorẽ: iniquiſsimũ vero eſt, etiã mala pro bonis exhibere. Inſuper quãto beneficia benefactoris diutius cõtinuantur, frequẽtius iterantur,liberalius multiplicantur, quo etiã benefactor fuerit altior atque dignior, beneficiatꝰ inferior,tãto amplior debet gratitudo adeſſe,grauiúſq; peccatũ cõmittitur, dũ beneficiatus benefactori ingratus ſeu inobediẽs reperitur.Vt igitur noſtrę ingratitudinis & inobedientiæ ac peccati malignitas,& itẽ peruerſitas clarius pateãt,cordialius defleantur,ſolicitius emendẽtur, ac caueantur, penſemus munificentiã & beneficia Dei noſtri ad nos. Et quidẽ in primis ipſe fecit nos & non ipſi nos,quicquid habemus & ſumus, ab ipſo proceſsit atque

suscepimus, corpus & omnia mēbra eius animā quoq; rationalem & vniuersas eius potentias. Si vnum nobis membrum aut potentia animæ vna deesset, puta pes, manus, oculus aut voluntas, quantum contristaremur, quantum eum amaremus, cuius pietate & ope recuperaretur & redderetur nobis quod defuit? Cur igitur deū liberalissimū & beneficentissimū non amamus, cur ei gratias nō agimus. cur inobediētes peruersi atque ingrati esse non veremur, qui nobis omnia nūc præfata ab exordio nostræ generationis largitus est sine meritis nostris ac precib⁹? Nónne ipsum esse omnibus est naturaliter amabile (prout de ciuitate dei pulchre differit August.) Porro à deo esse viuere, sentire, moueri ratiocinari & liberum esse communicata sunt nobis à cōceptionis nostri initio vsque in præsens ab innumerabilibus periculis nos præseruauit, angelū sanctū vnicuique pro custode delegauit cōtinuo, ad sacrum nos baptisma perduxit, in baptismo ab omni nos peccato purgauit, gratia atque virtutibus perornauit, peccantibus nobis exuberāti pietate pepercit, hucúsq; conuersionē nostram præstolari dignatus est, & non dubium, quin iam multos de seculo isto tulit, æternalitérque damnauit, qui minus

peccau

peccauerũt quã nos, & tamen adhuc iugiter emendationẽ nostrã incomprehensibili expectauit clementia. Nũquid parua aut paruipendenda sunt beneficia ista? Nónne deus incessanter benefacit ac subuenit nobis? Ipse equidem in esse conseruat nos & omnia quæ habemus. Ipse nos vestit ac pascit quotidie, pœnitentibus mox indulget, gratiã quoq; amissam & virtutes retribuit: ad bona aliqua nos quotidie excitat ac deducit, per sacrã scripturam omni tempore nos informat. Insuper æternam supernaturalẽ, plenissimámq; beatitudinẽ nobis spopondit, ac præparauit. Ecce mi amantissime, quãta peruersitas, ingratitudo enormitas est, hunc supersublimẽ, affluentissimũ, indeficiẽtissimũ, superbonum benefactorem offendere, abiicere, non curare, non cõsiderare. Ad hæc conuenit te vigilanter perpendere singularia beneficia tibi à tuo creatore collata, qui te donis naturæ non mediocriter decorauit in corpore, atq; in anima. Etenim quum (iuxta Augustinũ de Ciuitate Dei) ingeniosum nasci felicitatis sit, & teste eodem, corporis pulchritudo, & facundia dona Dei sunt, quamuis his pluri mi abutantur: ad quantã gratiarum actionem ac obediẽtiam obligatus sis Deo, prudenter perpende, non inaniter gloriando,

vel te alicui præferēdo, aut aliquem aspernãdo: sed peccata tua amplius aggrauãdo, exuberãtius deplangēdo, demúmq; solicitius præcauēdo, diuinũ quoq; iudiciũ vehementer timendo: quoniam sicut Christus protestatur: Cui multum datum est, multum quæretur ab eo. Imo quo tibi plura à Deo bona perpēdis collata, eo in eius amore amplius debes accendi, perfectius subdi, gratior atq; humilior inueniri. Ecce habes à Deo dona naturæ, bona fortunæ, fructus ecclesiæ: nónne ergo magna & grauia nimis sunt tua peccata, & præsertim quæ nō proueniunt ex infirmitate humana, aut ignorantia, sed quæ nosti esse illicita? Vide igitur quã Deo de omnibus his redditurus sis rationē. Postremo enormitas peccatorum nostrorum vehemētissime aggrauatur ex parte beneficiorũ Christi, puta eorũ omnium quæ pro nostra salute ipse assumpsit, fecit, & passus est. Nónne etenim infinita est nostra peruersitas, ingratitudo, impietas: dum vnigenitum filium dei inhonoramus, relinquimus, spernimus: qui pro nostra liberatione seipsum tam ineffabiliter exinaniuit, diuinitatis suę altitudinē vsque ad nostræ naturæ paruitatem misericordissime inclinauit: qui inter homines tot annis conuersari dignatus est, in tanta humilit

Lucæ 12.

militate, paupertate, patientia, tribulatio-nibus, persequutionibus, tentamentis: qui ieiunando, discurrendo, prædicãdo, orãdo, tantum pro nostra laborauit salute, qui (vt Matth. refert) in cœna nouissima corpus suum & sanguinem dedit ineffabili charitate discipulis, nobísque quotidie dignantissime tribuit: qui postremo acerbissimã atq; turpissimam pro nobis pertulit mortem, tanta quoque pro nostra cõuersione ad fidem & gratiam fecit per sanctos apostolos aliósque electos miracula. Adhuc autem quo quis alium plus honorat, eo iniquius est eum non rehonorare, imo prauissimum est eum etiam inhonorare, præsertim si authoritate & virtute præstãtior sit. Quoniam igitur per præmemorata beneficia, tam naturalia quam supernaturalia, præcipuè per verbi incarnationem, & humanitatis suæ glorificationem, Deus genus humanum tam inexplicabiliter honorauit, nósque vermiculos vocare dignatus est, imo & fecit filios suos, hæredes, atque amicos: insuper ad summi cœli dignissimam aulam, angelicæ quoq; beatitudinis æqualitatem prouehere repromisit: nónne ineffabiliter enormia sunt nostra peccata quibus deum tam benignissimũ inhonoramus, offendimus, aspernamur, qui etiam Matt. 26.

quosdam hominum prælectorũ tam excellẽtissima sanctitate, potestate, & gratia adornauit? Nunc itaq; prædilecte, Deum in omnibus toto cordis zelo colam⁹ ac venerемur:& quicquid valemus ad eius reuerentiã peragamus,nec tamẽ aliquid dignũ nos agere arbitremur,sed quod plus facere nõ valemus cordialiter doleamus:quoniam sicut ipse est immensę maiestatis,ita est infinita reuerentia dignus.

De enormitate peccati ratione diuinæ præsentiæ omnia intuentis. *Artic.* X.

HOc pręterea auget grauitatẽ peccati, accumulátq; contemptũ mentis nostræ in Deũ, quòd in cõspectu atq; præsentia creatoris, saluatoris ac iudicis nostri
Exod. 36. peccare audemus.Ipse æternus deus noster omnipotens,vniuersa præterita,præsentia & futura clarissime,ęternaliter,& ineffallibiliter cõtẽplatur,pensat,discernit: quem-
Iob 23. admodum S.Iob profitetur: Nónne Deus scit viam meam,& omnes gressus meos dinumerat?Et denuo loquens Deo:Posuisti, inquit,in neruo pedes meos, & obseruasti omnes semitas meas, & vestigia pedum
Hier.32. meorum considerasti. Vnde apud Hieremiãm habetur:Fortissime,magne,potens, dominus exercituum nomen tibi, magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu:

cuius

cuius oculi aperti ſunt ſuper omnes filios Adam, vt reddas vnicuiq; ſecundum vias ſuas. Nónne iudex terrenus, homo mortalis, reputaret grandem ſibi iniuriam cõtumeliámq; inferri, ſi quis ſubditorum ſuorum in ipſius præſentia & aſpectu trãſgrederetur eius præceptũ? Quãto magis ſummo, cœleſti, æternóq; iudici magnũ irrogamus inhonorationẽ atq; iniuriam, dum in eius aſpectu qui vere vbiq; pręſens, imò præſentiſsimus eſt, vniuerſáq; implet, diiudicat ponderat, peccare non formidamus? Hinc igitur mi amande, diuinam ſemper pręſentiam cogita, diuini vultus aſpectum honora, diuinæ mentis puritatem vbilibet venerare, & quod coram homine honeſto ac probo agere verecũdareris, coram deo altiſsimo agere erubeſce, imo corã ſanctitatis eius pręſentia cogitare aut deſiderare nõ audeas, quod corã viro bono ac ſapiẽte loqui metueres. Deus quippe intuetur inti ma cordis: & quod hominibus ſunt verba oris, hoc deo ſunt cogitationes cordis Rurſusquod terreno iudici ſunt opera exteriora penes quæ iudicat, hoc deo metuẽdo ac iuſto ſunt deſideria ipſa interna, q̃ affectũ pro effectu ſeu opere recipit. Nimis infelix, vilis atq; iniuſtus eſt, qui hominum magis, quã dei honorat præſentiã, metuítque

1. Re. 16.

iudicium. Non ergo id tibi charissime mi, vnquã conueniat, sed illud S. Heliæ vbique & semper mẽte reuolue: Viuit dominus in cuius conspectu sto hodie. Itaque (sicut ait Boëtius) magna nobis indicta est bene agẽdi necessitas, quoniam ante oculos iudicis cuncta cernentis omnia agimus.

De enormitate peccati ex parte peccantis.

Articulus XI.

HVcusq; de enormitate peccati tractatum est ex parte Dei: in quem omne peccatũ cõmittitur mediate vel immediate. Quamuis enim quædã peccata dicantur esse in deum, quædã in proximũ, quædam in seipsum, puta in ipsum peccantem, eo quod quorundã vitiorũ immediata materia proximúmque obiectũ sit deus: vt sunt ea, quæ virtutibus theologicis directe sunt contraria: quorundã proximus, quorundã ipse is qui peccat: nihilominus omne peccatum in deũ est, qui omne peccatum detestatur, prohibet, punit. Lege quippe diuina omne prohibetur, aut dissuadetur peccatum. Nunc itaq; exigit ordo & de peccati enormitate aliquid fari ex parte peccãtis: & hoc quãtum ad homines. Primo igitur peccati enormitas potest attendi ex nostra inferioritate. Quo enim quis subdit[9] legislatore ac præceptore minor atq; inferior est,

est, eo esse debet humilior, itemque subiectior. Vnde grauior (quo ad aliq̃d, videtur esse cõtẽptus, si ipsi legislatori seu superiori rebellis sit, quam si maior ipse esset aut maior eo id faceret. In ordine autẽ intellectualiũ substantiarũ homo ipse vltimũ locũ sortitur. Nónne ergo legislator ille superlatissimus Deus sanctus, adorãdus, immensus indignari plurimũ potest, dum videt nos viles vermiculos, lutea vasa portantes, vanitati ac cineri comparatos, infinitis vitiis in animã corpore plenos, suis nõ obedire præceptis, suam maiestatẽ inhonorantes, suorum beneficiorũ non recordantes, omni hora ipsum incessabiliter offendentes, suis exhortationibus quas per suos facit ministros non acquiescentes, suã quoq; præsentiã nõ curãtes? Præterea ex hac nostræ prauitatis ac vilitatis consideratione etiã nosipsos nostros in Deũ excessus vehementer exaggerare, aggrauare, detestari atq; deflere: itẽ & nosipsos aspernari, reprobare & castigare debemus: eo quod nos pauperrimæ, miserrimæ ac vilissimæ creaturæ mox moriturę, imo quotidie morientes dominũ Deũ nostrũ, Deum supersublimẽ ac infinitũ, Deũ omnipotentem superglorio sissimum superessentialem toties & tam grauiter inhonorauim⁹, offen-

dimus, spreuimus, & quotidie offendére
Gene. 18. nõ cessamus. Ecce nos puluis & cinis, nos
Iob 14. putredo & vermis, qui velut flos egredimur & cõterimur, qui fugimus tanquam vmbra, & nunquã in eodẽ statu permanemus. cõtra regẽ regũ, contra principẽ vniuersorũ, cõtra creatorẽ mũdi superlaudabilem, inuariab lẽ & superexaltatũ, qui est simplicissimus, purissimus supersplẽdidissimus ac supersanctissimus spiritus, tam frequẽter, tãq́ enormiter ꝑuaricati sumus, & incessanter peccam⁹. Quid igitur inanissime gloriamur, quid vanissime superbim⁹? Cur nos nõ humiliamus, aspernamur, deflemus & castigam⁹ nosipsos ieiuniis ac flagellis, vigiliis, orationibus, cæterísq; pœnitentiæ actibus? Itaq; nosipsis iugiter displiceamus, & coram supermundissimo deo animas nostras indesinenter profundissime humiliemus, neminẽ alium contẽnentes. Secundo peccati enormitas ex parte peccantis, pẽsatur ex superioritate peccantis, vtpote ex prælatione ac præsidentia eius. Quo enim qui peccat maior est prælatus, princeps seu iudex vel officialis, eo ad ampliorẽ obligatur iustitiã charitatem exemplarémq; vitam, præsertim cum (teste Philoso.) iudex & præsidẽs debeat esse viua lex & æquitas animata. Vnde peccata

eius

eius enormiora redduntur, præsertim si in spiritalibus præsit, & prædicationi ac doctrinæ intēdere habeat. Vnde quod homini simplici esset veniale, aut simplex peccatum mortale: talibus fit mortale & nōnunquam etiā dupliciter multiplicitérq; mortale. Tertio peccati enormitas, quo ad peccantem, accipi potest ex parte gradus vel ordinis eius qui peccat. Quemadmodum grauius est peccatū sacerdotis, magistri siue doctoris, quam idiotæ ac laici. Quarto, ex parte sciētiæ eius qui peccat. Cuius quo maior fuerit lucratura, eo fit grauior eius culpa, semper cæteris parib⁹, Christo protestante qui ait: Seruus sciens voluntatem domini sui & nō faciens, plagis vapulabit multis. Iacobo quoque apostolo, qui ait: Scienti bonū, & non facienti, peccatum est illi. Etenim sicut princeps asserit apostolorū: Melius erat non agnoscere viam iustitiæ, quam post agnitionē retrorsum reuerti. Quinto ex parte virtutis. Quo enim homo in ampliori interdū perfectione vixit, & spiritalior fuit, eo si ad vitā reuertatur carnalē abominabilior demōstratur ac vilior, semper cæteris paribus. Tales sunt qui cum spiritu cœperunt, carne consummātur. Sexto ex parte status aut professionis. Vt si religiosus apostaret aut regulam non

Lucæ 12.
Iaco. 4.
2. Petr. 2.

non obſeruet.in quo contra iuſtitiam agẽs mortaliter peccat. Septimo ratione voti, aut ſimplicis promiſsionis. Votum quippe (vt dicunt doctores) plus obligat iuramẽto, ita vt periuro probetur deterior voti tranſgreſſor. Octauo, ex parte beneficiorũ peccanti datorũ. Quia vt dictum eſt, quo plura ac potiora quis deſuper beneficia eſt ſortitus, eo enormiora ſunt eius peccata. Vnde quo Deus peccantem diutius atque benignius, vt conuertatur, expectat: eo dãnabiliora eius peccata redduntur. Nono, ex
Pro. 18. aſsidua peccandi cõſuetudine, quæ indurationem ac obſtinationẽ inducit. Quia, vt Salomon ſcribit. Impius quum in profundũ peccatorum venerit, contemnit. Decimo, ratione ætatis. Idem nanque peccatum in ſenioribus vituperabilius, quã in iunioribus iudicatur. Vndecimo, ex facilitate non peccandi, ſeu reſiſtendi peccato. Quemadmodum in hominibus bonæ indolis grauius eſt peccatũ quam in pronis ad vitia. Propter quod decimoquarto de Ciuitate Dei loquitur Auguſt. Primum præceptum in paradiſo tanto maiore iniuſtitia violatũ eſt, quãto faciliori poſſet obſeruãtia cuſtodiri. In peccatis autẽ eorũ quæ bonæ ſunt indolis, eſt maius de volũtario, quoniam ab intrinſeco minus impellũtur ad mala: ideo

cæteris paribus grauius peccant, præsertim quũ & Dei beneficiis inféliciter abutãtur, & ingratiores sint creatori. Ex his vnusquisque vitiorum suorũ enormitatẽ perpẽdat, quoniã in quibusdã omnia vel pene omnia ista peccatũ grauantia concurrunt. In quibusdam autẽ multa, in aliis pauciora. Tibi autem charissimo meo vltimum horum singularissime considerandum propono, ne præclaræ tuæ indolis bonitate dãnabiliter abutaris: sed digno conatu virtutibus tanto vigilantius innitaris: quanto facilius virtuosus effici vales. Quod si feceris, deuotissimus & Deo gratissimus eris. Si vero teipsum neglexeris, & vitiis locum præstiteris: magna vehementer erit iniquitas atque dãnatio tua. Vnde secundo de ciuitate dei, dicit Augusti. Si quid in te laudabile naturaliter eminet: non nisi vera pietate (id est, cultu diuino) purgatur atque perficitur. Impietate autem disperditur & punitur. Postremo in omnibus præinductis aggrauatio ipsa peccati intelligenda est cæteris paribus.

De enormitate peccati ex parte materiæ circa quam versatur, seu obiecti.

Articulus XII.

VT tactum est iam, quædam peccata dicũtur esse in deum, quedã in proximum,

mum, quędam in seipsum: certumq; est peccata in deum esse grauissima loquendo in genere. Nūc quoque, tractatum est de grauitate peccati ex parte dei. Quēmadmodū autem peccata in deum feruntur grauissima propter bonitatem, maiestatem, sanctitatem, charitatem ac beneficentiā eius: sic quāto proximus, in quem peccatur, fuerit Deo similior, tanto enormiora erūnt peccata. Vnde enormitas peccati in proximū primo attenditur ex parte authoritatis, dignitatis, ac potestatis eius, in quem peccatū committitur. Qui quanto maioris fuerit authoritatis seu potestatis, tāto grauius est in eum peccare: sicut apparet in peccatis contra summum Pontificē aut Episcopum factis, & in crimine læsæ Maiest. Hinc in patrem spiritalē dei vicarium, pastorē, seu prælatum peccare est multū enorme, cum sit potissimum contra charitatem quæ illis debetur, & iustitiam per quam illis reuerētia &, obedientia sunt exhibēdæ. Propter quod de talibus loquitur: Qui vos audit,
Luc.10. me audit: & qui vos spernit, me spernit. Moses quoq; ad rebelles ait Israelitas: Nō
Exo.16. contra nos est murmur vestrū, sed contra
Rom.13. Deū. Hinc itidē Ad Romanos docet Apostolus Pau. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nō est enim potestas nisi

nisi à deo. Quæ autem à deo sunt, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi dānationem acquirunt. Secundo, pēsatur enormitas peccati in proximum ex parte propinquitatis, quemadmodū grauius est fratrem carnalem occidere, aut propriam sororem violare; grauissimū vero in parētes peccare, quum filius sit de illorum substantia natus, & quasi aliquid eorū. Tertio, ex parte beneficiorū, quæ peccās à proximo, in quē peccat, suscepit. Sic rursus graue nimis est in parentes impie agere, à quibus proles adepta est esse, alimentū, custodiā, & doctrinā. Itē in magistros, quibus honor debetur & amor, imo (secūdū philoso.) magistris ac parentibus nō potest reddi equiualens. Ideo scriptum est: Quā malæ famæ est, qui relinquit patrē: & est maledictus à deo qui exasperat matrē. Quarto, ex parte bonitatis, virtutis, seu sanctitatis eius in quē peccatur. Qui quanto melior, iustior, sanctior fuerit: tanto iniquius est in eū peccare. Sed & eruditis ac sapiētibus specialis honor debetur. Hincq; irreuerētia seu iniuria ipsis irrogata amplius aggrauatur. Quinto, ex parte status, gradus, seu ordinis. Vnde in spiritales, claustrales, & religiosos peccare, specialiter est enorme. Sexto, ratione ætatis.

Eccle. 3.

ætatis.Senioribus nanque reuerentia maior debetur,& in ipsos peccare grauius esse
Leui.19. censetur.Hinc siquidem ait scriptura: Coram cano capite consurge,& hon.&c. Septimo,ex parte simplicitatis ac innocẽtiæ, vel etiã stoliditatis eius in quẽ ipsa agitur. Qui quanto innocentior fuerit atq; simplicior,tãto crudelius est in eum delinquere. Simili modo si fuerit vsu ratiõis priuatus penit⁹ aut certe partim.Talib⁹ quippe sunt maior cõpassio & subuentio impendendæ. Idcirco pro grandi malo fertur in libro
Iob. 12. Iob,Deridetur iusti simplicitas.Octauo,ratione charitatis, itémque fiduciæ quas habet is in quem peccatur ad eum qui peccat in ipsum. Siquidẽ quo quis amplius diligit aliquẽ & magis cõfidit in ipso , tanto grauius est in ipsum peccare,iniuriã inferẽdo, nocẽdo, fallendo. Vnde apud Iob legitur. Qui deridetur ab amico suo,inuocabit dominũ,& exaudiet. eũ Et in Ecclesiasti. Ne
Eccle.9. Iob.36. derelinquas amicum antiquũ,nouus enim non erit similis illi. Hinc simulatores & callidi prouocant iram dei.Nono,ex parte imperfectionis cuiuslibet seu monstrositatis.Vnde in Leuit iubetur:Non maledices
Leui.19. surdo , nec coram cæco pones offendiculum. Tales,ergo deridere , aut lædere,est vehementer impiũ ac crudele.Decimo,ex

parte impotentiæ, paruitatis, atq; inopiæ, eius in quē peccatur. Ideo impotentes, obiectos, egenos opprimere, persequi, spoliare, aut lædere, est valde enorme. Hinc Salomon ait: Qui cōuiciatur pauperi exprobrat factori eius. Et Moses: Dominus, inquit, facit iudiciū viduæ & pupillo, amátq; peregrinū. Vnde de talibus præfato modo iniuriam passis scriptum est. Clamor eorū in aures domini sabbaoth introiuit. Deu.10. Vndecimo, ex parte contrarij euentus proximi in quem peccatur. Hinc desolatis, afflictis, tētatis tribulationem adiicere, iniuriámque inferre plurimum graue est, cum talibus consolatio debeatur, sicut beatus Iob se fecisse testatur, dicens: Flebam super eo qui Iob.30. afflictus erat, & cōpatiebatur anima mea pauperi. Et alibi: Quum sederem, inquit, quasi rex circunstante exercitu, eram tamē mœrentium cōsolator. Idcirco monet nos quidam Sapiens. Non desis plorantibus in consolatione. Et Apostol. Flere cum flentibus. Rom. 12. Ex his considerare quilibet valet enormitatem suorum peccatorum in proximū quantum est ex parte proximi in quem deliquit. Generaliter quoque quo maius nocumentum aut malum quis peccando intulerit proximo, eo grauius peccat, cæteris paribus. Ideo virginem deflorare, multum

enorme eſt Detractio quoque quæ tollit bonam famam, argento & auro præferendam, & ſeminatio diſcordiæ, quæ dilectionem auro & argento ac famæ præponendã, aufert aut minuit: ſunt peccata prorſus enormia, & furto vtique grauiora. Iterum quo materia peccati fuerit deo magis cõſecrata, eo maior ſit culpa. Vt ſi bona eccleſiæ, ornamenta, vtenſiliáq; altaris furetur, aut rapiat, velatam ſeu voto caſtitatis aſtrictam illegitimo modo cognoſcat. Poſtremo tuæ induſtriæ ô dilecte, erit enormitates peccatorum tuorum in proximos quoquammodo commiſſorum ſapienter penſare ſecundum conſiderationes prætactas, eadémq; digne corrigere, diligenter in poſterum declinare, & ad vnum quemque te ordinate habere, ſecundum conditionem, ſtatum vel qualitatẽ ipſius. Quemadmodũ
Rom.13. ad Romanos docet Apoſtolus: Reddite omnibus debita. Cui timorem, timorem: cui honorem honorem.

De enormitate peccati ex parte circunſtantiarum, ac finis. Articulus XIII.

PRæterea nomẽ circũſtantiæ in actu virtutis ordinaliter ſumitur à circũſtantia ſecundum locum. Quemadmodum enim id localiter rem circunſtat, quod eam attingit, & tamen ei extrinſecũ eſt, ſi cõditiones

actuum

actuum humanorum, quæ ipsos actus concernunt, & tamē extra earum substantiam sunt, circunstantiæ appellantur. Sicut in prima secūdæ; questione septima Thom. scribit. Sunt autem circunstantiæ septem, quæ versu hoc cōtinentur, Quis, quid, vbi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando. Pensandum est nāque quis fecit, quid egit, quibus subsidiis operatus est, quo loco, quo tēpore, quo fine, & qualiter. Sed quoniam à fine accipit actus speciē;, & ipsum opus est de substantia actus: idcirco quod finis & opus circunstantiæ nominātur, non est intelligēdum de fine principali, & actu ad id quod est: sed de aliquo fine adiuncto, & quadam proprietate circa opus seu actū. Harum circunstantiarū potissima est, cur, id est, quo fine quid factum sit: idcirco quo aliquid fit fine magis illicito ac peruerso, eo peccatum amplius aggrauatur, & si quis opus suū ordinet ad plures fines prohibitos, quāto fuerint fines plures ac peruersiores, eo fit maior peccati enormitas. Vt si quis furetur, vt voluptati gulæ, ac venereorū possit vacare, ad mundanos quoq; honores pertingere. Præterea, si opus fuerit de genere bonorum, si tamen finis eius sit vanus & prauus, ipsum erit illicitū: vt si quis oret, ieiunet, eleemosynā faciat intuitu lau-

dis humanæ itaque quoniã (teste diuino Dionysio) bonũ ex integra caussa, cõcurrentibus videlicet omnibus virtutum circunstantiis, iam prætactis. Defectus vero, seu malũ, ex cuiuslibet circunstãtiæ omissione cõtingit; ideo peccati grauitas tanto fit maior, quãto plures circunstantiæ deserũtur: & quãto ab ipsa virtutis cõuenienti circunstantia magis receditur. Hinc ergo nõ iam duntaxat doleamus, quod ea quę in se vitiosa absolutéq; mala sunt, fecimus, vel agenda omisimus, sed etiam quia peccauimus tempore magis indebito, loco magis prohibito, fine multũ peruerso, auxilio inhonesto, & modo prorsus incõgruo, vtpote intimorate ac irreuerẽter omnino. Cõsiderandũ quoq;, quotiẽs & cũ quali persona, cum quanta etiã volũtate peccandi, itémq; cũ quali scandalo proximi. Quo enim voluntas peccandi, puta ipsa volitio mali, est magis intensa, eo est grauior culpa. Similiter nos considerare conuenit & oportet in bonis quæ agimus, an debito loco, & tẽpore apto sint facta, cũ recta quoque intentione ac reuerẽter. Grauius nempe est tẽpore cultus diuini, ac festis diebus, & in ecclesia, præsertim in choro, mẽte vagari, cõfabulari, circunspicere, vitiisq; intendere. Bona ergo quæ agere obligaris, cũ præin-

ductis

ductis virtutum circunſtantiis, quantum ti bi poſsibile eſt,chare mi, adimplere coneris , & peccatorum tuorum grauitatem ex omnibus nunc præfatis peccatum grauantibus vigilanter conſideres..

De fugibilitate, odibilitate, & deformitate peccati, ſecundum ſe.

Articulus XIIII.

QVoniam deus qui peccato inhonoratur, infinitę honorabilitatis,amabilitatis,pulchritudiníſq; conſiſtit: peccatũ infinitę fugibilitatis,odibilitatis,& deformitatis eſſe cēſetur,quippe quod diuinæ volũtati,ſanctitati ac æquitati omnino diſplicet, & contrariatur.Hinc pro nulla re,nullo timore damni,periculi ſeu tormenti, nullo amore commodi, proſperitatis,aut gaudij peccatũ cōmitti debet ſiue admitti,ſecũdũ legē diuinã:imo potius debet homo mortem grauiſsimam ſponte ſubire,quã minimum peccatum veniale incurrere. Idcirco qui adulatione,aut comminatione,qui humano fauore ad peccatũ inducitur,imperfectũ ſatis ſe eſſe declarat. Deniq; minimũ malũ culpæ,hoc eſt minimũpeccatũ,fugibilius ac odibilius eſt quocũque malo pœnę, ſeu quouis ſupplicio,etiam infernali quantũ ad id quod mere ſuppliciũ eſt.Pro nullo ergo tormento, damno,incōmodóq; vitã-

do, peccandũ ſed potius debet homo omnẽ pœnam velle ferre, quã deum offendere. Nam deũ offendere, eſt deum puta immẽſum bonum amittere, eiúſq; ſuperſanctæ voluntati propriã directe opponere. Nũc ergo mi præamande, conſidera, quanta ſit eorum peruerſitas, & à vera perfectione diſtantia, quorũ tota affectio die ac nocte tendit ad ea quæ lege prohibentur diuina, qui blandiendo, dando, currẽdo laborant eas ad ſuũ conſenſum allicere, cùm quibus ſuam expleant immundiſsimam voluptatem, qui ſtudent in hoc mundo proſperari, honorari, ditari. Stet ergo inflexibilis mentis noſtræ ſtatus, nec proſperis extollamur, neq; aduerſis vincamur, nec timore humanæ offenſæ, increpationis, vel confuſionis à via iuſtitiæ corruamus, mortẽ animæ, id eſt, peccatum incomparabiliter magis quam mortem corporis formidemus.

Contra eos, qui amplius timent, vitant, & odiunt malum pœnæ quàm malum culpæ.

Articulus XV.

Timor eſt fuga ſeu deteſtatio mali. Quo ergo quid peius eſt, eo fugibilius & fortius deteſtandũ eſſe conuincitur quum malũ ſit timoris obiectũ. Porro iam patuit, quod malum culpæ ſit fugibilitatis immẽſæ: malum autẽ pœnæ ſeu ipſa peccati

cati punitio, vel quęcunq; aduersitas afflictiua, nō est in se absolutè malum, aut simpliciter fugiendum, sed à Deo iuste infligitur, éstque ad deletionem peccati & gratię infusionem in seculo isto proficuum in purgatorio quoq; delet peccati reatū in inferno autē, est diuinæ iustitię opus & culpæ ordinatiuū quāuis sit ipsi dānato nociuum. Quum ergo hæc ita se habeant, quā imperfecti, viles & pueriles existunt, qui in vita hac potius timent & fugiunt iustā peccatis suis punitionē, increpationem, confusionem: quam ipsam peccati fœdissimā deformitatem, diuinæ sanctitatis offensam, ac dei altissimi inhonorationem. Isti sunt inordinati ac miseri in quibus diuino amori præponderat amor priuatus, in quibus maior est timor seruilis quā filialis. q plus honorant ac metuunt aspectū iudiciúmq; humanum quam diuinum, non verentes agere deo præsente ac intuente, quod homine iudice conspiciente, operari formidant. Hi de proprio magis tristantur temporali seu corporali incommodo damno atque supplicio, quam de Dei offensa, de gratię amissione, quàm de animæ lęsione. Isti appropinquante aut imminente humano examine atq; iudicio, emendationem quādam prætendūt ac simulant: sed eo qui

timebatur absente,& in breui ad iudicandum ac puniendũ non redituro, viuunt vt ante. Eia ergo mi prædilecte, deũ synceris simè formidemus:malum culpæ incõparabiliter odiamus,iustã punitionem in hoc seculo cordialiter affectemus,hilaritérque feramus:dãnum animæ seu peccatũ magis quam tẽporalium rerum amissionem aut corporis afflictionẽ fidelissime defleamus. Postremo hæc omnia implere poterimus si illud Salomonis efficaciter attẽdamus?Fi

Proue.7 li honora deum,& valebis:præter eum ve-

Prou.29 ro ne timueris alienum. Hinc rursus ait: Qui timet deum nil trepidabit. Qui timet hominem,cito corruet. Nõ quod superiores nostros nequaquã metuere debea-

1.Pet.2 mus,quũ Petrus dicat apostolus:Serui subditi estote dominis vestris cum omni timore:sed quod timendi non sunt vt homines, sed vt dei vicarij ac ministri, ne propter eorũ timorem deũ in aliquo offendamus. Pro gratia adipiscendi perfectionẽ in isto articulo iam descriptam misericordissimũ deum indesinenter cordialitérq; exora.

Quomodo diuersi diuersis ex causis atque motiuis vitant peccata.

Articulus XVI.

PRæterea sunt qui à vitiis retrahuntur solo seruili timore, hoc est, pœnarum formi

formidine, non æternæ felicitatis affectu neque ipsius dei syncero amore Isti quàm diu huiusmodi sunt, nihil merentur Tamē huiusmodi timor ad charitatē gratiámq; disponit in eo, quod retrahit à peccato. Nil meritorium est vitæ æternę deóq; gratum ac placitū, nisi ex charitate dei procedat, atque amore iustitiæ fiat, dicēte Augustino vigesimoprimo de Ciuitate dei: Vitia laboriosa difficultate vincuntur, neque id fit veraciter ac synceriter nisi delectatione veræ iustitiæ. Qui præfato modo declinant à malo & facere bona quædam vidētur, sunt serui mali ac infideles, quoniam manet in eis affectus peccati, & complacētia mali. De tali genere seruorū ait saluator apostolis, Iam non dicā vos seruos, quia seruus nescit quid faciat dominus eius. Et rursus: Seruus non manet in domo in æternū. Porro alij vitant peccata spe pręmij desiderióq; felicitatis æternæ. In istis non est amor Dei perfectus & omnino syncerus: quoniam ad seipsos reflectuntur, propriū cōmodum cogitantes ac intuentes, & de retributione seu præmio multū se occupantes: imo si hi proprium commodū magis quam dei honorem aspiciant & affectent, si ex priuati amoris affectione potius quā ex diuinæ charitatis motione ad opera bo

August.

Ioan. 15

Ioan. 8

na inducantur, nihil merētur & puri mercenarij nominātur: nihilominus licet mercedis intuitu felicitatísque cœlestis affectu deo seruire: sic vt honor dei proprio præmio præferatur, ipsúmq; beatitudinis præmium quod optatur, ad Dei honorem ac gloriam ordinetur: quod qui fecerit, non erit mercenarius tantum, sed insuper & amicus, quoniam deum atq; iustitiam præ omnibus amat. Isti nondū perfecti dicūtur initialē seu mixtum habere timorem: quoniā à peccato se abstrahunt, virtutib. quoq; insistunt: partim timore supplicij gehennalis, vel etiam præsentis ac tēporalis, partim spe præmij supercœlestis. Veruntamen amor dei in eis prępōderat priuato amori & Dei honorē ac gloriā principaliter finalitérq; desiderāt. Ideo sunt in statu salutis ac gratię. Insuper alij recedūt à vitiis & faciūt bona solo diuinitatis amore ac diuini honoris zelo syncero, tota mente ad deū ardenter conuersi: nihil vtique cupientes, nisi vt Deus gloriosus ac sanctus in omnibus honoretur ac diligatur: præmiū vero nō cogitant neque inspiciunt qui ad seipsos non reflectuntur: imo sibiipsis totaliter moriuntur, vt Deo purissime viuāt, quemadmodū
Gala. 2 contestatur Apostolus: Viuo, inquiens, iam non ego, viuit, vero in me Christus. Præterea

terea si hi vicissim præmium cogitẽt & af fectent,non erit per hoc inordinatam reflectionẽ ad se,sed per charitatiuam relationem ad Deum,& ob hoc quod Dei voluntas est,vt æternam felicitatem desiderent,quatenus in bono confirmati,Deóq; feliciter perfruentes,perfectissime vacent honori dilectioni ac laudibus eius, sicque præmij amor charitatis perfectioni nõ repugnabit.Isti sunt amici ac filij Dei,quorũ mẽtes in ipsum charitatisdiuinæ zelíq; iustitiæ syncerissimũ affectũ conuersæ sunt. Et hi vbique & semper virtuose se habent, quoniam ratio bene agendi est in ipsis vniformis, pura ac stabilis, vtpote ipsemet Deus,amor ipsius,iustitiæ zelus,diuinitatis præsentia puritatis dilectio, ingens diuini honoris affectus,complacentia boni honesti,omniúmq; virtutum.Nunc ergo mi frater prædiligende,vitia fuge, bona exerce potius ex purissimo Dei amore,æquitatísque zelo, ac puritatis affectu: quàm pœnarum formidine vel mercedis intuitu. Et si nondum perfectionem hanc attigisti, ora Deum pro ea,interim vero fuge peccata, saltem æternæ damnationis timore,cœlestíq; beatitudinis dilectione.

Quòd peccati enormitatem in hac vita plenè comprehendere non valemus.

Arti

Articulus XVII.

August. QVemadmodum vigesimoprimo de Ciuita. Dei loquitur Aug. ideo pœna æterna quæ pro tēporali peccato infligitur, dura & iniusta sensibus videtur humanis: quia in hac vita mortali deest nobis ille altissimæ atque purissimæ sapientiæ sensus, quo sentiri posit quantum nefas in præuaricatione cōmittitur. Iam quippe multipliciter est ostensum, peccati enormitatem tanto cōsistere ampliorē quo maior est Dei bonitas, cui in peccatores caduca præfertur: itémq; quo sublimior dei maiestas atque authoritas quæ per peccatum inhonoratur: quo etiam maior est sanctitas dei & æquitas, quæ peccati fœditatē abominat: itēq; quo maior est charitas dei ad nos, & quo plura ac potiora sunt eius beneficia super nos. Quoniam itaq; diuinæ bonitatis immensitatem, diuinæ maiestatis incircunscriptibilem sublimitatem, diuinæ sanctitatis & æquitatis mundissimā infinitatem, magnitudinem quoq; diuini amoris beneficiorúmq; eius super nos in hac carne mortali comprehendere non valemus, imo nec satis lympida acie contemplari: certum opinor, quod peccati enormitatem plene in hoc statu cognoscere nequaquam possumus. Hinc viri perfecti atque sancti, quā

quanto in ſeculo iſto deũ ſyncerius atque ſublimius cõtemplabantur,& ea ex quibus peccati enormitas perpenditur ac grauatur.(De quibus iam ſcripta ſunt plura) mẽte diuinitus plus illuſtrata & vncta diligentius intuebãtur:eo ſeipſos amplius deſpexerunt, humiliauerũt, caſtigauerũnt,peccatáque ſua etiam minima ac venialiſsima vehementiſsima põderauerũt, planxerunt ac correxerunt. Denique vnum peccatum aggrauatur ex alio. Quum ergo cogitationũ, affectionum locutionũ, commiſsionum & omiſsionũ noſtrarũ peccata ſint adeo multa (ſaltem venialia) quod mentis noſtræ cognitionem ac numerum ſuperant & euadũt:certum eſt quod vitiorum noſtrorũ enormitatem intelligere non poſſumus,niſi ex gratia valde ſingulari vtcunque. Ideo ſcriptũ eſt:Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me domine, & ab alienis parce ſeruo tuo. Pſal. 18 Hinc vtiq; quicquid aduerſitatis euenerit nobis, merito cum omni gaudio pátiẽtiſsime ſuſtineremus pro peccatis noſtris occultis,latẽtib⁹,multis ac magnis. Sed quoniam peccatorum noſtrorũ Apoc.3 enormitatẽ non ponderamus,non ſatis humiliamus coram Deo cor noſtrum, nec in aduerſis gratias agimus Deo, qui nos amat arguit & caſtigat: ſed impatientia victi ad inordi-

inordinatam tristitiam ac pusillanimitatē prolabimur. Amplius cætera paulo ante descripta peccatū grauantia iam ex parte peccantis, & obiecti seu materiæ circa quā versatur peccatū, quàm finis ac circūstantiarum, sunt tot & tanta in speciali: quòd nemo nostrum omnia ea cognoscere potest distincte. Ideo peccatorum nostrorū grauitatem plenarie intelligere nō valemus. Sed nosipsos in infinitum humiliare debemus diuinámq; iugiter inuocare clementiā, atq; in sola Dei misericordia respirare, dicentes

Ibidem. cum vero pœnitente: Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderē. Et rursus: Iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum. Et alius: Peccata nostra creuerunt vsq; ad cœlū. Postremo & si impietatū nostrarū enormitates plene cōprehendere nequeamus: tamē quòd vere tā incōprehensibiliter sint enormes, clarissime innotescit ex pœna illa infernali, acerbissima, sempiterna, quā iustus Deus pro vno mortali infligit peccato. Qui tñ etiā in inferno misericordiā miscet iustitiæ, puniēdo citra cōdignū. At vero tāta est, peccati mortalis, quātumcunq; parui, enormitas, quod nulla creatura est Deo tam chara in toto vniuerso mundo, quin eam odiret, æternalitérq; dānaret pro vno peccato morta

mortali, si finaliter deprehenderet eā in illo. Adhuc tāta est peccati enormitas, quod facit peccantē Deo eatenus displicentē, vt omniū bonorum quæ ante peregit, Deus ipse non recordetur. Sicut per Ezechielem Dominus iustus iudex testatus est, Si auerterit se iustus, & fecerit iniquitatē, omnes iustitias quas fecerit non recordabor. Itaq; qui stat, videat ne cadat, nemo securus est. Et in Prouerbiis dicitur. Beatus homo qui semper est pauidus. Amplius quā incōprehēsibilis sit peccati enormitas, hinc potest attendi, quod pro humani generis peccato satisfacere, illúdq; auferre nulla creatura fuit idonea, sed ipsummet vnigenitum dei verum imménsúmq; deum decuit, & modo quodam oportuit, incarnari, & pro hominū redēptione à peccati reatu pati ac mori. Si ista, mi amantissime, ritè pensaueris, peccata abhorrebis, deflebis, ac fugies, téq; coram diuinæ maiestatis præsentia timorate habebis.

Ezec. 18

1. Co. 10

Prou. 18

De diuersis effectibus ac nocumentis peccati.

Articulus XVIII.

CAusæ contrariæ, contrarios solent habere effectus. Peccata autem vitiosíq; habitus, virtutibus & earū actibus cōtrariātur. Queādmodum ergo gratia naturam perficit, sic peccatū ignobilitat, lædit ac infi

cit

cit eam. Et ſicut virtutes ac dona ſpiritus ſancti vires animæ reddunt ad bene agendum expeditas, ac faciles, à ratione quoque & ſpiritu ſancto bene promptéq; mobiles, ſic peccata & habitus vitioſi, vires præfatas à bonis retardant, ad bona agēda infirmas efficiunt, ad mala pronas cōſtituunt, ad diabolicum inſtinctum, paſsionúmq; impetū

Hugo. aſſequendū faciles reddunt. Hinc Hugo in libro de arca Noë: Animam, inquit, diuino deſertā auxilio, quæcunq; tentatio, impetierit, ſubuertit.

Beda. Beda quoq; teſtatur, quod homo in peccata ruens, ſpoliatur gratuitis & vulneratur innaturalibus. Vt itaq; ordinatus fiat proceſſus, dicendum quod peccatum mortale primo ſpoliat mentē gratuitis gratia gratum faciente, charitate infuſa cęteríſq; virtutibus, quantū ad hoc quod ſunt meritoriæ in agendo, ſeptē quoq; donis ſpiritus ſancti. Secundo maculat animam, quæ maculatio gratuitorum ſpoliationem concomitatur, eſtq; amiſsio ſpiritalis pulchritudinis ac nitoris. Nam ſicut in corporalibus macula eſt perditio propriæ pulchritudinis ac nitoris, ex contactu alicuius immūdi; ita in ſpiritualibus ponitur macula pro amiſsione ſpiritalis nitoris. Anima autem duplicē ſortitur nitorem. Vnus eſt luminis naturalis ſeu rationis. Alius eſt diui

diuinæ illuminationis per gratiam: Porrò dum anima inferioribus, terrenisatq; carnalibus rebus inhæret, agit vtiq; contra lumen naturalis rationis,& gratiam diuinæ illustrationis : sicq; spiritalis nitor quantum ad lumē naturale, minoratur & obfuscatur, sed quo ad lumē gratiæ omnino aufertur. Tertio,per peccatum minoratur ac læditur naturalis inclinatio ad virtutes: nunquã tamē totaliter tollitur, quãtum ad suã radicē,quoniã naturã rationalis creaturæ cōcomitatur. Quòd vero diuinus ac sanctus Dionysius asserit quarto capitulo de diuinis nominibus,bonũ naturæ seu naturalis etiã in dæmonibus integra perseuerare,intelligendũ est de ipsa intellectualiũ creaturarũ essentia naturalibúsque potentiis,non de inclinatione prędicta. Quarto, peccatũ ad pœnam perpetuã obligat, sicut de impiis ait Iudas in sua Canonica : quod procella tenebrarum cōseruata est eis in æternũ. In Apocalypsi quoq; legitur, Cruciabitur iniquus igne & sulphure, & fum^9 tormentorum eius ascendet in secula seculorũ. Quinto,peccatũ conscientiam ipsam amaricat. Quia, vt Sapiens ille scriptũ reliquit, Præsumit sæua perturbata cōscientia. Vnde & amicorum Iob quidam asserit. Sonitus terroris semper in auribus im-

Dionys. Iudas. Apoc.14.

pij. Ideo loquitur Hieremias, Amarum est te reliquisse dominũ Deum tuum. Peccatum quippe conſcientiæ parit remorſum qui ſynderesis remurmurat malo, Hic gaudiũ ſpiritale & pax interna, ac vera & ordinata lætitia, in impiis locũ nõ habẽt. Sexto, peccatũ mentem indurat, ita quod cõpunctionis & gratiæ receptiua non eſt, nec intima eius verbum dei ingreditur, ſed bonis ac ſalutaribus rebus reſiſtit, niſi Deus omnipotẽtiæ ſuæ clementiſsimam gratiæ opem impẽdat, córq; mollificet. Idcirco in
Prou.18. Prouerb. libro aſſerit Salomõ: Impius quũ in profundũ peccatorum venerit, contem-
Eſai.84. nit. Et apud Eſaiam dominus ait vitiis habituato in malo. Scio quia durus es tu, & neruus ferre⁹ ceruix tua, & frõs tua ænea. Iſti ſic indurati, non erubeſcunt de malo, imo lætantur quum male fecerint, & exultant in rebus peſsimis. Vnde de talibus
Hiere.2. Hierem. teſtatur. Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere Quo enim quis grauius, diutius, atq; frequẽtius peccat, eo ratio eius amplius excæcatur. Et quanto plus ratio excæcatur, tãto plus errat, ſumẽdo mala pro bonis, falſa pro veris, nociua vana & vilia pro ſalubrib⁹ & fixis ac precioſis. Septimo, peccatũ facit peccantem inſenſibilẽ quantũ ad ea quæ ſunt ſuæ ſalutis,

salutis, ideo verba dei non sapiunt ei, nec propriũ sentit periculum. Hinc quibusdam Moses in Deuteronomio dicit. Non dedit vobis dominus cor intelligẽs,& oculos videntes,& aures quæ possint audire. Nempe, vt in Actis scriptũ est, Huiusmodi auribus grauiter audiũt,& oculos suos comprimunt, ne conuertantur & viuant. Octauo, peccatũ interficit animam, quoniã vitam gratiæ tollit ab ea, & vera vita quæ Deus est, priuat eandẽ. eritq; peccator velut cadauer putridum, fœtidus turpissimum coram Deo. Hinc in Apocalyp. legitur. Nomen habes quod viuas sed mortuus es, nõ enim inuenio opera tua plena coram deo meo. Peccatum quoque (secundum Augustinum) annihilat, quia peccatum nihil est. & nihil fiunt homines peccando: non esse naturæ sed gratiæ amittendo. Nono, peccatum vnum disponit ac trahit ad aliud, ita quod sequens peccatũ est peccatum & pœna peccati. Est nanq; peccatum in se: & per respectum ad peccatũ præcedens, est pœna peccati: quia præcedentis peccati demerito, meretur peccator à Deo relinqui: sicq; diuersa incidit vitia. Vnde iuxta Gregorium, peccatũ quod per pœnitentiã nõ diluitur, suo mox pondere trahit ad aliud. Decimo, peccatum bona meritoria ante

Deut. 29. Actu. 28. August. Gregor.

peracta facit infructuosa,& à gloria regni cœlestis excludit: quemadmodũ scriptum est. Tollatur impius ne videat gloriã Dei. Vndecimo,de membro Christi facit mem brũ diaboli, siquidẽ per charitatẽ Christo incorporamur:sed per peccatum mortale charitatẽ perdẽdo incorporamur diabolo, qui est iniustorũ caput princépsq;.Duodecimo, hominẽ qui esse debet templũ Dei facit inferno cõsimilem. Sicut enim in inferno sunt ignis & frigus, fœtor, caligo, vermis,confusio, sitis, odiúmq; boni honesti: ita in peccatore est ignis iræ,impatiẽtiæ,auaritiæ,frigus inuidiæ,fœtor luxuriæ,vermis cõscientiæ,sitis cõcupiscentiæ; inordinatio atq; peruersitas animi,detestatio quoq; virtutũ. Decimotertio,facit instabilẽ, peccator namq; omni vẽto passionum, tentationũ, ac vitiorũ prosternitur, agitatur & circũfertur:quemadmodũ scriptum est:In circuitu impij ambulant. Sunt enim tanquã puluis, quẽ proiicit ventus à facie terræ:eo quod corda eorum nõ sint per vigorem virtutum summo, & incommutabili vnitero ac simplicissimo bono infixa: ideóque in rebus creatis vagantur mentéq; diuidũtur, & inordinatissime affliciuntur. Vnde loquitur Hierem.Peccatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis

Psalm.11.
Psalm.1.

facta

facta est. Insuper sicut esca in hamo decipit piscē, si peccatū fallit peccantē: quia dū vane impieque delectat, ad tristitiam sempiternā perducit. Hinc decimoquarto de ciuitate dei asserit August. Dicere possumus omne peccatum esse mendaciū: non enim peccamus nisi ea voluntate, vt bene sit nobis: & tamen hinc male est nobis. Rursus peccatum assimilat peccãtem serpenti, qui graditur super pectus, & comedit terram: sic peccatores terrenis inhærēt, & eis se satiare laborant. Peccatum quoq; peccantē fatuum esse demonstrat: quia peccãdo quisque seipsum magis magisq; onerat, grauat, & opprimit. Ligna quibus in inferno crematur, sibi supra dorsum ponit & colligit. Ipsi etiam seruit qui nihil nisi eius æternam damnationem requirit: tantóq; eum grauius cruciabit, quanto sibi plenius seruit. Insuper peccatum veram libertatē tollit, atq; miserrimam efficit seruitutem: quia (vt apud Euangelistam saluator testatur) omnis qui peccat, seruus est peccati. Propterea quarto de ciuitate dei Augusti. fatetur: Bonus etiã si seruiat, liber est. Malus autē etiã si regnet, seruus est tot dominorum quot vitiorū. Itémq; quarto de ciuitate dei: Arbitriū hominis tunc vere est liberū, cū vitiis peccatísque non seruit. Salo-

August. (margin, beside "Dicere possumus")

August. (margin, beside "fatetur")

Prou.14. mon quoq; in Prouerb lib. protestatur. Iustitia eleuat gentē, miseros facit populos peccatū. Si enim pœna facit hominē miserum multóq; amplius culpa tanto vtique amplius quo detestabilior est culpa quam
August. pœna. Vnde duodecimo de trinitate Aug. Velle, inquit, quod non decet, miserrimum est. Et denuo. Sola mala voluntate quisque miser efficitur, sed miserior potestate, quia desiderium malæ voluntatis impletur. Et quia peccator vanis inhæret, peccatū fina-
Rom.6. liter eum qui peccat inanē vacuúmq; relinquit, dicente Apostolo ad Rom. Quem fructum habuistis tunc (scilicet in peccatis quādo peccastis) in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Præterea peccatum præcipue grauat peccatorē tempore mortis, facit enim eū dolere de temporaliū rerū, videlicet delitiarū, diuitiarū, honorū quoq; seculi huius, quæ inordinate dilexit amissione, facit quoq; eū timere de diuini iudicij districtione, infernali punitione, & dæmonum occursione, qui tunc potissime nituntur peccatorē ad desperationem ac alia mala inducere, túncque dolet iniquus quod tempus suum tam infructuose ac vitiose expendit & perdidit, sed hæc est pœnitentia sera. Ad hæc autē post mortē peccata ineffabiliter grauant iniustos,

ſtos, quoniã coram iuſto dei iudicio oſten dũt eos cõfuſione ac pœna æterna digniſſimos, merentúrq; audire verbũ illud terrificum. Ite maledicti in ignem æternum. Matt.25.
Participatione ſuffragiorũ eccleſię ſpoliãt reprobos, irreparabiliter quoq; tenent eos à ſummo bono, & fonte felicitatis auerſos. Poſtremo, ſicut peccata nocent exiſtentibus in peccato, ita grauant & eos, qui pœnitendo à peccatis ſe retrahũt. Primo quia gloriã primæ innocẽtię nũquã recuperã, ſicut ſemel corrupta, nunquam erit virgo. Secũdo, quia ad temporalẽ obligat pœnã, videlicet dignam ſatisfactionem. Tertio, quia retardat à gloria, quã pœnitens non intrabit, donec ab omni reatu maculáque purgatus, ad baptiſmalẽ redeat puritatem. Quarto, quia tempus amiſſum atq; præteritũ quod ſibi cum pręmio cõquirere potuit, nunquã recuperabit. Frequẽter quoq; contingit quod peccator pœnitens ex priſtinorum vitiorum ſuorum reliquiis manet tepidior in affectu, ad faſtidium boni procliuior, ratione obſcurior, ad bene agendum debilior, ad reſiſtendum malis fragilior. Ea propter vndecimo de ciuitate dei Auguſt. diſſeruit. Mens noſtra, cui ratio & intelligentia naturaliter ineſt, vitiis quibuſdã tenebroſis ac veteribus inualida Auguſt.

est,nō solum ad inhærendū Deo fruendo, sed etiam ad perferēdum incommutabile lumen, donec de die in diem sanata ac renouata fiat tantæ capax felicitatis. Ex quibus patescit quā insipienter se habeant,qui tardant cōuerti,& post certū tempus dicūt se velle omnino cōuerti,interim in suis vitiis permanētes. Non enim ritè perpendūt quanta interim damna,nocumenta,pericula,incidāt. Proinde peccatum semper plurimus nocet. Primo,ei qui peccat. Secundo, proximis, & toti ecclesiæ, quia interim proximus scandalizatur, & ipsa Ecclesiæ acies ad standū cōtra diabolū quodammodū minoratur ac infirmatur in eo qui impie conuersatur. Tertio,nocet in purgatorio cōstitutis,quoniā nō iuuantur tam efficaciter ab iniustis sicut à bonis. Quarto,nocet dānatis, quia quo plures in infernum descēdunt,tāto est illic maior horror vlulatus ac cruciatus,siquidē ibi locū non habet quod dicitur. Solatiū est misero sociū habere miseriæ. Quinto,nocet quodāmodo beatis in patria, per modū substractionis:quo etenim copiosior est numerus beatorum,eo præmium accidentale fit maius ex societate felici, vno de felicitate alterius gloriante. Postremo ex recidiuatione in pristina vitia,incurrit peccator plurima

mala

mala ac damna:nam culpa fit grauior ad dimittendũ. Hieremia teſtante: Quã vilis facta es nimis iterãs vias tuas. Vuln⁹ quippe iteratum difficilius tardiúſque ſanatur. Deus quoq; fit difficilior ad placandũ, diabolus fortior ad poſsidendum, quemadmodum Chriſtus in euangelio ait, quod tunc vadit diabolus & aſſumit alios ſeptẽ ſpiritus nequiores ſe, & ingreſſus habitat ibi. Fiúntque nouiſsima hominis illius peiora priorib⁹. Peccatũ etiã fortificatur ad prævalendũ rationis iudicio, ſicut de ſe loquẽs aſſerit Auguſt. Plus valebat malum inolitum, quam bonum inſolitum. Demum & ipſe peccator fit impotentior ad ſurgendũ. Ecce, mi præclariſsime, quãta & quam ineffabiliter mala incurrit homo peccando. Et vtique ſi iſta peccati nocumẽta legendo & cognoſcendo, vitam non corrigis, peccata non deteſtaris, puritati corã Deo non inſtas virtutum inexcuſabiliter culpabilis comprobaris, neq; naturalẽ egregiæ tuæ indolis probitatem id aliquo condecet modo. Eluceſcit autẽ ex his quam verè ab Auguſtino dictum ſit xij. de ciuitate DEI. Peccatum nocet naturæ, & per hoc contra naturam eſt, quo tamen vitio magna multúmque laudabilis oſtenditur ipſa natura. Cuius enim ratione vitiũ vitupe-

Hiere. 2.

Lucæ 11.

Auguſt.

Idem.

ratur, proculdubio natura laudatur, nam recta vitij vituperatio est, quod illo dehonestatur natura laudabilis.

De nocumentis & effectibus peccati venialis. Articulus XIX.

QVibusdã satis videtur, si à mortalibus peccatis abstineãt, infernaliáq; tormenta euadant. Vnde venialia vitare nõ enituntur, nec diligẽti cordis insistunt custodiæ, nec ad perfectionẽ feruntur, sed cũ quadam mediocritate deo seruire cõtenti sunt, nõ cũ metu, tremore, atq; timore suã ipsorũ operãtes salutẽ, iuxta apostolicũ documentũ. Isti sunt plurimum imperfecti & sæpenumero dãnabiliter fallunt seipsos ac pereunt, non attendẽtes peccatorũ venialiũ nocumenta, & quod mortale nequeat euitare, qui venialia abiicere non conatur quodã dicente. Qui negligit modica, paulatim decidet. Vnde secundum Hugonem, talium conuersatio est plærúnque periculosior, quàm eorum qui grauiter peccant, non quod in seipsa deterior sit, sed quia interdum difficilius cõuertuntur, & nõ putantes se in peccatis esse mortalibus, mortalibus contabescunt. Hinc secundum Gregorium aliqui in peccatis minoribus tanto periculosius iacent, quanto illa minora sunt. His quippe timendum est valde quod

Hugon.

Gregor.

in

in Apoc.loquitur Christus. Scio opera tua, Apoca.
quia nec calidus es nec frigidus. Vtinam ca
lidus esses, aut frigidus, sed nunc quia tepi-
dus es, incipiam te euomere ex ore meo.
Vt ergo mi, amãtissime, ad plenissimam
emendationē te dones, & minora sicut ma
iora vites peccata, de venialiũ peccatorũ
nocumentis atq; effectibus modicum tan
gam In primis igitur Gregorio teste, sicut
peccatum mortale obtenebrat, sic veniale
mentē obscurat & quodãmodo maculat.
Internam nanque animæ pulchritudinem
minuit, rationísq; lumen partim obfuscat,
sicut & modici pulueres in oculũ corruen
tes. Secundo veniale peccatum ad pœnam
obligat, vel in præsenti, vel in purgatorio,
aut in inferno luendam, nullum enim ma-
lum relinquitur impunitũ. Sed pœna pro
veniali in hoc mundo perpessa, aut patien
da quasi incomparabiliter minor est pœ-
na illa, quæ in purgatorio ei debetur. In
inferno autē propter mortale cui adiun-
ctum est, ęternaliter puniri asseritur. Ter-
tio, veniali potestas animæ ad bona lassa-
tur, ac retardatur, qm̃ aliqualiter onerat
eã. Quarto feruorē charitatis diminuit, si-
cut modica aqua in ignem proiecta, ignis
minuit caliditatē. Quinto, veniale pfectio-
nis adeptionē tanto plus impedit, quanto
minus

minus vigilanter vitatur ac deploratur. Idcirco & multi religiosi ad veram perfectionem parum propinquant, vel nunquã attingunt, quoniam venialia cum incessabili diligentia non declinant, nec mentem suam in diuinę æternæque lucis præsentia semper timorate constituunt, imo facilius ad inania resoluuntur. Sexto, familiaritatẽ mentis cum Deo, spiritalémque illam secretam cõsolationem spiritus sancti & gustum bonitatis diuinæ, non modice impedit: nisi quis quotidiano feruore venialia ista deploret, castiget, extirpet. Septimo, retardat á gloria, quã nemo ingreditur nisi ab omni venialium culpa pœnáque plene mundatus. Octauo, sicut in præsenti charitatis feruorem, perfectionis incrementum diminuit, ita in patria felicitatis præmia aliquo modo minorat: nõ alia quę iam charitati, & bonis debenter operibus, sed quæ deberentur si venialia nõ fierent, quia tũc opera ex feruentiore charitate procederent. Nono, venialia ad mortalia prædispõnũt, nisi digne iugiter emẽdentur. Decimo, facit tempus infructuose ac negligenter expẽdi: posséntq; maxima bona fieri interim dum venialibus peccatis sumus intẽti. Præterea, sicut ad remissionem mortalium requiritur detestatio vitij, cum volũ-

tate

tate de cætero abſtinendi: ſic & veniale in hac vita nõ dimittitur, niſi actu atque propoſito deſeratur. Itaq; his venialium nocumentis affectibúſq; penſatis, retrahere ab eis, quemadmodum vera poſtulat ratio.

De infinita miſericordia Dei.

Articulus XX.

DE enormitate, fœditate, ac impietate peccati iã dicta ſunt multa: & quã vehemẽter deus ſanctus ac ſuperſublimis inhonoretur peccatis, eadémq; deteſtetur, vtcunq; nunc patefactũ eſt. Ne ergo ex horũ cõſideratione quiſpiã in puſillanimitatẽ labatur, aut deſperatione frangatur, vel nimio mœrore deficiat ſeu ſcrupuloſitate indiſcreta tabeſcat: aliquid ſuper incõprehenſibili & immenſa miſericordia dei dicendum eſt. Itaq; ſicut bonitas dei eſt pura infinita & ſuperpleniſsima: ita dulcedo liberalitas atque clemẽtia eius eſt prorſus illimitata, ineffabilis, inexcogitabilis, omnẽ noſtram malitiam, indigẽtiam, miſeriámq; in infinitum excedens ac ſuperans, incomparabiliter vtique amplius, quam vniuerſa pelagi aqua minimam guttam, aut moles orbis cœleſtis minutiſsimum granũ. Nemo ergo vitiorum ſuorum enormitate deſperet: quia per hoc diuinæ miſericordiæ maximã irrogaret iniuriã, increatámq; veritatem

ritatem dei altissimi vehementissime inhonoraret, quasi minor esset bonitas atq; clementia Dei (qui omnibus quantũcunq; iniquis, tamẽ veraciter pœnitentib. veniá spopondit & gratiam) quam sua iniquitas. Deniq; nónne superinfinita est misericordia dei adorandi ac gloriosi, qui omni momento cernit tot peccata committi in seculo, séq; à tot tam ineffabiliter inhonorari, sperni, & blasphemari, & tamẽ conseruat eos in esse, bona naturæ atq; fortunæ incessanter communicat eis, alit, vestit ac prouidet. Imó quũ iuxta præhabita, tam incôprehensibilis sit enormitas peccati mortalis, nónne in hoc innotescit magna & mirabiliter infinita pietas dei, quod vnquã dignatur ei reconciliari, aut eũ inspicere, vel ad suam charitatẽ & gratiam capere, à quo vel semel mortali peccato offensus est? Et ecce illos à quibus toties tamq; grauissimis est peccatis offensus, contemptus, terrenis rebus postpositus non solum ad veniam, pacem & gratiã dignatur recipere, sed & sępe incomprehẽsibili pietate præuenit eos, & corda eorum compũctione interna immutat feliciter ad salutem, omnem cordis duritiam tollens ab eis & tanta eos gratia implens, vt vbi abundauit iniquitas, superabundet & gratia, atq; ex inimicissimis fiãt
deo

deo charissimi. Nō ergo est desperandum de aliquo. Proinde, vt ait Bonauētura, Deus ex misericordia sua peccatores patienter expectat, benigne reuocat, puniri & vlcisci dissimulat, à multis periculis liberat, gratiā liberaliter donat, datā multiplicat, multiplicatam conseruat, conseruatam in cœlestibus præmiat. Denique Deus peccatorem ad se redeuntem hilariter suscipit ad pœnitentiam, cor emollit, offensam cito dimittit, iniuriæ post remissionem nō meminit. Rursus ex misericordia dat deus aduersa, vt peccata expurget, dat prospera, vt ad amorē prouocet, dat sacramenta, vt meritū accumulet dat præcepta, vt præmio ditet. Postremo deus ex misericordia sua errantes ad se reducit, redeuntes ad se conducit, cadentes erigit, stātes sustentat, perseuerantes ad gloriā introducit. Ecce quāta & quā vere ineffabilis incomprehensibilis & immensa est dei nostri clementia, præsertim super electos. Veruntamen ex hac diuinæ misericordiæ cōsideratione nemo audentius peccet, de diuina benignitate insipientissime præsumendo. Maledictus nanq; qui peccat in spe, nēpe quo meliorem ac clementiorē deum esse cognoscimus, eo intētius ipsum amare debemus non in honorare ac spernere. Vnde inter desperationē ac

præsum

præſumptionem ſapientale medium obſeruemus, cum timore ſperando, & cum ſpe timendo ſicque ſolicite ac amoroſe coram deo iugiter conuerſando.

De his ex quorum conſideratione peccata efficacius euitantur. *Articulus* XXI.

MVlta & pene innumerabilia ſunt quæ nos ad euitandũ vitia debẽt inducere. Primo cõſideratio breuitatis, vanitatis, inſtabilitatis atq; fallaciæ vitæ præſentis. Quæ enim eſt vita noſtra niſi fumus celerrime euaneſcẽs, & vapor ad modicum parẽs? Etenim dies noſtri ſicut vmbra ſupra terrã, & nulla eſt mora, quantũcunq; etiam lõga videatur aut fuerit in hoc ſeculo vita noſtra: tamen comparatione vitæ futuræ nunquam finiendæ eſt tanquã momẽtũ ſe-
Iob.7. cũdũ quod ſanctus Iob loquitur: Parce mihi domine, nihil enim ſunt dies mei. Videmus quoq; ad oculum, quam multos & innumerabiles fallat quotidie vita præſens: qui mundi huius diuitiis delitiis atque honoribus delectati obtenebrati, infatuati, ea quæ ſalutis ſunt, negligunt, ſpiritalia bona non expetunt, neque ad mortem omni die ſe præparant. Ideo ſicut viuunt ſic finiunt. Et ſicut deum infeliciſſime inhonorãt dũ ſani incolumeſque conſiſtunt: ſic tempore mortis ab ipſo iuſtiſſime relinquũtur, ſper

nuntur

nuntur & condemnãtur. Nónne ergo salubrius est vitã hãc pro amore futuræ æternæq; felicissimæ vitæ contẽnere omnem ipsius vanitatẽ ac impietatẽ abiicere, & bono illi diuino æterno immenso fidelissime adhærere? Ecce in hac præsenti instabilissima vita, necesse est nos aut æternam felicitatem aut æternam damnationem mereri. Elige igitur mi amantissime, quod tibi salubrius cõspicis, & peccata cordialissime detestare, odi, deuita. Secundo, ad vitãda peccata valet nõ modice diligens consideratio mortis, nobis incessabiliter ac velocissime propinquãtis, in qua finem miserrimũ sortietur vita vitiosa, quæ modo delectat. Tũc enim quærent peruersi (huic mundo magis quam Deo intenti ac adhærẽtes) vnius horæ inducias, & sola eorum peccata migrabunt cum eis. Tertio cõsideratio summæ ac rigorosissimæ districtionis diuini iudicij, vtpote quam horribile erit statim post mortem ante Christi tribunal præsentari, ab ipso iustissime iudicari, suæ prolationẽ sententiæ pręstolari, à dæmonibus ac propria consciẽtia accusari, coram Deo & sanctis ipsius vitiosus videri. Itémq; consideratio extremi ac generalis iudicij in fine mundi vẽturi, quod adeo erit terribile, vt nulla illud lingua queat exprimere nulla

V mens

mens viatorum cõcipere. Itaq; qui profunde considerat quam miserabile, triste, horribile erit tunc cum corpore & anima in infernalem lacũ descẽdere, in ignem æternũ corruere, in tenebrosissimo inferi carcere in ęternum ac desperabiliter clausum manere, diabolorum dolorisima societate potiri, & vltra quã dici posit indesinenter torqueri, hic indubitanter peccata vitabit, commissa deplanget, cor suũ timoratè custodiet. Quarto, consideratio efficax totius infernalis supplicij. Itaq; quẽ mundus iste & carnis voluptas vel vanitas cordis delectat ac allicit, si ritè perpenderit ad quantã desolationẽ æternalémq; pœnã & omniũ calamitatũ seu miseriarũ plenitudinẽ prædicta perducãt, ea protinus abhorrebit ac fugiet. O mi amabilissime frater, vtinã tibi ista, vt dignum est, saperent, quàm prõptissime tunc mundum despiceres. Ecce enim quis velit nunc per vnius spatiũ horæ in fornace ardente pro toto mundo iacere? Cur ergo non vitas quotidiana peccata, etiam venialissima, quibus tanta in purgatorio infligenda est pœna; grauior omni supplicio quod in præsenti infligi poterit vita. Istæ quatuor cõsiderationes à peccato retrahẽtes, præcipuè pertinẽt ad imperfectos & incipientes, qui timore mali potius

quam

quam boni amore declinant à vitiis. Quinto, autem valet ad idem consideratio illius summę & incõprehensibilis felicitatis cœlestis, quàm deus daturus est his qui eius amore vitant odiúntq; peccata. Quum spes præmij minuat vim flagelli, nihil in seculo isto esse potest tam laboriosum pœnale ac arduũ, quod non prõptè & æquanimiter sustinebit, qui æternæ illius beatitudinis inexcogitabilem gloriam digne perpẽderit. Sexto, valet ad idẽ deuota, fiducialis, ac frequens oratio; vt homo sine gratia Dei piissima se nõ posse peccata effugere pensans, non cesset Deũ pro gratia virtuose viuẽdi præcordialiter exorare. Oportet quippe (vt ait Salua.) semper orare & nõ deficere. Quoniã quidẽ verè peccatores sumus, atq; indigni per nosipsos gratiæ thronum & Deum maiestatis accedere, virginẽ sanctã aliósq; sanctos ac sanctas in patrocinatores eligamus ac inuocemus. Septimo, ad vitandum peccata prodest præcipue consideratio diuinæ præsentiæ, qua Deus nos vbiq; & semper intuetur atq; considerat: ex qua cõsideratione oritur in nobis castus pudor de omni inhonesto. Octauo, cõsideratio beneficiorũ ipsius. Porrò ad perfectos potissime attinet vitare peccata, ex cõsideratione diuinę bonitatis, cui in peccato bonũ ca- Gregor.

ducum præfertur. Ex consideratione quoque diuinæ maiestatis quę peccato mortali infinite quodãmodo inhonoratur. Item ex consideratione diuinæ sanctitatis & æquitatis, cui peccatum displicet infinite. Ex
Ioan.2. consideratione etiã charitatis diuinæ, qua Deus prior dilexit nos. Insuper ex ipso virtutum ac puritatis amore, & deformitatis peccati horrore, quemadmodũ quidã asseruit. Quamuis scirem deũ mihi ignoscitu-rum; non peccarem propter peccati inordinationem. At verò in profectu reliogiosorum conscribitur, quod generalia remedia contra peccata cõmuniter sunt hæc: Primũ est voluntaria paupertas, vt homo in omnibus patiatur penuriam: etiam in vestitu ac victu, cæterísq; necessariis. Quemadmodũ enim temporalium abundantia plurimorũ est occasio vitiorum: sic paupertas à multis retrahit malis. Secundum, est despectio hominum, vt quis in omnibus contẽnatur, exprobetur, & confundatur: sic enim superbiæ tumor reprimitur, singularísque gratia à domino impetratur. Tertium, est strenuum magisteriũ, quo homo cógitur facere quæ sibi alias displicerent: & ea omittere, quæ libenter efficeret, atq; in singulis propriã relinquere voluntatẽ. Quartum, est elongatio à secularium cõsortio,
per

per quod quies & puritas animæ impeditur. Quintũ, est quãcunque aduersitatem ac tribulationẽ patienter sufferre. Et sicut sancti patres in eremo cõcorditer docuerunt, ad vincendũ tentamẽta diaboli & peccata, potissime iuuat, proprij cordis secreta alicui viro spiritali idoneo plenarie aperire, eiúsq; consiliis assentire. Diabolus nanque quũ sit princeps tenebrarũ, odit, fugítq; lucem, seu fraudum suarum manifestationẽ, ac humilem suiipsius accusationem, insidiarum autem suarum occultationem maxime amat. Hinc ait saluator: Omnis qui male agit, odit lucem, qui autẽ facit veritatem, venit ad lucẽ: vt manifestentur opera eius, quia in deo sunt facta. Verum aliqui sunt male ac periculose verecundi, cogitationum affectionum & tentationum suarum secreta pandere nõ volẽtes modo nũc tacto: idcirco victi labuntur, & variis vitiis implicantur. Certum est insuper, quod frequens atq; deuota sacramentalis confessio plurimum valet ad fugiendum peccata, & graiam promerendam. Imo sicut quilibet Christianus debet quotidie, saltem aliqua hora, actualem habere peccatorum suorum contritionẽ: sic quoq; debet quotidie firmum habere propositũ cõfitendi tẽpore opportuno. Similiter fugere ocia, prodest Ioan. 3.

ad vitandum peccata. Otia namq; dant vitia. Ideo assumēda est semper aliqua occupatio fructuosa. Præterea reor quod nihil efficacius sit ad omnia mala vitanda, ad resistendum diabolo, ad proficiēdum in omni virtute, charitate & gratia, ad insistendū sanctis operibus, ad vacandum Deo mente compuncta, dulci ac pia, quàm interna frequens ac diligens meditatio dominicæ passionis. In hac enim videmus quantum Deus dilexit nos, quantam etiam patientiā mansuetudinem, humilitatem Christus in passione monstrauit ac docuit, & qualiter in cruce distentus, pro occisoribus suis precatus sit: quæ omnia digne pensando, omnem superbiam, iram impatientiam, carnalitatem, atq; inuidiam abiiciemus: charitati mititati, patientiæ, pœnitētiæq; studentes. Ecce mi prædilecte omnium horum iam descriptorum consideratio prouida, ad vitandum ea quæ Deo displicent, & tibi potissime nocent, id est, peccata, te semper inducat, vt mente purgata, crescas semper in charitate diuina & gratia, vniuersísq; charismatibus spiritus sancti.

Quomodo habere se debet, qui ad perfectionē cupit pertingere.

Articulus XXII.

Qvicunque internæ puritati ac sanctitati

ctitati optat studere, verámque perfectionem attingere, primo omnium debet se, totámq; conuersationem suam, in vera humilitate ac diuino timore fundare. Deus nãq; superbis resistit, humilibus verò dat gratiam tanto pleniorem, quo profundiorem habuerint humilitatem. Et rursus ait 1.Petr.5
scriptura: Si non in timore Dei tenueris te Iaco.4
instanter, cito subuertetur domus tua. Secũ Eccle.27
do, debet venalia peccata quasi mortalia abhorrere ac fugere, quãtum possibile fuerit: eo quod venialia incrementum gratię, charitatis feruorem, sanctitatísque mundiciam, modo præinducto impediant. Sed sine venialibus esse & viuere non valemus, per tempus notabile. Tertiò, debet vitam suam in omni die & nocte frequenter ac diligentissime considerare, venialia deplorare, punire, séque in omnibus diiudicare, humiliare, ac spernere: aliorum autem facta non debet curiose obseruare, aut iudicare. Quarto, debet in omnibus quæ agit oculum circunspectionis habere, actualitérque attende & curare, ne Deum aliquo modo offendat. Quum enim in actibus humanis indiuidualibus non sit differens (vt Sanctus Thomas affirmat) ita quod omnis actus hominis, ex rationis deliberatione procedens, est bonus & meritorius: vel ma

lus moraliter ac demeritorius, certum est quod nisi quis in vniuersis quæ agit circũspecte omnino se gerat, multa venalia incidet. Ideo scribit ad Timotheũ Apostolus.

1.Tim.5 Sine præiudicio nihil facias, id est, præuio

Eccle.23 discretionis iudicio. In Ecclesiastico quoq; conscriptum est, Fili, sine consilio nihil facias, & post factũ non pœnitebis. In omnibus ergo pēsandũ est an liceat, an expediat, an prosit. An liceat quo ad Deum, an expediat, ad proximi ædificationē, an prosit ad meritũ ipsi qui operatur. Qui talis est, semper omníque loco timorate se habet, qua-

Iob. 9 lis fuit S. Iob. Verebar, inquiens omnia opera mea, sciens quod non parceres domine

Prou.4 delinquenti. Quinto, debet omni custodia cor custodire, ne aliqua cogitatio vana vel affectio inordinata in eo moretur. Sexto, debet sibi in consuetudinē vertere, vt siue comedat, siue bibat, siue se vestiat, vel quicquid foris peragat aut laboret aut alios audiat, aut aliis ipse loquatur: semper quantũ gratia auxiliante potuerit, cor suum leuet

Psal.50 ad Deũ, & intra se aliquid diuinũ reuoluat dicendo mentaliter, Cor mundũ crea in me deus, & cætera quæ deuotioni suæ dulciora, conuenientioráque fuerint. Præsertim verò debet Deum incessanter precari, pro gratia ampliori, & cordis custodia. Septi

ptimo,debet in omnibus syncerissimã intentionẽ habere,dei venerationẽ feruẽter zelando magis quã propriũ meritum, aut præmiũ cogitando. Octauo,debet in omni aduersitate,& corporis afflictione cordiali ter iucũdari,in quantum hæc sibi proficua sunt,quantũ ad Deũ. Verum quoniam ingratũ est spiritui sancto quicquid ei obtulerimus,neglecto eo ad quod tenemur:debet in primis debita sua reuerẽter Deo persoluere,vtpote orationes,vel horas,verba diuina ac sacra distincte pronunciãdo cor detenus aduertẽdo,& quasi cũ gustu mentis velut ex proprio affectu ea formãdo : si tamen sensum verborũ intelligat,alioquin cor suum ad Deũ salubriter erigat,eius bonitatẽ,pietatẽ ac beneficia contemplando. Postremo ad deuotionis excitationem valet subinde tunsio pectoris,postratio corporis oculorũ ac manuũ ad cœlos leuatio. Hæc amãtissime frater ruditer celeriterq;, prout occurrit memoriæ, & deus ipse(à quo omne effluit bonum) dare dignatur, tibi describo: vt ad perfectionis amorẽ cor tuum inflãmetur,& qualiter eam adispici possit.agnoscat,Verè enim si naturalibus donis tibi diuinitus ingeminatis sapienter fueris vsus, cum mira facilitate ad singularẽ profectionem pertinges. Idcirco vehe-

Bernar.

Iacob.1

menter hortor & cupio, vt affectus tuus circa ista terrena sit ordinatus, temporales diuitias non amplius appetendo quam necessitas exigit, tēperata vita requirit, interiórq; animæ tuæ profectus in spiritalibus postulat. Ait enim ix. de ciuitate Di Augusti. Incorporali æterno, & incommutabili bono est anima hominis tanto dissimilior quanto rerum temporaliũ mutabiliúmq; cupidior, Sed & carnis delectationes impuras penitus asperneris, quia vt ij de trinitate loquitur August. Anima rationalis tanto spiritualior, mundior, ardentiórque efficitur, quanto amplius carnalibus moritur. Deniq; quanto anima tua corpore tuo extat præstantior: tanto diligentius interiorē ornatum virtutum, spiritualésque diuitias ames, quæras, & congreges: quam exteriorem corporis, aut vestitus decorem: nō hominibus complacere desiderans, sed creatori, saluatori, ac iudici tuo præmetuendo: qui est super omnia Deus sublimis & benedictus.

Amen.

August.

Idem.

Eccle. 1

D. Dioniſij Carthuſiani, Speculum ſiue dialogus de conuerſione peccatorum.

Colloquutores Iuſtus, Peccator.

PROOEMIVM

IVSTVS.

Conuertere ad Dominum Deum, quoniã corruiſti in iniquitate tua. Quum peccatum ſit auerſio, ac receſſus mentis creatæ à ſummo, immenſo, & incommutabili bono atq; cõuerſio quædã inordinata ad bonum creatum, caducum & vanum, conſtat quod ipſum peccatum ſit maxima profundiſsimáque ruina, puta lapſus à ſummo ad infimũ, ab optimo ad peſsimũ, à digniſsimo ad viliſsimũ. Idcirco peccator merito ſuæ trãſgreſsiõis repelli meretur à Deo altiſsimo, ac præcipitari in profundiſsimũ inferorũ, vt culpæ correſpondeat pœna. Quum ergo hoc ita ſit, admoneo te peccator, vt relicto impietatis tuæ errore, te ad inferos pertrahente, ad tuum redeas creatorem, ad tuæ

Oſe. 14
Peccatum quid ſit.
Apo. 18

tuæ ſalutis fontem, in quo ſolo ſalus tua cõ
ſiſti .Vſquequo per abrupta ambulas vitio
rum?Cur itinera eligis tenebroſa, ad terrã
mortis caligine coopertã ducentia? Aperi
Matt.7 oculos cordis & penſa quo tẽdas.Peccator.
Rom. 14 Quis tu,qui me,increpare,docere,iudicare
præſumis quũ ſcriptum ſit,Nolite iudicare
Leui.19 & non iudicabimini.Item , Tu quis es,qui
iudicas alienũ ſeruũ? Suo domino ſtat aut
cadit.Iuſt.Putas ne intelligis, quæ allegas?
Nõne ſicut de occultis & ignotis iudicare
vetamur, ſic de maniſeſtis iudicare liceat.
Imo & ſæpe iubemur,queẽadmodũ per Mó
Eodem. ſen loquutus eſt deus,Iuſte iudica proximo
tuo.Et cur increpationem grauiter accipis
quum rurſus per Moſen loquutus ſit domi-
Pro.29 nus,Publice argue fratrem id eſt,proximũ
tuum peccantẽ,ne habeas ſuper illo pecca-
tũ?Cur non attendis quod Salomon dixit.
Viro,qui corripientẽ dura ceruice contẽ-
nit , repentinus ſuperueniet interitus? An
Auguſt. non credis quod aſſerit Auguſti. Si incre-
pare errantem neglexeris,peior eo efficie
ris?Nónne peccantem & non corripientẽ,
Luc.12 eadem inuoluit dãnatio?Peccator.Quis te
huc adduxit,& quis te conſtituit iudicem
Exo. 2 ſuper me?Cur me turbas & inquietas , & à
Eccl.17 cõcupita delectatione me impedis? Iuſtus.
An ignoras quod In Eccleſiaſtico ſcriptum

eſt

est. Vnicuiq; mandauit Deus de proximo Mat.22
suo? Nónne tenemur diligere proximos
nostros, sicut nosipsos? Attende quod summus
præcipit iudex, Si peccauerit in te (id Matt.18
est, te sciente) frater (id est, proximus) tuus
corripe eum inter te & ipsum solum. Peccator.
Vnde aduenit mihi tribulatio ista,
qui sine resistentia in delitiis viuere statui?
Nónne & tu peccator es, quum Iacobus di Iacob.3
cat Apostolus: In multis offendimus omnes?
Iustus. Videtur mihi impleri in te qđ Pro.17
Salomon dixit. Impius quum in profundũ Amos.5
venerit peccatorũ, contemnit. Amos quoq;
propheta, Odio habuerunt corripientem. Hier.4
Et item quod loquitur Hieremias, Sapientes
sunt, vt faciant mala. Sic quippe & tu,
qui in scripturis eruditus esse videris, per
easdem te armas ad impietatem. Hoc est,
ad excusandum & palliandam vitia tua, &
ad redarguendum increpantẽ & exhortantem
te charitatiue. Veruntamen vt tuæ satisfaciã
obiectioni: homo in scripturis multis
modis vocatur peccator. Primo propter
originale. Secũdo, propter veniale. Tertio,
propter mortale peccatũm in quo fuit, quã
uis nũc in eo nõ sit. Quũ & Paulus apostolus
protestetur. Venit Iesus peccatores saluos
facere, quorũ prim⁹ ego sum. Quarto
propter mortale, in quo iacet. Porrò qui à
mor

Homo multis modis peccator in scriptu. vocatur.

1. Tim.1

mortalibus vitiis abstinet, de venialibus quoq; dolet quotidie, & ea deplorat: virtutibúsq; insistit, faciens quod tenet, iustus cẽsetur cui & licet, imo iniungitur, vt eũ qui publi-
1.Tim.5 ce peccat, corripiat. PEC. Scriptũ est. Vbi
Eccl.32 non est auditus, nõ effundas sermonem. Et rursus. Ne mittas falcem tuã in messem alienam. Desine ergo esse solicitus mei, ætatem habeo, præcepta cognosco, permitte me agere, quod delectat. IV. Sapientia tua & sciẽtia tua te deceperunt, vt asserit Esai.
Esa.47 Ea quoque quæ nosti, impertinẽter allegas
2.Pet.2 Aduerte, quod sacrificimus ait princeps Apostolici agminis. Melius erat non cognoscere viam iustitiæ, quã post cognitionẽ retrorsum reuerti. Recordare & expauesce, quòd filius Dei deprõpsit. Seruus qui cogno
Luc. 12 uit voluntatẽ domini sui, & non fecit, plagis vapulabit multis. Noli Pharisæis te cõ
Ioan.9 formare, qui dixerũt ad lumẽ, Nunquid &
Ibidem. nos cæci sumus? Ne merearis audire, quòd illi audierunt à iudice Si cæci essetis, nõ haberetis peccatũ, nunc autẽ quia dicitis, Videmus, peccatũ vestrũ manet. PEC. Ad-
Gala.6 uerte & tu illud Apostoli, Qui se putat ali-
1.Cor.8 quid esse, quũ nihil sit, ipse se seducit. Itémque, Qui se putat aliquid scire, nondum cognouit, quemadmodũ oporteat eum scire. Cur ergo te eleuat cor tuũ, & quasi magna

cogitans, attonitos habes oculos? Cur sapiē tis ac iusti officium tibi assumis (ne dicam vurpas) sicq; sapientē ac iustum te esse prę supponis, aut iactas? I V. Erinatio asimilaris, & dialecticus acer & recens effectus es. Verum, vt cerno correptione acuta non emendaris, nec proficis, imo potius obduraris: aliud ergo assumam genus sermonis quo te ad tuorum recognitionem deplorationem, emendationémq; vitiorum ac periculorum, queam reducere. Iob.20

Captatio beneuolentiæ peccatoris.

Colloquutores

SENIOR ET IVVENIS.

Articulus I.

SENIOR.

AVdi fili mi disciplinam patris tui, vt addatur gratia capiti tuo. Fili mi, si susceperis sermones meos, vt audiat sapientiam auris tua, tunc intelliges iusticiā, & iudicium, & æquitatem, & omnem semitam bonam. I V. Quæ est hæc vox dulcis, quæ resonat in auribus meis? S E N. Amator sum animæ tuæ, & eius opto salutē. Et quoniam extra viam salutis te esse intueor, ad vitam salubrem & rectam te reducere nitor, ideo dulcibus paternæ charitatis verbis te affari, & aggredi orsus sum. I V. Prou.1

Quem

Philoso. Quemadmodum omnes homines natura liter scire desiderant sic & beatitudinem omnes naturaliter cupiunt. Ideo informationem ad beatitudinem obtinendam tendentem, ac proficientē abiicere, improbū fateor & peruersum. Nunc ergo me doce, & festinabo accipere. SEN. Initium sapiē

Psal.110 tiæ, quam te cupio edocere, est timor Dei

Prou.1 vt desideras, ab omni iniquitate. Hoc itáq;

9.15. in primis te hortor & instruo, vt timeas

Ecc.1.25 deum, atq; ad mandatorum ipsius obseruā

Bernar. tias te extendas. Quia ingratum est Dēo,

Benedi. quicquid egeris, qcquid studueris, quicqd ei obtuleris, neglectis his ad quæ teneris. Iuue. Putabā, quod in scientiis naturalibus & speculatiuis, erudire me velles. Nam &

Philoso. in sapientia, quæ speculatiua vocatur magis quam practica beatitudo consistit, sicut decimo Ethicorum ait Philosophus, Quod in speculatione optimi speculabilis, consistit fecilitas. Sen. Ad supientiam illā, eiusq; contemplationem per moralem scientiam practicam peruenitur. Ethica namque ad theoricam introducit. Primo itaque moralia scripturæ sanctæ documenta tibi propono, quorum finis est, operatio bona, & conuersatio virtuosa. Siquidē quid virtus, quid vitium, quæ mandata sint obseruāda, discimus & docemus, non principaliter vt

sciamus

ſciamus,ſed vt bene viuendo, virtuoſi effiſ-
ciamur. Niſi iſtā ſcientiā in primis habue-
ris,& vixeris iuxta eā, nunquā ad ſapiētiā Cur quid
ſalutarē, nunquam ad felicitatē pertinges. diſcimus
Iuuen. Bona,fateor,eſt iſta moralis doctri aut doce-
na,ſed iuxta eam viuere, præſertim in iu- mus.
uētute,moleſtū videtur. Eſtque difficile &
cū pœna quadā cōiunctum, in timore dei
aſsidue ſtare. SE. Longe aliter ſenſit, qui
dixit:Nihil dulcius,quā timere deū.Et de- Eccleſ.33.
nuo,Timor domini delectabit cor.Nihilo Eccleſ.1.
minus,ſicut dicis,In ſeruili timore ſic iugi-
ter eſſe,eſt graue. Sed arcta eſt via ſalutis.
Et regnum cœlorum vim patitur. Atque Matth. 7.
neceſſe eſt vincere ſemetipſum. Denique Math. 11.
(ſicut dixit Apoſtolus) Hi qui ſunt Chriſti,
carnē ſuā cum vitiis & cōcupiſcentiis cru-
cifigunt. IV. Durus eſt ſermo iſte, & quis Galat.5.
iuuenū poteſt eum audire, ac adimplere? Ioā.6.
Quis ſic refrenare poteſt ſeipſum,quū na-
turale ſit homini liberum eſſe,ac libertate Gregor.
gaudere? SE. Duorū tibi optio datur. Aut
tēporaliter atque carnaliter nunc gaudere
cum ſeculo, & poſt vitā hanc breuē dāna- Matth. 7.
ri,& puniri æternaliter in inferno.Aut cer
te in vita hac ꝑ arctā viā ſalutis incedere,
& de culpis præteritis pœnitere: ſicque
poſt vitæ huius curriculum æternæ beati-
tudinis cōſequi brauiū. IV. Grauis condi-

tio,atq; horribile verbũ,& tamẽ inter hęc duo mediũ esse videtur. Quòd si nõ esset, quis non potius eligeret temporaliter pœnitere in hac tota via quàm post eam sortiri æterna supplicia? S E. Quod est mediũ illud quum dicat Hierony. Impossibile est

Hieron. iam gaudere cum mũdo, & postea regnare

Lucæ 13. re cum Christo? imo quum protestetur veritas ipsa. Nisi pœnitentiã egeritis, omnes simul peribitis? I V. Veritas non dixit: Nisi pœnitentiã egeritis in iuuentute, peribitis, sed: Nisi pœnitentiã, inquit, egeritis, sub intelligendũ est ante terminum huius vitæ, peribitis. Et quod affirmat Hieronym.

Hieron. Impossibile esse iam gaudere cum mũdo, & postea regnare cum Christo: sic reor intelligendum, quod impossibile sit toto huius vitæ tempore gloriari cum seculo & post vitam hanc beatificari in Deo. Verũ potest contingere, imo cõtingit quotidie, vt aliquis in iuuentute in delitiis conuersatus, libertatéque propria ad libitum vsus in senio conuertatur. Insuper creditur frequenter accidere, vt aliquis in iuuẽtute ac senectute conuersatus inique in ipso mortis articulo pœniteat ac saluetur. Nónne in extremis plurimi cõuertuntur? Et certe

Eccle. 11. vbicunq; ceciderit lignum, ibi erit, siue ad austrum, siue ad aquilonẽ. Quis tam enormiter

miter videtur peccasse, etiã in tota sua iuuentute, sicut Manasses rex Iuda, qui tamẽ 2. Par.30.
in senectute vere pœnituit? S E. Satis abũdas in verbis & in acumine intellectus, imo & in scripturis, sed vtinam omnibus his salubrius vtereris. Hinc frequẽter contingit, vt difficilius sit cõuertere ingeniosos ac literatos, atque prudentes seculi huius, quàm idiotas ac simplices. Ad quod insinuandũ dixit Apostolus. Videte vocationẽ 2. Cor. 1.
vestram fratres, quia non multi sapientes secundũ carnem, non multi potentes, non multi nobiles sunt inter vos, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapiẽtes. Hoc ipsum & ipsemet Christus in Matt. 11.
sinuauit, dicendo: Cõfiteor tibi pater domi Lucæ 10.
ne cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapiẽtibus & prudẽtibus, & reuelasti ea paruulis, id est, humilibus. Itaq; multipliciter tibi persuasisti, esse mediũ inter duo quorum tibi optionem proposui, vt scilicet homo in iuuentute sua in concupiscentiis, viuat & in senectute pœniteat, aut etiam toto suo sanitatis tempore cõuersetur ad libitũ, & pœniteat in extremis. Hoc quoque mediũ tuipse elegisse videris. I V V E. Fateor ita esse, præsertim quũ (teste Aposto- Rom. 5.
lo.) Vbi abundauit iniquitas, superabũdet & gratia. Quum & per Ezechielem pro- Ezec. 18.

phetã loquutus sit dominus, In quacũque hora impius egerit pœnitẽtiam, omnium iniquitatum eius nõ recordabor amplius. SEN. Quàm periculosum, damnosum, & peruersum sit istud, tibi monstrabo.

Quàm periculosum, impium, & damnosum sit pœnitentiam vsque ad tempus ægritudinis, aut senectutis differre.

Articulus II.

SENIOR.

Non differẽdam pœnitentiam. IN omni materia acquiescendum est prudẽtibus & expertis in ipsa materia. Quũ ergo ipsemet dominus noster Iesus Christus, sapientia Dei patris, & magni consilij

1.Cor.1. angelus, & vniuersi sancti ipsius apostoli

Esai.9. & prophetæ, ac sancti doctores, hãc pœnitentiæ dilationem omnino dissuadeãt, cõcorditer reprobent, ac vehemẽter cõdemnent: certum est, quòd stultissimum & iniquum sit, pœnitentiã sic differre. IV. Vbi Christ⁹ sic reprobat eam? Nónne in euan

Lucæ 12. gelio ait: Beati serui, quos quũ venerit dominus, inuenerit vigilantes: & si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit, beati sunt serui illi? Ergo in quacunq; ętate inuenerit hominẽ præparatum ad mortẽ, beatus est homo: quid ergo est necesse est in iuuentute pœnitere, & semetipsum in arduis virtutum

exerc

exercitiis cruciare, ac pondus diei & æstus tam diu portare, quum valeat homo breui cõpendio adipisci salutem? Præterea in euãgelica parabola loquitur Christ⁹: Quũ sero factũ esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsq; ad primos. Quũ venissent ergo qui circa vndecimã horã venerãt, acceperunt singulos denarios: veniẽtes aũt primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperũt autẽ & ipsi singulos denarios, & accipiẽtes murmurabãt aduersus patrẽfamilias dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus? Quibus verbis paulopòst addidit dominus: Sic erũt nouissimi primi, & primi nouissimi. Potest ergo accidere, vt cõuersi in senectute æquales fiant in pręmio cõuersis in iuuẽtute. Imo vt in Homilia scribit Gregor. Quidam sero conuersi & de magnis sibi sceleribus cõscij, feruentiores fiunt innocentibus ac mane conuersis. Atq;, vt asserit Augusti. Non diuturnitas temporis, non numerositas operis, sed maior charitas, meliórque voluntas, præmiantur à domino. Non ergo oportet ad agendum pœnitẽtiam festinare. Denique quum sit valde difficile in viis iustitiæ diu

Matt. 10.

Gregor.

August.

perseuerare, periculosum apparet in iuuentute cōuerti: quum iuuētus habeat multa ac magna incitamenta peccandi atq; recidiuandi: consultius ergo videtur ad senectutem vel ægritudinem, conuersionē pœnitētiámq; differre: quatenus cor tunc tanto ardentius ac festinātius & perseuerantius conuertatur ad dominum quāto vidit sibi de propinquo maius imminere periculū, ac minus superesse de tēpore: quemadmodū cernimus in quibusdā reis & criminosis & morti adiudicatis quod pœnitent vehemēter. S E. Audi mi fili, & diuinā scripturā sane intellige: noli ex verbis veritatis fabricare arma iniquitatis, noli abuti eloquiis spiritus sancti, noli decipere temetipsum. Cur pedibus tuis expandis rete dānationis, cur laqueis perditiōis teipsum innectis? Porrò quod in præinducta argumētatione abusus sis verbis scripturæ eliciēdo & cōcludendo ex sermonibus Christi, id quod intētioni Christi directe contrariū est, nunc tibi ex verbis domini nostri Iesu Christi ostendā. Certe in euāgelio loquutus est: Vigilate, quia nescitis qua hora dominus vester vēturus sit. In quib[9] verbis si riè intelligis, exhortatur, vt indesinēter & absq; dilatione vigilemus hoc est, custoditi simus, atque ad mortē dispositi: quos

Soluūtur obiecti de differēda pœnitentia.

Matt. 24.

quoniã inceſſanter ſumus incerti, quando viſitandi ſimus à Chriſto per mortem, ac particulare iudiciũ, quum infinitum extet periculũ inueniri imparatum. Hinc alibi apertius monet: Vigilate, quia neſcitis diẽ neque horam. Quolibet ergo die & indeſinẽter ſic cõuerſari tenemur, quaſi morituri: quocunque die. Hinc apud Marcum ait: Videte, vigilate & orate, neſcitis enim quando tẽpus ſit. Eodẽ quoq; capitulo rurſus hortatur ac iubet: Vigilate, neſcitis enim quãdo dominus veniat, ſero, in media nocte, an galli cantu, an mane, ne quũ venerit repente, inueniat vos dormientes, id eſt, torpore vitiorũ oppreſſos. Inſuper præcipit: Sint lumbi veſtri præcincti & lucernæ ardentes in manibus veſtris. Et vos ſimiles eſtote hominibus expectãtibus dominum ſuum, quãdo reuertatur à nuptiis; vt quum venerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei. Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias qua hora fur veniret vigilaret vtiq;, & non ſineret perfodi domum ſuã Et vos eſtote parati, quia qua hora nõ putatis filius hominis veniet. In quibus vtiq; verbis vult nos indeſinẽter omni hora eſſe paratos ad vitandum æternæ damnationis periculum, quia hora qua nõ putamus, perhibet ſe venturum, tam ad

Matt. 25.
Marc. 13.
Eodem.

 partic

particulare nostrũ iudiciũ (quod in morte agitur singulorũ), quàm ad vniuersale iudiciũ. Amplius pœnitentiã & cõuersionẽ differre non est aliud, quàm in peccatis manere, alios scandalizare, carnaliter viuere, quòd quam damnabile sit dominus pandit ita loquens apud Matthæum. Si dixerit seruus malus in corde suo dicens: Moram facit dominus meus venire, & cœperit percutere pueros & ancillas, & edere & bibere & inebriari: veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum (id est, ab electorum grege ac præmio separabit) & partẽ eius cum infidelibus & hypocritis ponet.

Matt. 14.
Lucæ 12.

IV. Satis probasti, vtile esse ac tutius sine dilatione cõuerti ac pœnitere: non tamẽ quod sit necessarium ad salutẽ, nec cæteris meis satisfecisti instantiis. SEN. Instantiæ tuæ innumerabiles decipiũt homines, qui sub spe pœnitendi in posterũ, manent in vitiis differúntq; cõuerti. Etenim quo diutius in vitiis perseuerãt, & plus habituãtur, radicãtur & assuefiunt in eis, sicq; mole vitiosæ ac pessimæ cõsuetudinis opprimuntur, vt vix queant consurgere, atq; per hoc quotidie ineptiores ad conuersionem reddun tur, & vix vnquam veraciter pœnitent. Et quamuis quidam talium tandem aliquando,

Misere imponitur differentibus pœnitẽtiam.

do, vel in ſenio, vel tempore ægritudinis, conuertantur, hoc tamẽ reſpectu & com paratione aliorum paucißimis datur. miniméque conſultum eſt, ſe periculo huic committere, in quo tam pauci euadunt. Quis audeat ire per iter, in quo vix vnus de centum euadit? I V. Nónne in extremis vſq; ad vltimum vitę ſuę momentum poteſt vnuſquiſq; pœnitere mortalium. Et quis tam amens, qui vidẽs ſe protinus moriturum, nõ de ſuis pœniteat culpis? An nõ vides, quod Chriſtiani quantumlibet mali, tamen dum putant ſe morituros, confiten tur atque eccleſiaſtica ſuſcipiũt ſacramenta? quod niſi de ſuis dolerent peccatis, non facerent. Certe tales ſunt innumerabiles, quibus (ni fallor) ſpẽ remediúmq; ſalutis non audebis negare: alioquin homines ad deſperationem induces. S E. Verba ſuſcipe Auguſt. dicentis. Qui dum ſani ſunt pœnitent, & ſe emendant ſecure hinc exeũt (id eſt, ſalubriter moriũtur) qui autẽ tunc pœ nitent quando diutius ſe viuere poſſe non putant, an ſecure hinc exeãt, ego non ſum ſecurus. Et hoc loquitur Auguſt. non quod dubitauerit an tales ſaluentur, dummodo ex vera pœniteant contritione & decedãt in ea: ſed quia paucißimi talium verã habent contritionem, & confitentur ex con-

Auguſt.

ſuetudine quadã eccleſiæ aut ex ſeruili timore diſtrictionis diuini iudicij,atq; æterni ſupplicij:non ex vero zelo iuſtitiæ,charitatéq; dei,ſine qua nihil proficit ad ſalutẽ. Deniq; huius rei ſatis probabile ſignũ eſt, quod ſi viderẽt ſe diutius viuere poſſe, non confiterentur, nec à ſolitis reſipiſcerent culpis,ideo non amore boni,ſed timore mali ad huiuſmodi pœnitentiam inducuntur;quamuis ex ſpeciali gratia omnipotentis queat accidere,vt pœniteãt vere.Idcirco nec deſperandũ affirmo,ſed periculoſiſsimũ eſſe proteſtor pœnitẽtiã ſic diſſerre. Priuilegia quoq; paucorũ nõ faciũt legẽ. At vero tẽpore magnæ ægritudinis, & præſertim tempore mortis, natura infirmantis ita debilitatur interioréſq; ſenſus tam dire grauantur,& ratio tam grauiter offuſcatur, vt difficillimũ ſit tunc verã habere deuotionẽ,ſalubrem cõtritionem, perſeuerantiámque finalẽ, ſine valde ſpeciali gratia dei:quæ illis tunc datur,qui eã tempore ſuæ incolumitatis promeruerũt, qui autem dum ſani & fortes ſunt, & apti ad dei obſequium,deum creatorem ſuum paruipendunt ac deſerunt,in hora neceſsitatis extremæ ab ipſo relinqui merentur. Adde quod in extremis agonizantes tam acriter à dæmonib⁹ impugnãtur,vt etiam ſi virt

Sine charitate nihil proficit ad ſalutem.

Priuilegia paucorũ legẽ nõ faciũt.

si virtuose iam ante fuerint cõuersati, absque præcipuo dei auxilio nequeant præualere. Atque vt sanctus vir Climachus scribit, dæmones qui peccatoribus adhuc sanis fallaciter persuadent, peccata non esse ita enormia sicut fertur, deum quoque misericordissimum esse, & omni momento etiã in extremis paratum ad indulgendum tempore mortis è contrario ostendunt agonizanti, quam multa & enormia fuerint eius peccata, quanta fuerit sua ingratitudo, quã infinita sit iustitia dei, & quam horrendum sit in manus eius incidere, sícque infelicem inducunt ad desperandum nisi forsan succurrat omnipotens, qui tunc eos nõ derelinquit, qui in sua iuuentute ac sanitate ei fideliter seruierũt. Postremo conuersionẽ pœnitentiámq; differre, est tempus non solum infructuose imo & vitiose expendere, spiritalia lucra negligere, hoc est, profectũ in omni gratia & virtute, in multiplicatione meritorum, in incremento cœlestium præmiorum, propriam animam vitiis lacerare, dæmónibus deseruire, deo altissimo prorsus ingratum existere, qui emendationẽ iniqui tam misericorditer præstolatur, qui ei pro malis tot bona largitur & ipsum ad meliora hortatur, qui in seipso tam infinitæ est bonitatis, sanctitatis ac dignitatis, vt

Climac.

Tentatio moriẽtiũ periculosa.

Heb. 10.

tis, vt

tis,vt ſolo eius amore debeamus ad hono-rificentiã & amorem eius allici & accendi.

Rom.3. Hinc impio pœnitentiã differenti terribiliter ait Apoſtolus: Exiſtimas ô homo, qui impie agis,quod tu effugies iudicium dei? An diuitias bonitatis,& patientiæ,& longanimitatis dei contemnis? Secundũ duritiã autem tuã & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram (id eſt, iuſtam ac diram vltionẽ) in die iræ,& reuelationis iuſti iudicij dei.

Vnde fiat cõuerſionis difficultas. I V. Præualuiſti mihi ô Senex,& vndiq; obſtruxiſti mihi os cõtradicendi:veruntamen à conuerſione & pœnitẽtia indilata me retrahũt ſpes pœnitendi in poſterum , atque penſatio immenſæ miſericordię creatoris, amor quoque priſtinarũ ſolitarúmque voluptatum,copia facultatum, iucunda ſocietas ſpecioſitas terrenorum pœnitẽtiæ horror,difficultas & labor virtuoſe viuendi: quanquam non negem periculum eſſe in mora,& culpã in dilatione hac ipſa,in quibus tamẽ confido de meliori.Sed vehemẽter admiror,quod dicis eorum qui in iuuẽtute ac tẽpore ſanitatis praue viuunt , tam paucos vere pœnitere in fine,in tantum vt vix credere queam iſtud.Idcirco , ſi placet, hoc per ſcripturas & exẽpla euidẽtius mihi demonſtres. S E. Quicquid pro tua ſalute agere potero,agam cum gaudio.

Decla

Declaratio per scripturarum testimonia & exempla, quod paucissimi vere in fine vitæ pœniteāt, qui antea scelerate vixerūt.
Articulus III.

SENIOR.

SEcundo Machabæorum narratur, quē admodum Antiochus rex superbus ac impius, propter sua facinora dire à deo plagatus est: in tātū quod ex corpore eius vermes scaturiebāt, & carnes eius excidebāt & effluebāt, atq; fœtore ipsius totus grauabatur exercitus. Cúmque nec ipse suū posset ferre fœtorē, vexatione propria informatus & humiliatus ait, Iustū est subditū esse deo, & mortalē nō paria deo sentire. Et subditur ibi. Orabat autē scelestus dominum, à quo nō fuit misericordiā cōsecuturus. Promisit quoq; quod ciuitatē Hierusalē faceret liberā, quā paulo ante minabatur se funditus destructurū, quod item Iudæos similes Atheniensib. faceret quos dixerat se occisurum, nec dignos sepultura habiturum, & quod templum dei à se antea spoliatū optimis donis ornaret: sancta quoq; vasa multiplicaret, sacrificiorúmq, sumptus præstaret. Insuper promisit se Iudæū futurū, & sacra loca perambulaturū, ac prædicaturum dei potentiā: nec tamen consecutus est veniam, sed æternaliter condemnatus: vindicauítque 2. Mac. 9.

cauitq; Deus scelera eius in vita hac, & in inferno. I v. Hoc satis terribiliter sonat, & desperationem multis posset incutere: præsertim quod recognouit se à deo propter crimina sua percussum, & emendationem promisit, imo quod gẽtilitate relicta legẽ dei assumpturus esset: nec tamen veniã est adeptus, sed in præsenti atq; futuro punit⁹. Et vbi est, quod ait script. Non vindicabit dñs bis in idipsum? Idest, nõ cõsurget duplex tribulatio. S E. Tota illa vitiosi Anthiochi pœnitẽtia ex seruili processit timore, ac desiderio sanitatis recuperandæ. Porro scriptura quam allegas intelligitur, quãdo pœna vna sufficit pro culpæ vindicta, atq; dũ reus pœnã illã ex vera cõtritione æquanimiter tolerat. I v. Si aliud quid ex scripturis occurrit ad idẽ probãdũ, prosequere.

Heb. 12. S E. Ad Hebræos protestatur Aposto. Ne quis fornicator sit, aut prophanus, vt Esau qui propter vnã escã vẽdidit primitiua sua. Scitote enim quoniã & postea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est. Non enim inuenit pœnitentiæ locũ, quãquam cum lachrymis inquisisset eam. Prę-

Prou. 1. terea his qui tempestiue renuũt deo seruire, ac tẽpore suæ angustiæ clamãt ad eum, dominus per Salomonẽ ita respõdet: Quia vocaui, & renuistis: extẽdi manũ meam, &

non fuit qui aspiceret, despexistis omne consiliũ meũ, & increpationes meas negle xistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cũ vobis, quod timebatis, euenerit: quũ irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quãdo venerit super vos tribulatio & angustia, tunc inuocabunt me & non exaudiam, mane consurgent ad me & non inueniẽt me, eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem domini non susceperint, nec acquieuerint consilio meo. Denique sanctus pater Gregorius in libris Dialogorum re citat de quibusdam, qui in extremis dæmo nes visibiliter conspexerunt, aut alias territi valde fuerũt, atq; inducias petierũt vni⁹ diei haud dubiũ quin desiderio pœnitẽdi, qui & de suis dolebant peccatis, nec tamen profuit eis. Multa his similia ex scripturis possem vtiq; allegare sed ad persuadendũ beniuole hæc reor sufficere. 1 v. O quã arcta est via salutis, & quã intutũ est pœnitẽtiam in finem differre, ac spe vitæ diuturnioris perseuerare in vitiis. Certe, vt cerno, multi spe vana fallunt seipsos. Et vtinam Deus omnipotens oculo suę pietatis immẽsæ immundũ & infectũ cor meum aspiceret, ac vitiosos à me auferret affectus, ac ea quæ turpiter amo, & quæ male oblectant, in fasti

Gregor.

Matt. 7.

in fastidium mihi conuerteret. SEN. Paulatim proficitur, & successiue longius itur: & quia peccata tua tibi incipiunt displicere, inuoca dominũ, & inuocare non cesses. Fac quod in te est, acquiesce consilio, & ea quæ ad detestationem turpium voluptatũ inducunt, attende. IVVE. Quæ nam sint hæc precor te, tange.

Commemoratio horum, quæ ad turpium ac prauarum delectationum detestationem ac fugam inducunt.

Articulus IIII.

SENIOR.

QVædam appetibilia reputantur, quę tamen in fastidiũ fugam ac odium conuertuntur: si bene cõsiderentur quæ ea cõcomitãtur. Quẽadmodũ delectat aliquẽ ire ad loca amœna, sed si loca illa sint raptorib. atq; latronib. plena, tædet & horret eũ ipsa accedere: sic voluptas carnis suo modo appetibilis est, verũ si ea consideres quę eam sequuntur, abhorrebis eandem. IV. Quæ sunt illa? SE. Non solum æterna dãnatio in futuro: sed & multiplex malũ tam culpæ quam pœnę in præsenti. Nempe, vt scire potes, ad luxuriã vitia multa sequuntur, imo & propter eã plurima fiunt mala. Nónne ex luxuria oriuntur excæcatio mẽtis, fastidium diuinorum, inquietudo & inconstan

Ad carnaliũ detestationẽ inducẽtia

constantia cordis,præcipitatio & inconside ratio mentis,stultiloquia,ludicra, scurrilia, turpiloquia,consumptio facultatum,eneruatio virium,odia,lites contentiones, diffamatio, immorigeratio? Denique quo maior est voluptas luxuriæ, & quo plura ac grauiora ei annexa sunt vitia,eo intolerabilior æternæ dãnationis punitio eã cõsequitur:sicut in Apocalypsi dominus loquitur. Apo.18.
tur.Quantum glorificauit se, & in delitiis fuit,tantũ date ei tormentũ & luctum.Ecce quã breuis est delectatio fornicationis, sed perpetua est pœna fornicatoris:ideo re cte asserit August.Qui pro tam breui volu August.
ptate dat diabolo animam suam, pro qua Christus dedit seipsum in mortem ac pretium & fudit sanguinẽ suum, stultissimus est,aut fatuum mercatorẽ reputat Christũ. Insuper,quemadmodum & philosophi qui dam egregij fassi sunt, in vitiis carnis maxima est turpitudo & inhonestas súntque vitia illa prorsus brutalia atque vilissima, & brutis assimilant, imo incomparabiliter viliorem & deteriorem efficiunt hominẽ. Ideo Innocentius,recte dixit.O extrema li Innocen.
bidinis turpitudo,quæ non solum mentem effœminat,sed & corpus eneruat, non solum,maculat animam,sed & fœdat personam.Omne nanque peccatũ quodcunque I.Cor.6

fecerit homo, extra corpus ipsius est: qui autem fornicatur, peccat in corpus suum. I V. Nónne delectatio illa est naturalis, & ab authore naturæ rationabiliter instituta? Nō ergo tā vitiosa. S E. Prout à deo est instituta, nec vitiosa est, neq; illicita, vt pote quę immixta est actui cōiugali, à recta voluntate manāti. Sed annexa actui venereo, à peruersa volūtate diuino præcepto cōtraria procedēti est vitiosa. I V. Si displicet deo illegitimus cōcubitus, cur deus perficit eū, infundendo animā fœtui ex cōcubitu tali concepto? S E. Actus ille in quantum operatio potentiæ vegetatiuæ ac generatiuæ, à deo est, & complementū ab eo sortitur, videlicet formam seu animam rationalem, nō autem inquantum est actus voluntatis

Eccle. 2. peruersæ. I V. Nónne sapientissimus Salomon dixit. Feci mihi cantatores & cantatrices, & delitias filiorū hominum, & omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis, nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his

Ibidem. quæ parauerant? Itémque, Nónne melius est, comedere & bibere, & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis? Quis ita vorabit, & delitiis affluet, vt ego? Et rursus,

Eodem. Lætare iuuenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuū, in diebus iuuentutis tuæ: & ambu

& ambula in viis cordis tui. Ac iterum, Laudaui lætitiam & quod non esset homini bonum sub sole, nisi quod comederet & biberet atque gauderet, & hoc solum secum auferret de labore suo in diebus vitæ, quos dedit ei Deus sub sole. S E. Ex libro quodam Salomonis iam allegasti, quæ lubricorum affectui magis deseruire & fauere videntur, sed verba in eodem libro cõtenta, & omnium iniquorum ac lubricorum vanitatem, voluptatem, ac impietatẽ reprobantia; nõ aduertisti, aut ex proposito subticuisti. Noueris ergo quod liber ille vocetur Ecclesiastes, id est, concionator, quo in libro loquitur Salomon instar cõcionatoris, in personis diuersorũ & ad partẽ vtranque, videlicet tũc in persona carnaliũ, iam in persona sapientiũ virtuosorúmq; hominum quod etiã ex verbis eius apertissime innotescit. Nam & authoritati, quã primo allegasti, adiecit, Quúmq; me conuertissem ad vniuersa opera mea, vidi in omnibus vanitatẽ & afflictionem animi, & nihil permanet sub sole. Porro secũdæ authoritati adiecit, Homini bono dedit deus sapiẽtiam, & scientiã, & lætitiã, peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam. Tertiæ quoque authoritati mox addidit, Scito, quod pro omnibus his adducet te

Eccle. 7.
Eccle. 2.
Eodem.
Eccle. 11.

deus in iudicium. Aufer irā à corde tuo, &
Eccle. 12. amoue malitiā à carne tua, Adolēscētia e-
nim & voluptas vana sunt. Praeterea quod
verba illa, Lætare iuuenis in adolescentia
Eccl. 11. tua, &c. Non dixerit eo sensu quo allegasti,
constat ex hoc quod eodem loquitur libro.
Ibid. Memento creatoris tui in diebus iuuētu-
tis tuæ, antequā veniat tempus afflictionis
tuæ, & appropinquēt anni, de quibus dicas,
Non mihi placēt. Similiter quo sensu dixe-
Eccle. 8. rat, Laudaui lætitiā & quod nō esset bonū
homini, nisi quod comederet & biberet,
atq; gauderet, elucescit ex eo, quod in eodē
Eccle. 7. codice dixit. Melius est ire ad domū luctus,
quàm ad domū conuiuij, in illa enim finis
cunctorū admonetur hominū, & viuēs co
Eccle. 2. gitat quid futurū sit. Itēmq;. Dixi in corde
meo, vadam & affluā delitiis, & fruar bo-
nis, & vidi quod hoc quoque esset vanitas,
Ibid. Risum reputaui errorem, & gaudio dixi:
Quid frustra deciperis? Et denuo. Cor sapiē
tum, vbi tristitia & cor stultorū vbi lætitia.
Eccl. 7. Quod autē pœnitentia virtuosáq; vita non
sint differenda, sed indilate ac iugiter exer
Eccle. 9. cenda. Salomon contestatur: Quodcunque,
inquiēs, potest facere manus tua, instanter
operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapiē-
tia, nec scientia, erunt apud inferos. IV.
Obiectionibus meis sapienter, atque ple-
nissime

nisſime reſpondiſti,niſi quod ipſemet Salomon delitiis carnis ſe totũ expoſuit. S E. De hoc ſcriptura eũ acriter reprehendit. Imo ex vitio illo ad tantam deuenit demẽtiã, vt idola coluerit:ne ſuas cõtriſtaret delitias. Ex hoc ergo non datur hominibus licentia laſciuiendi,ſed cautela vitandi. I V. Ecce Dauid vir ſanctus, præter ſex vxores legitimas,legitur decem habuiſſe concubinas. Cõformiter,in Geneſi recitatur, quod Abraham filiis concubinarum ſuarũ largitus eſt munera. Si ergo tales ac tanti viri,prophetæ,patriarchæ non ſolum plures habuerunt vxores,ſed multas etiam concubinas,cur ſimplicem fornicationem in tantum condemnas? S E. Ad hæc tibi ſequenti articulo reſpondebo.

2.Re.15.

Gene.25.

Quam enorme crimen ſit adulterium: & qualiter intelligẽdum ſit,quod aliqui ſancti in veteri teſtamento,ac lege natura, leguntur concubinas habuiſſe.

Articulus V.

SENIOR.

QVamuis actus coniugalis abſque peccato fieri queat,dum in ipſo nõ intenditur voluptas,ſed proles ad dei obſequiũ educãda,aut perſolutio debiti carnis, vel euitatio incõtinentiæ in cõthorali:multi tamẽ abutũtur connubio, & ſuas accedũt

Quo pacto actus coniugij ſine peccato, & non raro

cũ morta li pacto fiat.

vxores,non maritali, sed adulterino affectu,hoc eſt,concupiſcentia prædominante voluptatem quærentes etiam extra limites ipſius coniugij:qui in hoc peccãt mortaliter,quum ſanctus dicat Hieron. Omnis amator feruentior,eſt adulter. Hi ſua voluptate & carnalitate,ſic excæcãtur & indurãtur,quod legitimis non ſunt contẽti vxoribus, ſed vagam exercent luxuriam iam cũ ſolutis,iam cum maritatis perſonis,imo interdum cum perſonis religioſis. Denique quorundam talium,tãta eſt peruerſitas vt cum vxores habeant formoſas, bonas aut etiam nobiles quibus ſine peccato poſsint vti,nihilominus illis contẽptis,potius delectentur turpibus ac vilibus, ſeu aliis quibuſlibet puellis aut fœminis commiſceri, quorum iniquitas ineffabiliter eſt enormis nec vllam excuſationẽ admittit. I V. Videtur tibi adulteriũ eſſe tam graue ſcelus vt tangis? S E. Iam dixi,& iterũ dico,& ſentio quod ineffabiliter ſit enorme,& inter peccata quæ fiunt in proximum,poſt homicidiũ eſt de grauioribus vnum. I V. O horribile verbum,cũ multi tam leui occaſione illud cõmittant.Sed nunc,quæſo,cauſas tãtæ enormitatis expone. S E. In adulterio primo,eſt violatio voti fidelitatis, quã coniugati ſibiinuicẽ in contractione connubij promi

Hieron.

Adulterij delictum graue eſt propter nouem.

promiserunt. Porro violatio voti, secundũ doctores grauius crimē est, quàm periurij scelus Secundo, in adulterio maxima est in honorario & cõtemptus sacramenti matri monij, quod ipsemet deus in exordio mũdi instituit, in innocentiæ statu atq; paradi so. Tanti autem iniuriatio sacramenti non caret grandi contumelia dei. Tertio, in adulterio est furtũ dum maritus propriæ cõ iugi aufert suũ corpus, & semen corporis sui ꝙ cõiugis suæ est & ei debetur, cum di cat Apostolus: Vir potestatem corporis sui non habet, sed mulier. Quarto, in adulterio est rapina, dum quis manifeste adulterium agit: imo in adulterio frequēter est duplex furtum, aut duplex rapina, vt cum vxoratus cũ vxore alterius viri peccat, tunc enim suę vxori aufert suum corpus, marito quoque vxoris quā fœdat, aufert corpus vxoris illius. Quinto in adulterio est sacrilegiũ, id est, abusus rei sacræ, Coniugati quippe in sua despõsatione solenniter ab ecclesia be nedicũtur. eorũq; corpora consecrantur ad prolificādum deo, vt sobolē generēt, in qua fides & cultus Dei conseruentur, idcir co cũ adulterio poluuntur, suis corporibus sacrilege abutuntur. Sexto in adulterio, ma xima fit iniuria proximo, cuius vxor contaminatur, quod tam viro illi quam sobo-

Gene. 2

1. Cor. 7

li eius est valde iniuriosum & confusiuum. Sícq; adulterium est iuri naturali valde cõtrarium. Naturalis etenim iuris præceptũ
Tobi.4 est, Quod tibi non vis fieri, non facias alteri. Adulter enim nequaquam vult coniugẽ suam ab alio inquinari, imò multi potius vsque ad mortem resisterent, quam hoc ipsum permitterent. Septimo in adulterio est origo exhæredandi veram sobolẽ propria portione, dùm ad filium illegitimum deuoluitur hæreditas legitimæ debita proli.
Deu.20 Et dato, quod ex adulterio soboles non
Nume.5 nascatur, adulterans tamen tanto periculo se cõmittit. Præterea tanta est grauitas huius facinoris, quod pro eo iussit dominus in veteri testamento mortẽ infligi. In sacrificio quoq; zelotypiæ dicebatur vxori de adulterio suspectæ: Si concubuisti cũ adultero viro, his maledictionibus subiacebis, Det te dominus in maledictionẽ, exemplũque cunctorũ in populo suo, putrescere faciat semen tuum, & tumens vterus tuus dirumpatur. Ingrediantur aquæ maledictæ
2.Reg.12 in ventrem tuum. Amplius, cũ Dauid rex dei sui oblitus, adulterium perpetrasset, dominus dixit ad eum: Non recedet gladius de domo tua (id est, de sobole & posteritate tua) vsque in sempiternum, eo quod despexeris me & tuleris vxorem Vriæ Cethæi.

thæi. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollam vxores tuas & dabo eas proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis. Hoc autem dicitur deus fecisse, quia iusto iudicio permisit hoc fieri, quemadmodum Pharaonem dicitur indurasse. Vnde elicitur, quod qui aliorũ cognoscunt vxores hoc promerentur vt ipsorum quoque coniuges constuprentur. Postremo quidã gentiles, sicut Aegyptij, intantũ abhorruerunt adulterium, quod dixerunt illud homicidio grauius esse: vt aliqui expositores scripturæ fatentur exponentes, quod in Genesi recitatur: Cũ prope esset, vt Abrahã ingrederetur Aegyptũ dixit Sarai vxori suę, Noui quod pulchra sis mulier, & quod quũ te viderint Aegyptij, dicturi sunt vxor illius est, interficiéntq; me & te reseruabũt. Dic ergo obsecro, quòd soror mea sis, vt bene sit mihi. I V. Nimis grauas, atque magnificas adulterij culpam, & forsan vt terreas ac reuoces homines inde. Sed non apparet tam graue vt asseris, & forsitan tropice, ac hyperbolice loqueris. S E. O male fili, adhuc inclinatio tua infecta est, & ad tantum scelus inclinat te, sed audi quid S. Iob. in lege naturę locutus sit: Si deceptum est (inquit) cor meum super muliere, & si ad ostium amici mei insidiatus sum, scor-

tum sit alterius vxor mea,& super illam in curuentur alij, hoc enim nefas est, & iniquitas maxima Ignis est vsq; ad perditionē deuorans, & omnia eradicans genimina. IVVE. Si ita est cur sancta scriptura affirmat præfatos sanctos patriarchas Abraham: Iacob & Dauid, habuisse concubinas? SE. Qualiter intelligendū sit hoc, ipsa scriptura non tacet, quoniā concubinas illas interdum vocat vxores, aliquando concubinas, quoniam erant vxores secundariæ, minúsque principales, quæ iuxta modum lo-
Gen.25 quendi in veteri Testamento, concubinæ vocantur. Nempe quod Abraham legitur filiis cōcubinarum munera præstitisse, exponitur de filiis Agar & Cethuræ: quæ tamen ab aliquibus vna fuisse mulier asse-
Gen. 16 runtur ipsámq; Agar in Genesi vxor Abra
Gen.25 hæ appellatur, In eodē quoq; Geneseos libro narratur: Abraham aliam duxit vxorē
Gen.30 nomine Cethurā. Idem patet in Genesi de Gelpha & Bala quæ interdum vxores; aliquando concubinæ ipsius Iacob ibi vocan-
2.Re. 12 tur. Deniq; quod vxoribus Dauid dominus dixit: Tollam vxores tuas & dabo eas pro-
ximo tuo: certum est de decem concubinis Dauid intelligi, prout secundo Regum de scribitur. IV. Cur sanctus vir ille voluit tot vxores habere, quod non videtur iu-

Cur antiqui iusti tot legantur habuisse

nio

niorib exemplare. s E. Tempore legis Mo- se vxores.
saicæ cu[illegible] veri dei quasi in sola Israëlitica
viguit plebe, in qua per generationem car-
nalem conseruabatur. ideo desiderio sobo-
lis ad dei obsequiũ educandæ, non volupta-
tis affectu Dauid tot cõiuges sumpsit: qbus
& moderanter est vsus, nocturnis tẽporib.
lachrymis compunctionis magis quã lasci-
uiis vacãs, sicut in psalmo testatur: Labora- Psalm. 6
ui in gemitu meo lauabo per singulas no-
ctes lectum meum, lacrymis meis stratũ
meũ rigabo. Quocirca ait Chrysostomus: Ioan.
Summus rex erat qui ista dicebat, summus Chrys.
rex erat qui ista faciebat. I V. Ecce instru-
ctionibus & exhortationibus tuis obtempe-
rare desidero, sed retrahit praua cõsuetudo
& quamuis ratio deprecetur & conetur ad
optima atq; synderesis remurmuret malo,
conscientia quoque remordeat, passiones
tamen fortes sunt valde, & caro infirma,
sensualitásq; infecta, fomes etiã & lex pec-
cati regnans in membris stimulare nõ ces-
sant. Obiecta item alliciũt, societas trahit,
dæmones tentant, & sanguis est calidus.
Quid in tot impugnationibus ac incitamẽ-
tis peccandi, facturus est miserabilis adole-
scens aut iuuenis? S E. Plures & fortiores
nobiscum sunt quam contra nos. Imo om-
nipotẽs est, qui paratissimus est ad se con-
fugiẽ

fugientes, in se sperantes, suum auxiliū inuocantes, iuuare, cōfortare, defendere, qui
Psal. 90 & angelis suis mandauit de nobis, & per scripturas ac suos ministros nos instruit, multa & efficacia præbens ac docens remedia contra vitia carnis. I v. Tange ô senex tange, & doce me remedia. S E. Sic agā.

De multis remediis contra vitia carnis.

Articulus VI.

SENIOR.

SIcut consuetudo paulatim contrahitur, ita paulatim expellitur, non sine conatu & præsertim cum adiutorio dei. Primum ergo remediū contra vitia carnis est, propriam fragillitatem ac pronitatem ac vitia coram Deo humiliter ac frequēter cognoscere: & dei subsidium ad pręualendum his vitiis fideliter atq; asidue inuocare, & etiā sanctos dei & potissimum gloriosimā ac mundissimam dei matrem, & eos ad quos quis maiorem deuotionem & confidentiā habet, ad proprium angelum sanctum. Secundum est seipsum auertere à consideratione, imaginatione, inspectione, ac recordatione delectationúmq; carnis & carnalium operū. Omnis nanq; appetitio ex pręuia aliqua apprehensione seu cognitione procedit, cum obiectum appetitus sit bonū cognitum, quod enim omnino incognitū

est

est,nequaquã appetitur. I v. Quomodo potest se homo ab horum apprehensione & recordatione auertere,quę oculis carnis & cordis indesinenter occurrunt ac præsentã tur? 2. Hoc facere potest & debet,conuertendo cõsideratione sui cordis ad salubria ac diuina. Nónne Dauid rex dixit: Oculi mei semper ad dominum. Et sanctus Iob: Cõsiderans,inquit,deum timore solicitor: Tertium remedium valde idoneũ est, seipsum quotidie,imo multoties omni die,diligenter exercere in præcordiali & compaßiua meditatione amarißimæ paßionis domini nostri Iesu Christi,Quæ si sic consideretur,omnis immunda ac fœda ac vilis voluptas in nauseã vertitur.Idcirco meditatio paßionis Christi tunc est protinus assumenda,dum oriri incipit in corde tentatio aut recordatio impura,venerea. Quartum remedium est,profunde & frequenter attẽdere propria metuenda nouißima,hoc est mortis acerbitatem,incertitudinem, periculositatem & approximationẽ:districtionem quoque diuini iudicij,& quam horrẽdum sit incidere in manus dei viuentis,intolerabilia etiam tormenta inferni quæ tãto acrius punient lubricum, quo intentius in rebus immundis & actibus delectatur obscœnis.Quintum remedium est, vilitatẽ

carnalium vitiorum,& mala eis annexa, ac quantum noceant homini, vigilanter considerare,& de hoc dictum est præcedēti articulo. Veruntamen homini adhuc prono ad talia, non expedit talium considerationi diu insistere: quia ex hoc magis incitaretur ad ea. Sextum remedium est, occasiones & incitamenta horum vitiorum vitare, quæ sunt morosi & incauti mulierum aspectus familiaritates, munuscula, confabulationes loca solitaria & secreta cūm fœminis, attactus, amplexus & oscula, otium, praua consortia, immoderata repletio ventris (præsertim ex calidis cibis ac potibus) amatoriæ cantilenæ, turpiloquia & musica quædam. Hinc ait scriptura: Virginem ne conspicias, ne scādalizeris in decore eius Noli circumspicere in vicis ciuitatis. Auerte faciem tuam à muliere compta. Propter speciem mulieris multi perierunt. Septimum remedium est: intenta & honesta occupatio circa bona Vnde Hieronymus dixit: Ama studium scripturarum, & carnis vitia non amabis. Octauū est consideratio præsentiæ summi & sancti dei, cuius præsentia atque inspectio merito retraheret hominē ab omni peccato: præsertim à tam turpibus culpis, imo etiam præsentia proprij angeli sancti. I v. Fateor quod qui his reme

mediis vteretur,& præfato modo se exerceret in meditationibus actibúsq; prætactis, vitia ista contẽneret. S E. Laborare oportet. Et si pro corporali sanitate recuperanda, pro temporali lucro homines tot & tanta agunt & patiuntur: cur pro animarũ curatione pro euadenda æterna damnatione, pro adeptione gratiæ ac virtutum, & pro ęterna felicitate laborare & aliquid pati piget? I V. Ora pro me, quia ad ista me dare propono, & fœda corporis inquinamenta vitare. Veruntamen diuitias mundi relinquere nondum paratus sum.

Exhortatio ad cupiditatem vitandam.

Articulus VII.

SENIOR.

ADuerte debes ô iuuenis, quod temporalia & corporalia bona ordinantur ad bona spiritualia & diuina sicut medicina ad sanitatem, & sicut media ad finem. Ideo sicut medicina nocet ac lædit, debilitat & occidit, si abundantius accipiatur quàm ad sanitatem requiritur: sic temporalia bona si plus appetantur, congregentur, aut reseruẽtur, quàm necessarium aut vtile est ad virtuose viuendum ac proficiendum in gratia atq; virtutibus, ad obtinendũ salutem æternam: culpa est & superfluitas, quæ auaritia nuncupatur. i. inordinatus amor

tempo

temporalium rerũ.Ideo dixit Apoſtol. Habentes victum & quibus tegamur, his contenti ſimus. I V. Certe ex terrenis diuitiis conſequitur homo commoda multa: prouiſionem ſecuram, lautam refectionẽ, honorem, famam, & dignitatem. S E. Non vides quod lauta refectio, promotio ad honores, reputatio hominũ, precioſus veſtitus, abũdans prouiſio pro hac vita, ſunt inſtrumenta peccandi, periclitatio animarum, occaſio vitiorum, origo ſuperbiæ, otij cauſa, materia gulæ, fomentum luxuriæ, impedimentum ſpiritalis amoris. Propter quod dixit Apoſt. Radix omniũ malorum eſt cupiditas. Itémq;. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diaboli & in deſideria multa, inutilia & nociua, quæ mergũt homines in interitũ & perditionẽ. Hinc ait Chryſoſt. Diuitiarũ ſequela ſunt gula, luxuria, ira intemperata, furor iniuſtus, arrogantia, ſuperbia, & omnis irrationabilis motus. Innocentius quoque, Diues, inquit, inſuperfluitatẽ reſoluitur, iactantia effrenatur, currit ad libitum, corruit ad illicitum. I V. Nónne hæreditatẽ parentum meorum poſſum ſine peccato poſsidere? Nónne multi diuites iuſti fuerũt & ſancti. Nónne Chriſtus diuites habuit quoſdã diſcipulos, Nicodemũ, & Ioſeph ab

Arimathia, Lazarum & eius sorores, Ioannam, Susannam, & alios vtriusque sexus nonnullos? Nónne omnis creatura dei est bona? Cur ergo cõtemnis diuitias? s E. Si bene aduertisti, non damno diuitias, nec omnes diuites dico iniustos: sed diuitiarũ abusum, cupiditatem tenaciam ídque affirmo, quod paucissimi sunt qui eis non abutantur, ideóq; periculosum sit eas habere: nec vltra, quam vtiles aut necessariæ sunt ad spiritalia bona, licet eas appetere. I V. Nónne multa possunt aduersa & damna ac pericula homini euenire? Propter quod prouidentiæ esse videtur cõgregare & reseruare diuitias: præsertim quum in senectute pluribus indigeat homo. S E. Dominus noster Iesus Christus per omnẽ Euangelij textum nos docuit, Deum altissimũ patrem vocare, vt in ipso filialem confidentiam habeamus, atq; superfluam circa temporalia solicitudinẽ aspernemur: nec propter incertos futurorum euẽtus aduersos thesaurizemus: quum & bruta pascat, & inanimata seruet, atque gubernet Deus. Hinc etenim ait: Ne soliciti sitis, quid manducetis, neq; quid induamini. Respicite volatilia cœli quoniam non serunt, neq; metunt: & pater vester cœlestis pascit ea. Nolite soliciti esse in crastinum. Itémque, Matth. 6.

Eodem. Nolite thesaurizare in terra. I V. Si nō licet solicitū esse in crastinū, non licebit fructus terræ congregare in horreum: S E. Per crastinū intelligitur tempus futurum. I V. Vsque in quantū tempus licitū est sibi prouidere de necessariis vitæ? S E. Dicunt quidā famosi doctores, quòd pro vno anno. I V. Adhuc intelligere nequeo, cur nō liceat diuitias possidere ac conseruare, nisi secundū mensuram quam præfixisti, vtpote prout vtiles aut necessariæ sunt ad spiritalia bona: quum possideātur titulo iusto, & ex successione legitima, & multa opera bona fieri possunt ex ipsa. S E N. Omnia tēporalia & terrena sunt dona Dei, cōcessa hominibus ad bene & ordinate vtendū, ita quod homines magis sunt dispensatores diuitiarum, quàm domini: propter quod tenētur eis vti secundū præceptū domini Dei sui, cui & de omnibus bonis eis concessis daturi sunt rationem. Audi ergo quid sancti patres Basilius atq; Ambrosius dicant: Non minoris est criminis habenti sua auferre, ac rapere, quàm quum possis & habes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem detines, nudorū indumentum quod includis: miserorū redemptio & captiuorū absolutio pecunia, quàm in terra abscondis. Tantorum scias te bo-

na

na inuadere, quantis poſsis, & non vis pręſtare. Hinc ait glorioſius Hierony. Quicquid amplius quam nobis opus eſt, à Deo accepimus, pauperibus erogare debemus. Si quod eis deputatũ eſt, noſtris cupiditatibus vel vanitatibus reſeruamus, quanti pauperes in locis, vbi ſum⁹, paupertate aut nuditate defecerint, nouerimus nos de animabus illorũ in die iudicij rationẽ daturos. Deniq; vt ſanctus Thomas in ſecunda ſecundæ declarat: Tẽporalia bona, quãuis ſint poſsidentis, quantum ad proprietatẽ: tamen quantũ ad vſum debent eſſe illorũ, qui de eorũ ſuperfluo poſſunt ſuſtentari. Propter quod ſanctus ait Baſilius. Si fateris ea tibi diuinitus proueniſſe, an iniuſtus eſt Deus res inæqualiter nobis diſtribuens? Cur tu abũdas, & ille mẽdicat? niſi vt tu bonæ diſpẽſationis merita cõſequaris, & ille patiẽtiæ brauiis doceatur? I v. Nimis arctã facis viam ſalutis. S E V. Quæ dixi adhuc minus ſtricte minúſque terribiliter ſonãt, quàm quod filius Dei in Euangelio ait: Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorũ. I V. Omnes ergo diuites ſunt in ſtatu dãnationis? S E. Sicut in libro S. Iob legitur, Deus potẽtes non abiicit, quum & ipſe ſit potens. Sic dicere poſſumus, Deus

diuites nõ abiicit, quũ & ipse sit diues. Porrò Christus per diuitem intellexit amatorem diuitiarum immoderatũ: atq; ad insinuandũ quam pauci sint diuites iusti, sic loquitur: vnde & verbis illis pręmisit, Quam difficile qui pecunias habent intrabunt in regnũ cœlorũ. I V. Ad diuitias vehementer affici consueui, & quomodo possum nunc affectũ meum ab illis auertere? S E. Si consideres, quòd diuitiæ sunt tam periculosæ, vt dixi, & quod eis sint tot mala annexa, quòd item superfluus amor earũ sit charitatis venenum, & auaritia appelletur quã Apostolus idololatriã vocat. Insuper si attendas, quòd Deus sit infinite & prorsus incõparabiliter vniuersis & cũctis creatis amabilior, melior, atque suauior: ꝙ etiã spiritalia eius dona (quæ sunt animarum opulentia) sint ineffabiliter digniora cunctis terrenis diuitiis. Si quoque perpendas breuitatem vitæ præsentis, in cuius termino cuncta terrena relinques: ac perpetuitatẽ vitę sequẽtis in qua sola spiritalia bona iuuare, sustẽtare, ac beatificare te queũt. Nónne fatuũ reputares quẽ cernẽres lutũ & stercora preciosissimis gemmis ac purissimo auro præferre? Quanto magis teipsum arbitrari debes insipiẽtẽ, quàm diu Deo bonitatis ac amabilitatis immen-

sæ,

ſæ, & ſpiritalibus donis ipſius, ac felicitati æternæ præfers hæc temporalia & caduca: nec quo ad hoc vis ea cōtemnere, quòd à diuino amore: à gratia & virtute, à ſpirituali profectu, à ſalute perpetua te impediūt & auertunt? I V. Fortia, ſapientialia ſunt quæ dicis nec quod dicere valeam habeo: nec tamē, ex me, ad hūc diuitiarū deſpectū pertingere queo. S E. Fac quod in te eſt, te ad gratiā diſponēdo, & dominum inuoca adiutorem, nec deerit tibi. Nónne multi gentiles philoſophi, ex naturali ratione atq; virtutibus acquiſitis contempſerunt & abiecerunt diuitias, ne earū amore & occupatione, à ſtudio ſapiētiæ naturalis impedirētur? Quanto magis amore ſupernaturalis ſapientiæ, gratiæ gratū faciētis, infuſarū virtutū atq; donorū atq; fructuū ſpiritus ſancti, beatitudinis quoque futuræ ac ſempiternæ, & maxime intuitu & amore dei tui, id facere debes, vt ſaltē neceſſariis ſis cōtentus? I V. Bonū eſſet ſic agere, ſed quis poteſt? S E. Cur puſillanimis manes: cur in te ſtas, & non ſtas? Fige ancorā ſpei tuę in domino. An non vides, quā multi elegantes, docti, locupletes, nobiles, adoleſcētes ac iuuenes quotidie deſerant mundum. parētes, cognatos, cōſortes, & cuncta quæ habent, habituríq; erant in ſeculo, &

claustra ingrediuntur, imo & ordinē Carthusiensium, in quo sub perpetua manent clausura? I V. Video & admiror: nec sine spiritali gratia id fieri posse reor. S E. Nun
Actu. 10. quid personarū acceptor est deus? Nónne
Psal. 144. prope est omnibus inuocātibus eum: omnibus inuocantibus eum perseueranter, in veritate? nec vlli se disponenti suæ gratię denegat opē? I V. Ecce ex his ad diuitiarū contemptum inclinor & necessariis cōtentus esse propono. Veruntamē ad honores mundi, ad humanas laudes, ad dignitates ac præsidentiam, adhuc cor meum afficitur, seq; ad hæc licitè affici arbitratur, quū iuxta Philosophum, homini videatur præ-
Aristot. mium esse virtutum: solíq; sapiētes ac virtuosi principatu ac prælatione sint digni. S E. Talis affectio Christianæ religioni nō congruit: ambitionis est vitium, & verę humilitati contraria: imo & vitiorum grauissimorum origo, quemadmodū in sequenti pandam articulo.

Quod ad veraciter Christianum pertineat, gloriam & honorē mundi, laudes humanas, promotionem ad præsidendū aspernari ac fugere. *Artic.* VIII.

SENIOR.

SCire te puto, sanctam humilitatem esse fundamentum virtutum, sicut superbia

mater

mater est & origo omniũ vitiorum. Agno
sce ergò teipsum,& ita intelliges,an liceat
tibi appetere principatũ honorē laudémq;
hominũ. I V. Cognosco me esse rationalē
creaturam non solum cunctis irrationabi
libus creaturis eminentiorem , sed multis
quoq; hominibus doctiorem atque in mul
tis præeminentem his, inter quos viuo &
ambulo, propter quod dignũ me arbitror
honorari ab ipsis, ac ipsis præesse. S E. Si
propter huiuscemodi eminentias tuas con
tendis aliis præsidere:non deerunt qui in
his aut cõsimilibus,aut certe maioribus do
nis erunt,aut reputabunt se excellentiores
te,& tuæ promotioni resistent ac tibi præ-
ferri nitentur:sicq; inter illos & te orien-
tur dissentio,displicentia, inquietudo,suspi
cio,rãcor,lis, atq; cõtentio. I V. Hæc quo-
tidie oriri inter eos,qui ad principatum &
prælationem aspirant, experiẽtia mõstrãt.
S E. Quomodo ergo opinaris te id licite
affectare, ex quo tot vitia oriũtur:& quod
affectantem sic maculat, inquietat, atque
ab omni profectu spiritali, & vera mentis
trãquillitate impedit & elõgat. I V. Nón-
ne aliqui iusti pro principatu obtinendo,
aut cõseruando decertant? S E. Hi quibus
ex iure successionis aut alio titulo iusto cõ
petit principatus, pro eo possunt certare,

dummodo recta eorum sit intentio,& ipsi se dignos exhibeāt principatu. Aliunde verò ad præsidentiam aspirare, præsertim ad Ecclesiasticas dignitates ac promotiones (quibus cura annexa est animarũ) pręsumptuosum, ambitiosum, incautũ, imo & stultum cēsetur. I V. Nónne his, qui vigent & præpollēt ingenio ac prudentia, iure naturali cōpetit præsidere, vt ait Philosophus? S E. Si ingenio ac vera prudentia (quæ sine aliis virtutibus non habetur) præsertim infusa prudentia, polleant, cæteróśq; transcendant; præesse sunt digni. Non tamen cōsequitur quod seipsos ingerere debeāt, aut præsidentiam affectare, sed pręstolari, humiliare seipsos, subesse & obedire, quousque vocentur legitime. Quũ dicat Apostolus: Nemo assumit sibi honorē, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. Et Esaias, Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Vnde & Paulus. Nolite, (inquit) esse prudētes, apud vosmetipsos. Quòd si væ his qui in oculis suis prudentes sunt, quanto magis his qui se aliis reputant prudentiores, potissimum cum infusa prudentia præsupponat charitatem, in qua nemo se esse cognoscit pro certo, sine reuelatione diuina. Sed iam plenius exprime mihi quid sis. Quum enim

dixi

dixi, Agnosce teipsum, non id admonere intēdi, vt noscas quid sis diffinitiue seu per naturam, & quantū ad dona fortunæ (quæ bonis & malis sunt cōmunia) sed vt penses qualis sis per conuersationem. I V. Defectuosum & fragilē me esse non denego. S E. Si ergo hucusque non recte rexisti teipsum, nec sub regimine superioris iuste vixisti, quo colore appetis aliis præsidere? Intuere, quantæ debeat esse virtuositatis, qui dignus est pręesse hominibus? Nónne iudex debet esse quasi viua lex, ac animata iustitia, vt nusquā ab æquitate & veritate declinet? Quòd si quis vera careat humilitate, vtpote ambitiosus ô quā longe distat à virtuositate. Deniq; si vniuersa & singula tua peccata clare & efficaciter penses, ac pōderes, nō iam primatu, honore, laude & gloria, sed omni deiectione, cōfusione, vituperio, subiectione dignum te reputabis. Itáque qui in virtutibus, & profunda humilitate exercitus non est, & qui subesse ac prompte obedire non didicit, nō est aptus & dignus præesse. Nec enim idoneus est alios in virtutibus edocere, qui in virtutibus non est practice doctus? I V. Si hęc ita se habēt, quid est quod in ecclesia non solum ad secularia officia, & ad dignitates ciuiles, sed ad spiritalia quoq; regimina &

ecclesiasticas prçlaturas, multi inexercitati & iuuenes, ac seipsos ad talia ingerentes, quotidie promouentur. S E. Allegare in
Philoso. cõueniẽtia non est satisfacere veritati, sed absurditates augere, siue detegere. Verumtamen quoniã id quod tangis, assidue agi-
Officia & dignitates quãto periculo ambiantur. tur, Ecclesia vehemẽter declinat & innumerabiles tam præsidẽtes quã subditi pereunt, ac dãnantur. Prçterea si tales ad prçsidendũ sic aspirantes districtionem pensarent diuini iudicij, nequaquã se tanto innodarent periculo, & qui pro seipsis non
Sapien. 6. sufficiũt summo iudici reddere rationem, nullatenus statũ illũ appeterẽt, in quo pro aliis quoq; obligarentur rationẽ dare altissimo. Scriptũ est enim, Iudicium durissimum in his qui præsident fiet. I V. Si tam periculosum est præsidere, mirũ quod aliquis cupit primatũ. S E. Audi quid electus
Gregor. & illuminatus dicat Gregor. Vnusquisque toties ad apostasiæ crimen dilabitur, quoties præesse hominibus gloriatur. Et rursus: Toties Deũ meum præcedere cupio, quoties proximis meis præesse desidero. Et, Quẽ nunc iudicẽ esse delectat, Christũ iudicẽ videre in die iudicij non delectabit. Itémq;. Numerari vitia nequeunt, quæ ex
Bernard. ambitione procedũt. Hinc & sanctus Bernard. disseruit. O ambitio crux ambientiũ,

quom

quomodo omnibus places omnes torques? Et denuo. Quid magis mirandū quid amplius deteſtandū, quid grauius puniendū, quam quod videns filium Dei ſumm in regno angelorum, factum nouiſsimum in regno hominum, apponat adhuc magnificare ſe homo ſuper terrā? I v. Mirū quòd Chriſtus in Euangelio iſta nō tangit. s I. Non ſolum in Euangelio tangit hæc, ſed exēplo & verbo apertiſsime percutit, dānat, cōfundit totius ambitionis inſaniam, omnis arrogātiæ vanitatē, vniuerſam laudis humanæ gloriæ ſecularis tranſitoriiq; honoris affectionem. Nónne apud Ioannem narratur, Sciens Ieſus quod venturi eſſent vt raperent eum & facerēt eum regem, fugit in montē ſolus? Nónne de Chriſto vere dixit Apoſtolus, Quòd propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta? Et denuo, Chriſtus non ſemetipſum clarificauit, vt pontifex fieret, ſed qui loquutus eſt ad eum. Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Nónne in euangelio ait, Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde? Nónne frequēter loquutus eſt: Qui ſe humiliat exaltabitur, & qui ſe exaltat humiliabitur? Deniq; ipſe venit in mundū hūc, & in mundo hoc inter homines cōuerſari

elegit

elegit, non in opulentia temporali, non in delitiis carnis, non in mūdano honore, nō in poteſtate & gloria: ſed in maxima paupertate, in corporali afflictione, in profundiſsima humilitate, abiectione, perſequutione, obedientia, ſeruitute, factus obediēs patri vſq; ad mortem. Et dixit: Filius hominis nō venit miniſtrari, ſed miniſtrare. Prę terea cū in cœna nouiſsima, facta fuiſſet inter diſcipulos adhuc imperfectos & rudes contentio, quis eorum videretur eſſe maior, reſpondit: Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur. Vos autem non ſic, ſed qui maior eſt in vobis, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut qui miniſtrat. Apud Marcum quoq; loquitur: Quicunque voluerit fieri maior, erit veſter miniſter: & quicunque voluerit inter vos primus eſſe, erit omnium ſeruus. Atq; vt in Matth. recitatur, interrogatus ab apoſtolis Iesus, quis maior eſt in regno cœlorum? reſpondit: Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, nō intrabitis in regnum cœlorum. Quicunq; ergo humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte, hic maior eſt in regno cœlorū. I v. Vt video, humilitas in primis neceſſaria eſt, & ipſa pręcipue cōmendatur. Eſtq; neceſſe vt homo in oculis ſuæ mentis ſit

vilis

vilis & modicus,& deprimat, non extollat seipsum,& cupiat obedire, subesse, ac paruipendi potius, quàm iubere, præesse aut promoueri,quamuis hoc totū satis difficile videatur implere. S E. Hoc totum facile fiet nobis,& paulatim delectabile erit,si cō sideremus quotidie omnē domini nostri Iesu Christi humilitatē, obedientiā, subiectionē,proprias quoque defectuositates & innumerabiles quotidianásq; culpas: sed & naturales defectus in corpore & in anima, sordes fœditatésq; carnis,& quod à nobisipsis nil habeamus nisi deficere & peccare. Imo quod nec ad momentū possimus manere in esse, nec aliquid meritorie agere, nisi ex conseruatione & gratia dei, cui omne bonū semper ascribere obligamur. Si demū pensemus,quantū displiceat Deo, & quantum noceat homini superbia,quātam mereatur damnationem, quantum etiam placeat Deo,& quantū prosit homini beata humilitas. Nōne inter superbos sunt iurgia,humiles vero pacifice ac iucunde conuersantur adinuicem? I V. Bona doctrina, cui nec quicquam obiicere queo. Plenius tamen & compendiose quæso me instrue, qualiter omnia ad quę in isto dialo. ac tractatu me admonuisti, valeam adimplere. S E. Dirige te in deo,& hæc omnia implebis. Prou.13.

bis. I V. Quid est diligere se in deo? S E. Omnia illa appetere & amplecti quæ expediūt homini ad cōplacendū deo, ad proficiendū in gratia & charitate ipsius, ad obtinēdum æternā salutem. I V. Quæ sunt illa? S E. Corpus proprium per ieiunia & abstinentias, per vigilias fructuosas & disciplinas, per pœnitētiæ opera castigare, sensualitatem rationi subiicere, in aduersis gaudere iniurias, correptiones, asperationes hilariter tolerare, ad assiduam mētis vnionē cum deo indefesse conari, per orationes feruentes, per meditationes salubres, per ardentes affectus, atq; in omnibus corā deo custodite & timorate ac synceriter cōuersari. I V. Ad carnaliū delitiarum despectū, ad tēporaliū diuitiarum vilipensionē, ad transitoriorum inanium falláciúmq; honorum horrorem ac fugam, per omnia præinducta me attraxisti. Veruntamē, quoniam sensus & cogitatio cordis humani proni sunt ad malum ab adolescentia, in tantum quod peccare delectat, & ad ludos, iocos, confabulationes, solatia, iugiter inclinamur nos, qui in virtutibus nōdum sumus constabiliti, precor vt aliquid dicas de his quæ ad peccati horrorem & fugam accendunt.

De his quæ ad horrorem & fugam peccati inducunt, & de enormitate ac grauitate

pecca

peccati, de stultitiis quoque peccantium, & de effectibus vitiorum.

Articulus IX.

SENIOR.

GRauitas enormitásq; peccati ex multis pensantur, præsertim ex parte Dei: qui per omne mortale peccatum contemnitur, relinquitur & amittitur. Ideo quanto maior est bonitas dei, tanto detestabilius est ei præferre ista terrena, carnalia & caduca, & propter ista vana, fœda, ac vilia se ab ipso auertere, ac bonum tam purũ, & infinitum relinquere. Rursus quo maior est authoritas ac dignitas dei præcipientis, eo enormius est ipsius pręcepta præuaricari, pręsertim ipsomet intuente. Iterum quo maior est sapientia dei, eo stolidius est eius documentis & exhortationibus non obtemperare. Amplius quo maior est sanctitas ac iustitia dei, eo plus displicet ei iniquitas, quo etiã gratiosius nos pręuenit sua gratuita ad nos dilectione, eo peruersius est eum non redamare, sed ab ipso mentẽ auertere. Quo item maiora & copiosiora sunt beneficia eius, eo plus improbum & ingratum est ipsum offendere, & mala pro tot bonis repẽdere. Postremo quo maior est dignatio atq; fidelitas eius ad nos, in tãtum quod à nobis pauperrimis vermiculis

culis pater appellari dignatur: eo damnabilior est nostra trāsgressio. Et si vitiosum valde censetur, carnalibus esse rebellē parētibus, nónne sceleratissimum est deo patri omnipotenti non obedire? I V. His plane contradici non potest. S E. Quemadmodum ergo infinitā Dei bonitatē, fidelitatē, dignitatem, sapientiā, charitatem, beneficētiam, dignationem & eminentiam in hac vita cōprehendere nō valemus: ita nec plene ac lympide capere aut exprimere possumus, quanta sit grauitas atq; enormitas omnis peccati mortalis. I V. Heu quid audio. Quū enim inter peccata mortalia sit tanta diuersitas, ita vt vnū sit alio quasi incōparabiliter maius & grauius: si tanta est minimi peccati mortalis enormitas, quid de grauioribus vitiis, quibus & me contaminatū non ignoro, est sentiendū? S E. Bene cōsideras. Quemadmodū enim vna virtus est dignior alia, sic vnum peccatum est alio grauius. I V. Inchoatā disputationem prosequere. S E. Frequēter contingit, vt id quod in seipso plene cognosci nō valet, ex suis cognoscatur effectibus: sic & cuiuslibet mortalis peccati ineffabilem grauitatem aliqualiter scire valemus, si cōsideremus quod deus naturaliter pius & bonus, non obstante omni sua benignitate & charitate

ad ge

ad genus humanū, pro vnoquoq; peccato mortali æternā dānationē & pœnā omni tormēto huius vitæ acerbiorē, nunquā finiendā infligit, imo pœnarū congeriē inæstimabiliter dolorosam videlicet pœnā dāni & pœnā sensus. Ipsaq; pœna sensus est multiplex, quia nunc æstuantissimo calore, nunc vehementissimo frigore absq; reductione ad mediū miseri affligūtur dānati. Nec tātum in ipso infernali incendio gehennaliq; frigore cruciantur, quantū ipsa mētis desolatione, angustia, desperatione, pressura, dum iugiter pensant tantam eorum calamitatem perpetuè duraturam. Iam dæmonū quoque societas & horrendus aspectus pœnalissimus est damnatis. IV. Metuenda iugiter & pensanda sunt ista, quod si pro mortali peccato, quantumlibet paruo, infligitur tanta punitio, quam intoleranda, ac vehementissima erit eorum pœna qui grauioribus vitiis implicantur, imo multis mortalibus sordēt criminibus? Sed dic an etiam venialia puniantur in inferis & quam diu. SENI. Deus iustus nullum malū quantumlibet modicum deserit impunitum. Nonne Christus in euangelio dixit. Quod de omni verbo otioso exigenda sit in die iudicij ratio? Quamuis autem peccato veniali nō æterna, sed temporalis pœ

na debeatur secundum se: tamen, inquantum coniunctum est culpæ mortali, & ratione status miserorum in inferno, in quo nulla est redemptio: dicunt Doctores communiter, quod etiam venialia in inferno æternaliter puniantur. I V. Grandem formidinem & tremorem mihi ista incutiūt, & certe insensati sunt qui ista non pensant, sed absq; terrore & freno perpetrant mala. S E. Multæ & magnæ sunt peccantium
1 stultitiæ. Prima est, quod pessimo & crudelissimo suo hosti deseruiunt: à quo tanto grauiora recipiēt ac sustinebunt tormēta, quāto plus seruierint & acquieuerint illi.
2 Secunda, quia à summo & optimo suo amatore scilicet deo auertunt se, & eius voluntati, præceptis, documentis, consiliis renuūt
3 consentire. Tertia, quia spiritaliter corda sua excæcant, iuxta quod scriptum est: Ex-
4 cecauit eos malitia eorū. Quarta, quia letaliter vulnerant, imo occidunt animas suas, sicut in libro Sapiētiæ scriptum est: homo per malitiam occidit animam suā. Et itē:
5 Os quod mentitur occidit animam. Quinta, quia seipsos diabolo incorporant, illa-
6 queant, tradunt & vendunt. Sexta, quoniam omnia præcedētia merita sua mortificant.
7 Septima, quia omnes spiritales suas diuitias, scilicet gratiam, virtutes & dona spiritus

tus sancti amittunt. Octaua, quia spiritum 8
sanctum eiúsque inhabitationem piissimã
à cordibus suis excludunt, atque in eis diabolo exhibent mansionem. Nona, quia sciẽ 9
ter & sponte ad inferos gradiuntur. Deci- 10
ma, quoniam vilia corpora sua præferunt
suis nobilibus & immortalibus animabus,
magísque amant & quærunt temporalia
quam æterna, præsentia quam futura, terrena quam cœlestia, carnalia quam spiritalia ac diuina. Vndecima, quod dæmonũ 11
suggestionibus acquiescunt, & angelorum
sanctorum inspirationibus inobedientes
consistunt. Duodecima, quod matrem suã 12
ecclesiam, ac bonos prælatos spiritalésque
patres suos audire contẽnunt. I V. Incomcõparabiliter magnę & inexcusabiles sunt
istæ stultitiæ. Nunc de effectibus vitiorum
aliquid adde. S E. Quemadmodũ charitas
virtutésque cæteræ faciunt hominem dei
amicum, filium adoptiuum, seruum fidelem, æternæ vitæ hæredem, mẽbrũ ac mili tem Christi, deo cõsimilem & vnitũ: sic omne mortale peccatum facit hominẽ aduersarium dei, filium & seruũ ac membrũ
diaboli, dignum pœnis inferni spiritaliter mortuum, miserum, pauperẽ, cæcum,
& nudum: ita quod suæ salutis sit immemor, nec sua aduertit pericula, nec ea quæ

dei ſunt, ſapiunt ei, nec vitiorum ſuorum percipit læſiones, imo ad ea quæ ſuā concernunt ſalutem, inſenſibilis exiſtit. Venialia quoq; peccata ad mortalia diſponunt, charitatis feruorē diminuunt, ſpiritalē cōſolationē impediunt à profectu retrahunt ſpiritali, retardant à gloria, & magna purgatorij merentur tormenta, mentis quoq; inquinant puritatem, & eius cum deo familiaritatē præpediunt, tempus infructuoſe expendunt. Idcirco qui mortalia peccata cupit vitare, neceſſe habet diligentiam adhibere, vt & venialia quo ad eius fieri poterit, declinet, & quotidiana peccata deploret quotidie, atque in via virtutum proficiat, quia in ea non progredi neq; proficere, regredi eſt & deficere. I v. Iam tanta mihi loquutus es de enormitate peccati, de ſtultitiis peccatoris, de effectibus vitiorū, de ſuppliciis damnatorum, vt ſaxo & ferro ſit durior; qui ex his non compungitur, nec terretur, nec vitia deteſtatur, nec pœnitere & conuerti feſtinat. Ego itaq; conſideratione horum pœnitere & mox conuerti propono, auxiliantéque deo dignos pœnitentiæ fructus agere cupio, ſed proh dolor adhuc terret me arctitudo viæ ſalutis, difficultas virtutum, pœnitentiæ labor pugna tentationū & perſeuerantia laborioſa

vſq;

vsq; in finem. Ideo precor vt ad hæc arripienda me animes & confortes méq; mœstum ac tremulum consoleris. SE. Libenter, quantum dominus dederit, faciat.

Exhortatio, confortatio & consolatio, ad aggrediendũ viriliter ac iucunde viam salutis, pœnitentiã salutarem, conuersionem perseuerantem. *Articulus* x.

SENIOR.

COnsiderare debes in primis ô iuuenis quod dominus noster Iesus in euãg. ait: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meũ super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiẽ animabus vestris. Iugũ enim meũ suaue est, & onus meũ leue. Mox ergo vt viã pœnitẽtiæ ac salutis cœperis introire, & laborem ac difficultatem senseris in eadem, accede ad Christũ, & ipse reficiet te. Quúmque iugum præceptoris ipsius super te sumpseris, & mandata eius exequi cœperis, inuenies requiem animæ tuæ, & experieris quod iugum CHRISTI, id est, lex euangelica suaue existat, & prompte ac dulciter Deo obediens seruiens eris. IV. Quid est ad Christũ accedere, & quid est refici ab eo? SEN. Ad Christum accedere est eius pietatem charitatem & om-

nipotentiã considerare,& ipsum confidenter humiliter ac perseuerãter orare,vt dona gratiæ suę dignetur augere in ipso orãte,& consolationem internã interdum cõferre:& præsertim charitatē accēdere,atq; in omni tentatione & necessitate gratiose assistere,ac iuuare. Ad hũc spiritalē accessum hortatur Apostolus dicēs:Adeamus cũ fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiã consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno. Et Psalmista: Accedite,inquit,ad eũ & illuminamini : & facies vestræ non confundentur. Denique quã confidenter debemus orare , ipsemet Christus infallibilis veritas docet di.ēdo; Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis.Omnis enim qui petit accipit,& qui quærit inuenit,& pulsanti aperietur.Atq; vt idē testatur : Oportet semper orare,& nō deficere.Oportet quoque deũ maiestatis & sanctitatis immensæ vbique præsentē, ac omnia intuentē , cum grandi reuerentia & diligenti cordis custodia inuocare: non ex arida consuetudine, nec corde distracto, pigro,ac tepidō. Qui ergo sic inuocauerit deum,exaudietur certissime,& cõsolationes diuinas experietur frequenter :sicque celeriter in charitatem proficiet,& accendetur cor eius in deo,ita

quod

quod cum ingenti alacritate, spiritalique gaudio seruiet ei. Sicut hortatur propheta Seruite domino in lętitia: Introite in cõspectu eius in exultatione. Paul. quoq;: Gaudete in domino semper. Verum ad hæc impetranda & cõseruanda, necesse est carnales & mũdanas cõsolationes despicere, ac vitare, & corã deo timorate, custodite, ac solicite ambulare, cogitando, ac venerãdo, assidue omnipotẽtis dei præsentiã. I V. Magna sunt hęc. Virtus tñ, vt puto, ex sua natura est ardua: estq; difficile, ac laboriosum, actibus virtutum insistere. S E N I. Melius intuere. Quid enim dulcius & quietius charitate. pietate, mãsuetudine. patiẽtia, sobrietate? Quid vero amarius ac penalius inuidia & rancore, crudelitate, indignatione, ira, impatientia & gulositate. Virtus ergo ex sua natura suauis est, & actui suo habet delectatiõnẽ annexã, idcirco menti bene dispositæ delectabile est vitutum actibus inhęrere, & spiritalibus exercitiis occupari. Quid dulcius animæ deuotæ ac feruidæ, quã deũm laudare, psallere, orare, contemplari, diligere, & ipsum brachiis charitatis intra se amorose constringere? Hinc Iacobus Apostolus, assignans quędam remedia prauæ tristitiæ expulsiua disseruit. Tristatur aliquis vestrũ, oret æquo animo & psal

lat. IVVEN. Vnde ergo oritur difficultas insistendi actibus virtutũ in multis hominibus? SEN. Dimissis peccatis manẽt adhuc in homine nouiter conuerso reliquiæ peccatorũ.i.pronitas ad peccandũ, difficultas ad bene agẽdum, infirmitas resistẽdi tẽtationibus ex pristina assuefactiõe iniqua. Hæ autẽ reliquiæ vitiorum paulatim tollũtur per exercitia bona, per assuefactionem ad meliora, per charitatis profectũ, per diligentẽ exercitationẽ in omni virtute sicq; vitiis extirpatis cum suis reliquiis & passionibus reformatis, virtus dulcescit, atque facillimum fit virtutũ actibus occupari, deo vniri, in ipso qescere, & ea quę dei sunt ac salutis intendere: imo sic mens in affectũ totius boni honesti totaliter transformatur, ac in deo firmatur, atq; ab eo quotidie copiosius locupletatur, lympidius illustratur, frequentius visitatur, validius quoque accenditur, & vberiores consolationes sortitur: ita vt cũ viro sancto dicere possit deo Secundum multitudinẽ dolorũ meorum in corde me, cõsolationes tuę lætificauerũt animam meã. Et cũ Apost. Benedictus deus qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. IV. Bona & consolatoria sunt hæc verba. SEN. Si Deus in isto exilio in valle hac lachrymarum, in hoc pœnitẽtiæ loco,

co,suos electos tam dulciter consolatur & tanta charismata gratiarū largitur, quantā putas beatitudinem quam gloriosam & copiosam mercedē pręparauit eis in cœlis in throno gloriæ suæ,in patria beatorum? I V. De hoc audire te opto. S E. Spes & cōsideratio præmij minuunt vim flagelli, & difficultatem laboris alleuiant.Si ergo perpenderis,quam inæstimabilem & exuberātissimā atq; æternā mercedē , felicitatē & gloriā præparauerit Deus altissimus suis fidelibus seruis,pro temporali eorum obsequio,pro breui labore,pro modico cultu, maxime autem pro pia ac feruenti eorum affectione ad Deum,fateberis nihil dignū ad præmia illa cœlestia te agere posse, nō terrebit sed delectabit te pœnitentię labor obsequiū dei,& omnis aduersitas. Propter quod ait Apostolus:Non sunt cōdignæ passiones huius temporis,ad futurā gloriā illam.Et rursus,Id quod in præsenti est momentaneū & leue tribulationis nostræ supra modū in sublimitate æternum gloriæ pōdus operatur in nobis. Imo si possemus quotidie milies mortem pati pro gloria illa,& mille annis deo seruire pro fruitione illa beatifica summi boni per vnum diem habēda,adhuc nō esset cōdigna omnis hæc passio,& vniuersa hæc seruitus, ad tantam

mercedem & gloriā:quæ consistit potissime in clara, immediata, ac iucundissima visione diuinæ essentiæ: atque in plenissima ac suauissima fruitione bonitatis æternæ, ac infinitæ. Quàm incomparabiliter putas esse iucundum summi & adorandi Dei vultum superpulcherrimum in seipso clarissime intueri, eiusq; infinita dulcedine ad libitum frui, quū ipse gloriosissimus deus sit vniuersis & singulis creaturis prorsus infinite pulchrior, melior, amabilior, dulcior, perfectior atque felicior. Deinde conspicere, qualiter natura nostra, ab vnigenito Dei filio sit in vnitatem personæ assumpta, gratiosissime decorata, & gloriosissime exaltat. Videre insuper electissimam & præclarissimam Dei genitricem ac virginem, omnésque ordines angelorum ac ciuium supernorum. IV. Tantæ mercedis & gloriæ consideratio, tam immensa & nunquam finienda felicitas, omnem torporem pigritiæ, omnem horrorem laboris, omne tædium merito debent excludere: alacritatem ingerere, charitatē accendere, & ad indesinentem excitare profectum virtutum. SEN. Quamuis hoc ita est, potius tamen debemus Deo seruire & ipsum diligere propter puram ac infinitā bonitatem, honorabilitatem & sanctitatē ipsius

ipsius, quàm præmiorũ intuitu. D V V E. Ad hæc successiue pertingitur. Veruntamẽ de cœlesti felicitate, & gloria illa plus aliquid audire inardesco. S E. Quid tibi plus dicere possum? Apostolus dixit: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparauit diligentibus se. Ecce tãta est charitas, liberalitas, dignatio Dei ad suos electos: quòd præparauit eis seipsum, vt suæ gloriæ infinitæ sint participes & consortes, & ipsum possideant intueantur & gustẽt, sicuti est in seipso: atque quod ipse est per naturã, sint ipsi per participationem & gratiã cõsummatã, sicq; plenissime transformentur ac felicissime absorbeantur in ipsum, & inauertibiliter ac æternaliter cũ securitate perfecta stent intẽti vultui gloriæ eius cũ ardentissima charitate & superfluentissima iucũditate. Certè tanta est pulchritudo deitatis æternæ, tãta iucũditas visionis lucis diuinæ & increatæ, tanta dulcedo beatificæ fruitionis summæ ac præstantissimæ bonitatis: vt quamuis nõ liceret manere in gloria illa nisi horula vna, propter hoc tamen innumerabiles anni seculi huius pleni delitiis merito contẽnerentur. Ibi incessabilis & infatigabilis laus creatoris, contentio plena, ita vt nihil amplius appeti possit summa cõcordia,

dia,inuiolabilis amor, inuariabilis ſtatus, æterna ſecuritas,iucundiſsima prorſus ſocietas. IVVE. Satisfeciſti deſiderio meo, & nunc toto corde cum ingenti affectu ad pœnitentiam & conuerſionem indilatam paratus ſum,Sed precor dignare me informare,qualiter inchoandum proſequendũ, & conſumandum ſit mihi.

Qualiter pœnitens & conuerti volens, debeat inchoare,proſequi & complere.

Articulus XI.

SENIOR.

SIcut ſanctus aſſerit Auguſtinus:Initium bonorũ,confeſsio eſt malorũ. In primis ergo debes in ſecreto & quieto loco vitã tuam præteritã diligenter diſcutere,peccata tua quantũ poteris,omnia ad memoriã reuocare,atq; de eis intra te cordialiter ac vehemẽter dolere:ſicq; ad cõfeſsionẽ procedere,& ea diſtincte ac doloroſe cũ pleno emendationis propoſito cõfiteri:& quicquid tibi pro ſatisfactione à cõfeſſore iniungitur deuote,& in ſtatu ſalutis humiliter adimplere,& à reciduo inceſſanter cauere.Deinde quũ dicat Saluator:Si vis ad vitã intrare,ſerua mandata:oportet te præcepta Dei atq; eccleſię omnia obſeruare,quãtum ad tuũ pertinet ſtatũ:vt ait Apoſtolus Iacobus.Si quis totã legẽ impleuerit,offendat

dat autē in vno factus est omniū reus. Debes ergo Deū super omnia toto corde diligere, & teipsum ac omnia tua, & cūcta quę agis, cogitas, appetis aut loqueris, ad Dei honorē & gloriam, & ad diuini amoris ordinare profectum. Quatuor nouissima tua iugiter in memoria habe. Totam conuersationem tuā in timore Dei initiali ac filiali, & in profunda ac stabili funda humilitate. Coram proximis exemplariter viue. Ad resistendum tentationibus semper esto paratus. In dubiis quære à sapientibus ac discretis consiliū & doctrinā. Quotidie antequā eas dormitū examina temetipsum qualiter diem expenderis, quid mali in ea commiseris quid boni omiseris, & sic de omnibus tuis peccatis, quotidianisq; culpis dole, ingemisce, plora, veniā pete, emendationē propone & suo tempore confiteri intende. In lecto decenter & pudice te habe, mox quando euigilas cor tuū leua ad Deū orando, ac salubria meditando, & dū surgis primū quære regnū Dei & iustitiā eius, ac diē fructuose expende. In cibo, potu, somno, ac vestitu moderamen obserua, passionē domini nostri Iesu Christi quotidie diligēter recogita. Motus animæ ac passiones vince ac rege, proximis esto benignus, affabilis, charitatiuus. Pauperibus liberalis, imo ad omnia

omnia opera misericordiæ tam corporalia quam spiritalia proposse intentus, linguã refrena. In exterioribus occupationibus mentē multoties ad Deum erige discretionē in cunctis obserua, presentiã dei assidue pensa. Iustitiam dilige, esto syncerus, omni calliditate, duplicitate, simulatione exclusis maioribus esto subiectus. Nemini quicquã debeas, nisi vt diligas omnes In his, & consimilibus te exerce, profice, perseuera. IVVEN. Saluberrimę prorsus doctrinę, quibus Deo prestante obtemperare conabor. Et nunc ô Senior venerande, ô pater dilecte, ex totis præcordiis gratias tibi ago, me totum tibi exhibeo ac repēdo. SE. Conuersioni & gratitudini tuę toto corde congratulor, de tuo profectu in domino lętor. Præstet nobis altissimus taliter couersari in seculo isto, vt vitæ huius completo curriculo congregemur, & beatificemur simul in cœlo, in creatore nostro: qui est super omnia Deus sublimis & benedictus.

Amen.

D. Dionisij Carthusiani, de Fonte lucis, ac semitis vitæ, tractatus, admodum fructuosus ac spiritualis.

PRAEFATIO.

QVis sapiens, & intelliget ista: intelligens, & sciet hæc? Quia rectę viæ domini, & iusti ambulabunt in eis prævaricatores verò corruent in eis. Verba ista ad literã protulit sanctus propheta Oseas. Primo, ad in- Ose.14
sinuandũ difficultatem sui voluminis. Secũdo, ad designandam paucitatẽ intelligentium sua dicta Et horũ rationẽ subiungẽs, adiecit, quia rectæ sunt viæ Dei. In quibus iustos asserit ambulaturos, transgressores verò casuros in eis. Quia & si interim forte in eis cœperint proficisci, non tamen in eis salubriter perseuerant. Porrò iuxta mysticum sensum verba hæc rite suscipiuntur de cognitione idonea triplicis vię, qua ĩtur ad fontẽ beatitudinis, ad vltimum finem, ad creatorem omnium Deum sublimen & benedictum, in cuius lympidissima, amorosa, & fruitiua contẽplatione omnium men

tium

tium creatarum consistit felicitas, quemadmodum ipse testatur vnigenitus patris
Ioan. 17 æterni, loquens ad patrem: Hæc est vita æterna, vt cognoscāt te verū Deum. Et rursus alibi. Ego sum, inquit, alpha & o, princi-
Apo. 22
Hiere. 3 piū & finis. De quo Hieremias propheta: Vere, inquit, in domino Deo nostro salus Israel. Deniq; quoniam pauci ad hūc beatissimum ac beatificū finem, Deum incomparabiliter gloriosum, per rectas ambulāt vias, his potissimū diebus de quibus dixit
2. Tim. 3 Apostol. Scito quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines amātes seipsos, cupidi, elati, voluptatis amatores magis, quàm Dei. Idcirco ad insinuandum paucitatem intelligētium efficaciter vias tres, quibus ad altissimum est tendendum (vtpote viam purgatiuam, illuminatiuam ac prefectiuam (merito præinductum assumpsi verbum propheticum:
Ose. 14 Quis sapiens & intelliget ista, & cætera. Siquidem hæc ipsa, quæ de hac triplici via dicentur, non nisi verè sapiētibus innotescūt aut elucescere queunt. Quòd si quispiam aliorum se dixerit ea cognoscere, factis negabit: eritque cognitio eius aut nulla, aut certe informis, nuda & arida atq; damnanationis meritoria grauioris, quemadmodum ait saluator: Seruus qui cognouit vo-
Luc. 12

luntatem

luntatẽ domini ſui & nõ fecit, plagis vapulabit multis. Præterea omnes iniquos vias Domini ignorare, ſacra copioſe docet ſcriptura. Scriptum eſt enim: Rebelles lumini neſcierũt vias Dei. Vniuerſi autẽ in mortali exiſtẽtes peccato, rebelles ſunt lumini: lumini ſcilicet increato, Deo ſancto ac vero, & rectę rationis iudicio. Hinc etenim dicit Propheta: Viã ſapiẽtiæ neſcierunt, nec meminerunt ſemitarum eius. Propterea omnes huiuſmodi in ſcripturis diuinis inſipientes ac fatui appellãtur. De quibus Salomon loquitur: Stultorũ infinitus eſt numerus. Apoſtolus quoq;: Stultã, inquit, fecit Deus ſapientiã huius mundi. Eſt quippe in talibus vitiũ puerilitatis, quod quoque ſtultitia nuncupatur, veræ ac ſalutari ſapiẽtiæ contrarium. Nam ſicut infantuli poma & pira pręferunt auro ac gemmis: ita miſerrimi huius ſeculi amatores atque turpiſsimi immunditiarum carnalium dilectores ſummo & incommutabili, incircunſcripto & incõparabili bono præeligunt ac præponunt iſta caduca, vana & vilia: quo nihil ſtolidius, nihil irrationabili⁹, nihil iniqui⁹ valet excogitari. Itáq; conſtat, quàm pauci ſunt veraciter ſapiẽtes, vtpote ſoli in charitate & gratia cõſiſtentes; quorũ cor à mortali immune eſt culpa. Quum etenim ſu-

Iob.14.

Baruc 3.

1. Cor. 1.

pergloriosissimus Deus fons sit totius lucis ac sapientiæ: certũ quod omnes à Deo auersi in tenebris atq; stultitiis conuersantur, Psalmographo cõcinente: Nescierunt neq; intellexerunt, in tenebris ambulant. Apostolus quoque. Obscuratũ est, ait, insipiens cor eorũ. Quum ergo hæc ita se habeant, ego te ô charissime mi in Christo cupiẽs veræ ac salutaris sapientiæ esse alũnum, atq; per Dei itinera ad æternæ beatitudinis brauiũ gradientẽ propono auxiliante ac peragente superdulcissimo spiritu sancto, ex tuo amore cõscribere aliquid de viis dei synceris ac splẽdidis: præsertim de triplici via salubri, qua vera ac sempiterna obtinetur felicitas. Procedámq; breuiter ac succincte quasi ꝓ quotidiano exercitio ista compingens, quẽadmodũ iam frequẽter ac deuote rogasti. Denique ante annos fere duodecim opusculũ tibi scripsi de arcta via salutis, & mũdi contẽptu nihilominus interim per vias latas ac tenebrosas ambulasti. Nũc verò maturioris factus ætatis ac pœnitẽs corde: sacros in vrbe ac deuotione ordines assumpsisti, proponens post hæc sacerdotaliter atq; canonice conuersari. Et quoniã domino annuente, intra dies quindecim primã cantaturus es missam, ego in ea aliquid tibi offerre desiderans,

rans,

rans, aurũ verò & argentũ non habens, cogitaui charitati tuæ præsens deuotionale exercitium, ac paupertatis meæ opusculũ in illa offerre: cõsidens hoc ipsum probitati ac prudentiæ tuæ magis quam nummos aliquot aureos placiturum: affectuosissime precans, vt in eo perseuerãter post hac exercearis quotidie, sicut nunc firmiter decreuisti, ne in pristina ruas mala. Ad quod te multa sane nunc obligant, vtputa canonicatus, sacerdotium, literatura & alia id genus quamplurima.

De multiplici via, de qua sacra agit scriptura. Articulus I.

INterrogate quæ sit via bona, & ambulate in ea: & inuenietis requiẽ animabus vestris. Via dicitur mediũ inter duo extrema. Quædam ergo sunt viæ Dei per quas Deus ad suas creaturas præsertim intellectuales ac rationales procedit: non locum mutando, sed eis aliquid influendo, aut in ipsis aliqua disponendo, siue iudicia exercendo: sicq; processus & influentiæ operationes decreta, & exultationes Dei, vocantur viæ ipsius. De quibus per Sapientem, increata ac genita sapientia, quæ est verbum æternum & vnicus filius Dei fatetur: Dominus possedit me initio viarũ suarũ. De quibus & apud Iob quoque asseritur.

Hiere. 6. Prou. 8. Iob 29.

Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum eius.
Rom.12. Et Apostol. Quã incõprehensibilia, inquit, sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ ipsius. Aliæ sunt viæ Dei per quas rationalis creatura graditur ac ꝑtingit ad ipsum: vt sunt diuina præcepta & euãgelica Christi consilia, opera bona, desideria virtuosa, cogitationes sanctæ, loquutiones fructuosæ, atq; aduersa ꝑ Deo æquanimiter tolerata.
Apoc.15. De quib⁹ viis scriptũ est: Iustæ ac veræ sunt omnes viæ tuæ, domine Deus omnipotens rex sanctorũ. Christus quoq; in euangelio: Arcta, inquit, est via, & angusta
Matth.7. porta quæ ducit ad vitã. De primis autem viis ait propheta: Vniuersæ viæ domini,
Psal. 108. misericordia & veritas. De secundis verò: Vias tuas domine demõstra mihi, & semitas tuas edoce me. Præterea secũda viæ distinctio est, quod vna est via electorũ, alia reproborũ De quibus Salomõ: Iustorum, inquit, semita quasi lux splẽdens procedit & crescit vsq; ad perfectũ diẽ. Via autem impiorũ tenebrosa, nesciunt vbi corruũt. Via electorũ est conuersatio virtuosa, vita pœnitentialis, obseruatio præceptorum, De qua canit Psalm. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Via autem reproborũ est vita iniqua, cõuersatio carnalis & intimorata, transgresio legis diuinæ.

diuinæ. De qua via ait Saluator: Lata est Matth.7.
via & spaciosa porta, quæ ducit ad perditionē Porrò via hæc electorū recte splendida appellatur ac pulchra. Primo quia ex piissima directiōe spiritus sancti procedit & eius luce perfunditur, in omni equidem actu meritorio indigemus actuali motiōe ac directione spiritus sancti, qui teste Apo Philip.2.
stolo, operatur in nobis & velle & posse. Secūdo, quia ex gratia gratum faciente & charitate (quę sunt spiritualia lumina mētis) progreditur, atq; earū splendore formatur & clarificatur. Tertio, quia ex rectę ratiōis iudicio oritur. Omnis etenim actio virtuosa ex deliberata nascitur ratione. Quarto, quoniam Deo, qui est lux pura ac infinita, supersplendissimus ac superpulcherrimus omniū finis, nostra corda cōiungit. Nēpe qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et qui adhæret deo, vnus spiritus est cū eo. Quinto, quoniā vitiorū tenebras fugat ab anima eámq; venustat ac lucidā facit atq; formosam, in tātum vt sponsus cœlestis loquatur ad eam: Quā pulchra es amica mea, quam pulchra es. Oculi tui columbarū, absq; eo quod intrinsec⁹ latet. Capilli tui, & cętera. Et quoniā via impiorū istis luminibus caret, mentem deornat, obtenebrat atq; à deo auer-

tit,eam quoque dæmonum efficit mansionem, & ad infernalem trahit caliginē. Idcirco rite tenebrosa vocatur, iuxta illud Hieremiæ, Via impiorum quasi lubricum erit, in tenebris impellētur & corruent in ea. Sed quæri potest quomodo via impiorū tenebrosa feratur in tantū vt impij quo ruant ignorare dicātur, quū aliqui ex certa sciētia & ex deliberatà ratiōe atq; proposito peccēt, qui teste Hieremia: Sapiētes sunt vt faciāt mala, qui quasi de industria recedūt à deo, qui vtiq; sciūt se mala agere, & ad ea quæ tenētur, negligere, in profundū etiā cadere vitiorum ac promereri supplicia infernorū? Et respondendū quod iuxta theologos atq; philosophos omnis peccans ignorat, errat, maléque iudicat. Quia & si bene iudicet in cōmuni, non tamen in particulari imo passione, ignorantia, aut malitia rationis suæ iudiciū in certis agendis seu fugiendis corrumpitur, excæcatur ac deprauatur, & malum sub specie alicuius boni acceptat. Idcirco diuinus Dionysius protestatur, quod nullus ad malū respiciēs agit. Et Sapiens: Omnis, ait, via viri recta sibi videtur. Et rursus: Stultis illudit peccatū. Itē: Excæcauit, inquit, eos malitia eorum. Insuper tertia viæ distinctio est, quod quædam est via intrinseca ac formalis

malis, vt actio bona aut mala. De qua sanctus Iob profitetur: Deus considerat viam meã, & omnes gressus meos dinumerat. Alia est via extrinseca obiectalis. Sicq; filius dei asserit de seipso: Ego sum via veritas & vita: Et Esaias loquitur Israëli. Præbuisti dorsum tuũ viã omni pertranseunti. Quarta distinctio est, quod quædã est via euidẽter mala. Alia verò est via apparẽter, seu verisimiliter bona, & tamen veraciter mala. De qua apud Sapientẽ legitur: Est via quæ videtur homini recta, & nouissima eius ducũt ad mortẽ. Hæc via solet & bonos decipere, quoniã quædã sunt vitia quę virtutes esse putantur, vt immoderatus rigor, iustitia, remissio, pietas, dissolutio, hilaritas ac recreatio bona. Sic quidam persuadent sibi, Ecclesiasticorũ pluralitatẽ beneficiorũ licere, vt valeãt hospitalitatẽ & cætera misericordiæ opera copiosius exercere, nõ attendẽtes, queadmodum, diuino Dionysio edocente, bonum oporteat esse ex integra causa, nec bona malis permixta Deo placere nec eleemosynas de rapina esse acceptas, nec opera pietatis quæ in diuini cultus vergunt minorationẽ ac derogationẽ, & in ecclesiis demembrationem, defunctorúmque destitutionẽ Deo grata consistere. Sic miseri decipiũt semetipsos.

Iob 31.
Ioan. 14.
Prou. 14.
Dionys.
Esai. 62.

Postremo quinta viæ distinctio est, quod triplex est via salubris. Prima, est via purgatiua. Secũda, illuminatiua. Tertia, vnitiua seu perfectiua. De qua via triformi in præsenti opusculo tractare nostra stat sententia.

Qualiter Dominus noster Iesus Christus sit via purgatiua, illuminatiua, & perfectiua. Articulus II.

1.Tim. 2. VNus est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Dominus Iesus Christus, qui in vnitate personæ est verus Deus & verus homo, secundũ suam deitatẽ est finis noster, & secundũ suam humanitatem est via ad vltimũ finem. Propter quod

Ioan.14. dixit: Ego sum via. Nemo venit ad patrem nisi per me. Et alibi, Ego (inquit) sum ostium, per me si quis introierit saluabitur. Ipse equidem est via obiectalis & exẽplaris, quum sit exemplar rectissimũ quod nobis proponitur imitandum, sicut in pri-

1.Ioan.2. ma sua Canonica Ioannis scribit apostolus. Qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Vnde & beatissimus princeps apostolorũ te-

1.Pet.2. statur, Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Et ipsemet Christus est loquutus.

Ioan. 12. Si quis mihi ministrat, me sequatur. Sic itaque Christus est via inter fontem beatitudinis

dinis nostræ Deum vnum ac trinum,qui est omnium summus vertex ac vltimus finis, & inter viatores mortales, videlicet homines quos Deo reconciliauit. Propter quod dei & hominum mediator perhibetur.Deniq; Christus est via purgatiua quadruplici ratione.Primo,quoniam suis terribilibus comminationibus,iustissimis increpationibus, sanctissimis documentis à peccatis nos retrahit & emendat,vt quum in Euãgelio ait, Nisi pœnitentiã egeritis, omnes simul peribitis. Et rursus, Eũ timete qui habet potestatẽ & corpus & animã perdere in gehennã. Itémque,Dicet & his qui à sinistris erunt, Discedite à me maledicti in ignem æternũ,qui paratus est diabolo & angelis eius.Secũdo, quoniam suæ sanctissimæ conuersationis exẽplis ab immunditia culpæ nos reuocauit,eripuit & purgauit.Vnde & ipse ait:Qui sequitur me non ambulat in tenebris. Tertio,quoniam suæ saluificæ passionis virtute ac merito totum redemit genus humanum à vinculis peccatorum,iuxta illud Apocalyp.Christus dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.Et Esa. ipse vulneratus est,propter iniquitates nostras,attritus est propter scelera nostra. Quarto, quoniam per sacramenta ecclesiæ suos fideles

1. Tim. 2.

Lucæ 13.

purgat quotidie. Sacramenta nanq; à Chri
sti passione purgãdi ac sanctificandi vim
sortiũtur, suntque vasa medicinalia quibus
animarũ lãguores curãtur. Amplius, Chri-
stus est via illuminatiua, primo, quoniam
euãgelicæ legis sapiẽtia nos instruxit, ac di
uinorũ contẽplatione edocuit, iuxta illud
Ioannis, Erat lux vera, quæ illuminat om-
nem hominẽ venientẽ in hunc mundum.
Hinc rursus in epistola sua Ioãnes, Scimus,
ait, quoniã filius Dei venit & dedit nobis
sensum, vt cognoscamus verũ Deũ. Vnde
& ipse loquitur Deo patri. Manifestaui no
men tuũ hominibus. Secundo, quia à Chri
sto tanquam à capite dona gratiæ, & lu-
men sapientiæ descendunt in mẽbra ipsius
virtute ac merito suæ sacratissimæ in hoc
seculo vitæ ac passionis, quæ totæ nobis
fuerunt meritoriæ. Idcirco apud Ioan. ha
betur: Gratia & veritas per Iesum Christũ
facta est, & de plenitudine eius omnes ac-
cepimus. Insuper Christus est via perfe-
ctiua: Primo, quoniam legem, totius per-
fectionis plenitudinem continentem do-
nauit, perfectam charitatem pręcepit, om-
niúmque consummationem virtutũ mon
Math. 22. strauit. Ipse quippe est legifer summus, in
cuius lege omne malũ abigitur, omne bo-
num docetur. De quo illud Iob verissime
perhib

perhibetur. Ecce Deus excelsus in fortitu- Esa 33.
dine: & nullus ei similis in legislatoribus.
Nimirũ qui Deũ toto corde, tota mente, Matt. 22.
tota anima, totisq; viribus docuit, & præ-
cepit esse amandum: nec solũ amicos, sed
etiam inimicos diligi iussit, & inter cętera
quoque dixit: Estote perfecti sicut & pater Ioan. 10.
vester cœlestis perfectus est. Secũdo, quo-
niã veram ac plenam nobis beatitudinem
meruit & vltimo fini immediate nos iun-
git. Propterea dicit, Ego vitam æternã do Ioan. 14.
eis. Et rursus ait ad patrẽ. Pater quos dedi-
sti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint
mecũ, vt videãt claritatem meam. Tertio,
quia præceptis decalogi euãgelica adiecit
consilia, per quæ obtinetur charitas arden-
tissima, puritas summa, perfectio vera, &
futuræ beatitudini in hac vita quantũ pos-
sibile est propinquatur. Quarto, quoniam
charitatẽ & omnem virtutẽ perfectissime
adimpleuit, prout ipse protestatur. Maio- Ioan. 15.
rem hac charitatẽ nemo habet, vt animã
suam ponat quis pro amicis suis Quinto,
quoniam tam ardentissime nos amãdo &
tanta pro nostra salute agendo ac sustinen
do, ad sui amorem atque diuinæ charitatis
seruorẽ nos maxime prouocauit, & quan-
tum in ipso est, inflammauit. Quod per-
pendens Apostolus. In fide (inquit) viuo Galat. 2.
filij

filij Dei,qui dilexit me, & tradidit semet-
ipsum pro me:Hinc lex euangelica dicitur
Luc.19. lex amoris.Itaque Christus est via purgatiua inquantum saluator,iuxta illud. Venit
filius hominis quærere & saluum facere,
quòd perierat.Sícque competit ei hoc nomen Iesus:Angelo ad Ioseph loquente: Vocabis nomen eius Iesum:Ipse enim saluum
faciet populum suum à peccatis eorum.
Matt.1 Est autē Christus via illuminatiua, in quātum magister ac doctor: prout de seipso in
Euangelio fassus est. Vnus est magister vester Christus.Et item,Vos vocatis me ma-
Mat.23. Ioan.13. gister & domine, & bene dicitis: sum etenim. Sicque merito consiliarius appellatur, prout prophetico hoc prædictum est
præsagio: Vocabitur nomen eius admira-
Esai.9. bilis,consiliarius.Ipse demū est via perfectiua, inquantum sacerdos & ponti fex ar-
1.Pet.2. dentissimúsque amator. De quo in prima
sua ait canonica summus apostolus. Cōuersi estis ad pastorem & episcopū animarum
vestrarum.Ordo autem pontificalis præsertim est perfectiuus, vt magnus Theo-
Dionys. logorū princeps Dionysius loquitur. Sícq;
Esai.9. competit Christo, vt pater futuri seculi &
princeps pacis vocetur, quemadmodum
apud Esaiam legitur prophetam.

Quid sit via purgatiua formalis.

Arti

Articulus III.

PEr vnum hominē, peccatum in hunc mundum intrauit,& per peccatū mors. Rom.5.
Quemadmodū ſacra docet ſcriptura Deus ab initio fecit hominem rectum,quia hominem protoplaſtum in originali creauit iuſtitia,per quā caro ſpiritui,ſenſitiua pars rationi,& ratio Deo in omnibus promptè & abſq; reniſu fuit ſubiecta. Sed primo parente diuinum tranſgrediēte præceptū,caro ſpiritui mox cœpit eſſe rebellis & ſenſualitas rationi,ac ratio Deo. Hinc omnes in originali naſcūtur peccato:& fomes peccati manet in nobis: & caro contra ſpiritū concupiſcit,& vulneratæ ſunt ratio ac voluntas,atque ad omne malū ſumus procliues,ad reſiſtendū quoque infirmi. Indigemus ergo in primis,vt in via nos purgatiua exerceamus,quatenus à cūctis vitiis expurgemur præteritis,& innumerabilia vndiq; vitemus peccata, atq; à vitiorū reliquiis emūdemur: vtputa à pronitate & inclinatione ad culpas:ſícq; ad originalis iuſtitiæ redeamus cōformitatē. Eſt igitur via purgatiua exercitiū & conatus ſeu occupatio,qua tanquam per iter ac medium ad vitiorum expulſionē,ad paſsionum & concupiſcentiarum refrenationem,ad omniū affectionum animæ reformationē,ad cordiū

Eccle.7.
Gene.1.
Gene.3.

ſenſuúmque cuſtodiã, ac omniũ euitationẽ
culparum tendimus ac conamur. Hoc eſt,
Rom. 12. plane non conformari huic ſeculo nequã,
exuere veterem hominẽ atque in interiori
1. Cor. 9. homine reformari, corpus caſtigare & in
ſpiritus ſeruitutẽ redigere, actibus quoque
pœnitẽtiæ digne inſiſtere, ſicq; animæ ex-
Mat. 2. purgationi ac puritati inuigilare, intende-
re, immorari. Nempè quũ dominus Deus
noſter ſit eſſentialiter ſanctus, & intermi-
Leui. 19. nabiliter purus, bonus, verus, ac ſapiens, ani
mam puram ac virtuoſam & ſapientem re
quirit, amat, amplectitur, nec quicquam ab
eo nos ſeparat, & ab eius gratiis impedit,
niſi peccatũ, per quod creatori noſtro diſsi-
miles, odibileſq; efficimur. Hinc igitur in
primis à peccatis emũdari, & ea ſemper vi-
tare oportet. Sicuti teſtatur Eſaias: Hic eſt
omnis fructus, vt auferatur iniquitas. Et ſa-
Pſal. 5. pient. Odio ſunt Deo impius & impietas
eius. Vnde Pſalmogra. Odiſti (inquit) om-
Sapi. 7. nes qui operãtur iniquitatem. Et denuo ait
ſcriptura. Neminem diligit Deus niſi qui
cum ſapientia inhabitat. Veruntamen quia
Iacob. 3. quotidie, heu, peccamus, & in multis offen-
dimus omnes (nam & iuſtus ſepties cadit)
Pro. 24. propter quod reuera vniuerſæ iuſtitiæ no-
Eſa. 43. ſtræ, tanquã pannus ſunt menſtruatæ Hinc
quotidie in via hac purgatiua nos exerce-
re de

re debemus, quēadmodum in Ecclesiastico legitur. Fili peccasti, ne adiicias iterum, sed de præteritis deprecare, vt tibi remittantur. Nunc igitur practica huius viæ breuiter est tangenda. Eccl. 21.

Qualiter in via purgatiua debeamus nos quotidie exercere. *Articulus* IIII.

LAuamini, mundi estote, auferte malū cogitationum vestrarū ab oculis meis, & discite bene agere ait dominus. In omni peccato inueniuntur plerunque duo. Primum, est mentis auersio à summo & inuariabili bono Deo altissimo & immenso. Secundum, est cōuersio mentis ad bona creata, caduca, vana, fœda ac vilia. Ratione primi peccator Deum maxime inhonorat ac paruipendit, cui tam vana ac vilia præponere ac præeligere non veretur. Ratione secundi inordinate atque illicite delectatur in rebus creatis ac vanis. Et ratione vtriusq; debetur homini pœna pro culpa sua. Nā ratione auersionis suæ à Deo, debetur ei pœna damni: videlicet, diuinæ ac beatificæ visionis carentia. Ratione verò secundi, debetur eidem pœna sensus, hoc est infernalis incendij cruciatus. Hinc volens in via purgatiua se exercere, veraciter pœnitere atq; purgari, & à vitiis præseruari: tria per ordinem facere debet. Primo, Esai. 1.

etenim

etenim pro Dei contemptu & paruipensione debet seipsum summe ac profundissime humiliare, deiicere, aspernari, omníq; cõfusione ac pœna dignissimũ arbitrari: & tanto plus, quãto omnipotentẽ & incõparabilem dominũ maiestatis grauius, frequentiúsque offendit. Deum quoque toto corde
2 debet extollere ac laudare. Secũdo, pro sua libidinosa ac vitiosa delectatione, quàm habuit in peccando, debet pręcordialem dolorem ac veram, condignã ac proportionatam contritionem assumere. Vt quo enormiora ac plura fuerint ipsius peccata: eo intensior cõtritio sit, atq; præcordialior do
Hieron. lor. Quia vt fatetur S. Hierony. oportet vt contritio peccatum adæquet seu ei proportionetur, quatenus magnitudini multitudiníq; culparum correspõdeat magnitudo doloris: ac per hoc tanto intensior habea-
Deut. 25. tur dolor de peccato, quã de quocũq; corporali damno temporalíque nocumento: quanto malum culpæ maius est malo pœnæ, & quanto damnabilius est ac infelicius bonum increatum immensum quam temporalia amisisse: quanto item deterius est animam vulnerasse & pœnam æternam promeruisséq; q̃ corporale, damnum siue incommodum incurrisse. Quod nõ est absolute incõmodum, si sapiẽter attendantur

aut

aut æquaminiter toleretur, imo tunc ſpiritaliter ac multipliciter prodeſt. Tertio, pro pœnis quæ ſuis debentur peccatis ſeipſum ſpontanea pœnitudine caſtiget, & corripi ac corrigi humiliter ſinat:atq; ad ſui arbitrium cōfeſſoris ac iudicis ſatisfacere nō omittat. Itáq; volens purgari, deo recōciliari, placere, vniri ponat ſe quotidie bis aut ter, dum amplius ſibi vacat, præſertim ſero aut nocte, corā iudice ſummo, in loco ſecreto & quieto: & ſeipſum diſcutiēs ac mala præterita ad memoriā reuocans; deum cū profunda humilitate, cordiali cōtritione, & vera ad ſatisfaciendum promptitudine alloquatur, ſic dicendo aut meditando.

OMnipotēs & æterne, ac benigniſsime Deus, miſericordiſsime domine Ieſu Chriſte, creator meus & redēptor animæ meę, ecce ego ſum impiiſsimus, viliſsimus, ac nequiſsimus ille peccator, totus abominabilis cōtēptibilis, atq; miſerrimus omni bruto vilior, ac deterior peccādo effectus, qui tam enormiter ac frequēter, tam audacter & impudēter tuā maieſtatē atq; præſentiam inhonoraui, tuam ſanctitatē offendi, tuam bonitatem, charitatē & pietatem contempſi, tua præcepta trāſgreſſus ſum, tuis donis abuſus ſum, tuis beneficiis ingra

tilsimus fui. A te deo meo deo totius salutis meæ cor meũ auerti, & quotidie tam sum culpabilis negligénsque, illa, & illa peccata commisi, & tot bona omisi. Tunc specialiter recordetur, penset, ac ponderet aliqua sua peccata grauiora, & quædã etiã quotidiana, & dicat: O saluator & miserator piissime, tu scis quam enormiter in hoc, & in hoc, tuam sanctitatẽ offendi. Et si in peccatis excessit carnalibus, illorum recordatiõni non diu immoretur ne aliqua sibi tentatio [illegible]llatio, aut delectatio inde nascatur: Sicque ad cuiuslibet peccati recordationẽ specialiter, atque pro omnibus generaliter intime doleat, gemat, suspiret, pectúsque suum cum [illegible]licano percutiens, & prę verecundia ac rubóre turpitudinis ac malitiæ

Luc. 18. vitiorum suorum oculos ad cœlum leuare non audens, dicat ex corde illud cũ Esdra, Deus meus confundor & erubesco leuare faciem meam ad te, quoniam iniquitates meæ multiplicatæ sunt super caput meum, & delicta mea creuerunt vsque ad cœlum.

Luc. 18. Et illud. Deus propitius esto mihi peccato-

Psal. 35. ri. Itẽq;: Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meũ: & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Interea peccata sua recogitãdo modo prætacto, cõsideret diligenter circunstantias, & omnia ex quibus graua

grauantur peccata: videlicet locũ, tempus modum, frequẽtiã: & si fuit in sacris beneficiatus, aut literatus, seu aliis præsidens, seu ex proposito & certa scientia peccans. Denique his peractis genua flectens aut toto corpore se in terram prosternens, manibus simul iunctis aut in formam crucis extensis, oret pro plena remissione his aut consimilibus verbis.

O Misericordissime Deus summe amabilis præstantissime ac super omnia desiderabilissime domine Iesu Christe, propter infinitã bonitatem charitatem & misericordiã tuam, per omnia quæ pro mea salute assumpsisti, egisti ac passus es, per tuam benedictã incarnationẽ, sanctissimã in hoc mũdo cõuersationẽ, amarissimam passionẽ, per tuam charissimã genitricem, dulcissimam atq; benignissimam virginem Mariã, per omnium sanctorum ac deuotorum preces ac merita, ignosce mihi grauissimo atque vilissimo peccatori, & gratiam tuam piissimã mihi infunde, per quam deinceps omnia peccata deuitem timorate & virtuose me coram te habeam, neque deinceps mentẽ meam miserrimam à te deo meo auertã. Præterea vt peccator in seipso contritionem & compunctionem accendat validius, potest sibi manus suas instar

ſuris ligare, ſeu eas in dorſum reflectere, & coram altiſsimo ſic ſtando dicere. Ecce ô deus glorioſiſsime iudex æterne ac metuende, ego ſum ille peſsimus latro, & iniuſtiſsimus fur, qui toties peccãdo & alios ſcandalizãdo propriã animam aliorúmq; animas interemi. & eas tibi creatori ac ſaluatori ſuo nepharie abſtuli atque dæmonibus tradidi. Síque fructũ paſsionis & ſanguinis tui quãtum in me fuerat, impediui: ac ſuperbiendo gloriam & honorem, quæ tibi ſoli debentur, ſacrilege vſurpaui, & ſu-
2.Par.50. per arenam peccaui. Et iſta dicẽdo ex præcordiis doleat, lachrymas fundat, ſéque nõ ſatis dolere pœniteat: pro gratia quoque cõdignæ cõtritionis diuinã deprecetur clementiã. Quibus iam cõpletis proponat ſe firmiter emendare, occaſiones peccãdi vitare opportuno tempore confiteri, ſatisfacere, ſéque in omnibus cuſtodite habere.

De proſequutione exercitij huius: & de vigilanti conſideratione beneficiorum dei generaliũ ac ſpecialium. Articulus V.

Deut.7. CVſtodi temetipſum & animã tuam ſolicite: ne obliuiſcaris verborum domini cũctis diebus vitæ tuæ. Quoniam vulnera repetita ſunt grauiora & poſt indultam veniam recidiuare, maioris peruerſitatis

eſt & ingratitudinis, idcirco non ſufficit ſe modo præfato accuſare, exercere, veniam gratiámque poſtulare, niſi poſt illa ſit homo iugiter cuſtoditus & indefeſſe ſolicitus ne dominum maieſtatis rurſus offendat. Propterea eſt neceſſe, vt omnipotentis præſentiam & eius diſtrictũ iudiciũ inceſſabiliter penſet, interiores & exteriores ſuos cuſtodiat ſenſus, verba vitet illícita; motus paſsionũ refrenet, neminẽ ſcãdalizare & omnes ædificare conetur, opúſque dei faciat reuerẽter, quũ ſit maledictus qui facit hoc negligẽter: in cibo, potu, ſomno, veſtitu ſit moderatus, atq; in cũctis ſit recta eius intẽtio. In his atq; ſimilibus ad ſuã vocationẽ ſpectãtib⁹, & quæ deus ab ipſo requirit ſe habeat perſeuerãter, fructuoſe ac ſtrenue. Et quia in dei itinere nõ proficere eſt deficere, ſtudeat omni die in virtutibus creſcere, in gratia ſtabiliri, in deuotione firmari. Quod ſi ad modicũ tẽpus ſic egerit magnũ indubitanter experietur profectũ, trãquillitatẽ atq; dulcedinẽ mẽtis (vel nõnunquam certe) in Deo. Sed quia hæc adimplere nõ eſt fragilitatis humanę: idcirco dei auxiliũ inuocare nõ ceſſet, atq; ad reſiſtendũ omni tentationi ſit ſemper paratus. Præterea, quoniam diligens conſideratio beneficiorũ dei, non ſolũ charitatẽ excitat,

Hier. 48.

Bernar.

tat, auget, accendit; sed desperationem quoque repellit ac præstat fiduciam, & ad cordialem vitiorũ detestationem inducit, et etiã facit amplius ponderarę, eorúmque grauitatem clarius intueri: ideo vt peccator excessuũ suorũ enormitatẽ acutius cernat ac penetret, detestetur & odiat, nec tamẽ desperet sed respiret atque cõfidat in domino; expedit valde vt beneficia dei corporalia ac spiritalia, naturalia & supernaturalia, generalia & specialia viuaciter recorde-

Psal. 115 tur, ac dominum taliter alloquatur: O summe & gratiosśime ac superdulciśsime deus quid tibi retribuã pro omnibus quæ mihi ingratiśsimo contulisti? Tu enim ex nihilo me plasmasti, non lapidem aut bestiam: sed rationalẽ me creaturã fecisti, tua imagine & similitudine me consignans ad baptismi gratiã perduxisti: in quo animã non solũ ab originali mũdasti peccato, sed gratia ac virtutibus etiã eam ornasti. Tu vsq;

Gene. 1 in præsens me cõseruasti in esse, & contulisti necessaria vitæ, atq; à plurimis præseruasti periculis, méq; tã diu in meis sustinuisti criminibus, & quotiescunq; pœnitẽs veniam postulaui, tu misericordiśsime indulsisti, & semper bona pro malis retribuisti. Quúmq; cõplures iã ęterna dãnatione perculsseris, qui multo minus peccauerunt quã ego

indi

indignissimus ego,& qui minora quã ego dona susceperunt á te:mihi tamen pepercisti hucusq;,& post tot ac tanta facinora me ad gratiã,pœnitẽtiã & illuminationẽ hanc perduxisti,sacris literis instruxisti , donáq; varia contulisti.insuper tu pater æterne vnigenitũ filiũ tuum pro mea salute misisti in mundum incarnari,inter homines conuersari prædicare ac crucifigi hunc voluisti: eius preciosissimo corpore & sanguine reficis incessanter:sed & spiritum sanctum fidelibus infudisti ac contulisti. Tu quoq; vnigenite patris æterni tot & tanta pro nostri saluatione assumere,operari ac pati dignatus es,& teipsum in sacramento nobis ita impendis,atque per angelos sanctos & homines præsidẽtes tuos vicarios nos semper custodis.& á multis ac magnis retrahis vitiis.Sed ô benignissime deus quanto maior est dilectio,dignatio , beneficientia tua circa me:tãto heu ingratitudo mea est grauior & prauitas mea inexcusabilior atque deterior.Veruntamen quoniam tantũ nos dilexisti,tanta pro nobis fecisti ac tolerasti , tam clementissime nos præuenisti, tam diu in vitiis sustinuisti núncque ad istam me recognitionem ac pœnitentiam ex tua pietate immensa duxisti : desperare nec possum nec audeo, præsertim quoniã

tuipse desperationem vehemẽtissime prohibuisti:& qui desperat,tuæ bonitati ac pietati incircumscriptibili maxime derogat, cũ ipsa in infinitum sit maior quam omnis malitia,culpa,ingratitudóque nostra.Quãuis ergo ô deus sanctissime tam dire peccauerim, vt omnium creaturarum tuarum vsu & obsequio sim indignus, imo hoc millies promeruerim vt cuncta aduersum me creata consurgãt,& sui in me creatoris vlciscantur iniuriam:non tamẽ despero nec desperabo,sed in tua pietate & miseratione infinita respiro,in tuę benignitatis abyssum me modo proiicio,in Christi vulneribus me ab ira tua abscõdo,per omnia quę ipse pro me egit ac pertulit, misericordiã & salutem consequi obsecro, tibi post hac inauertibiliter adhærere, subdi, seruire propono.

De frequenti & affectuosa meditatione dominicæ paßionis,& quibusdam generalibus remediis atque auxiliis contra tentationes & vitia.

Articulus VI.

MEmoria memor ero, & tabescet in me aĩa mea. Sicut philosophi dicunt ex actibus sæpe iteratis generatur habitus seu cõsuetudo,quæ est velut altera natura: quia per eã homo promptissime atq; dele

ctabi

& abiliter operatur. Vt ergo semper habea mus ad manũ de Christi passione prõptissime meditari, eã quoq; oculis cordis amo rose, fructuose, efficacitérque inspicere, assuescamus eam quotidie diligẽter ac plene recolere, ac taliter imaginari quasi realiter & principaliter Christum pro nobis pati, crucifigi, ac mori intueamur, vt sic eam cũ intima recordemur cõpassione. Itaq; attendamus quẽadmodum filius dei agnus mitissimus deus & homo, creator, saluator & amator nostri post cœnam nouissimã, & trinam suam orationem, ac maximã contristationem, & tremefactionem atque sudorẽ sanguineũ à crudelissimis impiissimis ac vissimis illis satellitibus est captus, ligatus, impulsus distractus, & ad domũ Annæ & Caiphæ ductus, & ibidem oculis velatus, conspputus, percussus, blasphematus, & morti addictus. Deinde tanquam latro præsidi impio vinculis constrictus, presentatus, falsissime accusatus, ad Herodem missus, ab illo alba veste illusus, præsidíq; remissus, nudatus colũnæ alligatus, flagellísq; laceratus, spinis coronatus, arundine cesus, purpura quoq; irrisus, ac rursus cõsputus, blasphematus, & sacro vultu beato cruore perfusus. Post hec morti turpissimæ adiudicatus, & ad eam propriis humeris crucẽ baiulãs

Matt. 26 Mar. 14 Luc. 22

Ioan. 18

Matt. 14 Matt. 26 Ioan. 19

Luc. 23. Ioan. 19

Matt. 27 Mar. 15 Luc. 23

ductus,cruci affixus inter latrones suspen-
Sapien.2 sus,per manus ac pedes diris clauis perfos-
sus,aceto & felle potatus,lancea perforat'
suæ dulcissimæ matri ineffabiliter nimis
Apoc.1 cõpassus acerbissima & ignominiosissima
morte occisus. Intueamur quoq; quã patiẽ
tissime,mansuetissime,quam silenter, quã
amorose,quámq; humilime omnia ista su-
stinuerit dominus Iesus Christus, qui qua-
si ouis ductus est ad immolãdũ, & quasi a-
gnus corã tondente obmutuit:qui cũ male
1.Pet 2 diceretur,non remaledicebat, quũ patere-
tur,non cõminabatur.Præterea circa hanc
Christi passionem ponderare debemus,qs
qualis & quantus sit ipse qui ista perpessus
est.Itẽ à quibus & qualibus, & pro quibus,
Ioan. 1 & quo loco ac tempore,quo fructu & fine.
Non enim quicunque, sed vnigenitus dei
verus deus & verus homo,dominus virtu-
tum rex gloriæ ista pro nobis est passus à
populo vtiq; olim peculiari,in regia vrbe,
Psal.23 in solennissimo die coram multis milibus
hominum.Quæ omnia si diligenter pẽsen
tur non mediocriter augent compassionẽ,
accendũt amorẽ,ædificãt meditãtem. De-
nique hæc dominicæ meditatio passionis
valde iusta,virtuosa atque salubris est.Pri-
mo,quoniam charitas qua Christum ama-
re tenemur & virtus gratitudinis exigunt:

vt eorum,quæ pro nobis Christus fecit ac tulit reminiscamur. Alioquin si quidem inertes essemus ingrati:quum beneficiorum obliuio pars ingratitudinis dicatur maxima. Secundo,quoniã paßio Christi est velut liber cõspicua relucẽs doctrina, in quo vniuersæ virtutes cõpendiosßime ac optime addiscuntur: videlicet charitas summa quia pro nobis hæc pertulit dominus & animã suam dedit pro ouibus suis:patientia maxima.quoniam tot & tãta ferendo, nulla inordinata tristitia, nullo dolore, nulla turbatione cõtra suos motus est hostes: humilitas profundißima, quod in nullo se extulit,sed corde verbis ac morib. mãsit humilimus:fortitudo firmißima,quoniã mortem suam amarißimam constanti ac solido pertulit animo. Tertio,quoniam paßionis Christi memoria est contra omnes tẽtationes,vitiorúmq; acies, cõtra vanitates & voluptates ac pompas fortißima armatura, inuictum remedium maximúmque subsidium. Quis enim ita incontinens qui Christi paßionẽ intimo recolendo corde non se refrenet? Quis ita ambitiosus superbus & vanus,qui eius cõtumelias, iniurias blasphemias, despernationes,& profundißimã ipsius humilitatem pensando non deprimat animum? Quis tam iracundus, gulosus

se debeat. *Articulus* VII.

LAuabo inter innocentes manus meas, & circũdabo altare tuũ domine. Qualis debeat esse conuersatio sacerdotum euãgelicæ legis, Paulus apostolus in epistolis suis (videlicet ad Timotheum atque ad Titum) describit. Nempe quod ibi de episcopis loquitur, de sacerdotibus quoq; maxima ex parte est intelligendum, secundum omnes doctores: & de hoc in decreto plenissime pertractatur, imo ex euangelio cõprobatur quam sancte debeant viuere. Nẽpe quam virtuosa & exemplaris debeat cuiuslibet Christiani consistere vita, euangelica pandit doctrina. Christianus nanque à Christo nomen sortitur: nec vere ac digne Christianus quis dicitur nisi qui Christi vestigia sequitur, discens à saluatore, quia mitis est & humilis corde, qui amicos inimicósq; diligit, qui omne mortale fugit peccatum, & vniuersa Dei atq; ecclesiæ implet præcepta, qui habens victũ & quibus tegatur contentus est, qui conuersus vt paruulus factus est simplex, pius, iustus & innocens, superfluitatem, pompam & vanitatẽ in vestitu, apparatu ac cæteris vitãs, castus sobrius, hospitalis. Porrò sacerdotes prę vulgo tanto laudatioris & exemplarioris vitę esse tenentur, quãto in sublimiori sunt gradu

2. Tit. 34
1. Tit. 1. 2.
1. q. 1. ca. per Esaiã. 40. d. c. ante omnia. 33. q. 4. c. Christia.
Mat. 11

du ac ordine. Et quoniam ſuperdigniſſimum euchariſtiæ ſacramentum quotidie conficiunt, tractant, offerunt, ſumunt: oportet eos omnino puræ ac diuinæ cōſiſtere vitæ, vt ſpiritalis ardore amoris ſint pleni, & circa diuiniſsimum ſacramentū prorſus intenti, ne pollutis id manibus tractēt, nec ore accipiant inquinato. Populóq; nequaquam præbeant occaſionem minus digne ſe habendi ad ſupernaturaliſsimū ſacramē tum angelicis ſpiritus formidandū. Verum de iſta materia tot & tanta iam in aliis ſcripſi opuſculis, vt tædium pariat plura nunc inde cōſcribere. Nihilominus vt breuiter quædā tangam, penſandū, quia vt ſanctus aſſerit Auguſtinus in omni ſacrificio ſunt quatuor attendenda, ſcilicet quis, quid, cui & quare. Sacerdos ergo antequam ad celebrandum procedat penſet hæc quatuor. Primo, quis ſit ipſe qui celebraturus eſt. Reuera defectuoſus ac fragilis homo Idcirco cōſcientiā ſuam examinet, vitam diſcutiat, & quicquid in ſe deprehenderit culpæ, redarguat, pœniteat, veniam deprecetur, confiteatur, ſatisfacere ac emēdare integro corde proponat. Secundo, perpendat quid ſit quod conſecrare ac immolare proponit, profecto corpus & ſanguinem ſaluatoris. Ergo totum Chriſtum Deum ac hominē offerre

Malac. 1

Auguſt.

offerre proponit.Ex tanta igitur huius incomparabilis sacramenti dignitate, ac reuerentia considerata, totus in se contremiscat,imperfectionem indignitatémq; propriam fateatur.non nisi cũ ingenti præparatione,profunda humilitate. reuerentiali timore interna puritate & feruida dilectione accedat.Tertio,penset cui offert.Nimirum Deo patri altissimo,quẽ cœlum, terra pontúsq; contremunt,quem & angelicæ mentes & vniuersi sanctorũ exercitus perhorrescunt.Nõ igitur tam infinitæ excellẽtiæ regi ac domino omnipotẽti se præsentare,attare,sacrificare, eiúsq, filium vnicũ ac dilectum offerre præsumat corde intimorato,impurato,carnali ac frigido.Quarto perpendat quare sacramẽtũ hoc offert. Est namque duplex intentio officij missæ. Vna generalis ipsius Ecclesiæ,Et ita sacramentum istud offertur,primo & maxime pro communi bono totius ecclesiæ militãtis,& cæteris prout in canone continetur. Alia est intentio propria celebrantis, qui pro diuersis personis & causis celebrat atque sacrificat:qui etiam ardẽtem debet habere affectum,vt exaudiatur pro omnibus pro quibus orat ac celebrat.Sic ergo ad celebrationẽ debet disponere. Porro in ipso celebrationis officio habere se debet valde

de recollecte, deuote ac feruide, ſingula verba diſtincte, proferendo, ſenſum ſapienter ac affectuoſe penſando, ſacramenti dignitatem & patris æterni incircunſcriptibilem maieſtatem ſynceriter contemplando: vt ſic eius oratio tanquam incenſum dirigatur in conſpectu diuino. At vero poſt celebrationẽ deuotiſsime gratias agat Deo orationibus, pſalmis, ac meditatiõibus ſanctis inſiſtat ſaltem ad tempus, totáq; die decenter, timorate, cuſtodite, exemplariter ac ſyncere ſe habeat. Atq; hoc modo tota cõuerſatio ſacerdotis ſit vna continua ad celebrandum præparatio ſalutaris: nec vnquam vanitati, voluptati, iniquitatati conſentiat: neque per os eius, quo ſacratiſsima protulit verba ac venerandiſsimum ſumpſit ſacramentum: inania, infructuoſa, illicita, vnquam profluant verba. Sed proh dolor multi ſunt ſacerdotes, qui & ſi in principio aliquãtulum ſint deuoti: tamen tẽpore procedẽte quo frequentius celebrãt eo qd agant minus perpendũt & frigidiores tepidioréſq; fiunt, atq; ex arido quodam vſu ſine contritione interna confitentur: & ſine præparatione condigna, imo abſq; feruore puritate, abſque reuerentia & timore accedunt & celebrant: O quãta eſt horum impietas, quanta impudentia & inſipientia,

quanta

quanta ingratitudo ac cæcitas, quàm item intolerabilis & immensa erit eorum damnatio? Tu autem charissime Christi sacerdos, nunquã huiusmodi fias: sed quanto frequẽtius, tanto feruẽtius, tanto deuotius ac fructuosius confitearis ac celebres: quatenus tanti sacramẽti gratiis virtutibus, atq; affectibus quotidie copiosius implearis, & omni eius spiritali pinguedini mentaliter dilateris, omnipotẽtiq; domino ac munificẽtissimo saluatori quotidie magis gratus efficiaris: nec tepidorum frangaris exemplis: sed sacris semper occupationib⁹ quantũ tibi possibile est, sis intentus: in cibo, potu, vestitu, somno, colloquio moderatus: verbis & factis omnibus exemplaris.

Quid sit via illuminatiua. Artic. VIII.

ACcedite ad eũ & illuminamini. Quũ solæ iniquitates inter deũ, & rationalem diuidant creaturã, & charismata spiritus sancti suspendãt ab ea: idcirco anima à vitiis emũdata, à passionũ immoderãtiis reformata, à peccatorum reliquiis (quæ sunt pronitas & grandis inclinatio ad peccandum) defæcata: ipsa mox capax est illustrationis supernæ, apta est radium sapientiæ salutaris suscipere, fulgore contemplationis perfundi, ad æternorum ac diuinorum speculamina eleuari. Itaque cum

Psal. 39.
Esai. 39.
Hiere. 3.

iuxta formam præscriptam se exercitauerit homo in via purgatiua: viam illuminatiuam protinus ingredi debet, & exerceri ac proficisci in ea. Porro via illuminatiua est studiũ seu occupatio mentis circa contemplanda sublimia dei præsertim in contemplatione superbeatissimæ trinitatis ac simplicissimæ & superpulcherrimæ deitatis. Deinde in speculatione bonorum cœlestium & supernaturalium veritatis fidei Christianæ ac spiritualium rerum. Quum etenim in clara & immediata per speciem horum contemplatione tota consistat nostra felicitas: profectus noster hic est, vt contemplationi illi tam beatificæ ac perfectæ nunc quotidie propinquemus, proficiendo in fidei illustratione, in bono sapiẽtiæ, in summæ & increatæ veritatis ac diuinorũ cognitione. Deniq; quum deus

Ioan.8. (cuius opulentiæ ac munificentiæ nullus est finis) sit essentialiter sapientia infinita & lux supersplẽdidissima prorsus incircunscripta: cum videt animã modo prætacto purgatam humilitate, patientia, mansuetudine, castitate, iustitia, cæteris quoq; virtutibus moralibus informatã, veritatisq; auidam & fonti sapientiæ inhiantem, ac desuper illustrari affectãtem: mox vultũ suum

Psal.66. Psalm.3. super eam illuminat sapientiæ radio eam

clarifi

clarificat seipsum ei præ solito clarius gra tiosiúsq; ostendens atq; incerta & occulta sapiẽtiæ suæ ei propalãs ita vt ea quę fidei sunt, rationésq; credendorum & nexum ac ordinem credibiliũ subtiliter speculetur, ita vt lætabunda ac grata mente decantet. Benedicam Dominũ qui tribuit mihi intellectum. Psalm. 15. Quòd quam desiderabile sit ac præclarum, fatetur Propheta, dicens: Beatus homo quem tu erudieris domine, & Psal, 93. de lege tua docueris eum. Vnde & Sanctus Ioãnes Apostolus in prima sua epistola scri 1. Ioan. 2. bit purgatis huiusmodi fidelibus: Vnctio eius docet vos de omnibus.

Qualiter in via illuminatiua exercitare se debeat homo. Artic. IX.

Siquis vestrũ indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter: & dabitur ei. Postulet autẽ in fide nihil hæsitans. Doctrina philosophi est, quòd actus actiuorũ sint in patiente disposito: & item quod vnicuique competat agere secundum modum suæ naturæ atque potentiæ. Rursus, quòd sicut se habet visus vespertilionis ad lumen solis, sic intellectus humanus ad intuitum diuinorum, videlicet immaterialium substãtiarum, & maxime supersimplicissimi & prorsus incõprehensibilis Dei. Hinc & sacra scriptura sim-

moderato,incauto,& præſumptuoſo diuinorũ ſcrutinio atq; intuitu nos coërcet per Salomonem dicens. Sicut qui mel comedit multum,non eſt ei bonum, ſic qui perſcrutator eſt maieſtatis,opprimetur à gloria. Et in Eccleſiaſtico legitur, Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper. Veruntamẽ eſt quædã diuinorum perſcrutatio ſtudioſa, moderata, humilis atq; auxilio gratiæ Dei innitens, quæ laudabilis eſt. De qua ait vir ſanctus, Mirabilia teſtimonia tua, ideo ſcrutata eſt ea an. Et denuo. Da mihi intellectum, & ſcrutabor legẽ tuã. Et iterũ: Beati qui ſcrutantur teſtimonia eius. Itaq; ſicut teſte ſcriptura, dulce lumẽ & delectabile eſt oculis videre ſolem,nihilominus figenti oculũ immoderate in ſolẽ viſus obtunditur,reuerberatur ac læditur. Sic dulcis eſt veritas ſumma,& iucundũ contemplari æternũ totius luminis fontem, veruntamen immoderate, intimorate irreuerenter contemplari, ſcrutari, penetrare,præſumẽs, grauius excęcatur,deiicitur,vulneratur. Sic itáq; contemplari conemur, vt à veritate ſcripturę, à doctrina eccleſiæ nullatenus diſcedamꝰ.
2.Tim. 3. Quod non obſeruantes hæreſiarchæ prauiſsimi, errauerũt & alios in errorem miſerunt.

ſerũt. Hinc iuxta præhabita exercitiũ viæ illuminatiuæ præcedere debet exercitatio purgatiuæ:atque vt illuſtriſsimus pater ac doctor noſter Ioannes Caſsianus teſtatur, actualis & ethica ſeu moralis ſciẽtia, quæ circa paſsionũ refrenationẽ verſatur,theoricã (id eſt, ſapientalẽ diuinorũ contẽplationem) debet præire. Volens ergo in via illuminatiua ſe exercere,ab humilitate incipiat,ita vt de propriis virib⁹, de naturali ingenio, de acquiſita ſciẽtia nõ præſumat, ſed in dño ſit ſpes eius & eius ſubſidio innitatur, quẽadmodũ per Eſaiam docetur. Psal. 165. Quis ambulat in tenebris, & non eſt lumẽ ei? Speret in nomine domini, & innitatur ſuper Deum ſuum. Eſai. 36. Deinde ab exterioribus abſtrahat mentem ſuam & eam recolligat, eius diſperſiones & euagatiões abiiciendo. Sicque iuxta diuini Dioniſij documentum ſe conuertat ad radium, ſupernã Dionyſ. illuſtrationem optando,& pro ea orando, ſeque ad dei conſiderationem aut contemplationem pro viribus eleuando. Et tunc Deus ſublimis, qui ſapiẽtiæ dux eſt & princeps totius illuminationis, videns diligentiam hominis fidelem, ac pium eius conatum, manum applicabit ac porriget adiutricem,mentem per donum ſapientiæ illuſtrando prout Eſaias aſſerit, Requiẽ dabit Sapien. 7. Eſai. 58.

 tibi

tibi dominus,& implebit splendoribus ani
Sapien. 5. mam tuam. Ipse enim est sol sapientiæ ac intelligētiæ:quo in anima resplendente ac radiāte,omnia mox clarescūt, venustātur, trāquillātur & exhilarātur in ea. Sicq; creatoris sui maiestatē immēsam, pulchritudinē infinitā,sapientiā,omnipotentiā, atque beatitudinem,perfectionē & eminentiam prorsus interminabilem incipit intueri ac vehementissime admirari,iucunde conspicere,feruenter diligere, eique intime congaudere,& in ea ad horam quiescere.

Quid sit contemplatio & de speciebus ipsius.
Articulus X.

Iob 35. ECce Deus magnus vincēns scientiam nostrā. Ideo timebunt eum viri, & nō audebūt contēplari omnes qui sibi videntur esse sapiētes. Quemadmodū libro de ci
August. uitate Dei B. Augustinus frequenter fatetur:Intellectus est suprema vis animæ, idcirco in eius actu beatitudo est sita, sicut iam ante ex verbis patuit Christi dicentis:
Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum. Quòd etiam decimo Ethicorū probat philosophus. Nec tamē in quocunque intellectus actu consistit felicitas, sed, vt Aristoteles loquitur, in optima specula-
Philo. tione optimi speculabilis collocatur. Nam teste eodem. Beatitudo est optima actio

optimæ

optimæ potētiæ in optimo obiecto, quòd Deus est. Hinc contēplatio rite sic diffinitur. Contēplatio, est summæ deitatis atque effectuū eius affectuosa prompta & syncera cognitio. Nā primo ac principaliter circa Deum versatur, Secūdario circa creata per respectū eorū ad Deū: videlicet prout ab eo fontaliter profluūt. gubernātur, atq; ad ipsum finaliter ordinātur. Quia sic Deus est finis & ratio considerationis eorum: & quicquid in eis cōsideratur & de eis cognoscitur, ad omnipotētis notitiā & amorem, gloriā & honorē refertur, qui fabricā vniuersi idcirco tā venustissime decorauit, tā sapiēter distinxit, tā ineffabiliter ordinauit, támq; mirāde in nihilo statuit ac firmauit, tāta magnitudine, multitudine, & virtute compleuit mirifice: vt sua in eis bonitas, sapiētia & potestas resplēdeāt, honorentur, laudentur, formidētur ac diligantur. Hinc scriptū est: Vniuersa propter seipsum operatus est dn̄s. Et iterum Salomon, Omnia (inquit) fecit deus vt timeatur. Itémque alibi, A magnitudine, ait, speciei creaturæ poterit creator horū cognoscibiliter videri. Et Esaias hortatur, Leuate in excelsum oculos vestros & videte quis creauit hæc. Deniq; cōtemplatio ista actus est doni sapiētiæ, quæ inter septem dona spiritus

Contēplatio q̄d sit.

Prou. 15. Ecclef. 3. Sapi. 13. Esai. 32.

ſancti ſortitur primatū, nec poteſt eſſe informis, quum ſit affectiua & ſaporoſa diuinorū notitia charitati inſeparabiliter iuncta; nec proprie contemplatio actus eſt ſapientiæ qualiſcūq;, ſed eius quæ perfectionem quandam includit, quæ prompte ac libere procedit in actum. Ideo dictum eſt, quod contēplatio eſt prompta ac facilis diuinorum agnitio, quę inſtar ignis celerrime fertur in altum, & tranſcenſis creatis pertingit ad deū. Propterea ait Richardus, Cōtemplatio volatu libero quocunq; eam fert ſpiritus mira agilitate circumfertur. Contemplationē quoq; diffiniēs, Contemplatio (inquit) eſt libera mentis perſpicacia in ſapientiæ ſpectacula cū admiratione ſuſpenſa. Vnde & Hugo de ſancto Victore ſic eam diffinit, Cōtemplatio eſt perſpicax & liber animi cōtuitus in res perſpiciēdas vſquequaq; diffuſus. Poſtremo contemplatio debet eſſe ſyncera cognitio, ne errori, paſsioni, aut culpæ mixta fœdetur, ſed certitudine ac ſplendore veritatis valletur. Præterea huius cōtemplationis ponit ſanctus Bernard. quatuor ſpecies. Prima eſt admiratio maieſtatis, dum ſcilicet in contemplatione diuinæ & increatæ ſublimitatis, & in cōtuitu incōprehenſibilitatis diuinæ ſubſtantiæ mēs ipſa cum admiratione

Bernard.

inten

intenta eſt & ſuſpenſa. Secunda, eſt conſide ratio iudiciorum dei. In quorum conſideratione dum ſe homo deficere cernit, cum apoſtolo vociferatur: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ dei, quã incomprehenſibilia ſunt iudicia eius. Tertia, eſt inſpectio beneficiorum Dei. Quarta conſideratio eſt promiſſorum ipſius, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. Rom. 11. Eſai. 94. 1. Cor. 2.

De alia aſsignatione ac declaratione ſpecierum contemplationis. *Artic.* XI.

PAter gloriæ det vobis ſpiritum ſapientiæ in agnitione eius. Epheſ. 1. Quãuis ſpecies contẽplationis à diuerſis diuerſimode aſsignentur. Iſta tamẽ quam modo inducam, rationabilior conuentiórq; videtur. Itaque prima ſpecies contẽplationis eſt ſupernaturalis contemplatio adorandæ atque altiſsimæ Trinitatis: Cuius cõtemplationem ſupernaturalẽ appello, quia ex naturali ratiõe Trinitas perſonarũ in DEO nunquã hominibus patuit, ſed ex diuina reuelatione primo innotuit. Ad hãc itaq; contẽplationis ſpeciẽ pertinet, intueri quẽadmodũ in vero ac ſimplici deo ſit, ęterna, immaterialis, inuariabilis, actualiſsima ac ſuperpuriſsima generatio, vtputa emanatio verbi æterni à patre ſummo, qui ſeipſum perfe-

ductus, cruci affixus inter latrones suspen-
Sapien. 2 sus, per manus ac pedes diris clauis perfos-
sus, aceto & felle potatus, lancea perforat⁹
suæ dulcissimæ matri ineffabiliter nimis
Apoc. 1 cõpassus acerbissima & ignominiosissima
morte occisus. Intueamur quoq; quã patiẽ-
tissime, mansuetissime, quam silenter, quã
amorose, quámq; humilime omnia ista su-
stinuerit dominus Iesus Christus, qui qua-
si ouis ductus est ad immolãdũ, & quasi a-
gnus corã tondente obmutuit: qui cũ male
1. Pet 2 diceretur, non remaledicebat, quũ patere-
tur, non cõminabatur. Præterea circa hanc
Christi passionem ponderare debemus, qs
qualis & quantus sit ipse qui ista perpessus
est. Itẽ à quibus & qualibus, & pro quibus,
Ioan. 1 & quo loco ac tempore, quo fructu & fine.
Non enim quicunque, sed vnigenitus dei
verus deus & verus homo, dominus virtu-
tum rex gloriæ ista pro nobis est passus à
populo vtiq; olim peculiari, in regia vrbe,
Psal. 23 in solennissimo die coram multis milibus
hominum. Quæ omnia si diligenter pẽsen
tur non mediocriter augent compassionẽ,
accendũt amorẽ, ædificãt meditãtem. De-
nique hæc dominicæ meditatio passionis
valde iusta, virtuosa atque salubris est. Pri-
mo, quoniam charitas qua Christum ama-
re tenemur & virtus gratitudinis exigunt:

vt eorum,quæ pro nobis Christus fecit ac tulit reminiscamur. Alioquin si quidem inertes essemus ingrati:quum beneficiorum obliuio pars ingratitudinis dicatur maxima. Secundo,quoniã passio Christi est velut liber cõspicua relucẽs doctrina, in quo vniuersæ virtutes cõpendiosissime ac optime addiscuntur: videlicet charitas summa, quia pro nobis hæc pertulit dominus & animã suam dedit pro ouibus suis:patientia maxima.quoniam tot & tãta ferendo, nulla inordinata tristitia, nullo dolore, nulla turbatione cõtra suos motus est hostes: humilitas profundissima, quod in nullo se extulit,sed corde verbis ac morib. mãsit humilimus:fortitudo firmissima,quoniã mortem suam amarissimam constanti ac solido pertulit animo. Tertio,quoniam passionis Christi memoria est contra omnes tẽtationes,vitiorúmq; acies, cõtra vanitates & voluptates ac pompas fortissima armatura, inuictum remedium maximúmque subsidium. Quis enim ita incontinens qui Christi passionẽ intimo recolendo corde non se refrenet? Quis ita ambitiosus superbus & vanus,qui eius cõtumelias, iniurias blasphemias, despernationes,& profundissimã ipsius humilitatem pensando non deprimat animum? Quis tam iracundus, gulosus

se debeat. Articulus VII.

LAuabo inter innocentes manus meas, & circūdabo altare tuū domine. Qualis debeat esse conuersatio sacerdotum euāgelicæ legis, Paulus apostolus in epistolis 2.Tit. 34
suis (videlicet ad Timotheum atque ad Titum) describit. Nempe quod ibi de episcopis loquitur, de sacerdotibus quoq; maxima ex parte est intelligendum, secundum 1.Tit.1.2.
omnes doctores: & de hoc in decreto plenissime pertractatur, imo ex euangelio cō probatur quam sancte debeant viuere. Nē 1. q. 1. ca.
pe quam virtuosa & exemplaris debeat cu per Esaiā.
iuslibet Christiani consistere vita, euange- 40.d.c.an
lica pandit doctrina. Christianus nanque te omnia.
á Christo nomen sortitur: nec vere ac di- 33. q. 4.c.
gne Christianus quis dicitur nisi qui Chri- Christia.
sti vestigia sequitur, discens à saluatore, Mat.11
quia mitis est & humilis corde, qui amicos inimicósq; diligit, qui omne mortale fugit peccatum, & vniuersa Dei atq; ecclesiæ implet præcepta, qui habens victū & quibus tegatur contentus est, qui conuersus vt paruulus factus est simplex, pius, iustus & innocens, superfluitatem, pompam & vanitatē in vestitu, apparatu ac cæteris vitās, castus sobrius, hospitalis. Porrò sacerdotes prę vulgo tanto laudatioris & exemplarioris vitę esse tenentur, quāto in sublimiori sunt gra du

du ac ordine. Et quoniam superdignissimum eucharistiæ sacramentum quotidie conficiunt, tractant, offerunt, sumunt: oportet eos omnino puræ ac diuinæ cōsistere vitæ, vt spiritalis ardore amoris sint pleni, & circa diuinissimum sacramentū prorsus intenti, ne pollutis id manibus tractēt, nec ore accipiant inquinato. Populóq; nequaquam præbeant occasionem minus digne se habendi ad supernaturalissimū sacramētum angelicis spiritus formidandū. Verum de ista materia tot & tanta iam in aliis scripsi opusculis, vt tædium pariat plura nunc inde cōscribere. Nihilominus vt breuiter quædā tangam, pensandū, quia vt sanctus asserit Augustinus in omni sacrificio sunt quatuor attendenda, scilicet quis, quid, cui & quare. Sacerdos ergo antequam ad celebrandum procedat penset hæc quatuor. Primo, quis sit ipse qui celebraturus est. Reuera defectuosus ac fragilis homo Idcirco cōscientiā suam examinet, vitam discutiat, & quicquid in se deprehenderit culpæ, redarguat, pœniteat, veniam deprecetur, confiteatur, satisfacere ac emēdare integro corde proponat. Secundo, perpendat quid sit quod consecrare ac immolare proponit, profecto corpus & sanguinem saluatoris. Ergo totum Christum Deum ac hominē offerre

Malac. I

August.

offerre proponit. Ex tanta igitur huius incomparabilis sacramenti dignitate ac reuerentia considerata, totus in se contremiscat, imperfectionem indignitatémq; propriam fateatur, non nisi cũ ingenti præparatione, profunda humilitate, reuerentiali timore interna puritate & feruida dilectione accedat. Tertio, penset cui offert. Nimirum Deo patri altissimo, quẽ cœlum, terra pontúsq; contremunt, quem & angelicæ mentes & vniuersi sanctorũ exercitus perhorrescunt. Nõ igitur tam infinitæ excellẽtiæ regi ac domino omnipotẽti se præsentare, altare, sacrificare, eiúsq, filium vnicũ ac dilectum offerre præsumat corde intimorato, impurato, carnali ac frigido. Quarto perpendat quare sacramẽtũ hoc offert. Est namque duplex intentio officij missæ. Vna generalis ipsius Ecclesiæ, Et ita sacramentum istud offertur, primo & maxime pro communi bono totius ecclesiæ militãtis, & cæteris prout in canone continetur. Alia est intentio propria celebrantis, qui pro diuersis personis & causis celebrat atque sacrificat: qui etiam ardẽtem debet habere affectum, vt exaudiatur pro omnibus pro quibus orat ac celebrat. Sic ergo ad celebrationẽ debet disponere. Porro in ipso celebrationis officio habere se debet valde

de recollectè, deuote ac feruide, singula verba distinctè, proferendo, sensum sapienter ac affectuose pensando, sacramenti dignitatem & patris æterni incircunscriptibilem maiestatem synceriter contemplando: vt sic eius oratio tanquam incensum dirigatur in conspectu diuino. At vero post celebrationē deuotissime gratias agat Deo orationibus, psalmis, ac meditatiōibus sanctis insistat saltem ad tempus, totáq; die decenter, timorate, custodite, exemplariter ac syncere se habeat. Atq; hoc modo tota cōuersatio sacerdotis sit vna continua ad celebrandum præparatio salutaris: nec vnquam vanitati, voluptati, iniquitatati consentiat: neque per os eius, quo sacratissima protulit verba ac venerandissimum sumpsit sacramentum: inania, infructuosa, illicita, vnquam profluant verba. Sed proh dolor multi sunt sacerdotes, qui & si in principio aliquātulum sint deuoti: tamen tēpore procedēte quo frequentius celebrāt eo q̄d agant minus perpendūt & frigidiores tepidioresq; fiunt, atq; ex arido quodam vsu sine contritione interna confitentur: & sine præparatione condigna, imo absq; feruore puritate, absque reuerentia & timore accedunt & celebrant: O quāta est horum impietas, quanta impudentia & insipientia, quanta

quanta ingratitudo ac cæcitas, quàm item intolerabilis & immensa erit eorum damnatio? Tu autem charissime Christi sacerdos, nunquã huiusmodi fias: sed quanto frequẽtius, tanto feruẽtius, tanto deuotius ac fructuosius confitearis ac celebres: quatenus tanti sacramẽti gratiis virtutibus, atq; affectibus quotidie copiosius implearis, & omni eius spiritali pinguedini mentaliter dilateris, omnipotẽtiq; domino ac munificẽtissimo saluatori quotidie magis gratus efficiaris: nec tepidorum frangaris exemplis: sed sacris semper occupationib⁹ quantũ tibi possibile est, sis intentus: in cibo, potu, vestitu, somno, colloquio moderatus: verbis & factis omnibus exemplaris.

Quid sit via illuminatiua. Artic. VIII.

ACcedite ad eũ & illuminamini. Quũ solæ iniquitates inter deũ, & rationalem diuidant creaturã, & charismata spiritus sancti suspendãt ab ea: idcirco anima à vitiis emũdata, à passionũ immoderãtiis reformata, à peccatorum reliquiis (quæ sunt pronitas & grandis inclinatio ad peccandum) defæcata: ipsa mox capax est illustrationis supernæ, apta est radium sapientiæ salutaris suscipere, fulgore contemplationis perfundi, ad æternorum ac diuinorum speculamina eleuari. Itaque cum

Psal.39. Esai.39. Hiere.3.

iuxta formam præſcriptam ſe exercitauerit homo in via purgatiua:viam illuminatiuam protinus ingredi debet, & exerceri ac proficiſci in ea. Porro via illuminatiua eſt ſtudiũ ſeu occupatio mentis circa contemplanda ſublimia dei præſertim in contemplatione ſuperbeatiſsimæ trinitatis ac ſimpliciſsimæ & ſuperpulcherrimæ deitatis. Deinde in ſpeculatione bonorum cœleſtium & ſupernaturalium veritatis fidei Chriſtianæ ac ſpiritualium rerum. Quum etenim in clara & immediata per ſpeciem horum contemplatione tota conſiſtat noſtra felicitas: profectus noſter hic eſt, vt contemplationi illi tam beatificæ ac perfectæ nunc quotidie propinquemus, proficiendo in fidei illuſtratione, in bono ſapiẽtiæ, in ſummæ & increatæ veritatis ac diuinorũ cognitione. Deniq; quum deus
Ioan.8. (cuius opulentiæ ac munificentiæ nullus eſt finis) ſit eſſentialiter ſapientia infinita & lux ſuperſplẽdidiſsima prorſus incircunſcripta: cum videt animã modo prætacto purgatam.humilitate,patientia,manſuetudine,caſtitate,iuſtitia,cæteris quoq; virtutibus moralibus informatã,veritatiſq; auidam & fonti ſapientiæ inhiantem, ac deſuper illuſtrari affectãtem:mox vultũ ſuum
Pſal.66. Pſalm.3. ſuper eam illuminat ſapientiæ radio eam clariſi

clarificat seipsum ei præ solito clarius gra tiosiúsq; ostendens atq; incerta & occulta sapiētiæ suæ ei propalās ita vt ea quę fidei sunt, rationésq; credendorum & nexum ac ordinem credibiliū subtiliter speculetur, ita vt lætabunda ac grata mente decantet. Benedicam Dominū qui tribuit mihi intellectum. Psalm. 15. Quòd quam desiderabile sit ac præclarum, fatetur Propheta, dicens: Beatus homo quem tu erudieris domine, & Psal, 93. de lege tua docueris eum. Vnde & Sanctus Ioānes Apostolus in prima sua epistola scri 1. Ioan. 2. bit purgatis huiusmodi fidelibus: Vnctio eius docet vos de omnibus.

Qualiter in via illuminatiua exercitare se debeat homo. Artic. IX.

SIquis vestrū indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter: & dabitur ei. Postulet autē in fide nihil hæsitans. Doctrina philosophi est, quòd actus actiuorū sint in patiente disposito: & item quod vnicuique competat agere secundum modum suæ naturæ atque potentiæ. Rursus, quòd sicut se habet visus vespertilionis ad lumen solis, sic intellectus humanus ad intuitum diuinorum, videlicet immaterialium substātiarum, & maxime supersimplicissimi & prorsus incōprehensibilis Dei. Hinc & sacra scriptura im-

moderato, incauto, & præsumptuoso diuinorũ scrutinio atq; intuitu nos coërcet per Salomonem dicens. Sicut qui mel comedit multum, non est ei bonum, sic qui perscrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Et in Ecclesiastico legitur, Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper. Veruntamẽ est quædã diuinorum perscrutatio studiosa, moderata, humilis atq; auxilio gratiæ Dei innitens, quæ laudabilis est. De qua ait vir sanctus, Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea an. Et denuo. Da mihi intellectum, & scrutabor legẽ tuã. Et iterũ: Beati qui scrutantur testimonia eius. Itaq; sicut teste scriptura, dulce lumẽ & delectabile est oculis videre solem, nihilominus figenti oculũ immoderate in solẽ visus obtunditur, reuerberatur ac læditur. Sic dulcis est veritas summa, & iucundũ contemplari æternũ totius luminis fontem, veruntamen immoderate, intimorate irreuerenter contemplari, scrutari, penetrare, præsumẽs, grauius excęcatur, deiicitur, vulneratur. Sic itáq; contemplari conemur, vt à veritate scripturę, à doctrina ecclesiæ nullatenus discedam⁹.
2.Tim. 3. Quod non obseruantes hæresiarchæ prauissimi, errauerũt & alios in errorem miserunt.

ſerũt. Hinc iuxta præhabita exercitiũ viæ illuminatiuæ præcedere debet exercitatio purgatiuæ:atque vt illuſtriſsimus pater ac doctor noſter Ioannes Caſsianus teſtatur, actualis & ethica ſeu moralis ſciẽtia, quæ circa paſsionũ refrenationẽ verſatur,theoricã (id eſt, ſapientalẽ diuinorũ contẽplationem) debet præire. Volens ergo in via illuminatiua ſe exercere,ab humilitate incipiat,ita vt de propriis virib⁹, de naturali ingenio, de acquiſita ſciẽtia nõ præſumat, ſed in dño ſit ſpes eius & eius ſubſidio innitatur, quẽadmodũ per Eſaiam docetur. Pſal. 165. Eſai.36.
Quis ambulat in tenebris, & non eſt lumẽ ei? Speret in nomine domini, & innitatur ſuper Deum ſuum. Deinde ab exterioribus abſtrahat mentem ſuam & eam recolligat, eius diſperſiones & euagatiões abiiciendo. Sicque iuxta diuini Dioniſij documentum ſe conuertat ad radium, ſupernã illuſtrationem optando,& pro ea orando, ſeque ad dei conſiderationem aut contemplationem pro viribus eleuando. Et tunc Deus ſublimis, qui ſapiẽtiæ dux eſt & princeps totius illuminationis, videns diligentiam hominis fidelem, ac pium eius conatum, manum applicabit ac porriget adiutricem,mentem per donum ſapientiæ illuſtrando prout Eſaias aſſerit, Requiẽ dabit Dionyſ. Sapien. 7. Eſai. 58.

tibi dominus,& implebit ſplendoribus animam tuam. Ipſe enim eſt ſol ſapientiæ ac intelligẽtiæ:quo in anima reſplendente ac radiãte,omnia mox clareſcũt, venuſtãtur, trãquillãtur & exhilarãtur in ea. Sícq; creatoris ſui maieſtatẽ immẽſam, pulchritudinẽ infinitã,ſapientiã,omnipotentiã, atque beatitudinem,perfectionẽ & eminentiam prorſus interminabilem incipit intueri ac vehementiſsime admirari,iucunde conſpicere,feruenter diligere, eíque intime congaudere,& in ea ad horam quieſcere.

Sapien. 5.

Quid ſit contemplatio & de ſpeciebus ipſius.
Articulus X.

Iob 35.

ECce Deus magnus vincẽns ſcientiam noſtrã. Ideo timebunt eum viri,'& nõ audebũt contẽplari omnes qui ſibi videntur eſſe ſapiẽtes. Quemadmodũ libro de ciuitate Dei B. Auguſtinus frequenter fatetur:Intellectus eſt ſuprema vis animæ, idcirco in eius actu beatitudo eſt ſita, ſicut iam ante ex verbis patuit Chriſti dicentis: Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te verum Deum. Quòd etiam decimo Ethicorũ probat philoſophus. Nec tamẽ in quocunque intellectus actu conſiſtit felicitas,ſed, vt Ariſtoteles loquitur,in optima ſpeculatione optimi ſpeculabilis collocatur. Nam teſte eodem. Beatitudo eſt optima actio

August.

Ioan. 17.

Philo.

optimæ

optimæ potẽtiæ in optimo obiecto, quòd Deus eſt. Hinc contẽplatio rite ſic diffinitur. Contẽplatio, eſt ſummæ deitatis atque effectuũ eius affectuoſa prompta & ſyncera cognitio. Nã primo ac principaliter circa Deum verſatur, Secũdario circa creata per reſpectũ eorũ ad Deũ: videlicet prout ab eo fontaliter profluũt, gubernãtur, atq; ad ipſum finaliter ordinãtur. Quia ſic Deus eſt finis & ratio conſiderationis eorum: & quicquid in eis cõſideratur & de eis cognoſcitur, ad omnipotẽtis notitiã & amorem, gloriã & honorẽ refertur, qui fabricã vniuerſi idcirco tã venuſtiſsime decorauit, tã ſapiẽter diſtinxit, tã ineffabiliter ordinauit, támq; mirãde in nihilo ſtatuit ac firmauit, tãta magnitudine, multitudine, & virtute compleuit mirifice: vt ſua in eis bonitas, ſapiẽtia & poteſtas reſplẽdeãt, honorentur, laudentur, formidẽtur ac diligantur. Hinc ſcriptũ eſt: Vniuerſa propter ſeipſum operatus eſt dñs. Et iterum Salomon, Omnia (inquit) fecit deus vt timeatur. Itémque alibi, A magnitudine, ait, ſpeciei creaturæ poterit creator horũ cognoſcibiliter videri. Et Eſaias hortatur, Leuate in excelſum oculos veſtros & videte quis creauit hæc. Deniq; cõtemplatio iſta actus eſt doni ſapiẽtiæ, quæ inter ſeptem dona ſpiritus

Contẽplatio qd ſit.

Prou. 15. Eccleſ. 3. Sapi. 13. Eſai. 32.

intenta eſt & ſuſpenſa. Secunda, eſt conſideratio iudiciorum dei. In quorum conſideratione dum ſe homo deficere cernit, cum apoſtolo vociferatur : O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ dei, quã incomprehenſibilia ſunt iudicia eius. Tertia, eſt inſpectio beneficiorum Dei. Quarta conſideratio eſt promiſſorum ipſius, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. Rom. 11. Eſai. 94. 1. Cor. 2.

De alia aſsignatione ac declaratione ſpecierum contemplationis. Artic. XI.

PAter gloriæ det vobis ſpiritum ſapientiæ in agnitione eius. Quãuis ſpecies contẽplationis à diuerſis diuerſimode aſsignentur. Iſta tamẽ quam modo inducam, rationabilior conuentiórq; videtur. Itaque prima ſpecies contẽplationis eſt ſupernaturalis contemplatio adorandæ atque altiſsimæ Trinitatis: Cuius cõtemplationem ſupernaturalẽ appello, quia ex naturali ratiõe Trinitas perſonarũ in DEO nunquã hominibus patuit, ſed ex diuina reuelatione primo innotuit. Ad hãc itaq; contẽplationis ſpeciẽ pertinet, intueri quẽadmodũ in vero ac ſimplici deo ſit, ęterna, immaterialis, inuariabilis, actualiſsima ac ſuperpuriſsima generatio, vtputa emanatio verbi æterni à patre ſummo, qui ſeipſum perfe- Epheſ. 1.

&c æternaliterq; cognoſcēs ac intuēs, ſui ipſius conceptū & verbum internum in ſe profert ac gignit. Quod nanq; in ſe & de ſe cognoſcit ac intuetur, hoc intra ſe loquitur ac producit. Et, quoniā vnico actu intelligēdi ſeipſum & omnia perfecte intelligit: idcirco vna ꝯplatione interna, ſeu generatiōe mētali ſeipſum & cūcta pleniſſime intra ſe exprimit, & vnicū dūtaxat verbū gignit, quod eſt ipſius perfecta ac naturalis imago, ſplēdor ac filius, omniúmque creaturarū exēplar, ideo & ratio, atque totius vniuerſi forma archetypa in mēte diuina. De quo Auguſt. Qui negat, ait, mūdū archetypū, negat & dei filium. Hic in verbo iſto æterno tota patris natura reſplendet totáq; eius maieſtas ac ꝑfectio repræſentatur in eo. Idcirco vera deitas continetur atq; conſiſtit in eo. Vnde quintodecimo de Trin. aſſerit Auguſt. Pater tanquā ſeipſum dicens genuit verbū ſibi æquale. Amplius, ad hanc cōtemplationis ſpeciem pertinet intueri quemadmodum pater & filius ſe inuicē intuentes, volentes, ac mutuo incomprehenſibiliter ac ſuperſuauiſſime complacentes, producunt & intra ſe ſpirant vnum increatum plenum ac infinitum amorem propriæ amabilitati proportionatum, qui eſt amor & nexus oſculúmq;

súmq; amborum. Quemadmodum enim verbum est emanatio intellectus: sic amor est emanatio voluntatis. Rursus spectat ad hanc speciem contemplari quam vere superbeatissima ac superdelitiosissima huius altissimæ Trinitatis sit vita, quemadmodũ hæ superuenerabiles, supersublimes, ac supersanctæ personæ se mutuo intueantur intuitione penitus cõprehẽsiua, iucundissima & æterna, se inuicem quoque diligant amore superardẽtissimo & immenso, sibíq; mutuo perfecte ac supergaudiose complaceant, atq; seinuicem superfelicissime perfruantur, & qualiter sit in eis plena cõmunio, superiucunda diffusio, consistentia supergloriosissima & æterna. Ecce hæc omnia humiliter ac syncere, quiete & amorose sunt contemplanda cum præcordialissimà cõgratulatione tam infinitæ beatitudinis & excellẽtiæ trinitatis superexaltatæ ac adorandæ. Præterea causæ seu rationes amoris sunt cognitio, bonitas, similitudo; propinquitas, vnio, cõmunio, beneficẽtia, & præuia seu alterna dilectio. Quúmq; oẽs hæ rationes in superessentiali & consubstãtiali trinitate perfectissime prorsus cõsistant. Siquidem vnaquæque earum aliam quãlibet omnino perfecte ac comprehensiue cognoscit. Quælibet quoque earũ est boni

bonitatis immensæ: estque inter eas plena similitudo ac summa propinquitas, quia secunda earũ emanat à prima, videlicet filius à patre, & tertia ab vtraq;, vtpote spiritus sanctus à patre ac filio. Inseparabiles quoque sunt, quia consubstantiales. Vnaquæq; alteri se totam communicat, & filius à patre infinitum bonum accepit, nempe pleni
Ioan.10. tudinem deitatis, quemadmodum ipse protestatur: Pater quod dedit mihi maius omnibus est (diuina scilicet essentia.) Vnde ibidem subiungit: Ego & pater vnum sumus. Et hoc ipsum bonũ immensum à patre ac filio accepit spiritus sanctus patri & filio verissime cõsubstantialis, coæternus & coæqualis. Vnaquæque demum earum scit se ab alia infinita dilectione amari. Hinc cõstat, quod inter eas sit prorsus superæstuantissima & immensa dilectio. Secunda species contemplationis est veræ ac simplicissimæ deitatis speculatio naturalis. Et hanc nomino naturalem: non quod naturalis ac acquisitæ sapientiæ sit actus, aut sine charitate & gratia queat haberi: sed quoniam ea de deo cõspectat, quæ per naturalem possunt rationẽ cognosci: vt quod deus sit ens primum, æternũ, incausatum, independens, perfectum, infinitum, immateriale, simplicissimum adorandum, prima causa omniũ

guber

gubernatiua. Vnde affirmat Apost. Inuisibilia dei per ea quæ facta sunt conspiciuntur, sempiterna quoque eius virtus & diuinitas. Itaque ad hanc speciē pertinet contemplari, quemadmodum deus sit bonitas pura, veritas sempiterna, vnitas simplicissima, purus actus, omnipotens virtus, sanctitas exemplaris, sapientia æternalis, causa & ratio omnium idealis, esse purū in se subsistēs, ac separatū vniuersorū principiū, prima omnis rectitudinis omnísque iustitiæ, veritatis & virtutis regula & mensura, ens in quo est omnis nobilitas, omnis pulchritudo, omnis felicitas ac dulcedo, omnis pietas & iustitia, summa charitas, plena libertas omnísque perfectio absque omni mensura ac fine & prorsus simplicissime: ita vt omnia ista sint vnum vnitásque in deo, scilicet simplicissimum ac superditissimū eius esse tam infinite, incōprehensibilitérq; perfectū, vt omnia ista in se simplicissime ac supereminentissime comprehendat. Hæc omnia de deo excelso ac glorioso lympide, amorose, & cōgratulatorie cōtemplari ad hanc secundā cōtemplationis speciem attinet. Tertia cōtemplationis species est speculatio humanitatis Christi: vtputa qualiter ipsa à vero æterno hypostatice sit assumpta, atq; in increato esse eius Rom. 1.

per

personali ſuppoſita: & qualiter in eodẽ pũcto, quo ex puriſsimis virginis glorioſæ ſanguinibus corpus Chriſti à ſpiritu ſancto formatũ eſt: anima quoque eius creata ſit cordíque vnita & vtrunque ſimul à verbo aſſumptum. Quomodo item eodẽ momẽto anima Chriſti omni gratia, virtute, dono, fructu & beatitudinibus fuerit adimpleta ac ſpecioſiſsime perornata, lumine quoque gloriæ ac beatifica viſione præ omnibus ſanctis ineffabiliter decorata, impleta ac
Lucæ.2 ſublimata. Inſuper ad hãc ſpeciem pertinet
Matth.2 contemplari, quemadmodũ ex virgine na-
Luc. 2 tus ſit Chriſtus, circunciſus, adoratus à Ma-
Matt.11 gis, præſentatus in tẽplo: ac cætera omnia quæ de ipſo euangelica narrat hiſtoria: puta qualiter in mundo hoc in omni humili-
Mar.15 tate, paupertate, patientia, manſuetudine,
Luc.24 charitate ſit conuerſatus, quanta ſuſtinuit,
Actu.1 quomodo genus humanum redemit quãta miracula fecit, quomodo reſurrexit, apparuit & aſcendit. Quarta ſpecies contemplationis eſt cõſideratio munerum gratiæ dei, ſcilicet ſupernaturalium ac gratuitorum beneficiorum & donorum ipſius: vt ſunt virtutes infuſæ, ſacramenta eccleſiæ, diuerſáq; dona gratiæ gratum facientis ac gratiæ gratis datæ, donáque gloriæ & omnis illa beatitudo cœleſtis. Quinta ſpecies, eſt

est speculatio donorum naturæ, id est, naturalium omnium. Ad quam speciem spectat cõsideratio ordinis vniuersi, & omniũ separatarũ substantiarum seu supernorum spirituum atque cœlestium corporum ac elementorum, omniúmque mixtorum, potissimum hominis. In quibus omnibus creatoris bonitas, sapientia ac omnipotentia gloriose resplendet, & honoranda, formidabilis, amabilísque monstratur. Hæc solum breuissime tango. Nam alibi (in tractatu scilicet de contemplatione) plenius inde conscriptum.

Quid sit via vnitiua seu perfectiua.

Articulus XII.

PAter iuste, notum feci hominibus nomen tuum: vt dilectio tua in eis sit, & ego in ipsis. In his verbis innuit Christus, cognitionẽ ad amorem referri, & sine eo informẽ. Porro præinducta triplicis viæ distinctio ex verbis diuini Dionysij sumpta videtur. Ipse siquidẽ lib. de angelica hierarchia ponit tres actiones hierarchias in angelis sanctis: videlicet purgationem, illuminationem & perfectionẽ. In libro quoq; ecclesiasticæ hierarchiæ docet, quemadmodum quidam ordo est purgatiuus: quidam illuminatiuus, quidã perfectiuus. Atqui angeli purgari dicũtur, non vtique ab immũdicia

Ioan. 17

Diony.

ditia culpæ, ſed à hierarchicæ lucis minoratione. Illuminari quoque ac perfici aſſeruntur, non quod in beatifica diuinæ contemplatione eſſentiæ creſcant aut in ſummi boni amore beatificã viſionem conſequente proficiant, aut amplius inflammentur. Nequaquã enim in eſſentiali præmio ſortiũtur augmentũ, ſed ſunt, omnino, quo ad illud in termino: ſed in diuinorũ cognitione effectuum atque in dilectione illam concomitante ſuſcipiunt incrementum, & in accidẽtali proficiũt præmio. Et hoc vſq; ad finalis conſummationem iudicij. Sícq; intelligendum eſt quod ſeptimo angelicæ
Idem. Hierarchiæ capitulo diuiniſſ. ac ſacratiſsimus Diony. loquitur: Seraphim, inquiens, ad diuini caliditatẽ amoris, inferiores mẽtes angelicas, quãtũ poſsibile eſt, incẽdũt. Cherubim quoque datæ ſibi ſapientiæ cõmunione mentes cœleſtes ſe inferiores copioſe illuſtrãt. Porro in eccleſiaſtica hierarchia purgatio, illuminatio, & perfectio aliter inueniuntur. Quoniã viatores à culpis quotidie emundari, in Dei cognitione & eius amore proficere indigent. Et primo quidẽ oportet à culpa purgari, deinde illuminari & veritatẽ cognoſcere. Tertio perfici, id eſt, amore accẽdi, atque per hoc deo noſtræ ſalutis authori vniri. Veruntamen
ſicut

ſicut in angelis ſanctis prætacti tres actus hierarchici reipſa coincidunt (ſiquidē per hoc quod vnus illuminat alium, à minoratione lucis purgat eundem, & in amore ipſum ſuccendit) ſic in hominibus prædictarum trium viarum vna aliam ſecundū aliquem gradum comprehendit atq; includit: quoniam via vnitiua purgatiuam illuminatiuámque præſupponit, nec ſine illuminatione cōtingit deo vniri, amore perfici aut charitate affici. Cōformiter via illuminatiua vnitiuā quodāmodo comprehēdit: quoniam diuinorum cognitio nec cōtemplatio nec illuminatio proprie nuncupatur, niſi dilectionis affectu formetur ac perficiatur. Sic & via purgatiua aliquid habet admixtum de via illuminatiua & perfectiua, quoniā ſine veræ ſapiētiæ directione, charitate & gratia nemo purgatur à culpa, nec paſsiones reformat. Itáque via perfectiua ſeu vnitiua eſt ſtudium, occupatio ſeu actio ad ſynceriſsimæ charitatis ardorem, ad deitatis ecſtaticū flammigerúmq; amorem, ad myſticæ ſapientiæ æſtuantiſſimum, quietiſsimū ac ſecretiſsimum tendens intuitum. Conſiſtit nanq; hæc via in hoc, vt ex contēplatione dei per negationē mēs diuino amore tota accēdatur, & velut ignea atq; ſeraphica afficiatur, ſicq; ſeipſam

& cuncta creata relinquens, transcendens ac obliuiscens, superincomprehẽsibili deo, tanquam prorsus ignoto, per hierarchicæ lucis illapsum, per occultissimæ inspectionis alloquium, per superspendentem caliginem ac sapientissimam ignorantiã vniatur, prout hoc infra elucidabitur.

De duplici deitatis contemplatione, & quid sit mystica theologia. Articulus XIII.

Eccl. 14 TErribilis dominus & magnus vehementer & omnipotens super omnia opera sua. Quis vidit eum & enarrabit? & quis magnificabit eũ sicuti est à principio? Quemadmodum primo de diuinis nominibus capitulo diuinus Dionys. loquitur, duplici via ad Dei cognitionẽ ex creaturis procedimus. Prima est via positionis seu affirmationis, dum quicquid bonitatis perfectionis ac eminentiæ reperitur in creaturis, Deo tãquã omniũ primo & effectiuo principio excellentissime, omni perfectione seclusa, asscribimus. Secũda est via ablationis seu abnegationis. Dum quicquid in entib⁹ inuenitur creatis, negamus de Deo, tanquam de superexaltato, superessentiali, & superincomprehensibili, qui nec genere, specie, nec aliquo vniuoco cõuenit cum creatis, nec ei aliquid competit prout nos comprehendere id valeamus. Hinc tertio mysti

mysticæ theologiæ capitulo sanctus Dionysius: Hoc (inquit) est deũ vere cognoscere, supersubstãtialem supersubstantialiter per omnium entiũ ablationẽ laudare. Dionys.
Deniq; contẽplatio ista dei per negationẽ sublimior atq; perfectior est quam contẽplatio eius per positionẽ. Quia in ista per negationem infinita excellẽtia & superessentialis maiestas ipsius clarius, acutius, atque profundius cernitur quam in illa. Propterea secundo de diuinis nominibus capitulo magnus Dionysius ait Negationes in diuinis sunt propriæ, id est, proprie ac veraciter dictæ, Affirmationes autem ibi sunt incõpactæ, hoc est, incõuenientes, non cohærentes nec propriæ. Cum equidem à deitatis plena cognitione in infinitũ deficiat mens omnis creata: quo in hac vita quis deo plus appropinquat, quo abundãtius illustratur, quo summo enti nullam causam habenti æterno & indepẽdenti magis vnitur, acutiúsq; infigitur, eo ipsius incomprehensibilitatẽ, inaccessibilitatem, infinitam quoq; supertranscendentiã lympidius contemplatur. Quumq; in apice mẽtis fuerit ei propinquissime & immediate prout in hac vita per creatã lucẽ ac speciẽ fieri potest, vnita, infixa, intẽta, immersa fit in omnimoda ignorantia, eius quo ad quid est ipsius. Idem.

 Sed

Sed hoc eſt ei videre & contemplari, incomprehenſibilitatem eius clariſsime inintueri. Et hæc contemplatio, qua deus per omnium negationem conſpicitur, myſtica theologia vocatur: quæ eſt interna ac abditiſsima mentis cum deo loquutio, atque caliginis (hoc eſt, diuinæ ſuperſplendidiſſimæ ac impenetrabilis & inuiſibilis lucis) per ignorantiam quandam intuitio amoroſa. Quæ, vt quidā eam diffiniunt, eſt anagogica ſeu ſuperductiua motio, eleuatio, ſeu defixio mentis in deum per purū feruidúmque amorem. Eſtque experimentalis cognitio dei per vnitū amplexum amoris, ſeu ſapida deitatis notitia: dum ei ſupremus affectiue apex per amorē vnitur ardentē. Poſtremo hæc myſtica theologia, ſeu vnitiua ſapientia realiter eſt ipſum ſapientiæ donū: nempe ſapientia illa quæ inter ſeptem dona ſpiritus ſancti primum eſt atque digniſsimum? quæ eſt habitus ſupernaturalis infuſus, dei per guſtum internum cognoſcitiuus, per quā mens bene de deo ſentit ac iudicat per connaturalitatem, & cōformitatē affectus ad ipſum, ſeu per mētalem ſaporem. Cuius ſapientiæ triplex eſt gradus. Et ipſa ſecundū gradū ſuum ſupremū, quo ineſt viris heroicis ac perfectis, efficiens eos quaſi conſiliarios ac ſecretarios

omnipotẽtis ac ſuperſapiẽtiſsimi creatoris: eſt ſapientia vnitiua ac myſtica theologia.

Quod duobus modis ad miſticæ theologiæ viſionem, ecſtaticúmq; amorem, ac ardentiſſimam caliginis intuitionem, ſeu contemplationem præfatam, per omnium ablationem anima perducatur.

Articulus XIIII.

FActus ſum quaſi vir ebrius, & quaſi homo madidus vino, à facie domini, & à facie verborum ſanctorum eius. Quum prætacta DEI contemplatio amoroſa & myſtica, quæ & raptum faciat ac ecſtaſim, ſit nobiliſsima atque altiſsima, ſpiritualiſsima ac diuiniſsima operatio hominis: ad ipſam exigitur præcipua abſtractio mentis ab exterioribus, ac ſumma recollectio eius in ſe, & ſimplificatio ſui in DEO puriſsima: quatenus nullo inordinato affectu, nulla conſideratione circa creata, nulla occupatiõe diſtractiua impediatur aut retrahatur à ſummo & increato obiecto. Itaq; ad hanc vnitiuæ ſapiẽtiæ myſticam cõtemplationem vno modo pertingit homo ſeipſum excitando ac diſponendo ad eã, per abſtractionem præfatam, per recollectionem, & ſimplificationem, per orationẽ, & meditationẽ atq; conſiderationem eorum quæ diuinæ dilectionis feruorẽ magis pro- Hier. 23.

uocare ac parere solent in animo: donec apex voluntatis valide accendatur ac pure afficiatur in deo, sicq; vertex intelligentiæ desuper illustretur ad contemplandum modo prætacto. Deniq; hunc modum eiusque practicam diuinus Dionys. primo mysticę theologię docēs capitul. Tu (inquit) Timothæe clarissime, intētissima cōtuēdis spectaculis mysticis exercitatiōe & sensus linque & intellectuales operationes & sensibilia & intelligibilia omnia, & quæ non sunt, & quæ sunt omnia, vt illi iūgaris qui super omnem substantiam omnémq; sciētiā est: ignote pro viribus teipsum intende. Hæc ille. Alio modo ad contemplationem istam pertingit homo absq; suo conamine ac præparatione prædictá: dum scilicet misericordissime desuper præuenitur atq; diuinitus fortiter illustratur, valide inflammatur, gratiosissime præoccupatur ac miserabiliter nimis præstringitur, in tantum vt etiam resistere nequeat, & quāuis velit, nō possit effugere. gratia prædominante ipsi naturæ non violenter, sed conuenientissime. Et primus modus solet esse laboriosus Hic vero est facillimus. Hinc beatus ait

Bernar. Bernar. Quidam trahuntur qui dicere possunt. Trahe me post te. Alij ducuntur, qui

Cant. 1

Cant. 2 dicūt: Introduxit me rex in cellam vinariā.

Alij

Alij rapiuntur. Et primi quidē felices, [redacted] qui in patientia sua possidēt animas suas. Secundi feliciores: quia ex vo luntate sua domino confitentur. Tertij felicissimi, qui in profundissima dei misericordia quasi quodāmodo sepulta iam arbitrij potestate, in diuitias gloriæ in spiritu ardoris rapiuntur, qui spreto ipso rerum ac sensuum vsu, non ascensoriis gradibus sed inopinatis excessibus auolare interdū per contemplationem ad superstantialem deum altissimum solēt. Horū vnus fuit deuotissimus frater ille Rogerus ordinis sancti Francisci: qui dixit, Facillimum quid est hominem rapi & mente eleuari in deum. Nam scio, inquit, hominem qui pluries raptus fuit in vno matutino, & homo iste infinities resistit raptui, & aliquando tantam vim oportet eum facere, vt recedat à deo suo & fugiat, quantum alius facit vt appropinquet. Hæc autem protulit de seipso. Vnde & rursus testatus est. Intantum se deus animæ meæ cōmunicat, vt præ nimia dulcedine eum non valeā sustinere, sed cōpellor dicere & clamare: Domine recede à me, quia non possum sustinere multitudinem dulcedinis tuæ. Talis fuit Et sanctus ille frater Egidius, vnus ex primis Francisci sanctissimi sociis. De quo Bonauentura

Luc. 21

Psal. 27

Rogerus.

Egidius

 scribit,

scribit, quod toties vidit eum raptum, vt in-
Abbas ter homines vitam angelica[illegible]
Sisois. de[illegible]tur, beatissimus quoq; Abbas Sisois, de
quo in vitis patrum refertur, quod quãdo
in oratione manus extendit, statim eas re-
traxit, ne r[illegible]retur: alioquin protinus ra-
piebatur. Ecce quam infinita & admiran-
da est gratia dei in quibusdam suis ele-
ctis misericordiæ suæ vasis. Vere sicut ait
Ioan. 3 Saluator: Spiritus vbi vult spirat: & incircũ
scriptibilis mirificẽtia ac opulentia DEI,
nullis terminis clauditur, nullis legibus co
artatur: sed vbi quando & quantũ & quali-
ter ei placet, liberrime ac misericordissime
se diffundit, atq; plus etiã interim offert,
plus influit, quã homo fragilis queat suf-
ferre. Quod sanctus ille Effrem experiens
in seipso in suis orationibus ac meditatio-
nibus, consueuit clamare, domine cõtin[illegible]e
vndas gratiæ tuæ.

De sancto ardente diuino ac deificante amore ad viam vnitiuam, ad mysticam contemplationem pertinente, atque priuati amoris extirpatione.

Articulus XV.

Cant. 8 POne me vt signaculum super cor tuum quia fortis est vt mors dilectio. Cum tanta sit omnipotẽtis ac superpiissimi creatoris ad homines dilectio atq; dignatio, vt ipse

ipſe per Salomonem teſtetur. Delitiæ meę Prou. 8
eſſe cum filiis hominũ. Et item per Hiere-
miam: Quis eſt iſte, qui applicet cor ſuũ vt Hier. 3
appropinquet mihi? Quibus verbis doce-
mur, quantũ deus naturaliter omniquáq;
bonus noſtram optet ſalutem, quã paratus
ſit nobis gratiarũ ſuarũ donare chariſma-
ta, quam libenter velit eſſe nobiſcum, in-
ter nos commorari, imo & habitare in no
bis, dummodo nos ipſi obicem non pona-
mus, dummodo corda noſtra ei præpara-
re: & applicare curemus, quod in nobis eſt
faciendo. Hinc etenim apud Iob aſſeritur: Iob. 14
Si direxerit homo ad deũ cor ſuum, ſpiri-
tum illius & flatũ ad ſe trahet. Et Chriſtus:
Ego ſto (inquit) ad oſtium & pulſo, ſi quis Apoc. 3
aperuerit mihi ianuam & audierit vocem
meã, intrabo ad illum & cœnabo cum eo
& ipſe mecũ. Porro per nullam virtutem
tam directe ac intime tam valenter, pure
& immediate applicat & coniungit homo
cor ſuum Deo, ſicut per charitatẽ, quę mẽ-
tem amantis ſpiritaliter aperit, capacémq;
facit amanti. Cum ergo per vnitiuæ ac my
ſticæ ſapientiæ contemplationem altiſsi-
mam mẽs humana DEO propinquiſsime,
quantũ in hac fieri valet vita, iungatur ac
infigatur, imo in ipſum abſorbeatur atque
ſupernis fulgoribus, ſacris ardoribus, cha-

risinatibúsque diuinis abundantissimè per fundatur, ditetur adimpleatur: hinc sancti doctores fatentur, quod hæc mystica visio per diuinum præferuidum fiat amorem, ita vt purus ac æstuans amor dei ad hanc contemplatiuam ac mysticam contemplationem immediate ac summe disponat: vtpote actualis syncera & feruens ad deum affectio, quæ mentem aperit sponso cœlesti, ac influentiis, coruscationibus, fœcunda-
August. tionibus atque amplexibus eius. Præterea amor iste diuinus tam purus ac feruidus esse nequit, nisi priuato amore prorsus euulso. Etenim amor priuatus, q dicitur amor sui crescens vsq; ad contemptum dei, effi-
Psal.115 cit hominem seruum ac membrum diaboli ciuémq; Babylonis, id est, ecclesiæ malignantium. Porro amor Dei crescens vsque ad contemptum, sui cõstituit hominem ciuem sanctorum membrum ac militẽ Christi, amicũ filiúmq; altissimi. Hi duo amores (quorũ vnus origo est omnis peccati: & alter fons omnis operis boni) sibi inuicem sunt contrarij. Et quãto quis plus crescit in vno, tanto amplius decrescit in alio ita vt sicut venenũ amoris diuini est amor priuatus, sic priuati amoris minoratio diuini est amoris profectio, priuati siquidem amoris vera euulsio, diuini amoris est perfectio.

fectio. Prætereà quid ſit vter hic amor, bre uiter tangā. Amor igitur priuatus vocatur quo quis diligit ſe in ſe, non in domino deo, volens videlicet ac cupiens ſibi, quæ ei in ſe ſecundum propriam inclinatioñē & affectionem ſunt delectabilia, vtilia, aut honeſta. Ex quo quidem amore mox oriū tur concupiſcentia carnis, auaritia, pompa, ambitio, atque vniuerſa mentis ac corporis inquinamenta. Amor vero dei, quæ charitas appellatur, eſt quo deū ſuper omnia toto corde diligimus, & nos ipſos in deo, videlicet ordinate ſecundum exigentiam vltimi finis noſtri, volendo appetendóq; nobis quæ animab. noſtris vere expediunt ad complacendum proprio creatori, ad profi ciendum in charitate & gratia eius, ac omni virtute, ad obtinendum beatitudinem conſummatam. Sícq; ex iſto procedit amore gloriatio in aduerſis, caſtigatio carnis, cuſtodia cordis, humiliatio, mētis deſpectio terrenorum, deſiderium æternorū, & omnis actus virtutū. Cúmq; amor priuatus omniū radix ſit vitiorū, cōſtat quod eo euulſo cuncta eradicentur peccata. Quo facto inſunt cordi interna mundicia & charitas Dei pura, fortis, fixa ac feruida. Sícque ad omne bonum, & illuminationes altiſsimas ac frequentes & quaſi continuas, ad inflāmatio Deut. 6

mationes æstuantissimas,ad tranformatio nem deificã,ad raptũ & ecstasim,ad exercitationẽ secretissimã,tranquillationẽ dulcissimã,imo ad vitã Angelis proximã est animatũ disposita,státq; velut incõtactu cõtinuo solis æterni, solis iustitiæ,solis sapientiæ infinitæ, vt exuberãtissime ac indesinenter illustretur,calefiat,penetretur, impleatur,ac inundetur ab illo, & instar speculi tersi peruij & politi luminosi atq; clarissimi obiecta substrata ac applicata est super lucidissimo soli immenso.Idcirco non cessat sol ille liberalissimus stilicidia gratiæ, fluenta sapientiæ,charitatis scintillas in illam diffundere.Deniq; amor dei purus cẽsetur,dum ipsum nõ proprij intuitu cõmodi,neq; mercedis cupidine,sed ob infinitã ipsius bonitatem & amabilitatẽ diligimus
Psal.13 sicut & ipse dilexit nos nõ ob suam vtilitatẽ:qui bonorum nostrorũ non eget: sed vt suę bonitatis ac felicitatis simus participes ad ipsius gloriã ac honorẽ. Insuper quũ amare sit alicui bonũ velle,& deus excelsus ac sanctus sit bonitas interminata omniformiter simplicitérq; perfecta: nõ possumus ipsum magis amare,nisi cũ præcordiali affectu ac cõplacentia gratulabunda volẽdo & fauendo ei,quod ipse habet & est: puta bonitatẽ,sapientiã,pulchritudinẽ, opulentiam,

tiam, omnipotentiã, beatitudinẽ & perfectionem suam omnisariã ac immẽsam. Deinde præcordialiter affectãdo, vt ipse creator ac dominus vniuersorum ab vniuersis decenti ac debito modo colatur, honoretur diligatur, ac formidetur: ita vt nosipsi in primis id totis viribus peragamus: & alios ad id quantum possumus, inducamus. Itaq; in dei amore modo prętacto perfectus est: nihil sui relinquit sibimetipsi: sed totum se deo impendit, ipsum toto posse colẽdo, totis præcordiis cupiendo, toto feruore amãdo, ad eius honorem, laudem ac gloriã omnia referendo vehementissime cupiens bonum commune, vniuersorum salutẽ: quatenus Deus in omnibus atq; ab omnibus debite honoretur. Idcirco de eius iniuriis & offensis, de pereuntium ingratitudinibus, vitiis ac perditionibus intime contristatur. De honorificentia vero dei & reformatione lapsorum operibúsque iustorũ, & emendatione errantium summe lætatur, gratias agit, pro omnibus intercedat, & totus in bonitatis affectũ, in zelum iustitiæ, in ignẽ amoris conuertitur, resoluitur, trãsformatur. Propter quod iugiter sursum mouetur ad vnionem, ad amplexum, ad mysticam visionem erigitur.

De mystica, flammigera, anagogica, & trãsforma

formatiua contemplatione.

Articulus XVI.

IN manibus Deus abſcondit lucē & præcipit ei vt rurſus adueniat. Annunciat de eo dilecto quod poſſeſsio eius ſit, & ad eā
Iob. 36 poſsit aſcendere. Incōprehēſibilis deus om
Rom. 9 nipotens & ſuperliberimus deus (qui cuius vult miſeretur, & clemens eſt in quē ei placuerit, à quo nō eſt appellare aut ſubter
Iob. 11 fugere, cui nullus valet reſiſtere, cui nemo dicere poteſt, cur ita facis?) quos vult illuminat & inflammat, præuenit, immutat, conuertit, ac ditat: qui & interdum nondū paratos repente miſericordiſsime vertit, quocunque voluerit afficit, & ad gratiam illuminationis ſupernę ac contemplationis theoricæ perducit altiſsimam, vt patet
Actu. 9. in Paulo Apoſtolo, quem ad Chriſtianorū perſecutionem graſſantem conuertit in via, rapuitq; ad contemplandum ſublimia atque ad audiendum verba arcana, qui etiā puſilos ac imperfectos, imo & quoſdam adhuc mundanos volens ſic allicere, ad al-
Eſaiæ. 21. tiora ac ſpiritaliora prouehere, nonnunquam gratia contemplationis, ſuauitate internæ cōſolationis ad horulam tangit, perfundit ac recreat, genus ſeruorum ponens quaſi ad mēſam filiorū. Hic DEVS ſublimis cū viderit mentem hominis ſpiritalis zelo

zelo iustitię penetratam, charitate flammi gerã, puritate ac omni virtute fulcitam, ad diuina fortiter aspirantẽ, mox dignantissime, exuberantissime, amorose ac frequentissime ei occurrit, succurit, cooperatur seq; ei cõicat, manifestat, infundit, eã ad se eleuat, intra se rapit, deosculatur, amplectitur, atque se ei intuendum, gustandũ, fruẽdum offert, & exhibet, haberque cõplacentiam magnam in ea, & tanquam amicam ac sponsam apprehendit, fœcundat, & sibi astringit, eandem lucem quoque quam abscondit in manibus, quam in manibus suis tenet absconsam, ei propalat ad horam aut horulam, prout vt sibi omnium sapientissimo moderatori placuerit. Verum vt hæc clarius intelligantur man⁹ Dei sunt sapiẽtia & potestas, iustitia, clementia & voluntas ipsius. Quæ sunt principia operationis diuinæ ad extra. In his manibus Deus omnipotens lucẽ abscondit: quia tam lucẽ gratiæ quã lumen gloriæ in sua habet ac continet potestate, & iuxta sapientiæ suæ cẽsurã, iuxta omnipotẽtiæ suæ arbitrium, iuxta voluntatis suæ propositũ lumen gratiæ abscondit & pãdit, retinet & effundit, aufert ac reddit. Ideo dicitur: Præcepit ei (videlicet lumini gratię) vt rursus aduenait. Quoniam lumen hoc indignis celatũ aut peccã- Iob. 36. Eodem.

ti ſubſtractum, Deo iubente, iterum aduenit ac infunditur pœnitenti, & augetur feruenter amāti, atq; oſtēditur contēplanti. In quo lucis huius reditu annūtiat Deus per alloquutionem internam dilecto (homini bono ſcilicet cùm quo tam gratioſe operari dignatur) quòd lux iſta poſſeſsio eius ſit ita, vt eam poſsit ſtabiliter poſsidere, & ſi ad horam amiſerit eam, ad eā rurſus recuperandā poſsit aſcēdere. & per eā ad lumē gloriæ peruenire. Inſuper lucē contēplationis theoricæ ac myſticæ radiū viſionis tenens Deus in manibus, eandem lucem pulcherrime radiantē ad libitum ſuum menti purgatæ nunc pandit & influit. nunc retrahit & abſcōdit. Sícq; lux iſta venuſtiſsima ad tenentis Dei arbitriū latet ac patet, & nunc copioſius clariúſq; infulgēs, nunc minus. Quúmq; hanc lucē omnipotens menti oſtēderit, mox mole magnitudinis ſuę actualitate & excellentia maieſtatis, perfectionis ac luciditatis ſuæ immenſæ mentē in momēto, in nictu oculi, in pūcto ſic dulciter, non violenter, vincit & opprimit, vt ipſa defluat atq; deficiat à ſeipſa, & victa amore ac ſtupēs præ admiratione eius quā contemplatur maieſtatis ac claritatis immenſæ, præ deitatis quā cernit delitioſiſsima ſerenitate, neſciat de ſeipſa. Si quidem

repente

repente tam valide illuſtratur ac inflãmatur, vt prorſus ſuccumbens vires & ſenſus corporales amittat. Tũc mens in increatæ lucis ſecretũ inducta, in infinitę lucis abyſſo demergitur, in æternæ felicitatis oceano rapta deperditur, in amoris igne imměſi reuoluta cõburitur, atq; in ſuperuaſtiſsimæ ac ſuperplaniſsimæ ſolitudinis impetranſibili, & immenſa amplitudine ſecuriſsime errat, feliciter deuiat, Perdens ſeſeipſam. neſciens vbi vel quando. Verum in hac intuitione tranquilliſsima ac cherubica mens humana, vt plurimum non diu defigitur, ſed Deus lucẽ quam paulo ante infudit, retrahit & abſcondit in manibus, atque poſt modicum denuo præcepit ei, vt menti adueniens oriatur, maiori nonnunquam cum claritate quam ante. Qua luce menti fulgente mens iterum intus ſplendeſcit, igneſcit, alteratur, miratur, opprimitur, deficit. Túncque Deus amœnitatis immenſæ annuntíat de ea (hoc eſt, de luce iſta quam paulò ante abſcondit in manibus) electo ac dilecto) feruido ſcilicet amatori) quod poſſeſsio eius ſit: eo quod ipſe cuncta carnalia & caduca aſpernans, præter Deum & extra eum ad concupiuit: ideóque Deo ſuffragante ad eam poſsit aſcendere, ita vt in ea creſcens quotidie,
 tandem

tandē loci fontali suauissimo Deo beatifice stet intentus, fruitiue vnitus, amorose æternaliterq; immersus. Denique quoniā ista tam supernaturalis eleuatio mētis, tam admirāda & alta contēplatio, nobilitatio, ac deificatio eius, signū ac opus est infinitæ dignationis ac magnæ dilectionis Dei ad eā, idcirco post verba præallegata protin⁹ subditur: Super hoc expauit cor meū,
Iob 35. & emotum est de loco suo. Etenim in hac profundissima cōtemplatione gratia Dei præueniens ac pertransiens, sensum perstringit amantis, & eripit eum illi, infigítque sibi, atq; vt horū expertús ait sanctus
Bernard. Bernard. Rapit eum in diē qui est à tumultu rerū ad gaudia silentij, hoc est in splendorem clarissimum lucis supremæ: in quo ab omni profluuio desideriorū carnaliū, inquietorum phantasmatū, fluctuantium cogitationum suauiter conquiescit obdor-
1. Ioan. 3. miens in dilecto. Sicque pro modulo suo ad momētum & punctum idipsum ostenditur ei vidēdum sicuti est. Inter hæc nanque Deus efficit ipsum in idipsum, vt sit ipse pro modulo suo sicut & illud est. Tūc plerunque in osculo patris & filij medium inuenit se contemplator huiusmodi. Postremo de hac re satis profunde scribit in libro de perfectione filiorū Dei, iuxta experien

perientiã ſuã, Ioannes Ruisbrochius inter cætera, dicens: Oportebit nos fundare vitã noſtrã ſupra infinitæ profunditatis abyſſum. & ita poterimus in amorẽ æternaliter mergi, atq; à nobis in ipſam imperſcrutabilem profunditatẽ demergi. Et in eodẽ amore modo carente palpabimus & à nobis deuiabimus, & ipſe nos ducet ac ſeducet in immẽſam & incõprehenſam amoris dei amplitudinem. In quo quidem nos fluemus & à nobis defluemus in ignotas delitias, opulẽtiæ ac bonitatis diuinæ: in quib⁹ liquebimus & deliquebimus, & profundabimur & deprofundabimur in gloriam Dei. Hæc & alia multa ſcribit, quæ pie ac ſapienter ſunt intelligenda, ne fiant alicui erroris occaſio, Clare ſiquidem niſi ab expertis nequeunt intelligi.

De diuerſis effectibus ſponſi cœleſtis in anima contemplatiua heroica amoroſa, & de actibus ac gradibus charitatis ardentiſſimæ ac perfectæ.

Articulus XVII.

Quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abſcondiſti timentibus te. Pſal. 30. Sicut diuinus loquitur Dionyſi⁹: Charitas virtus eſt vnitiua. Diony. Primus itaque charitatis & actus ac grad⁹ eſt mentẽ amantis Deo cõiungere. Nam & mentem

auersam ad ipsum reducit & vertit. Hinc
1.Ioan.2. in prima sua Canonica ait Ioānes Aposto
lus. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Vnde & sine charitate
nulla virtus mentē Deo proprie simpliciterq; coniungit. Secundus actus ac gradus
charitatis, est cor amātis in Deū transformare. Quoniā charitas virtus est cōfirma
1.Cor.13. tiua seu assimilatiua ac penetratiua, voluntatē amātis cōformās volūtati amati, imo
amantē à seipso quodammodo alienat, & in dilectū transfert atque commutat. Propterea sancto Dionysio contestante: Diuinus amor ecstasim facit: quia nō sinit amātes esse suiipsorū, sed eorum quos diligūt, in quos quasi extra se positi tendūt, mouētur & afficiuntur. Hinc sicut ferrū ac carbonem calor ignis, quasi transformare videtur in ignem, ita vt ignis proprietatem, actum, & similitudinē induant: sic charitas in amatū transformat ac transponit amantem. Propter quod asserit Augustin. Quod anima verius est vbi amat, quam vbi animat. Et Christus in euangelio: Vbi, inquit, thesaurus tuus (id est, res quam præcipue
Matth. 6. diligis) ibi est cor tuū. Et rursus, Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, vt sint vnū, haud dubiū quin per charitatem, sicut & apostolus Paul. dicit: Qui

adhæret

adhæret Deo, vnus spiritus est. Ecce quantam trásformationem & vnitatem efficit charitas. Nã & de primitiua ecclesia omni charitate repleta fertur. Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna. Amicorũ etenim est eadẽ velle atq; eadẽ nolle, secundũ philosophũ. Et Plato ac Aristoteles professi sunt, quòd amicus est alius idem, seu alter ego. Vnde & spõsa in sponsum cœlestem per charitatem transformata fatetur in Cãticis: Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius. Tertius charitatis actus ac gradus est diligentẽ cum dilecto indissolubiliter colligare. idcirco dixit Isidorus, quod diligere dicitur quasi duo ligare. Nempe quo amor amplius crescit & inualescit, eo validi⁹ amantẽ amato astringit ac colligat, producendo quasi continuã memoriã & affectionẽ dilecti in animo diligentis. Cuius charitatiuæ affectionis tanta est vis, vt nulla aduersitas, nulla prosperitas, nullus euentus eam valeat confringere, vincere, aut auferre. Propterea Deũ sic diligens, cum Apostolo dicere potest: Quis nos separabit à charitate Dei? Sic Christum inclytus ille martyr Genesius diligebat: Non est, inquiens, rex præter Christum, pro quo si millies patiar & occidar, ipsum mihi de corde auferre nunquã po-

Plato.

Canti. 7.

Isidorus.

Roma. 8.

Genesi⁹.

teritis. Quartus, charitatis actus ac grad⁹, est amantē præ vehemētia affectionis vulnerari amore dilecti, iuxta illud in Canticis, Vulnerata charitate ego sum. Itemq́; Vulnerasti cor meum soror mea sponsa. Nónne corde vulneratus, percussus, perforatus charitatis acumine ac sagitta tibi videtur amator, dum vehemēs ille amoris aculeus mentem eius medullitus penetrat, affectiuā vim eius intantū concutiens, tam acute transuerberās, vt desideriorum suorum efferuescentiā, gestus, effectus, ac signa reprimere nequeat, celare non possit, dissimulare nō valeat? desiderio ardet, feruet affectu, æstuat & anhelat profundissime ingemiscens, separationis impatiēs, ac longa suspiria trahens. Hic charitatis gradus interpolationem interim admittit, instárq; febris nunc intēsius nunc remissius vrit ac stimulat, imo frequēter fortior redit. Ad quem quidē gradū peruenerat nimirum August. cum cōfitens Deo diceret, Sagittaueras tu cor meum charitate tua, & gustabam verba tua visceribus meis infixa. Coruscasti in animo meo, & fortiter inflammasti & commouisti omnia intima mea. Quintus actus & gradus, est amātem præ amore languidum facere. Iuxta illud Cāticorum: Fulcite me floribus, stipate me malis,

Cant. 4.
Eodem.
Augnst.

malis, quia amore langueo. Ex vulneratione quippe oritur lãguor, dũ prætacto modo mens amore vulnerata dilecti, nec tamẽ eius ad libitũ habẽs præsentiã, duplici mœrore atque desiderio bipartito affligitur. Cum siquidẽ ipsa increata sapiẽtia testetur, Qui edunt me, adhuc esuriẽt, cõstat quod mens Deũ in hac vita contemplans, quo eum lympidius cõtemplatur, eo ad facialem ac beatificam eius visionem vehemẽtius inflãmatur: ideóq; de illius visionis absentia, de plenæ fruitionis carentia contristatur, ad eam quoq; æstuanter suspirãs cũ apostolo vociferatur. Infelix ego, quis me liberabit de corpore mortis huius? Item: Cupio dissolui, & esse cum Christo. Et cum Propheta. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Rursus dum anima ad actualem Dei contemplationẽ claram ac delitiosam secundum posibilitatem vitæ præsentis prouehitur, & interdũ repente ab ea dilabitur, atque ad pristinas suas ærumnas, distractiones, imagines, tantationes reuoluitur, tunc mœrore conficitur ad eleuationem suspirans priorẽ, quæ ei interdum dispensatiue nunc breuius, nunc longius Deo moderãte subtrahitur. Itaq; duplex hic mœror ac gemebundum desiderium languor vocatur animæ con-

Eccle. 24.

Rom. 7.

Philip. 1.

templatiuæ ac amorosæ, cuius est dicere:
Psal. 42. Quemadmodũ desiderat ceruus ad fontes aquarũ; ita desiderat anima mea ad te De⁹. Sitiuit anima mea ad Deum fontẽ viuum. Quãdo veniã & apparebo ante faciẽ Dei? Tali etenim deitatis feruidissimo amatori nil libet, nil sapit in rebus caducis. Vnde
Syluanus. sanctissimus abbas Syluanus post contemplationes & visiones suas altissimas rediẽs ad seipsum, ad exteriora quæque progrediens, vultum suum operuit, dicens: Quid necesse est lucẽ istam corporalẽ videre, in
Gregor. qua nihil est vtile? Et Gregor. Lux, inquit, fastidio est. Ideo Deũ deprecans effatur:
Psal. 149. Educ de carcere animã meam ad cõfitendum nomini tuo. Sextus, actus & gradus, est à seipso prorsus deficere atq; defluere, ita vt taliter amans cũ Apostolo fateatur:
Galat. 1. Viuo iam non ego, viuit verò in me Christus. Langorẽ nanque mors cõsequi solet. Itaq; superdulcissimus ac superpiissimus deus se ab anima amorosa cũ tanto mœrore expectari, cum tanto desiderio appeti cernens, cum ingenti dignatione ac mira liberalitate ad illam reuertitur, ac clariorem quam ante sui contemplationem ac calidiorem amorem exigens eam, intantũ
Hier. 20. vt ferre nequeat. Quemadmodum Hieremias propheta testatur: Factus est sermo,

inquiēs, domini in corde meo, quaſi ignis æſtuans,& defeci, ferre non ſuſtinens. Et alius: Concupiſcit,inquit, & deficit anima mea in atria domini,Raptus etenim & abſorptus, introductus & immerſus animus in diuitias gloriæ, in oceanum deitatis immenſæ,præ admiratione incircumſcriptibilis maieſtatis & entis æterni prorſus independentis nulliúſque indigētis,cuius nulla eſt cauſa,in cuius manu ſunt omnia:defluit prorſus ac deficit à ſeipſo,tranſitq; totus in principē maieſtatis in fontem luminis, in deitatis abyſſum:conquieſcens atq; obdormiēs in dilecto,& aliud nil aduertēs prædominante in eá intuitione caliginis. totúmq; p̄occupāte ardore amoris. Quod vir ſanctus expertus:Inflammatū eſt (inquit) cor meū, & renes mei commutati ſunt, & ego ad nihilū redactus ſum,& neſciui: O quam bene & optime eſt tunc animæ amoroſæ, quā ſerena quam iucunda, quam cœliformia ac trāquilla ſunt omnia tunc in ea.Vbi tunc nebulæ vitiorū,turbines paſsionū,inuolutiones phātaſmatū,varietas diſtractionū,inquietudo tentationū? Nónne à præſentia ſolis iuſtitiæ, à conſpectu & ardore atque fulgore ſolis ſapientiæ fugiunt omnia illa? Septimus gradus & actus, eſt mentem ad myſticæ theolo- Pſal.72.

giæ visionē theoricam caliginosam ac superſplendentē prouehere. De qua re supra iam tacta sunt plura. Estque visio illa inter communē contemplationē & beatificā patriæ visionē medio modo se habēs. Octauus gradus & actus, est mētem tam feruidam post huius incolatum exilij ad facialē ac felicissimam primę veritatis inspectionem, ad diuinæ essentiæ visionem, ad infinitæ bonitatis plenissimā summe contentantem ac quietantem fruitionem perducere. Quo facto desideriū repletum est & quiescit, capacitas mentis est saciata, omnisque potentialitas animæ ad actū perducta censetur quo ad finale ac principale obiectum. Propter quod scriptum est: Satiabor quum apparuerit gloria tua. Et: Ad-

Psal. 15. implebis me lætitia cum vultu tuo.

Prosequutio huius materiæ: & quàm mire ac gratiose agat sponsus cœlestis in anima inflāmata, sanctificata ac deificata.

Articulus XVIII.

Sapi. 8. SApientiam amaui, & exquisiui à iuuentute mea: Et quæsiui sponsam eam mihi assumere: & amator factus sum formæ illius. Scio quoniam mecum communicabit de bonis, & erit alloquutio cogitationis meæ. Intrans in domum meam conquiescam cum illa. Non enim habet amaritudi

ritudinem conuersatio eius, nec tædium conuictus illius sed gaudium & lætitiam, Sponsus & sponsa se mutuo complectũtur diligunt, deosculantur, astringunt, adulterinum despicientes amorẽ. Itaque increata sapientia (quæ est deus æternus) sponsa creati spiritus ac feruidi amatoris rite vocatur. Quoniam talis amator eã syncerissime ac vnice diligit, ardẽtissime ac interne eam sibi astringit, eã prę omnibus amplexatur, alienũ atq; impurum amorẽ penitus aspernatur. Rursus Deus (qui est sapientia ista) sponsus dicitur animæ (quæ est spiritus rationalis) & anima amorosa sponsa est Dei sui, quoniam Deus per charitatẽ eam amplectitur, per vnionem præferuidam dulcissime eã deosculatur, lumine gratiæ suæ eã fœcundat, eámq; sibi fidelẽ integram inuiolatã manere iubet & exigit. Quod quidem fit dum ipsa præter Deũ, & extra eum nil diligit. Etenim iuxta præhabita nulla actio intantũ conformat, sicq; identificat vnũ cũ alio, sicut dilectio, Hinc nimirũ anima feruens ac sancta de cœlesti loquitur spõso in amoris dialogo. in Cantico Cãticorũ: Dilectus meus mihi, & ego illi. Itémq;: Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius: Hoc est, Ego tota sum vnice illius, quem super omnia tam singularissi

Prou. 8.
Cant. 2.
Cant. 7.

larißime amo,tam vnice diligo,eius obſe-
quio me totam impendo,amori voluntatí-
que eius me integre offero: illi intẽta ſum,
ei vaco atque cõplaceo. Ad me quoq; con-
uerſio eius:quoniam ab ipſo me redamari
ſeu potius præamari experior.Ipſe mihi vi
cem rependit,ipſe me clemẽtißimo ac di-
gnantißimo aſpicit vultu,nõ ſum fraudata
meo affectu. Talem itaq; animam quæ cũ
Gala.6 Apoſtolo vere pronunciat: Mihi abſit glo-
riari,niſi in cruce domini mei Ieſu Chriſti
Per quem mihi mundus crucifixus eſt, &
ego mundo, ita vt quicquid mundus ma-
gnum,dulce,ac commodũ arbitratur,mihi
crux ſit,illud vilißimum reor,& pro nihilo
aſpicio. Talem inquam animam ſponſus
cœleſtis dulcißime viſitabit, familiariter
amplectetur,amoroſe alloquetur,commu-
nicabítq; ei de bonis ſuis,luce gratiæ,ſplen
dore virtutum,donis ac fructibus ſpirituſ-
ſancti eam fœcũdans, mirabiliter inflam-
Pſal.11 mans, vt ſit tanquã oliua fructifera in do-
Eſai.62 mo Dei. Tunc plane gaudebit ſponſus ſu-
Pſal.44 per ſponſam, & gaudebit ſuper te Deus
Can.2 tuus. O anima inclyta & electa tam plene
Prou.8 ad creatorẽ tuũ cõuerſa, cõcupiſcit rex de
Eſai.60 corẽ tuũ, & dicit tibi: Oſtẽde mihi faciem
tuã,ſonet vox tua in auribus meis,& erunt
delitię eius eſſe tecũ,ac demorari in medio

cordis tui. Tunc certe videbis & afflues, & mirabitur cor tuum ex tanta dilectione ac dignatione Dei tui ad te, & dilatabitur in amore ipsius cum gaudio, feliciterque gustabis quam magna sit multitudo dulcedinis eius quam proficit & ostendit sperantibus in se, quos abscondit in abscōdito vultus sui à conturbatione hominum, qui renunt forinsecus cōsolari, quietem, solitudinémq; optantes, quorū mentes Deus gloriæ superdulcissimus ac munificētissimus sponsus ineffabiliter adimplebit, consolabitur, tranquillabit, radiose perfundet, vehementer accendet, dulciter vnget, stabiliter possidebit, imò nonnunquam etiam & forte crebrius amorose ac misericordissime prorsus præueniet, spiritum nostrum & flatum ad se trahens, improuisáq; erigens. & absque nostro conatu inopinate sustollens, immutans, succendens, & absorbens, implebitúrq; in nobis quod in Deuterononomio scriptū est. Amantissimus domini habitabit confidenter, in eo quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet. Denique sicut amor carnalis prædominans (qui amor hereos appellatur) facit amantē considerationi & amori amati gnauiter intentum, eiúsque iugiter memorē singula quæque intime cogitantē omnia

Psal.30 Psal.76 Iob.14 Deu.34

omnia percurrentem, de amati præsentia hilarem, de eius absentia ac recessu mœrentē, sempérq; cupit vniri ac frui dilecto, in eius intuitu complacentiā habet, ipsum astringit, cōprimit, deosculatur, nec in his ipsis percipit moras, imo omne tēpus quod in istis expenditur, breue videtur, ita omnino syncerissimus ac insignissimus amor Dei contēplationi dilectioníq; Dei efficit mentem amantis vigilanter, diuturne, & si non cōtinue tamen sæpissime prorsus intentā, eiúsq; innumerabilibus vicibus memorem nō in diuinis duntaxat, verūetiam in omni loco, actu ac tempore, in strato, mensa, domo, via, ocio atq; negotio: ita vt ad literam impleat talis homo illud Deu-
Deut. 6. terono. Erunt verba domini in corde tuo, & meditaberis ea sedens in domo tua, & ambulans in itinere, & dormiēs atq; consurgēs, eruntq; & mouebūtur inter oculos tuos. Insuper amor hic sanctus ac ardens facit mentem ea quæ Dei sunt intime meditari, & cuncta diligēter percurrere. Nūc incomprehensibilem Dei bonitatē ac pietatem, nunc eius infinitam sapientiam, iam opulentiam, iam omnipotentiam, pulchritudinem, iustitiam; beatitudinem, æternitatem, ac cęteras proprietates ipsius syncériter contemplando, viuaciter admirando, incom

incomparabiliter diligendo, amplectendo, laudando ac honorãdo. De gratiosa quoq; & experimentali Dei præsentia amor iste lætificat mentem, serenam, & tranquillam efficit, & mira bonitate perficit. Porrò de absentia dilectissimi & superdilectissimi Dei parit tristitiam, afflictionẽ ac defectionem. Ex tanto quoq; contemplationis excessu amorísq; impetu ardore & ebullitione generantur per redundantiam quandã in parte sensitiua ac corpore languor, debilitas, mœror ac macies, detestatio corporei alimenti, impotentia vsus ac motus mẽbrorum ac sensuum, & totius corporis rigor. Nec in his actibus sanctis mens tẽpus aduertit, moras non percipit, imo in his vehementissime admiratur, nec sufficit admirari anima sancta charitatem, pietatem, dignationem & munificentiam Dei circa se & in se: tam amorose ac familiariter, tam gratiose & munificenter se ei ostendit, cõmunicat, applicat & infundit. Amplius quoniam amor ingreditur, vbi scientia permanet foris, dum mens contemplationi mysticæ est intenta; inflammato & velut cõmoto ac irritato amore, incipit amor ipse quodã modo ebullire ac superferuere, suáq; sacra violentia totum corpus concutere. Quod autẽ feruet, quadã caloris ac desiderij sui
violen

violentia extra seipsum proiicitur,& supra se tollitur,quasi ibi esse dedignetur. Vnde tam vehementer se iactat.Sic & mens trãsfixa amoris feruore quasi extra corpus iactare se nititur,& vsque in summum volare molitur.Postremo ex prædictis supernaturalibus ac mirãdis cœlestis sponsi & charitatis in anima certissimum sumitur argumentũ veritatis fidei christianæ,ita vt quicunq; hæc experitur, in tantũ ex eis in fide certificetur, vt quãuis totus mundus auerteretur à fide,ipse tamen de fidei veritate non posset ambigere, prout de hoc in tractatu de contemplatione, & alibi plenius disputaui.

De effectibus atque indiciis amoris extatici. Articulus XIX.

AVerte oculos tuos à me, quoniã ipsi me auolare fecerũt. Deus sublimis & benedictus suæ æternæ veritatis actualitate & cognoscibilitate ac suæ immensæ bonitatis amabilitate omnem intellectum atque affectum creatum infinite transcendit ac superat.Ideo animã contemplantis à seipsa penitus alienat,rapit,absorbet; atque deficere facit. Propter quod ait Psalmus Defecit in salutare tuum anima mea. Et rursus:Defecit caro mea & cor meum Spiritualia autẽ per corporalia declarantur.

Idcir

Idcirco proprietates & actus ac signa amoris spiritualis extatici per actus & signa amoris carnalis (qui hęrens siue prædominās aut extaticus nominatur) elucidare oportet. Itaq; primũ opus ac signũ carnalis amoris extatici desiccatio membrorũ. Taliter etenim amorosi arefiunt in membris, pallescunt & marcescunt: quoniã ex intentissima cordis applicatione circa dilectum multiplicãtur spiritus & calor naturalis in sua operatione debilitatur, sicque corporis desiccationẽ incurrũt. Conformiter ex vehementi ac intimo amore spiritali extatico & applicatione occupationeq; eius circa dilectum, videlicet superamabilissimum Deum, cor ab omni carnalis voluptatis arescit profluuio, à concupiscentia, & omni affectione terrena: siccante domino aquas maris rubri, id est, carnaliũ motus humorum: flante vento vehemente atque vrẽte, id est, spiritus sancti virtute intus gratiose ac fortiter operante. Nempe quo anima amplius circa spiritalia ac diuina se occupat: eo à carnalibus magis abstrahitur & ea fastidit. Hoc sanctus Augustinus expertus dixit: O Deus meus quã subito mihi in fastidiũ versum est, quicquid ante male amaueram. Hinc sponsa orat in Canticis: Surge aquilo, & veni auster, perfla hortũ meum,

Exo. 14

August.

Cant. 4

& fluent aromata illius. Per aquilonem, qui est ventus durus ac frigidus, torpor & grauitas intelligitur vitiorum. Per austrũ verò, qui est dulcis & calidus ventus, accipitur spiritus sanctus, quo in animam flante, spirante, séque piissime infundente, aromata, id est, spiritalia desideria carnalibus pulsis affectibus fluunt ab ea, dicente Gre-
Gregor. gorio: Gustato spiritu, desipit omnis caro. Secundus effectus atque indicium amoris carnalis extatici, concauitas est oculorum. Nam amorosi taliter consueuerunt oculos habere profundatos ac concauos: eo quod oculi sequuntur spiritum, sese ad intra retrahentes, & ad æstimatiue organum concurrentes. Sic interiores oculi animæ spiritali amore extatico inflammante profundantur in corde, & introuersa est anima talis: quoniam intus est, intus fulget, ac inuenitur totum quod quærit, quod diligit, quo delectatur, in quo conquiescit: deus videlicet lux vera, veritas summa, bonitas
Esai.43 infinita: cui ait cum Isaia. Vere tu es Deus
Esai.14 absconditus. Et rursus: Secretum meum
Psal.78 mihi. Et cum Psalm. Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Præterea intra se profundat huiusmodi anima intuitũ aciei visus interni: vt consideret ac scrutetur, nequid in ea sit quo offendatur sponsus cœ

ſus cœleſtis, qui ſolus cor intuetur: iuxta illud. Meditatus ſum nocte cum corde meo: & exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum. Rurſus viſum mentalem profundat: quatenus occultos cœleſtis ſponſi acceſſus & receſſus pro poſſe obſeruet ac noſcat. De quibus apud Iob ſcriptum eſt. Si venerit ad me, non videbo eum: & ſi receſſerit à me, non intelligam. Iob. 9.
Quamuis etenim quidam tales acceſſus & receſſus certo ſcire ſeu obſeruari non valeant, probabiliter tamen poſſunt. Nec dubium quin talis amor exteriores quoque cuſtodiat ſenſus; quorum incuſtodia incuſtoditæ mentis eſt ſignum. Ideo Salomon conteſtatur: Oculi ſapientis in capite eius: Eccl. 2.
ſtultorum autem in finibus terræ, ſeu in calcaneo. Tertium amoris carnalis extatici ſignum, eſt ſiccitas oculorum ſeu lachrymarum carentia, niſi ex parte dilecti veniat fletus. Hinc nec damna rerum, neque mors proximorum valent in taliter amoroſis excutere lachrymas. Cõformiter anima ſpiritualiter extatice amoroſa, propter nulla damna ad ſuperdilectum ſponſum ſupernum non pertinentia cõtriſtatur. Sicut & Salomon loquitur: Non contriſtabit iuſtum quicquid ei acciderit. Adeo quippe Prou. 12.
quærit ac diligit tantúq; facit eſſentialiter

 bonum

bonum vt alia paruipendat. Vnde sanctus
Iob.1 Iob grauissima passus, patiénsq; aduersa, patientissime dixit: Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factū est, sit nomen domini benedictum. Sic & de
Tob.2 Tobia quoq; scribitur: Non est Tobias cōtristatus contra Deum quod plaga cæcitatis venerit ei, sed immobilis in Dei timore permansit, gratias agens deo omnibus diebus vitæ suæ. Non ergo pro rebus vilibus contristemur, nō pro paruis ac transitoriis commoueamur. Iustus nanq; quasi fundamentum æternum. Quartū signū ac opus
Pro.12 amoris carnalis extatici, est profunda solicitudo & cogitatio versa ad interiora, non vtique ad spiritalia aut diuina, sed magis ad vana & fœda phātasmata intus reclusa, in quibus dilectam rem speculatur, atque carnalia imaginatur: ita vt taliter amorosus quasi dormientis imaginem gestare videatur, ad exteriora euigilare vix valens, nisi cum ei de re amata fit verbū, eo quod tota sua cogitatio, intentio & affectio fixa sit in amato. Consimili modo anima spiritaliter extatice amorosa in tantum solicita est & intenta circa secretissimum Deum, vt ad verba mundana, inania, impertinentia, ad vanos rumores ac fabulas claudat sensum, & inuite talia audiat, dicens illud

prophe

propheticum Deo: Narrauerunt mihi inquit fabulationes,sed non vt lex tua Si autē de Christo & pertinentibus ad salutem fit sermo,statim euigilat & aduertit, iuxta illud. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Quintus effectus atque indiciū amoris carnalis extatici est pulsus inordinat⁹. Taliter quippe amorosi pulsum habent aut nimis tardum aut valde velocem secundum diuersas apprehensiones,& affectiones de amato conceptas. Dum enim de eius adeptione desperant,tardum mox habent pulsum. Velocem vero quando de eo vicem reportare confidunt. Sic anima spiritaliter extatice amorosa pulsus,id est,affectiones, habet mirabiliter celeres ac veloces, quando de sponsi sui adeptione confidit,quando ab ipso se visitari impleri,consolari, amplecti experitur, dum de eius gratiosa præsentia iucundatur, aut de eius beatifica fruitione habenda quodammodo certificatur, quēadmodum ait Apostolus. Ipse spiritus testimonium perhibet spiritui nostro,quod filij Dei sumus. Talem habuit pulsum internū sanctus qui dixit: Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum Et denuo: Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. At vero dum anima ariditatem spiritus incidit, & solita alacri-

tare ac consolatione priuatur, dum de beatitudinis adeptione grauiter anxiatur, aut de reproborum numero esse veretur, tardum mox habet pulsum, dicens cum san-
Iob. 30 cto Iob domino: Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me. Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi. Sextum opus ac signum amoris carnalis extatici, est quod taliter amorosus videndo rem rei amatæ consimilem inflammatur, concutitur, aspicit, & quasi insanire videtur. Sic anima spiritaliter extatice amorosa Deum in hac vita in seipso videre ac degustare nō valens, dum eius bonitatem, dulcedinem, venustatem & excellentiam in suis contemplatur ac gustat effectibus, atque in prælibatione quadam per genera, speciémque creatam, protinus alienatur, concutitur, alteratur, vt quasi insaniens videatur; imo ab inexpertis ac temerariis insana ac fatua iudicetur, dū anima sursum tendente ac corpus suum relinquente, corpus inclinatur seu variis modis mouetur ac casum minatur. Septimum signum amoris carnalis extatici est defectiua & truncata locutio, & modica allocutio cum dilecto dum præsens est. Nā taliter amorosi in absentia concipiunt multa: dum vero conueniunt, proferunt

pauca,

pauca,& eadem imperfecte. Siquidem magnitudo affectionis verba abrumpit & mētem absorbet, in amplexum & oscula ruēs. Sic anima spiritaliter amorosa extatice defectiuis atq; truncatis vtitur sermonibus loquendo cum sponso, sicut dum ait dilectus meus mihi, & ego illi. In quibus ratio verba amoris debet supplere & explanare, quēadmodum eloquens Aaron fuit os Moysi infacundi. Vnde cum loquitur sponsa dilectus meus mihi, supplendum est, gratiose se exhibet, & super omnia mihi placet, estque charissimus. Et ego illi, intenta sum, placere desidero, vniri peropto. Canti.2 Exod.6 Canti.2

Quod ad iam prædictam triplicem viam plurima reducuntur, quæ passim à doctoribus sunt scriptitata.

Articulus XX.

QVam magnificata sunt opera tua domine, omnia in sapientia fecisti. Primo de cœlo & mundo Aristoteles ait: Per hunc quidem numerum (puta trinarium) adhibeamus nos ipsos magnificare vnum deum eminentem proprietatib. earum quę creata sunt. Quod ideo dixit Philosophus, quia in cunctis creatis apparet perfectio quædam in trinario: sicut in principio, & medio, ac fine, Idcirco antiqui deum honorauerunt orationibus ac sacrificiis tripli- Psal.103

 catis,

catis prout commentarius ibi exponit: & Thomas super primum librum Sententiarũ allegat. Itáque numerus iste trinarius perfectionem & excellentiam quandam importat atque creatis omnibus inuenitur & in ipso creaturarum consistit perfectio. Hinc superbenedictæ trinitatis vestigium dicitur in omnibus relucere. In omni nanque creato quædam est trinitas, præsertim in entibus esse completum habentibus. Vt pote essentia, potentia, & operatio, esse, posse, & agere, principiũ mediũ & finis, actus potentia, & vtriusq; connexio, seu qđ est & quo est, & amborum coniunctio, modus, species & ordo, seu numerus, pondus, mensura. Vnde per sapientiam deo dicitur: Om-
Sapi. 11 nia in numero & pondere & mensura con-
Psa. 103 stituisti. Rectissime ergo Psalmographus concinit creatori: Quam magnificata (id est, valde magnifice, valde eminenter ac ordiuate facta) sunt opera tua. Nam omnia in sapientia fecisti, id est, sapientissime. Conformiter in rationali creatura ad trinarium quendam quasi omnia reducuntur etiam viæ & exercitia ac media quibus ad deum pertingitur, ad viam videlicet purgatiuam, illuminatiuam, ac perfectiuã seu vnitiuam. Nẽpe ad viam purgatiuam pertinet status incipientium. Ad illuminatiuã

statuس

ſtatus proficientiũ. Ad vnitiuam ſtatus per ſectorum. Rurſus ad purgatiuam pertinet ſtatus animalis. Ad illuminatiuam ſtatus rationalis. Ad perfectiuam ſtatus ſpiritualis. Item ad purgatiuam pertinet principium reformationis rationis, voluntatis atque memoriç. Ad illuminatiuam profectus reformationis huiuſmodi. Ad vnitiuam reformationis eiuſdem perfectio. Præterea cum triplex ſit veritas, ſcilicet veritas vitæ, veritas doctrinæ, veritáſque iuſtitiç, ad purgatiuã pertinet veritas vitæ, ad illuminatiuam veritas doctrinæ ad perfectiuam veritas iuſtitiæ. Adhuc autem ad purgatiuam pertinent virtutes politicæ, ad illuminatiuã virtutes purgatoriæ, ad vnitiuã virtutes purgati animi. Poſtremo ad purgatiuã pertinẽt ſerui fideles, ad illuminatiuam ſecreti amici, ad perfectiuam occulti filij. Poteſt etiam dici, quod ad purgatiuam pertineant virtutes morales, præſertim ad ſenſitiuum appetitum ſpectantes, quæ circa paſſionum refrenationem verſantur, ad illuminatiuam virtutes intellectuales, ad vnitiuam virtutes theologicales, præſertim ſecundum ſuum eſſe perfectum & maxime charitas.

Declaratio prædictorum, videlicet diſtinctio inter ſeruos & mercenarios ac ſecre-

tos amicos occultósque filios.

Articulus XXI.

IAm non dicam vos ſeruos, ſed amicos, quia omnia quæcũq; audiui à patre meo nota feci vobis. Iſta ſunt verba Chriſti, quibus inter ſeruos & amicos diſtinguit: cum tamen omnes boni ac virtuoſi ſint ſerui ipſius. Porrò abbas Caſsianus mercenarios præfert ſeruis. Sed diuiniſsimus ille Ioannes Ruysbroec mercenariis ſeruos præponit. Iterum idem Ioannes occultos filios præponit amicis. Cancellarius autem Parrhiſienſis amicos prætulit filiis. Conſiderandum eſt igitur, qualiter iſta diſtingui intelligi, concordaríque debeant. Itáque iuxta Caſsianum triplex eſt incitamẽtum ſeu motiuum vitandi peccata, faciendíque bona. Primum eſt timor ſupplicij, puta æternæ damnationis, aut certe temporalis incommodi, aut tormenti. Et iſte eſt timor ſeruilis pure, quem charitas excludit, dicente Ioanne apoſtolo in prima ſua Canonica: Timor non eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniã timor pœnam habet. Siquidem timor pure ſeruilis, & charitas ſimul eſſe prorſus nequeunt. Quoniam ſolum ſeruiliter timens non diligit bonum virtutis, nec dei intuitu

Ioannes Caſsi.

ac

ac amore deserit vitium, agitve bonum, sed ex suiipsius amore priuato, ne scilicet patiatur quod horret ac grauat. Ex quo qui dem amore reciproco, improbo, & reflexo seruilis scaturit timor, cum ex eadem procedat radice appetere & amare proprium bonum, & fugere ac timere malum contrarium. Idcirco qui solum seruiliter timet, se metipsum plus amat quàm deum, nec in deo, sed in bono creato caduco sibi constituit finem. Ideo in mortali est culpa damnationísque statu. Hinc magni doctores, videlicet Alexander de Halis & Guilhelmus Antisiod. in suis asserunt Summis, quod quis posset pro fide pati martyrium, & tamen damnari, videlicet si ex solo seruili id ferat timore. Nec mirum, cum & Apostolus fateatur. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, id est, pro fide igne comburar, charitatem autem nō habeam, nihil mihi prodest. Nēpe quamuis timor seruilis vitet culpam & faciat bonū ex genere, nullum tamen horum facit bene & sicut oportet, puta recta intētione & ex bona ac viua radice. Alius vero est timor initialis, quo quis vitat peccatum facítque bonum, partim timore supplicij, & partim amore dei ac prę mij. Et hic timor est bonus, quamuis sit imperfectus. Tertius, est timor filialis, qui est

fuga offensi Dei, vitans culpam & faciens bonum, ne deus offendatur ac deserat hominem. Sicq; timor iste ex charitate procedit. Secundum incitamentum mala vitandi ac bona agendi, est spes seu desiderium præmij. Tertium, vero est amor dei, affectus boni honesti ac zelus iustitiæ. Itaque eos qui ex seruili timore fugiunt culpam ac faciunt bonum, Cassianus vocat seruos,
Ioan. 8 nimirum à seruitute scilicet seruilis timoris. Iuxta quem sensum ait saluator: Seruus non manet in domo in æternum, filius autem manet inæternũ porro mercenarios nominat Cassianus eos, qui deo deseruiunt intuitu pręmij spéque mercedis, iuxta illud Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas inæternum, propter retributionem. Nec solum quidem, sed simul etiam ex amore dei & zelo iustitiæ, vt ibi dicemus. Eos autẽ, qui ex amore puro Deo ministrant vocat Cassianus amicos & filios, inter quos non distinguit, sicut nec sacra scriptura. Præterea diuus ille Ioannes Ruysbroec, aliam habuit cõsiderationem. Nã seruos vocauit, qui diuina præcepta ex charitate obseruant mortalia declinantes peccata, & opera vitæ actiuæ (videlicet actus misericordiæ) exercentes: nondum tamen ad contemplatiuæ vitæ saporem euãgelico

gelicorúmq; obseruãtiam consiliorum se dantes. isti sunt serui seruitute timoris initialis, partímq; filialis. Iuxta quem modũ Christus in euangelio loquitur: Euge serue bone & fidelis intra in gaudium domini tui. Viri quoq; perfecti & sancti in patria serui dei vocantur seruitute filialis ac casti timoris, qui etiã in patria perseuerat. Vnde in Apoc. legitur: Serui dei seruient illi, & videbunt faciem eius, & regnabunt in secula seculorum, imò sic Christus, prout homo, seruus dei in scripturis vocatur. De quo deus pater per Esaiã testatur, Ecce seruus meus, suscipiam illum, electus meus complacuit sibi in illo anima mea. Et rursus: In scientia sua iustificabit ipse seruus meus multos, & peccata illorum portabit. Porro mercenarios vocat noster Ruysbroec, qui deo ministrãt principaliter intuitu desiderióq; mercedis. Ideo in charitate & gratia non sunt, quoniam deo ex charitate & amore boni honorísq; dei principaliter obsequi est necesse, vt Deus sit finis, nõ ipse met operans seu proprium bonum. Amicos demum appellat idem eos, qui non solum ex charitate obseruant præcepta & opera pietatis exercent, sed contemplationi quoque insistunt, interna ac amorosa adhę sione domino cohærentes atque ad spiritalem

talem saporem se extendentes & etiã euan gelica obseruantes consilia. Veruntamen nõdum plene nudi effecti sunt, seu ab omni proprietate (id est, conuersione ad seipsos ac spiritalia dona) nudati, quia ad con solationem internam deuotionẽ sensibilẽ, dulcẽ adhæsionem plus aspirant & afficiũ tur, quam admittit perfectio. Vnde cum ta lia eis assũnt, alacres sunt. Pusillanimes vero, si talia desint. Idcirco nondum perfecte sibiipsis sunt mortui, nec syncerissime integerriméq; ad DEVM conuersi: hos ergo appellat fideles dei amicos. Occultos au tem dei filios vocat, qui prędictis omnibus moriũtur, & à seipsis seu reflexione ad dona præfata nudati sunt, atq; ad DEVM plenissime versi, eũ duntaxat, non dona ipsius aspicientes, quærentes, pensantes: nisi forte inquantum per ea Deum valeant honorare, ac adipisci, quod aliter nequeunt. Hinc isti deo potissimum placent, & visitãtur, im plentur, rapiuntur, ac summe beatificãtur ab ipso, qui siue sensibilem deuotionem & consolationem internam experiantur, siue non, æquali accipiunt animo, ac Deo cohærent, non aliud quàm ipsius honorificentiam, gloriam, complacentiam ac vnionem, syncerissimúmque amorem, optantes.

De

De triplici gradu reformationis internæ.
Articulus XXII.

RENouamini ſpiritu mentis veſtræ, & Ephe. 4
induite nouum hominem, qui ſecun
dum deum creatus eſt. Cũ in tribus ſuprę-
mis animæ viribus (videlicet intellectu,
memoria, voluntate) attẽdatur ſummæ &
increatæ Trinitatis imago in anima ratio
nali, modicum de harum reformationib.
virium eſt tangendũ. Itaq; initiũ reforma-
tionis intellectus ſeu rationis, eſt per fidei
veritatem, & ſacræ ſcripturæ doctrinã, &
per eccleſiæ documenta ab erroribus &
ignorantia ſaluti contrariis expurgari, &
neceſſariorum ad ſalutem agnitionem adi
piſci Porro profectus reformationis, eſt ex
illuſtratione diuina rationes credibiliũ per
donum intellectus conſpicere, & in ſcriptu
ris deſuper erudiri, atq; in ſummę veritatis
notitia ſalutari ſumere incrementum: quẽ- Coloſ. 1
admodũ ad Coloſſẽſes ait Apoſtolus: Po-
ſtulamus, vt impleamini agnitione volun-
tatis dei in omni ſapientia & intellectu ſpi
rituali: vt ambuletis digne Deo, ſemper
creſcẽtes in ſcientia dei. Quãuis etenim fi-
des Chriſtiana ſit penitus ſupra rationem
& de incomprehẽſibilib. rebus: nihilomi-
nus mẽs ſyncera diuinitus illuſtrata, nexũ,
rationes, ac ordinem credendorum intelli
gens,

gens,cernit nihil rationabilius esse fide catholica,dum omnia comportantur.Perfectio autem reformationis rationis, est per mentis excessum supra se rapi, & non per argumenta ratiocinationum,& nec per corporearum ęnigmata similitudinum:sed pura & anagogica intelligentia altissimum
2.Co.3 contemplari:iuxta illud Apostol.Nos autē reuelata facie gloriam domini speculantes in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem. Præterea initium reformationis voluntatis est vitiis reluctari & eam diuinorum rectitudini præceptorū subiicere,nec passionibus subiacere,sed pręualere Profectus vero huius reformationis est sensitiuas affectiones habere voluntati subiectas,& cuncta voluntatis desideria habere in deo adunata ac ordinaria. Perfectio autem reformationis istius, est vnum esse cum deo in spiritu per amorē, vt iam aut nō,aut vix possit velle,nisi Deū & quæ ei sunt placita,vt inauertibilis sit ab eo. Quod confirmatis in bono potissimū conuenit,& viris perfectis nonnihil com-
Rom.8 petit,qui cum Apost.dicere habent:Certus sum quia neque mors,neque vita,nec aliqua cre.&c.Insuper initium reformationis memoriæ intellectualis,est eam à suis distractionib.ad dei cōmemorationem orando,

do, legendo, meditando reducere. Profe-ctus reformationis memoriæ, est in ipsis orationibus, lectionibus ac meditationib⁹ mentem in deo fixam sine importuna eua gatione tenere, atque in altitudine cordis cum deo ambulare. Perfectio autẽ memoriæ est ita in deo esse absorptũ: vt suiipsius cæterorúmque omnium obliuiscatur, atque in deo absque volubilium cogitationum imaginationúmque strepitu dulciter conquiescat. Ecce ad hæc ordinanda ac fortiter prosequenda sunt omnia exercitia nostra bona.

De veritate, atque multiplici veritatis distinctione, præsertim de triplici veritate ad triplicem viam prahabitam pertinente.

Articulus XXIII.

EST autẽ deus verus: omnis vero homo mẽdax. Quum omnis perfectio sit in deo, quãto magis veritas? Rursus ens & verũ cõuertibilia sunt, dicẽte Philosopho: Sicut se habet res ad esse, ita ad veritatẽ. Est ergo deus ver⁹ & veritas ipsa. Primo quoniã habet esse summe ratũ, perfectũ, incõmutabile, vniforme ac solidum. Propter quod ait S. Hier. Solus deus vere est, cuius essentiæ cõparatũ nostrũ esse, nõ est. Auicẽna octauo metaphysi. suę affirmat, Quicquid necesse est esse, veritas est. Secundo, Rom. 3. Philoso. Hieron. Auicen.

quoniam esse diuinum est purum ac impermixtū nihil de nō esse, nihil de vanitate aut falsitate habēs admixtū. Quod nulli creato competit enti. Tertio, qm̄ deus per suā essentiā ostēdit ꝙ est. Quarto, quia per eā suo intellectui est conformis. Quinto, quoniam omnis veritatis creatæ est causa fontana. Insuper in intellectu diuino est veritas: quia diuinā essentiā & alia oīa intelligit sicut sunt: éstq; institutor, mēsura, ac regula omnis veritatis creatę. Reb. vero creatis cōpetit veritas per cōparationē ad intellectū diuinū, inquātū conformātur ratiōi ideali quā habēt in mēte ęterna, ac sortiūtur naturā quā deus creator ipsis præstitit atq; largitꝰ est. Vnde Richar. de media villa super primū sententiarum, distinctione octaua testatur: Veritas consistit in cōformitate rei ad suū exēplar. Est itaq; multiplex veritatis diuisio: Prima, quod alia est veritas creata, alia increata. Secūda, ꝙ veritas increata ponitur duplex, videlicet veritas diuinę essentiæ, & veritas intellectus diuini. Quæ duę veritates realiter idē sunt, sola ratione distinctæ: Iterū quāuis veritas conueniat deo absolute, & tribus superbenedictis personis cōmunis sit, imo omnes tres vna sint veritas sicut & vna essentia: nihilominus veritas filio appropriatur,

quem

quemadmodum charitas ſpiritui ſancto, eo quod filius ſit emanatio intellectus, ad quē pertinet veritas, ſicut ſpiritus ſanctus emanatio eſt voluntatis, ad quem pertinet charitas. Hinc ars, veritas, ſapientia, ratio idealis, exemplar, pulchritudo, ſpecies, filio attribuuntur. Itaq; iuxta hoc veritas increata adhuc duplex aſſeritur ſicut & ſapiētia increata, vt puta genita ſcilicet filius, atque ingenita, quæ eſt diuina eſſentia. Inſuper veritas creata eſt multiplex, videlicet veritas entis, & veritas propoſitionis, ac veritas ſigni, & veritas oſtenſionis. Interdum quoq; accipitur veritas pro virtute morali ad iuſtitiam pertinenti, per quam veritatē homo ita ſe habet in factis, ſicut promiſit & dixit. Eſt quoque tripartita diuiſio veritatis, videlicet veritatis vitæ, doctrinæ & iuſtitiæ. Vnde iam aliqua tangā. Præterea ſicut verū tripliciter dicitur, ita & vanū ſibi oppoſitum. Primo, ſiquidem dicitur verum prout cum ente conuertitur. Et ſic omne ens dicitur verū. Vnde Daniel: Omnia, ait, opera dei vera ſunt. Sicque vanum Dani. 2.
vero huic oppoſitum dicitur non ens vt chimera. Secundo, dicitur verum prout vltra hanc veritatē ſeu verā rei entitatē addit ordinem ad operationē ac finē quēadmodū dicitur verus ignis, qui habet ope-

rationẽ igni conuenientẽ: & verus homo, qui vtitur ratione: Sicq; vanum huic vero oppositũ dicitur per priuationem ordinationis in finẽ. Et ita abusiones & iniquitates sunt vanæ. Tertio, dicitur verũ, prout addit super veritatem rei impermixtionẽ & omnimodã impotentiã ad non esse. Et sic dicitur verum esse habere, quod habet omnino inuariabile esse: scilicet deus: qui,

1. Tim. 6. teste Apostolo, solus habet immortalitatẽ,

Roma. 8. id est, omnimodã inuariabilitatem. Sicque vanum huic vero contrariũ dicitur, quod habet cõmutabile esse. Et ita omnis creatura vanitati subiecta est. Quæ vanitas est distantia ac deficientia à vero & incõmu-

Eccle. 5. tabili esse. Hinc apud Ecclesiast. legitur.

Rom. 8. Omnia subiacent vanitati. Et Aposto, Vanitati, inquit, creatura subiecta est. Omnis nanque creatura ex se habet deficere, ac dependentiam à Deo: sine cuius manutenentia nec ad momentũ posset subsistere.

Plato. Propter quod Plato in primo Timæi Deũ inducit loquentẽ. O dij deorũ, quorum pater & opifex ego, natura quidem corruptibiles estis, mea autem volũtate incorruptibiles permanetis. Idcirco in primo meta-

Auicẽna. physicæ suæ loquitur Auicenna. Quicquid est præter necesse esse (id est, præter incõmutabilem deum (in se falsum est (id est, vanum

vanū ac defectiuū: indigens ac depēdens)
Hinc etiam in Iob habetur: Ecce qui ser- Iob 4.
uiunt deo nō sunt stabiles: & in angelis suis
reperit prauitatem. Denique iuxta Tho-
mam, est quadruplex veritas, quarū poste-
rior à priori dependet. Videlicet puritas
prima, veritas rei, veritas intellectus crea-
tioni rem appēdentis, & veritas signi seu
propositionis. Porro Petrus de Tharento
super primū sententiarum scribit, quod ve
ritas vno modo opponitur falsitati. Et sic
veritas essentiæ non est propria deo. Alio
modo opponitur permixtioni, quēadmo-
dum dicitur verū aurū, cui nil alieni me-
talli est mixtū. Et sic veritas esse atq; essen
tia deo est propria, quoniā nil priuationis
aut defectus diuino esse miscetur. Omni ve
ro enti creato multiplex nō entitas est ad-
mixta per negationem multiplicis gradus
entitatis ab eo. Hinc veritas creaturæ non
est pura neque perfecta. Postremo veritas
vitæ est vita seu cōuersatio vitalísve actio
secundū diuinæ legis rectitudinē regulata
seu iuxta diuinorū tenorē præceptorū ex-
hibita ac directa. Consistit nanque veritas
vitę in hoc quod rationalis creatura actio-
nes suas conformat diuinæ mētis iudicio,
operando secūdum censuram ac iussa re-
gulæ mentis æternæ: agens quæ approbat

deus,& vitans ac reprobans quæ reprobat ille. De qua veritate ait Saluator: Omnis qui facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in deo sunt facta. Et Apost. Diuitibus præcipe nõ sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarũ: sed diuites fieri in operibus bonis, vt apprehendãt verã vitã. Per Esaiã quoq; loquitur deus: Dabo opus eorũ in veritate. Hæc veritas fictionẽ & simulationẽ excludit: vt sit homo in vita sua syncer⁹, nõ simulator & callidus. Veritas autẽ doctrinæ est ipsa doctrina diuinę & increatę veritati ac sapientiæ cõformata, vtpote expers erroris.
Gala.1. De q̃ scribit Apost. Licet nos aut angel⁹ de cœlo euãgelizet vobis præter id qđ euãgelizauim⁹ vobis, anathema sit. Veritas vero iustitiæ dupliciter dicitur. Primo, ꝓut ipsa iustitia est quædã rectitudo, secũdũ diuinę & createę iustitię regulã mẽsurata. Secũdo, prout quis ex iustitię zelo veritatẽ fatetur, sicut fit in iudicij foro. Hinc quidã sic dicũt. Veritas cõsistit in hoc, vt homo in dictis aut factis suis rectitudini diuinę legis ac sapiẽtiæ cõformetur, illãq; imitetur, cui se homo cõformare debet. Primo in his q̃ ad cognitionẽ pertinẽt, qđ spectat ad veritatẽ doctrinæ. Secũdo in his q̃ per seipsũm agere debet, quod ad veritatẽ pertinet vi-

tæ. Tertio in his quæ debet circa alios obseruare aut obseruanda promulgare, ꝙ ad veritatē iustitię certū est pertinere. De hac triplici veritate dixerūt aduersarij veritatis Christo. Magister scim⁹ quia verax es Matt.22.
(ecce veritas vitę) & viā dei in veritate doces) ecce veritas doctrinæ) & non est tibi cura de aliquo (ecce veritas iustitiæ.)

Quod deus est prima, actualißima, opulentissima ac beatißima vita, & de multiplici vitæ distinctione, specialiter de triplici vita. Articulus XXIIII. Psal.14.

APud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumē. Cum esse diuinū tāquā pelagus quoddā oēm essendi plenitudinē, nobilitatē, excellentiámq; cōtineat & includat, certū quod esse dei sit esse viuum ac intellectuale. Quūq; deus sit vere atq; in fine totius simplicitatis penitus, simplicissimus, in quo (sicut in lib. de causis probatur) nullorū cōpositio est modorū, elucescit ꝙ ipse sit per se ac essentialiter viuēs, ipsáq; actualissima vita: imo in ipso prorsus sunt idē esse viuere, intelligere. & amare. Insuper cum supergloriosissimus deus (prout duodecimo primæ philosophiæ Aristoteles demonstrauit) sit purus actus Aristot.
cuius est omnia alia transmutare mouere, perficere, atq; à nullo mutari, moueri, aut

perfici palã est quod fontalis plenitudo vi uendi ac superditissima possessio vitæ ei cõueniat. Denique in rebus creatis viuere perhibẽtur, quæ mouẽt seipsas ad actũ. Cũ itaq; super præstãtissimus deus, seipsum liberrime, iuxtã sapiẽtiæ suæ cẽsurã ac operis sui rationẽ exemplarem ac idealem ad omnẽ, quã in creaturis efficit, operationẽ inducit, clarissimũ est quod ipse verifice viuere affirmetur; prẹsertim cũ ipse sit iuxta philosophos intellectus vniuersaliter agẽs, in quo omnia intellectualiter idealiterq;

Ioan. 1. cõsistunt, quemadmodũ & Ioannes asserit. Quod factũ est (omnis certe creata essentia) in ipso vita erat, id est, vitaliter ac exẽplariter, & sapientialiter fuit in Deo: Hinc

Ioann. 5. ipse apud Ioannem, vnigenitus Dei filius testatur. Sicut habet pater vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso. Et princeps quoque Apostolorũ

Matt. 16. dixit ad Saluatorẽ. Tu es CHRISTVS filius Dei viui. Opulẽtissima ergo & prorsus nobilissima ac delitiosissima est vita entis altissimi dei sublimis & benedicti, qui est ipsa veritas prima sapiẽtia infinita, volũtas liberima, charitas sempiterna, mẽs supersanctissima, incõprehẽsibiliter incircũscriptibiliterq; perfecta. Itaque beatissima est vita ipsius, in quo omnis perfectio

tam

tam infinite ac simplicissime est consistes, cum felicitas dicatur status omniũ bonorum aggregatione perfectus. Nónne superbeatissimus ac superuoluptuosissimus est dominus deus noster, qui intuendo seipsum conspicit se omnib. interminabiliter præeminere, omnia incomparabiliter prorsus trãscedere, à nullo penitus dependere, nulliúsq; indigere, cuius cætera cũcta sic indigẽt, vt absq; ipsius cõseruatiõe atq; imperio nec ad punctum possint durare, qui videt se esse bonitatem immensam, omnipotentẽ virtutẽ, supersanctissimam mentem, vniuersorũ fontale principium; in quo est omniũ bonorũ, omniúmq; pulchrorum ac desiderabiliũ infinita possessio? Contemplatur se esse pulchritudinis infinitæ, suauitatis ac gloriæ illimitatæ, videt quod suæ dignitatis, authoritatis atque clemẽtiæ, suæ libertatis ac opulentiæ, suæ securitatis, æternitatis, iustitiæ atq; præexcellentiæ nullus sit finis, nulla mẽsura, nullum obstaculũ. & quod ipse sit summus iudex ac rex vniuersorum, in cuius ditione cuncta sunt posita, in cuius manu est saluare & condemnare. Rite ergo beatissimus prædicatur, qui pro felicitate contẽplatiua habet suiipsius ac omniũ perfectiuã scientiã: pro beatitudine actiua totius mũdi: gu- Hest. 13.

bernationē liberrimā,pro felicitatē quoq; terrena ac falsa,quæ in diuitiis, voluptate, potestate & fama,honore ac laude exquiritur,habet pro diuitiis in seipso perfectionē,opulentiámq; immēsam ac vniuersorū dominantissimā possessionē,pro potestate omnipotentiā, pro voluptate de seipso in se infinitā lætitiā,& de suis effectibus gaudium,iuxta illud:Sit gloria domini in seculum,lætabitur dominus in operibus suis. Pro fama,omnium intellectualium creaturarum admirationē,pro laude ingē triumphantis ac militantis ecclesiæ collaudationem,pro honore latriæ cultū ab omni cōsortio deuotorū.Prçterea à præfata actualissima vita dei profluit omnis vita creata, vita naturæ,vita gratiæ,vitáq; gloriæ.Vita autem naturç in vegetatiuā,sensitiuam, dum locum motiuā,rationem seu discursiuam ac intellectiuam partitur.Vita vero gratiæ appellatur quæuis actio virtuosa procedens à gratia, seu conuersatio bona, aut ipse habitus gratiæ gratificātis,aut certe primus interior & elicitus actus ipsius quæ est habentem deo facere gratum , acceptū,spiritalitérq; viuentem,vel quæcūq; virtus charitate formata,seu charitas ipsa quæ vita animæ nuncupatur. Postremo vita gloriæ est beatitudo æterna, aut lumen

gloriæ ad beatificam dei visionem mentes beatorū disponens, seu actio quælibet ciuium supernorum iucunda, ac gloriosa.

De bonis industriis quibus ad incrementum virtutum, ad perfectionem contemplationísque gratiam peruenitur.

Articulus XXV.

CVm quæsieris dominū deum tuū, inuenies eum: si tamen toto corde quęsieris eū, & tota tribulatione animæ tuæ. Vt sanctus ait Grego. Ars artiū est regimē animarū. Sic itidem scientia scientiarū reuera dici potest deo seruire, in virtutibus crescere, tentationibus præualere, non deficere, neque tepescere à bono incepto, sed digne ac strenue perseuerare in eo, sícq; ad perfectionē ac brauiū supernæ vocationis pertingere. Itaq; ad hęc peragēda indigemus multis laborib. multis industriis, diligētia grandi, discretione ingenti: quāuis enim Deus liberrimus (cui licet facere quicquid vult) quosdā misericordisime etiā dū prauitatibus suis intēti sunt, præueniat, tāgat, cōuertat: regulariter tamen & generaliter loquēdo, oportet vt homo ad dona gratiæ dei se præparet, quod in se est faciendo.
Hinc etenim in Zacharia legitur: Cōuertimini Zacha.1.
ad me, & cōuertar ad vos dicit dominus. Iacobus quoq; Apost. Appropinquate, Iacob.4.

2.Cor.3 inquit deo, & appropinquabit vobis. Nunc
Psal.69 ergo breuiter aliqua sunt tangēda ad proficiendum accommoda, satísq; necessaria. Primū, est frequens & intenta oratio. Cum enim tota sufficientia nostra ex deo sit, sine quo nil boni valemus, oportet vt dei auxilium iugiter ac feruide inuocemus, cum Psalmista dicentes: Deus in adiutorium meum intēde, domine ad adiuuandum me festina: aut verba similia. Hinc in Euange-
Luc.18 lio ait saluator: Oportet semper orare & nō deficere. Deniq; ad istud etiam pertinet propriā imperfectionē fragilitatem ac defectuositatem pensare, de se nihil præsumere, totam in deo spem ponere, qui per
Ose. 13 Oseam loquitur: Perditio tua ex te, in me tantū modo auxilium tuum. Secundum, est propriā vitā quotidie vigilanter discutere, séq; corā deo cordialiter accusare, profunde humiliare, petere veniā, atq; proponere emendationē. Nam sicut in Ecclesiastico fertur: Oratio humiliantis se nubes penetrabit. Et Psalmista loquens de Deo: Respexit, ait, orationē humilium, & non spreuit precem eorū. Itémq;: Sacrificium
Psal.50 deo spiritus contribulatus. Tertium, est omnipotentis dei præsentiam omnia intuentē sapienter perpendere, sicque coram deo de fœditate peccati rubore perfundi.

Ideo

Ideo dixit propheta ad dominum: Seruaui mandata tua & testimonia tua, quia omnes viæ meæ in conspectu tuo. Et vt ait Boëthius: Magna nobis est indicta necessitas bene agendi, quoniã ante oculos cũcta cernentis iudicis omnia agimus. Quartum, est diuini rigorem iudicij, & acerbitatem infernalis incẽdij profunde considerare, immensitatẽ quoque felicitatis iustorũ, sed & breuitatẽ atq; incertitudinẽ vitæ præsentis, mortis horrorẽ, futuríq; seculi perpetuitatẽ. Propter quod scriptũ est: Memorare nouissima tua, & in æternũ non peccabis. Quintũ, est occasiones peccandi vitare, præsertim praua cõsortia, cũ dicat scriptura: Cum peruerso peruerteris. Et: Qui tetigerit picem, inquinabitur. Sextum, est dominicam passionẽ iuxta modum præhabitum frequẽter recolere. Septimum, est diligens cordis custodia. Quod vt valeat efficaciter custodiri, necesse est linguam à prauiloquiis refrenare, ventrẽ à crapula coërcere, & sensus exteriores reprimere, ne quis incaute ac libidinose intueatur quemquã, nec illicita audiat verba, si possit euadere. Quod si nequit, audiat mœsta facie & inuite, cum Salomon cõtestetur. Per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. Inordinatum vero attactum oportet penitus

Psal.118
Boëthius
Eccle.7
Psal.17
Eccle.13
Eccle.7

penitus deuitare. Præterea ad proficiẽdum assignantur laudabiles quædam industriæ. Prima est, per corporis situationẽ ad deuotionẽ se prouocare, vt se prosternendo in terrã, aut genua flectendo, aut pectus tundendo. Verũtamẽ in aliorũ præsentia nihil singularitatis in talibus est agendũ. Secũda est secretũ quietúmq; locũ captare, in quo homo cor suum corã deo cõfidenter effundat, & sine aliorũ inquietatione, meditationi vacet & orationi. Vnde vt ait Euangelista: Christus ascẽdit in montẽ solus orare.

Matt. 14

Matt. 6 Et ipsemet docet: Quũ oraueris, intra cubiculũ, & clauso super te ostio, ora patrem tuum in abscõdito. Hinc quoque passione sua instante à tribus etiam prædilectis familiarissimísque discipulis est auulsus, vt se paratus oraret, non vtique ob indigentiam suam, sed ad nostri instructionem. Tertia est, tempus magis accommodum obseruare. Tempus quoq; nocturnum ad vacandũ deuotioni magis est aptũ. Hinc monet propheta: Consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum, & effunde sicut aquam cor tuum antẽ cõspectum domini dei tui. Leua ad eum manus tuas, & miserebitur tui. Tẽpus quoque diluculi, dum sensus sunt sobrij, aptum est. Propter quod ait quidã Sapiens: Iustus cor suum tradet ad vigilandũ dilu

Luc. 22

Thre. 2

diluculo ad dominum. Esaias vero vtrunq; hoc tempus tetigit dicens, Anima mea desiderauit te deus in nocte. De mane vigilabo ad te Nihilominis actus & orationes, quibus certa præfixa sunt tempora, præordinatis sunt horis soluenda. Quarta, est sanctorum inuocare suffragia, præsertim virginis gloriosæ, ac proprij angeli. Idcirco mouetur Iob. Ad aliquem sanctorũ cõuertere. Sexta, est in cunctis discrete procedere, quatenus iuxta Apostolicũ documentũ, Omnia secundum ordinem fiant atq; decenter. Hinc sanctus pater Antonius discretionem omnium virtutum asseruit maxime necessariam & opportunam. Ipsa namque est virtutum auriga, modum mediúmque obseruans, ac regia via incedens. Idcirco dixit Apostolus Rationabile obsequium vestrum. Septima, est naturalem siue insolitam dispositionẽ bene aduertere, & contra vitia ad quæ quis procliuior est singulariter præliari, atque vitiorum amputare radicem. Octaua, vt propriam penset vocationem, & iuxta illius exigentiam digne deo studeat ambulare, ea quoque quę Deus primo ac principalius à se requirit solicitius adimplere. Hinc namque hortatur Apostolus, Obsecro vos in domino, vt digne ambuletis vocatione quą vocati estis,

Esai. 26 Iob. 5 Rom. 12 1. Cor. 1 Colos. 1 Mich. 6 Ephe. 4

cum omni humilitate & mansuetudine, & patientia, supportantes inuicem in charitate, soliciti seruare vnitatē spiritus in vinculo pacis. Vnde & in Ecclesiastico dicitur.
Eccle. 3 Quæ præcepit tibi deus, illa cogita semper & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Nona est, vt cunctis misericordiā pro posse, promptissimo exhibeat animo,
Mat. 5 quatenus ita sibi fiat à Deo, iuxta quod ait Saluator. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam cōsequentur, & breuiter sic proximis faciat, prout sibi à domino fieri
Tobi. 4 optat. Hinc quippe docet Tobi. Noli auertere faciē tuam ab vllo paupere. Ita enim fiet, vt nec à te auertatur facies domini. Decima est, vt deo semper cupiat cōplacere, atq; ad ipsum affuescat cor vbiq; & semper, vel saltē omnino frequenter leuare. Ad quod peragendū breuibus ac internis vtatur orationibus, dicens: Cor mundum crea
Psal. 59 in me deus, aut aliquid simile; & aspirando ad deū per verba affectuosa huiusmodi. O dulcissime deus, quando te totis præcordiis diligā? Quādo te amore se astringā? Quādo tuo accēdar amore? Quādo tibi stabiliter inhærebo? Vndecima, vt id ad quod omnia exercitia sua ordinantur, menti suæ proponat ac imprimat, & quoties se ab illo elongatū, lapsum, distractū sentit, mox do-

leat,

leat, atque ad illud mentis reflectat intuitum. Hoc autē est actualis vnio mentis cū deo seu puritas cordis. Duodecima, vt bona ac solita exercitia sua deuotionalia non cesset continuare, siue sensibilē experiatur deuotionem & alacritatē, siue non, imo plus insistat vitiorū detestationi, & promptitudini mentis ad ea quæ sunt cultus ac honorificētiæ dei, quàm deuotioni ac feruori experimentali atque sensibili, & toto affectu, intentionéque purissima ad deum aspiret, ipsum totis viribus veneretur, & ab omnibus cupiat venerari, pro omnibus intercedat viuis ac mortuis, specialiter pro propinquis, commissis, ac benefactoribus potissimum pro bono communi atque parentibus. Omne denique temporis spatium ac momentū studeat fructuose expendere, ad laudem & gloriam omnipotentis, qui est super omnia Deus sublimis & benedictus.

Amen.

D. Dionisij Carthusiani, Vitæ spiritualis vtilissimum compendium. Cui titulus præcordiale.

Proœmium Authoris.

Prou. 30 QVid dilecte mi, quid dilecte cordis mei, quid est amantissime frater? Ne dederis cor tuũ vanitati, neque dispergas animam tuam in multis. Vnum namque neces-
Luc. 10 sariũ est, & quicquid extra illud appetitur, inane est. Deus enim vnum est in quo est omniũ bonorũ & pulchrorũ, ac desiderabilium plenitudo. Et propterea nil vtiq; optãdum, nil admittẽdũ, nil requirẽdũ, nisi ipse & ea quæ nos ad ipsum dirigũt atq; deducunt. Omnis autẽ cõsolatio, omnisq; decor & delectatio, quæ ab huius vnius desiderio, & cõtemplatione animã distrahit, vitanda, spernendáq; est. Nunc ergo, ô anima quoniam post deum nil vere atque simpliciter vnum est: quoniã omnis creatura à simplicitate & perfectione ac dignitate diuina,
Canti. 8 infinite occũbit, relinque multa, supergredere vana, exclude creata, & adhære illi, qui

qui fecit te. Pone eum vt signaculum super cor tuum, & in ipso solo fige te, & congrega ad eum omnes affectiones actionésque tuas. Omnem bonitatem ab ipso expectes, illam pulchritudinem, quæ ei grata ac placita est, duntaxat desideres, & in ipso teipsam adornare, stabilire, simplificaréque studeas, quatenus sic pura & nuda absoluta atque syncera effecta, diuinitatis capax sis, ardeátque in interiori affectu tuo diuinus amor tanquam in Seraphin, in intellectu æterna sapientia splendeat sicut in Cherubin: & ipsa quoque memoria deum benedictum in se comprehēdat, cōplectatur, ac teneat, ad instar thronorum. Scio dilecte mi mentis tuæ affectum, & quia sanctitatis virtutúmque zelo anima tua vulnerata sit, ideo quod tibi ad huius desideratæ perfectionis adeptionē, amplius conferre valet, tibi mihíq; vt queo conscribam. Deniq; quia affectum tuum in vno, vero summóque bono stabilire affectas: ea duntaxat scire & legere cupis, per quæ affectus tuus in creatore suo, ardentior atq; stabilior effici queat. Ideoque non rhetoricos quæris eloquij flores, neque verborum multitudinē diligis, nec curiosā subtilitate lætaris: sed compendiosum aliquod, quod menti facilius imprimi firmiúsq; possit teneri Quod

& ego implebo vt valeo, nedum tibi, sed mihi quoque hæc ipsa conscribens, quatenus quorum affectio vna est, studiū ac labor conformes sint.

De qualitate & conditione mentis humanæ.

Articulus I.

QVo natura entis dignior est atq; simplicior, eo actio eius vniformior firmiórq; consistit. Vnde cum diuina natura præstantissima sit, & vnitas pura: omnis eius actio vniformis est, & simplex, incommutabilis & perfecta. Operatio autem angelicæ mentis æuo mensuratur, & diuinæ simplicitati amplius conformatur. Porrò rationalis anima, quoniā in vniuersitate intellectualiū substātiarū infima est: secundùm naturam maxime instabilis est atq; volubilis, neq; in vno fixa manet, sed nisi custodiossisima adsit custodia, vndique incessanter vagatur, nec æterno illi immēsóque bono est intenta quinimo difficulter ad ipsum erigitur, faciliter verò atque repente ab ipso recedens elabitur.

Quomodo gratia Dei sit causa, atque origo omnis meritoriæ operationis in nobis.

Articulus II.

QVemadmodū naturaliū operationū principiū natura est: sic gratia diuina meritoriarū omniū actionum causa

est

eſt. Et ſicut vnumquódque eo naturalem ſuam operationem expeditius fortiúſque exercet, quo fuerit in ipſo propria ſua natura vigoroſior, atq; viuacior: ſic mens humana, quo in ea gratia Dei maior ac plenior fuerit, eo diuinis inceſſabilius intendere valet, & quæ diuina ſunt atq; ſalubria, delectabilius & indeſinentius implet. Dum vero in ſemetipſa, vel gloriari, aut cõfidere inchoat, protinus cadit. Deniq; gratia Dei gratis infunditur: infuſa autem per ſacras meditationes & operationes bonas conſeruatur, nutritur, incaleſcit atq; redundat. Si vero negligentes, ſegnéſq; fuerimus, mox vel minuitur, aut penitus perit: quoniam mortalis culpa eam extinguit, venialis autem debilitat. Ideóq; qui puritati ſtudet, & gratiam Dei in ſe cõſeruari, augeríq; optat: ſumma eget cuſtodia, ac ſolerti labore, quia, qui gratiam Dei in ſe nõ auget, neceſſario in breui eam minuit. Propterea ſyncere ac fructuoſe cõuerſari deſiderans, ſi non minimas culpas vitet, doleat, & emendet earundémq; inſuper cauſas ac occaſiones abſcindat, atq; in vniuerſis circunſpecte, ſolicite ac timorate ſe habeat, alioqui cõfeſtim areſcet: Et qui à ſpirituali feruore incepit, in carne (aut certe in ampliori pigritia) conſumabit. Quóniam

itaq; omnis noster profectus ex gratia Dei tanquã à fonte dependet, indesinenter implorandus est Deus, quatenus gratiam suã menti nostrę infundat, eámque conseruet & augeat, & data quoque gratia diligentissime custodienda, ne per inanem cordis effusionem dispereat, & negligẽtiæ ac ingratitudinis anima rea fiat.

Quid sit illud vnum, quòd Christus dominus necessarium esse disseruit.

Articulus III.

Quod optimum est, & Deo amplius in nobis placẽs; hoc vtique summe necessarium est. Quid autem sit hoc, si inquiras: responsio diuersis modis, variísque nominibus, reddi potest. Veruntamen in re ipsa vna est. Responderi quippe potest, quia charitas sit vnũ, quod saluator necessarium dixit. Rursus dici potest, quod puritas mentis, seu contemplatio Dei, sit hoc vnum. Sed omnia hæc rem vnam insinuãt. Certum est enim id quod summa atque finalis animæ perfectio est, id vnũ esse quod necessarium est. Charitas autẽ, seu cordis munditia, & cõtemplatio dei vltimata hominis perfectio est. Vera nempe charitas passionum excessus excludit, & sine contẽplatione dilecti esse nequit. Ideóque vnum quodque trium horum alia duo cõplectitur.

Luc.10

tur. Nuda enim & informis diuinorũ agnitio, contemplatio dicenda non eſt, ſed agnitio charitate formata, & cum affectu inflammans, ipſa eſt contemplatio. Sic ergo charitas contemplationem, & cõtemplatio charitatem complectitur: neque poſsibile eſt, vnum ſine altero eſſe. Sed nec poſsibile eſt, aliquod horum adeſſe, ſi non fuerit mẽs ipſa à paſsionibus inordinatis expers, & à peccato immunis: non ſic vt omnes paſsiones euicerit, & ab omni culpa libera ſit: ſed quoniam quo paſsiones magis refrenat & ab omni offenſa ſolicitius cauet: eo delectioni & contẽplationi aptior fiat. Porrò ſi in mortali peccato ſit, & paſsionibus ſeruiat: neque contemplatur, nec diligit, quia in gratia non eſt, ſine qua nec cõtemplatio nec dilectio adeſt. Itaque hoc vnum quod neceſſarium eſt, exiſtimet vir tutum zelator, non aliud eſſe, quam cordis munditiam. Sed & Deus, qui omnis boni principium eſt & finis, hoc vnum quod neceſſarium eſt rite cenſetur tanquàm obiectale bonum. Cordis vero munditia, vt formalis perfectio & intrinſecus finis, per quẽ Deo anima vnitur, adhæret & in immenſo æternóque bono contenta redditur atque quieſcit ſegregata à multis, & in vno confixa:

Quod vniuersa mentis nostræ intentio, atq; propositum, in consideratione ac desiderio huius vnius figi debeat.

Articulus IIII.

QVoniam igitur meus humana secundum naturam tam mobilis est, atq; instabilis: à contemplatione & amore huius vnius, quod necessarium est, subito cadit, nec in eo diu fixa existit. Propterea id ei optimum est, si in vno stabiliri debet, vt hoc vnum firmiter ac indelebiliter cordi atque affectui suo imprimat, & ad ipsum cuncta, quæ agit & petitur, referat, & omne suum exercitium ad ipsum coordinet, quatenus dum se anima ab hoc vno, quod necessarium est, elongatam intelligit, aut distrahi sentit, intime doleat, protinúsque ad ipsum recurrat, & pro viribus in ipso; stabiliri festinet, atque in hoc sancto labore vniuersum vitæ huius tempus deducat. Quoniam quo in hac re vehementius proficit eo melior est, perfectior, & futuræ felicitati propinquior. Itaque quotiescunque nos passio aliqua turbat quoties ira inflammat inuidiat orquet, impatiētia agitat, superbia effert, gula obnubilat, accidia deprimit, sentiemus & doleamus à puritate mentis, quæ sola necessaria est, nos elōgari ac distrahi. Vnde, ad amorem puritatis mentalis animus

mus mox reuocandus est, & ipsius affectu mundiciæ, vniuersarum nebulæ passionũ prorsus spernendæ sunt,& extirpãdæ. Præterea has immoderatas passiones charitati esse contrarias eiúsque expulsiuas, palá est. Elucescit quoq;,quia contemplationes summe impediant:& non solum hæ,sed & inutiles phantasiæ congitationésq; inanes vagæ & viles,ctõemplationem vel interrumpunt,vel auferunt.Itáque nunquã obliuioni tradenda est memoria huius vnius, sed iugiter ad ipsum est conuertendus mẽtis intuitus:ipsum siquidẽ est,propter quod veniemus.Et ideo semper ardens vitæ monasticæ sectator sibimet;dicat:Ad quid venisti? Actu. 17

De iugi atque solicita custodia cordis.

Articulus V.

IGitur cum sit munditia seu puritas cordis finale animæ nostræ bonum & summa perfectio:cuius intuitu omnia agenda, sustinẽdáq; sunt,maxime desiderari debet, & pro eius adeptione infatigabiliter laborandum est.Adepta autem, tanquam preciosissimus thesaurus,diligentissime custodienda est.Sicut enim in arte medicinæ sanitas omniũ medicamentorũ finis est, sine qua nullum medicamentũ optatur nec vacet,nisi videlicet ad sanitatis reparationem

proficiat, sic nullum exercitiorũ nostrorũ vtile putandum est, si non ad mentis purita tem coadiuuet. Hic ergo sit omnis noster labor, omnis diligentia, omnísque affectio habere semper & vbique in presentia diui næ lucis, & in æternæ maiestatis, ac diuini vultus cuncta cernentis conspectu cor mũ dum. Deniq; si interroges, quomodo cor custodiendũ sit, quatenus semper, prout mi serabili huic vitæ est possibile, in puritate consistet? respondet dum, nõ aliter nisi om nia inferiora, quæ in nobis sunt, secundum rationis censuram vtilitatémq; intellectiuæ partis animæ gubernentur. Vbi enim secundum congruentiam superioris, non disponuntur subiecta, turbatio est, quæ paci & puritati repugnat. Quoniã ergo optimum hominis est (vt Dionysius ait) secun dum rationem esse, refrenandi sunt sensus, & omnis sensualis affectio coercenda est, vtpote ne menti distractionẽ inducant ne que lumen rationis obtenebrẽt, quod ira, & impatientia præsertim efficiunt, sed & inuidia omne peruertit iudicium, & superbia non sinit hominem agnoscere semetipsum. Porrò ventris ingluuies accidiam & somnolentiã facit, cordísque oculum à cõ templatione vehementer auertit. Quicunque itaque cordis studet munditiæ, nisi vi-

sum

sum suum vbique, maxime aũt in diuinis, custodiat; linguam quoque gubernet, aures etiam à vanis auertat rumoribus, & ab immoderamine cibi ac potus se temperet, sciat quoniam frustra laborat. Præterea si hæc cuncta custodit, nec tamen interiores passiones atque affectus vincit & reprimit si non discat dominari animo suo, & illos animæ motus extinguere, quæ puritati dilectioni, scilicet & contemplationi repugnant, inuanum conatur, Ideóque circumspecta mens ea semper intra se diligenter perpendat quæ cordis munditiam vel tollunt, siue offuscant. Dúmque tale quippiam in se oriri aduertit, repente fortitérque occurrat: metuens semper ne pretiosissimus suus thesaurus, qui est puritas eius, auferatur ab ea. Propter cuius custodiam atque amorem omnia aduersa æquanimiter ferre oportet. Potissime autem linguæ incustodia mentis serenitatem conturbat, vbertímque penitus inficit. Et qui loquax est, palam vtique, quoniam mente vacuus sit: pro cordis custodia solicitudinem nullam gerens nihil quoque proficiens. Insuper itaq; in omni labore omníq; actu, mens ipsa vbertim, & si nõ continue, ad creatorẽ erigẽda est: ea dicendo, quę mentis affectum amplius igniunt, & deuotionem renouare efficacius

cacius

cacius queunt, vt eſt,Cor mundum crea in me deus. Et ſimilia, prout dominus dederit.Et hoc in coloquiis,in menſa, in opere exteriori ſemper agendum eſt,quatenus diſcat anima,aſſueſcátque redire ad ſe, ne diſſoluta & vaga,à propoſito cadat,puritatémque amittat,& à priſtina gratia atque feruore deficiat.Semper quippe vna ſpiritualis meditatio,atque interna affectio gratiam alit & roborat, & ad aliam quoque diſponit.Sicque tandem generatur in animæ habitus, quo faciliter, delectabiliter poſt modum faciet,quod paulo ante laborioſe agebat.Et quia pauci ſunt, qui ſe ita cuſtodiunt, ideo pauci ſynceri & perfecti iam fiunt.Neceſſe eſt enim, vt omni tempore timorate ſe gerat,ac omni verſpere conſideret quemadmodum diem expenderit: & in quibus ſe offendiſſe perceperit, hæc in poſterum diuitet,doleat, & occaſiones cõſimilis ruinæ fugiat. Veruntamen in omnibus his non confidat homo in ſe, ſed à diuina benignitate opem & gratiã præcordialiter,perſeuerantérque imploret:neque incœpto virtutum ſtudio fatigationi ſuccumbat,neque aduerſitatibus cedat: ſed fortiter, fiducialiter, atque conſtanter laboret.

De ſeptem meditandis ſecundum tempora

certa. *Articulus* VI.

NOn finit præsentis vitæ status vni cogitationi semper mentem nostrã insistere,neq; possibile est cõtemplationi ac dilectioni Dei iugiter sine interruptiõe intendere:sed voluitur atq; dilabitur anima de vno in aliud. Ideóq; plures ei diuinę meditationes imprimendæ sunt,& non solum vnum,sed omnia quæ ad salutem pertinēt charitatémque promouent, vel timorem inducunt,in præcordiis nostris scribendã sunt,atque firmissime infigenda, quatenus dum mens ipsa ab vna cogitatione salubri auertitur,ad aliam aliquam bonã protinus conuertatur,quēadmodum secularia corda ab vna cogitatione iniqua ad aliam cadunt.Denique ex consideratione multorũ quæ ad salutem pertinēt,amor dei amplius in animo incalescit ac stabilitur, & ob id plura memoriter atque solicite intuenda sunt,quæ ad puritatem & salutem proficiũt Nam & vicissitudo ista cogitationum, ipsi animæ propter recessum eius à diuina simpliciter & immutabilitate naturale est atq; iucunda.Est insuper vtilis: quia cito fatigatur mens ipsa,si vni cogitationi stet diu intenta.Nõ tamen confuse,& inordinate meditanda sunt hæc,sed vnicuiq; diei, horæ, ac tempori proportionanda ac deputanda

est

est meditatio ei magis conueniens. Septē itáque sunt, quæ (vt mihi videtur) salubriter menti imprimuntur, & vtiliter cogitãtur, vtpote gloria cœli, mors, beneficia dei: iudicium tam singulorum quàm omnium. pœna inferni, passio Christi, & propria peccata atque defectus. Horum aliqua charitatem inflammant, scilicet gloria cœli, beneficia dei, & passio Christi. Alia vero timorem efficiunt. Omnia autem mentem custodiunt, & à malo præseruant. Poterit de his septem, secundum septem dies hebdomadæ solennior haberi memoria. Vt die dominica principaliter versetur memoria in contemplatione felicitatis cœlestis; feria secunda de morte, tertia de beneficiis dei, quarta de iudicio, quinta de inferno, sexta de passione, sabbato de peccatis. Nihilominus vnumquódque istorum quolibet die cogitari potest, imo & debet, prçsertim que passio Christi, sed propter causam inductam, quolibet die præcipue occupanda est anima in vno istorum.

De quotidiano profectu, & optimo fructu exercitiorum nostrorum.

Articulus VII.

PVritati cordis visio dei, quæ est tota merces essentialéq; præmium, correspondet, sed & charitati debetur visio dei,

&

& quo ardentius modo diligimus, eo postmodum clarius deum videbimus. Vnde cōstat essentialiter idem esse, dilectionē dei, & puritatem mentis. Nempe puritas animæ quædam præsupponit atque includit, sine quibus nec vera charitas haberi potest: puta expulsionem peccatorum ac reformationem passionum, saltem secundum aliquem gradum. Perfecta vero dilectio, puritásque perfecta, perfectam quoque passionum reformationem atque victoriam exigit: ad quam perfectionem vniuersa totius vitæ præsentis operatio ordināda est. Veruntamē quoniam (vt ait Philosophus) ars & virtus sunt circa difficilia, sicut virtus atque perfectio hæc altissima atq; præstantissima est, sic difficilime & laboriosissime adipiscitur. Ideóq; indefesso animo ac firma fiducia conari oportet deum inuocando atq; in eo duntaxat sperando. Quòd si aliquando pro libito nostro non exaudimur, vel interdum mentem nostram instabilem, aridámque ac indeuotam inuenimus: non idcirco frangamur, sed cum syncera fiducia constanter instemus, & manū domini longanimiter prestolemus, nósque dispensationi commendemus diuinæ, certi quoniam ipsi cura est de nobis. & quia quādoque gratiam suam, vel suspendit, vel differt

fert propter commodum nostrum. Interim etiam exteriores delitiæ, viles atque carnales consolatiunculæ penitus contemnenda sunt, & cum gemitu & planctu est imploranda Christi clementia. Et propter eius absentiam libenter ad tempus in amaritudine simus, sintque tantisper nobis lachrymæ nostræ, & si non corporales, saltem internæ panes die ac nocte. Quemadmodum scriptum est: Renuit consolari anima mea. Quoniam itaque charitas æternæ vitæ meritoria est neque sine ea aliqua virtus, diuinæ est visionis meritoria, omnis actio ex charitate procedens diuina, vitam meretur æternam. Quemadmodum omnis operatio ex mortali nascens peccato, infernalia promeretur tormenta. Quotiescũque itaque mens nostra in deum afficitur, toties æternam beatitudinem promeretur seu ampliorem diuinę visionis claritatem. Ideoque hic summus noster consistit profectus, & optimus omnium laborum fructus, frequens, adénsque mentis in deum affectio: & quo in eum vberius frequẽtiúsque erigimur, eò prorsus vehementius nobilitamur, deificamur atque proficimus. Denique sicut ignis consumit stupam, sic dilectionis affectus ac ardor peccatũ, peccatíque pœnam. Sed & sicut charitas summa

ma est virtus, sic actio eius saluberrima extat. Propterea quicquid de diuinis & ad diuina pertinentibus, meditationi mentis occurrit, ad dei dilectionem &. eleuationem mẽtis in deũ mox referre. debemus, vt scilicet siue beneficia dei, siue passionẽ Christi, seu aliud quippiam cogitemus: ęuitamur semper ex his in diuinum amorem cõpungi. Sed in omnibus iis ab immoderata lætitia à dissolutione cordis, à risu inani, pro viribus omnino abstinere oportet. Hæc quippe solicitudinem, diligentiam, & recollectionem cordis impediunt atque effundunt: & qui illis lætatur, diuina vtique consolatione indignus efficitur.

De triplici incitamento diuini amoris.

Articulus VIII.

QVo res melior est, eo amabilior est, & quod optimũ est, summe vtique est laudabile. Quoniam ergo Deus benedictus naturaliter ac essentialiter bonus est, & immensa perfecta puráq; bonitas. in qua est omnium desiderabiliũ, omniúmq; pulchrorum infinita ac incomprehẽsibilis plenitudo. videlicet æterna sapientia, incircunscriptibilis maiestas; omnipotens virtus, inobtenebrabilis splendor, inexcogitabilis pietas, pax summa atq; dulcissima, ardentissimus amor, iucũdissima felicitas,

gaudiosissima vita, indeficiénsque imperiū. Propterea ipse summe & naturaliter, & item propter seipsum desiderabilis est atq; amabilis. Primum itaque inflammans animam in dei amorem, est propria eius bonitas, seu contemplatio bonitatis diuinæ in seipsa. Secundum autē est, speculatio munificentiæ & beneficiorum ipsius. Naturale enim est eum diligere qui alteri bona impēdit, & circa eū munificus sit. Quo itaq; beneficia diuinæ munificentiæ circa nos plura maioráq; sunt, eo deū feruentius obligamur diligere: & grauius quoq; peccamus non diligētes. De beneficiis autē ac misericordiis dei nostri super nos, postmodum mentio erit. Igitur iam nunc dilige anima mea dominū, ama deum creatorem tuū, amplectere & complectere eum intra teipsam. Munda affectū & præpara ei locum, quoniā prope est omnibus inuocantibus eum. Noli obliuisci gratias, ac misericordias eius, sed dic ei cum syncero su
Psal. 144. spirio: Nomen tuum & memoriale tuum
Psal. 102. domine in desiderio animę meę. Rursúsq;:
Esai. 26. Ne auertas faciem tuam à puero tuo. Non
Psal. 68. enim ô anima pacem extra eum inuenies, non conscientiæ serenam quietem, non ve
Cant. 1. ram consolationem, nec desiderij tui satie-
Psal. 104. tatē. Porrò si ei constanter adhæseris, si ei

perse

perseueranter clamaueris: trahe me post te, si faciem eius incessanter quæsieris: cito vtiq; apparebit tibi & conuertet cor tuum in se, stabiliens & illustrans te in sui contemplatione atq; amore, & tunc veraciter gustabis, quoniã suauis est dominus. Admirabiles enim, dulcissimas, & mundissimas subinde delectationes ex diuino fonte, & bono Deo hauries & experieris: & ex tunc desipiet tibi caro, omnísque indigna & carnalis oblectatio contemnetur à te: & quod tibi paulo ante laboriosum extitit, mẽtem scilicet à multis abstrahere, & in Deo figere, iam promptum erit atq; iucundum. Veruntamen in primis necesse est, circa purgationem passionum insistere, & ex timore hominem ordinare, atq; in consideratione dominicæ passionis & humilitatis, humanitatísq; Christi animã exercere: & sic demũ ad feruidos diuinæ bonitatis affectus cor leuare, atq; ad lucidissimas, inuisibilis, incorporeæ, ac simplicissimæ diuinitatis contemplationes mentem attollere.

Quod ad sedulam cordis custodiam permagnum incitamentum sit seria de diuinæ maiestatis præsentia cogitatio.

Articulus IX.

Vile est atque peruersum, plus venerari vel timere hominũ vultum, quã

diuinum conſpectum. Quo itaque pacto
mi dilectiſsime frater, audemus deo ſpe-
ctante cogitare, quod homine audiēte nō
audemus proferre? Deniq; quomodo non
erubeſcimus ea deo conſpiciēte appetere,
quæ corā hominibus confundimur opera-
ri vel dicere? Sed & qualiter audemus in di
uini vultus præſentia facere, quod honeſto
aliquo viro pręſente formidamus efficere?
Palā eſt ideo nos iſta peragere, quoniā am
plius hominē quam deū honoramus atq;
metuimus. Sed quid ait altiſsimus? Ego,
inquit, glorificantes me glorifico. Qui ve-
ro deum negligit & ſpernit, negligetur &
ſpernetur ab eo: quoniā quem ipſe deſpi-
Eccle.7. cit, nullus corrigit. Ideo ſtudioſa deuotáq;
mens ſe corā diuino aſpectu cogitet ſem-
per confiſtere: omnéſq; ſuas cogitationes,
verba & actus perpēdat deum ſemper at-
que vbiq; inſpicere, dicens cū ſanctiſsimis
1.Reg.17 Helia & Heliſeo: Viuit dominus in cuius
1. Reg.4. conſpectu ſto hodie. Vocétq; cum Agar
Gene.16. matre Iſmaëlis locum omnē in quo fue-
rit, dominus videt. Enimuero ſi in Dei
præſentia nos eſſe perpēdimus, eiúſq; im-
menſam maieſtatem penſemus: eum vtiq;
pluſquam hominē aliquē venerari ſatage-
Philip.2. mus. Si vero eius contēplemur inflexibilē
Hebr.10. iuſtitiam, ac metuendū iudiciū, mox vtiq;
metue

metuemus, & merito cum timore & tremore nostram operemur salutẽ, pensantes quam sit horrendũ incidere in manus dei viuentis, qui nec minimum malum impunitum relinquit. Insuper si diuinæ mentis sanctitatẽ aduertimus, erubescemus corã tã mũdissimo ac sanctissimo deo turpiter agere, & inhoneste inobedientérq; viuere. Quo enim qui offenditur dignior est, eo & culpa grauior est. Cúmq; deus incõparabilis & omino infinitæ dignitatis existat, culpa omnis qua ei inobediẽtes sumus infinitam enormitatem habet. Est enim auersio ab infinito bono. Denuo, quo aliquis sanctior & iustior est, eo iniustitia atq; malitia ei amplius displicẽt. Deus autẽ essentialiter sanctus est, & supersubstantialis ac infinita sanctitas atq; iustitia: ideóq; inæstimabiliter ac incõparabiliter ei displicet peccatum & recessus ab eo. Hinc ergo vehementer ô præcordialissime amice & in Christo dimidiũ animæ meæ, nõ timere oportet, ne tam immẽsam maiestatẽ inhonoremus, neq; tam infallabilẽ iustitiã obliuiscamur, ne corã tã sancto & mũdo Deo, immũde atque inique viuamus, sed cũ affectu & solicitudine enitamur, mentẽ nostrã ei semper purã offerre, & dũ in cœlis soli conquiescimus, eius semper præsentiam Eccle. 12.

tiam cogitemus, diligamus, formidemus, ac honoremus, & ipsum nobiscum semper habere conemur. Neque enim longe est ab vnoquoq; nostrum, quoniam in ipso sumus, mouemur & viuimus, & ipse omnibus intimus est, cunctáque penetrat. Ipse siquidem de se loquens: Cœlum, ait, & terram ego impleo. Sin autem solitudo nostra misera, erimúsque infeliciter soli, non feliciter solitarij.

Actu.17.

Hier.23.

Sequuntur septem feriarum meditationes vtilissimæ.

Dominico die meditandum de cœlesti atq; æterna felicitate sanctorum.

Articulus I.

Oculus non vidit, nec auris audiuit neque in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus electis suis. Quid enim præparauit benignissimus Deus diligentibus se nisi seipsum? Porrò ipse inuisibilis est, audiríq; nequit, & comprehendi non valet. Non nobis præparauit creaturam aliquã seu bonũ finitũ, sed seipsum, vt eum videamus, diligamus ac possideamus ipsóq; fruentes æternaliter contentemur. Porrò gaudiũ est diffusio animi in conceptione boni, quo itaq; id quod apprehẽditur melius est magísq; conueniens & poten

Esai.64. 1.Cor.2.

Ioan.1. Rom.11.

rentia apprehendens præstantior, ipsáque apprehẽsio clarior eo gaudiũ ex huiusce-modi apprehensione proueniens, plenius est atq; iucundius. Deus autẽ sublimis, quo omnes beati fruũtur in patria, est infinita bonitas, qua adepta nil ampli⁹ appeti valet, omnẽ perfectionẽ, omnémq; nobilitatem ac pulchritudinem, cum immensa plenitudine comprehendens, éstq; diuina bonitas omni creatæ menti eã cernenti conueniẽtissima atq; dulcissima. Sed & deus æterna & increata sapientia est, exemplarísq; veritas intellectum penitus implens & omni agnitione ac veritate adornans & felicitans. Constat ergo quod visio patriæ ex parte obiecti scilicet DEI sit summè iucunda omnem delectationem omnémque lætitiam ineffabiliter, incomparabilitérque præcellens. Denique intellectus dignissima ac diuinissima potentia est, & vnio quoque seu apprehensio intellectus in patria clarissima est ac immediata. Erit enim facie ad faciem, & erimus tunc ei similes, quoniam videbimus eum sicuti est. Contemplare ô anima vt vales, quale erit gaudiũ videre æternam illam essentiã, & clare cognoscere, quemadmodum ipsa æterna sit à nullo facta nec creata, neq; depẽdens sed sibi ex se in se & per se sufficiens,

omnia creans, intelligens, conseruans, administrans, atque gubernans. Admirabilē & incircunscriptibilem & incomprehensibilem deū per essentiam & in se ipso lucide & clare intelligere, & eius fontali sapiētia totius vniuersi ordinem, omnémq; veritatem atque secretissima intueri. Frui quoq; immenso bono & id semper possidere & quicquid desiderabile pulchrúmq; existit in seipso habere sicque æterna irradiari sapientia, & diuina impleri bonitate, vt omne desiderium intellectus & voluntatis omnino satietur & contentum reddatur. Gustare insuper diuinæ pacis dulcedinem & amore creatoris prorsus absorberi, in deū transformari, & eum semper in se complecti: neq; ab eius amplexu, amore atque aspectu vnquam posse auelli. Videre
Ioan.3. demum superbenedictam trinitatem, &
Ioan.5. inspicere, quemadmodū ab æterno patre generetur filius, patri coæternus, coæqualis, & cōsubstātialis: quomodo etiā ab vtroque procedat spiritus sanctus, & quemadmodum pater diligat filium, & filius patrem, atq; vterq; spiritum sanctum, quæ diuinarum harum personarum mutua cōplacentia, nexus, amor, & gloria. Postremò videre in Christo ex diuina atq; humana natura, vnam constare personā: & gloriam

ac pul

ac pulchritudinum humanitatis in Christo, & qualiter super omnem angelicam altitudinem exaltata sit inæstimabili excellentia: videre quoq; gloriam atq; decorem amantissimæ dei vnice virginis, prædilectæ Mariæ, & mutuam eius & filij sui familiaritatem atq; amorem: speculari quoque Hierarchias cœlestes, ordinésq; angelicos, & quomodo milia miliũ ministrant creatori, deciésq; milies cẽtena milia Deo assistant, & quemadmodum non sit numerus militum eius. Cernere etiam vniuersitatem hominũ electorũ, prophetarũ apostolorum, martyrum, ac confessorum, virginúmq;, & totius cœlestis militiæ inuiolabilẽ pacem, feruidissimam charitatem, iucundissimã societatẽ, inconcussibilem securitatẽ, æternam beatitudinẽ, inenarrabilẽ gloriam, & splendidissimã pulchritudinẽ: vbi impossibile est deesse quod amatur, adesse quod oditur: vbi Deus omnia implet, omnia in se trahit, & omnia possidet. Misera & infelix nimis anima, quæ propter vilissimas mundi huius delitias, propter turpissimas carnis libidines, & momẽtaneas delectationes ac põpas, tãto se gaudio priuat, & irã Dei pœnámq; æternã acquirit. Amandus nobis es, & super omnia ardentissime diligendus, ô sancte creator,

Dani. 7.
Iob. 15.

adorande deus, qui pauperrimis istis vermiculis talia præparasti. Et tu ô rex Messia, ô altissime Christe, qui amissam olim beatitudinē istam, nobis nō auro neq; argēto: sed proprio sanguine atque turpissima
1 Pet. 1. ac amarissima tua morte reparasti. Cur dormis ô anima, cur mœrore cōsumeris, cur te accidia premit, quare nō diligis, cur non desideras, neq; suspiras? Intēde paulisper quænam tibi parentur in patria, & propter amorem illorum vilipende interim
1. Par. 29. præsentis gaudia vitæ. Pensa quoniam exul & peregrina sis super terram, & cum affectu festina ad patriam. Qui nanque temporales quærit delitias, & qui nō quotidie æstuanti desiderio suspirat ad beatitudinē istam, non est vtiq; ea dignus. Ama quoque modo nesciri & spernī, vt illic ab omnibus electis agnoscaris & honoreris. Non fatigatio te pusillanimem, nec pigritia segnem efficiat, pro æterna beatitudine laborantem.

Feria secunda meditandum de morte.

Articulus X I.

QVi se quotidie præsentem vitam, atque vniuersam eius gloriā cito amissurū cogitat: facile ea quę nūc dulcia ac bona videntur contemnet, & dei timorem incurrit: eáq; cōgregare festinat, quæ sibi

in ex

in extremæ necessitatis articulo proderũt, atque egredientem animam comitabuntur. Ideóque hoc nobis expedit, vt quotidie alloquamur animam nostrã, dicentes: Scito ô anima, quoniam in breui veniet hora vt transeas ex hoc mundo in regionem ignotã & districto tribunali Christi te mox astare oportebit. Veniet cito tempus amarissimæ mortis, dum tempus omissum, & infructuose neglectum recuperare nõ poteris. Nihílque te iuuare, aut consolari valebit eorum, quæ nunc inordinate diligis iniustéque agis: sed tunc sequẽtur te opera tua, tam mala quam bona, neq; erit tibi in hora illa consolatio aliqua: nisi memoria atq; fiducia bonæ vitæ præteritæ, & succursus diuinæ clementiæ. Tunc dolebis te tam intimorate ac negligẽter vixisse, omisisse tot bona, commisisse tot mala. Tũc te horror concutiet, & vastabit anxietas, torquebítq; remorsus, ac vermis cõscientiæ malę. Itaque iam pœnitentiam age, modo labora, moréśq; corrige, ne tunc sero miserabiliter, & formidolose proclames, inducias vel vnius horę. Porro vt tenacius menti inhæreat meditatio mortis assidua, vtile valde est, imaginem hominis moriẽtis cordi imprimere. Pensandum nanque est, quemadmodũ tunc inualidæ manus nigrescant,

Apo.14

Matt.4

vultus pallescat, os contrahi, visus obtenebrari, & oculi profundari incipiant, quomodo demum pulsus caprizare, halitúsque deficere, & ex intimo se colligere inchoët, mox quoque sudor mortis adsit, victã esse naturam cõtestans, & ipse mortiferæ atque durissimæ mortis puncturæ cor suffocare ac scindere conentur. Quúmque his anima vallata pressuris, lucem huius mundi videre desinit, & alterius statum seculi interioribus oculis aspicere incipit: adsunt repẽte cruentæ bestiæ atque laruales dæmonum facies & cateruæ, renouant peccata præterita, si forte desperationẽ inducant, & exeũtem præstolantur animam, si forte eis torquenda præstetur. Hæc præmeditari vera sapientia est, nec est vtilior scientia quam discere mori, hoc est, seipsum quotidie ad mortem disponere, & ad eius aduentum omni die paratũ existere, vt scilicet nil in mente resideat, quod cõscientiam mordet, & cum quo mori timemus Hoc nempe est quod Saluator docet. Vigilate, inquiens, quia nescitis diem neq; horã. Et quod alibi quoque scriptum est. Memento creato-
Matt.24 Mar.13 ris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam
Eccl.12 veniat tempus afflictionis tuæ. Quotidie ergo mortificemus desideria nostra, & omnem à nobis abscindamus mundanum

affe

affectum, nil concupiscentes eorum quæ in mũdo sunt: illuc nos intime cõuertetes, vbi æternaliter erimus & viuemus, quatenus cupiamus & nos cum diuino Apostolos absolui, & esse cũ Christo. Beatus enim seruus ille quem cum venerit dominus, inuenerit vigilãtem. Ideo & Theophilus Alexãdrinus olim expers morti propinquãs dixit de abbate Arsenio, Beatus es Abba Arseni, quoniam hanc horam semper præ oculis habuisti. Denique abbas Helias: Ego inquit tres res timeo. Vnam quando anima mea egressura est de corpore Secundum, quando concursurus sum deo. Tertiam quãdo sentẽtia iudicis proferetur de me. Et nos igitur dilecte mi hæc tria formidemus & vilescet nobis hic mundus omnísque decor, & concupiscentia & gloria eius. Philp.1 Luc.22

Feria tertia meditandum de intenta consideratione beneficiorum dei.

Articulus XII.

TRia sunt, ex quibus beneficij magnitudo pensatur. Primum est, excellentia dantis. Secundum, paruitas recipientis. Quo enim dator est dignior, & recipiens minor, eo in dono seu beneficio amplior apparet ex parte donantis dignatio, atque ex parte recipientis vehementior exigitur

grati

gratitudo. Quemadmodũ si rex præpotẽs egeno alicui aliquid præstet. Tertium autem, ex quo beneficij magnitudo attenditur, est dignitas doni. Quoniam ergo maiestas fontis atque datoris vniuersorũ donorum, incircunscriptibilis est, incomparabilis atq; immensa, apparet in beneficiis dei summa ac infinita dignatio. Denique quoniam paruitas & fragilitas, ac insufficientia nostra ineffabilis est, multáque nimis, ex parte nostri summa requiritur gratitudo. Qualia vero sint beneficia dei, soler ter intueri oportet. Beneficiorũ autem dei quædam sunt dona naturæ, quædam vero dona gratiæ, & vtraque duplicis sunt, generalia scilicet ac specialia. Dona naturæ sunt creatio, gubernatio, & conseruatio. Recordare ergo, quoniã à Deo habes esse viuere, sentire, mouere, ac intelligere. Et quicquid naturalis perfectionis, pulchritudinis, atque decoris in anima carnéque habes, diuinitus tibi impartitũ nõ obliuiscaris. Si ingenio polles, si corpore pulcher es, si gratiosus, si prudens, si robustus, si eloquens, agnosce te hæc ab authore naturæ recepisse & ipsi gratus esse satage. Præterea quis beneficia enumerare sufficiat? Quis ea digne contemplari, ponderare, laudare, ac diligere possit? Inter quæ summum atque dignis-

Actu. 17

dignissimũ ipsa est incarnatio filij Dei: in qua ardentissimus eius amor, immensa bonitas inæstimabilisque misericordia splendet. Deniq; quod propter nos in terris inter homines conuersatus est, atque ab eis multa perpessus, ac demum amarissima morte occisus: quod nos proprio sanguine ab infernali æternáque pœna redemit, & angelicæ beatitudinis, ac perpetuæ iucunditatis hæredes constituit. Quod ex aqua & spiritu sancto nos regenerauit, & à multis periculis grauibúsque peccatis seruauit. Quod delinquentibus misertus est, & dum in mortalibus eramus peccatis, non nos subito iuste damnauit: sed longanimiter expectauit. Et insuper ex mundo reduxit, & inter suos ad suum deputauit obsequium: quum tamẽ multos interim, nobis vel notos vel propinquos; aut certe coætaneos, nobis forte meliores ab hac vita abstraxit: & vel in inferno aut in purgatorio iuste proiecit. Specialia vero beneficia dei vnusquisq; in seipso cõsiderare debet, quomodo scilicet sibi quotidie succurrat & adsit, ignoscat & gratiã præstet: in sacris quoq; ordinibus constituerit atq; carne sua ac sanguine alat. Pro iis esto ô anima grata deo, tantũq; benefactorẽ contẽplare & dilige, & omne bonum, omnem gratiam, omnéque meri-

Baru. 3.

1. Pet. 1

Titum. 3

tum ei semper ascribe, ne per ingratiudinē donis eius fiat indigna, quoniā ab eo omnis boni exordium est, continuatio, atque perfectio. Si humanæ beneficentiæ immemorem atque ingratum existere nō solum inhumanum sed & plus quam bestiale censetur (Quum & canis & leo proprium nutritorē adiutorémque diligūt) Quāto magis diuinis beneficiis, quæ in seipsis incōparabilia sunt atque dignissima, & maximā gratitudinem propter dignationem dantis requirunt, ingratum fore, itémque immemorem, iniquissimū, impiissimúmque consistit? Nunquam ergo ô anima à memoria tua excidat diuinorum cōtemplatio beneficiorum: sed ex eorum intentissima ponderatione ad dei tui amorem feruentem te semper erigere incitaréque stude.

Matt. 15 Habenti nanque, id est, grato dabitur, & abundabit. Ei vero qui non habet, id est, ingrato, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

Feria quarta meditandum, De iusto ac metuendo dei iudicio.

Articulus XIII.

NIl horribilius cogitari valet, quā districtum illud nouissimum iudicium dei. Si enim ipsum non esset inferno pœnalius, non vtiq; orasset sanctus propheta,

Quis mihi tribuat vt in inferno protegas Iob.14
& abscondas me, donec pertranseat furor
tuus? Ideóq; iudicij illius qualecũque præ-
ambulum expertus sanctus Hierony. ait: Hieron.
Siue comedo, siue bibo, siue dormio, siue
vigilo, seu aliud aliquid egero, sempe inso-
nat auribus mentis meæ illius horribilis
tubæ sonitus, Surgite mortui, venite ad iu-
dicium. Nũc ergo ô præcharissime frater,
recolligamus paulisper animam nostram,
& solicito corde describamus interioribus
oculis nostris extremi illius iudicij modũ
atque horrorem. Intueamur oculo fidei
venientem cœlestem iudicem, cum mili- Luc.21
bus angelorũ ac hominum, cúmque omni
militia superni exercitus in nubibus cœli,
super vallem Iosaphat. Pensemus quoq; in
momento in ictu oculi vniuersos resurge-
re, & ad Dei iudicium aduenire. Tunc sta- 2.Co.13
bunt iusti in magna cõstantia aduersus eos
qui se angustiauerunt, erúntque electi ele- Sapien.5
uati à terra stantes in aëre: impij vero ac
reprobi iacebũt in terra, quam dilexerũt,
plũbo grauiores, dirioŕésque ferro. Erũt- August.
que tunc cum iudice securi, qui modo non
sunt securi: & rursus tunc pauebunt, qui
modo metuere nolũt. O horrendæ & inex-
cogitabiles tunc reproborum angustiæ. Vi
debunt enim vndique, & ecce super eos

iratus, districtus; inflexibilis iudex. infra eos horridum inferni chaos, apertum & patens. In circuitu ardens mundus, & ignita elementa peccatores inflammantia: intus conscientia vrens atque hinc inde dæmonũ turba accusans. Si tunc iustus vix sal-
1.Pet.5 uabitur, peccator & impius vbi se sustinebit? O peccatoris confusio. Tũc nempe reproborum vniuersa peccata atque arcana, omnibus ac singulis tam angelis, quàm hominibus elucescent: quatenus omnes iustissimum dei iudiciũ esse intelligãt. In hora illa videntes iniqui fortẽ iustorũ turbabũtur timore horribili, & præ angustia spi-
Sapien. 5. ritus gementes dicent. Nos insensati vitã illorũ æstimabamus insaniã. Faciẽ suam ab ira vultus iudicis quærent auertere & non poterunt: dicẽt montibus, cadite super nos & collibus, operite nos: nec tamẽ latere va-
Lucæ 23. lebunt. Tunc videbunt impij in quem trans-
Ioann.19. fixerunt, & ingrati eũ qui pro ipsis transfixus est quẽ ipsi spreuerunt. Tunc cõputabũtur ac præmiabuntur mali Christiani cum his qui Christũ pupugerunt & occiderunt. Sed precor te ô adorande Christe, ô Iesu
Actuũ 3. dulcissime, non inueniamur ego & dilectus meus, cui hæc scribo, in die illo infelicissimo eorum catalogo, qui sacrilegis ac sceleratissimis manibus suspẽdentes

pereme

peremerunt: quod & pro omnibus rogo, pro quibus te oro, oraréq; habeo. Deniqui nullũ tũc malũ, nec indiscussum, nec inultum trãsibit De omni cogitatione iniqua, de omni verbo otioso, de omni opere malo de omni tẽpore iam concesso tunc exigetur iustissima & efficax ratio. Tũc dicet iudex iis qui ad sinistram sunt. Ite maledicti in ignem æternũ. Et ecce mox aperiens terra os suum deglutiet impios, inuoluétq; Iob. 24
eos ignis quo elementa ardebunt, & cum Matt. 13
totius mundi immunditia atque fœtore, in æterna eos tormenta intrudet, ipsis autem in profunda gehennæ ruentibus, ascendent Matt. 25
electi in alta polorum, reprobis idipsum videntibus, & ad ampliorem suæ miseriæ calamitatem nunquam obliuiscentibus. Vt igitur intolerabilem hanc euadamus miseriam, atque inexcogitabilem confusionem, horrorem atque angustiam, timeamus modo & confiteamur syncere cum multa erubescentia peccata nostra, nec abscondamus iam à Christi vicario, quod tunc latere optamus in extremo iudicio. Est autem & aliud singulare vniuscuiusq; morientis iudiciũ, non minus isto singulis præmeditandũ ac metuendum, dum videlicet anima à corpore exiens, ad Christi repẽte tribunal protrahitur, illícque astan-

tibus & accusantibus malignis spiritibus iudicatur.

Quinta feria meditandum,
De pœnis inferni.
Articulus XIII.

QVemadmodũ inenarrabilis est beatitudo sanctorũ in cœlo, sic prorsus ineffabilis est miseria reproborum in inferno. Quid ergo de ineffabili fari præsumo? Sed ad incitandum timorẽ, paulisper balbutiẽdo loqui desidero. Est enim in inferno in primis animarum ac dæmonum inconuertibilis auersio mentis à deo, cui correspondet pœna damni, scilicet carentia visionis diuinæ quæ est summa infelicitas. Et quoniã in mortali peccato descenderunt vel recesserunt, perseuerat in eis inauertibilis cõuersio ad bonũ creatũ atq; caducum in quo sibi finem statuerunt, & plus quã summum bonũ dilexerunt, & hoc est eis æternus cruciatus, quod tali bono frui nequeũt, neq; in ipsius illicito vsu delitiare sicut optauerãt, possunt. Itaq; æternaliter obstinati manent in malo, nec deum diligunt sed odiunt & blasphemãt. Quoniã ergo in peccato mortali propter contẽptũ i nmẽsi dei est infinita enormitas est in inferno interminabilis pœna & quia reprobi illi miserrimi sunt vasa iræ, in quibus rigor

atq;

atq; feueritas diuinæ iuftitiæ oftenduntur ac patent: ideo fecundum magnitudinē diuinæ æquitatis iufte torquentur, & cum fint deo odibiles, fempiternæ obliuioni traduntur, nec vnquā miferebitur eorū creator. Vnde cum pœna ignis pœnalifsima & maxima fit, primum præcipuúmq; miferorum tormētū eft ignis æternus. Nūc ergo redi ô anima ad te, & à diftractionibus te elongans, intuere impiorū tormenta, quatenus à quorū miferādo collegio feparari vis poft vitā hāc in fupplicio ab eorū quoq; peccatis atque delitiis abftinere ftudeas in hoc mūdo. Infpice oculis internis carcerē metuēdi iudicis, vt creditur in medio terræ fitum; vide illic terram tenebrofam & opertā mortis caligine, in qua denfifsimæ ac palpabiles tenebræ, in qua vmbra mortis & nullus ordo, fed fempiternus horror, perēnis defperatio, atque amarifsima omnis boni defolatio habitant. Certa eft ibi æterna damnatio, & quicquid defiderabile iucūdúmq; exiftit longifsime & perpetuo abeft, quicquid autē odibile eft atq; pœnofum ineuitabiliter adeft. Audi illic vlulatū & gemitūm, fingultū atq; blafphemiā miferādifsimorum reproborum, præ doloris ac defperationis horrore: ac magnitudine linguas fuam manducantium deúmque

Sapi. 14

Iob. 10

cœli maledicētiū atque blasphemantiū. Ibūt enim à calore nimio ad aquas niuiū. Ignis quoque eorum non extinguetur, nec vermis morietur. Inuocabunt mortem &
Iob. 4 fugiet ab eis. Erit ibi horribilis aspectus
Esai. 66 dæmonum & mutuus rācor ac summa in-
Apoc. 9 uidia singulorum: nisi quod se tunc illi amplius odibunt in supplicio, qui hic familiarius consentiunt in peccato. Intolerabilis aderit fœtor & gemens societas, pressura & calidissima flamma atque inexcogitabile frigus. O pœna quæ nunquam finiris, nunquam abbreuiaris, nūquam minueris, O infelix consortium, vbi vnusquisque alterius auget tormentum. Si hæc ô bone frater intente pensemus, non solum non oblectabunt voluptates carnales, neque de eo tantū lætabimur, gratiásq; agemus, quod ab hoc nequam seculo erepti sumus; sed & miseris quoq; mundi amatoribus vehementissime compatiemur, atque pro eis af-
Psal. 14 fectuosius diuinam bonitatē precabimur. Insuper ad nihilum deducetur in conspectu nostro malignus: timentes autem dominum glorificabimus.

Sexta feria meditandum, De paßione Christi. *Articulus XV.*

SI scire cupis quali te Christus charitate dilexerit, intēde quāta pro tua salute pertulerit.

tulerit. Proinde si peccati grauitatē, enormitatémq; agnoscere optas, contemplare quia aliter peccatum mundi tolli non potuit, nisi ipse mundi creator, verúsque deus idipsum incarnatus proprio sanguine aboleret: & ita cogitans Christum diligere, & peccata abominari incipies. Acerbitatem ac varietatē passionis domini tui, tibi sub pectore tuo tanquam fasciculum myrrhæ reconde, & ne tantæ charitati ingratus sis quotidie eam deuotissima recole mente, atque in ea vide & disce quid te oporteat facere, quomodo pati aduersa, & Christi imitari vestigia, seruum eius condeceat. Recordare itaque illius sacratissimæ nouissimæ cœnę, & quomodo in ea charitatē edocuit, tam verbo, quā opere. Verbo quidem dum dixit: Mandatū nouum do vobis vt diligatis inuicē. Opere autem dum propriū corpus in cibum, & sanguinem dedit in potum. Queādmodū etiā in ea humilitatem summe instruxit. Discipulorū abluens tergénsque pedes, & id nobis imitari præcipiens Denique quomodo factus in agonia prolixius orauit, & factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram quomodo postea traditus, captus atque ligatus ad domum pontificis ductus est & quomodo nocte illa potestati tenebrarū con-

1.Pet.2

Canti.1

Ioan.13

Matt.26

Ioan.13

Lucæ. 22

Mar.14

Ioan.18

Luc.23

Matt.27

Esai.50

Luc. 22

Ioan.19

Marc.14

Ioan.19

Luc.23 cessa illuserunt ei, cædentes, velantes, con-
Ioan.19 spuentes, colaphizantes ac blasphemantes filium dei, & sanctum sanctorum. Et qualiter ipse non auertit faciē suam ab increpātibus & conspuētibus se, patientiā docens, séque patiētiæ formam efficiens. Præterea quomodo ligatus & consputus præsidi tanquā seductor præsentetur & accusetur, quomodo ab Herode cōtemptus, alba veste irrisus sit, quemadmodum demum nudatus, atque flagellis dilaniatus, & liuore ac plagis repletus, purpura induatur, & spinis coronetur, totóq; vultu sanguine madēs & rubens. Denuo flexis genibus adoretur, conspuatur, & tanquā vilissimus hominū pro-
Matt. 27 pter te reputetur. Et quomodo sanctissimū
Mar. 15 eius caput iam spinis confixum percusserunt arundine diuino capiti spinas accutissimas profundius imprimentes. Quemadmodum etiam hinc baiulans sibi crucem exiuit & inter latrones suspensus sit, manibus pedibúsque transfixis, cunctísq; mem-
Ioan.19 bris intantum vt omnia eius ossa dinume-
Luc. 23 rari potuissent, pœnalissime distentis, quo
Matt. 27 modo felle potatus sit, & pro cruxifixori-
Ioan. 19 bus exorauit atque tam amarissime passus sit, vt se à patre relictū clamaret, & astantē sibi matrem discipulo commendauit. Hæc meditari iustum est & salubre, deóq; gratum;

tum,& ad omnem virtutem instructiuum singularémq; gratiã atq; internam deuotioné potissime à Christo conquirens, & ad eius sequendũ patientiam,obedientiam humilitatem & charitatem vehemẽter inflãmans. In omni quoq; tentatione non est efficacius dandum remediũ,quam ad Christi passionem confugere. Compatienti demum filio suo delicto ac vnico dulcissimæ matri ac virgini genitrici affectuosa mẽte condolere debemus,& syncero diligentíque corde reuoluere, quemadmodum in omnibus iis precordialissimo suo vnigenito ardentissima atque piissima mater compassa sit, quæ si constanter recogitemus, omnis vtique rancor, omnis torpor,omnísq; voluptas longe fugient à cordib' nostris,& conabimur abnegare nos,& assequi christum. Luc. 9

Sabbato meditandum, De recordatione humili propriorum peccatorum.

Articulus. XVI.

CVm autem ex similitudine amor nascatur id solum nos deo facit odibiles per quod efficimur ei dissimiles. Hoc vero peccatum est,ille enim sanctus est, Peccatũ autem nos reddit immũdos & impios. Ideo ait scriptura: Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Et denuo: Peccata vestra diui

ferunt inter deum & vos. Itaq; cũ peccatũ sit languor & immunditia, mors, turpitudó que animæ: volens à peccatis purgari, ea ad mentem reducat, & quãtum poterit ea exaggeret, ponderet atque magnificet, quatenus de eis amplius doleat séq; magis humiliet. Quo nãque peccata nostra clarius videmus & confitemur, eo diuino conspectui vehementius absconduntur; & quo de ipsis magis compungimur ac verecundamur, eo amplius tam culpa quàm pœna cõsumuntur: quo insuper ipsa plus magnipẽdimus; eo Deus ipsa minora diiudicat: & quantum ex ipsa peccatorum atq; defectuũ suorũ consideratione se anima profundius deiicit & humiliat; eo corã deo sublimior fit. Multa proinde sunt ex qbus peccata nostra enormitatẽ & grauitatẽ acquirũt. Primo, propter maiestatem & sanctitatẽ eius, qui legem præceptáq; dedit, quem peccando mortaliter propter inobedientiam spernimus & inhonoramus. Venialiter autem peccando aliqualem ei irreuerentiam exhibemus, coram tam sancto immensóq; diuino domino, non satis timorate & syncere conuersantes: in cuius cõspectũ merito cũ omni tremore ac solicitudine ambularemus pauentes ne vel in modico immensitatẽ sanctitatis atque iustitiæ eius inhonoraremus.

raremus. Secundū peccata nostra aggrauās est ingratitudo de beneficiis DEI. Quo enim ille plura nobis beneficia præstitit, eo magis obligamur ipsum diligere: grauiúsq; peccamus nō obedientes, nec honorātes tam benignissimum ac liberalissimum benefactorem. Tertium autem quod culpā aggrauat, est, quod toties ea peccata reiteramus. Vulnera nempe repetita durius lædunt, & difficilius sanantur. Sunt quoq; aliæ causæ ac circunstantiæ multæ peccatū grauantes, vt quod ex proposito mala agimus quod scientes viam iustitiæ nihilominus iniuste fecimus, quod in sacris locis seu in diuinis laudibus mala commisimus, quod bona vana intentione operati sumus. His igitur rite pensatis ponat se homo coram deo suo in loco quieto seu opportuno, cōmemorétq; peccata sua grauiora conscientiam magis mordentia; & illa secundum iā prætacta magnipendat & aggrauet, atque ex totis præcordiis dolēs, dicat, Heu Deus creator, quod infelix ego te summū & omnipotentem & immensæ sanctitatis dominum, sic irreuerenter offendi, hoc & hoc peccatum, tibi inobediens, téque contemnēs effeci, tibi tam ingratus fui, toties hoc & illud repetiui. Et si forte bonum aliquid feci, proprium honorem & gloriā quæsiui,

non te solum intendi Hæc dicens, compungatur & erubescat, séq; humiliet, & diuinā misericordiā, beneficia, & merita Christi rememorans, spem resumat, atque emēdationē firmiter proponat, & pro posse pœnam sibi condignam infligat. Et reuera tāta est omnis peccati mortalis enormitas, vt merito pro vno ac minimo tali, cūctis diebus vitæ nostre, nos vsque ad puluerem, & sub brutis quoque humiliaremus, a contritionis dolore nunquā cessantes Non tamē sit dolor iste semper continuus, sed frequēs & opportunus. Sed & inde nos præsertim dolere & contristari debemus, quod post abnegationem mūdi & ingressum cœnobij tam negligenter infructuoséq; viximus & cum tepore atque accidia opus dei efficimus. Porro nisi in vera humilitate omne nostrū exercitium fundetur, omnísque inanis ac elata cogitatio penitus abiiciatur, vniuersum spiritualis structuræ ædificium cito cadet, & omnino peribit.

De præparatione ad ministerium, celebrationemque missæ.

Articulus XVII.

CVm ad venerandum altare dei, & sacratissimam atq; diuinā mēsam Christi proponis mi chare frater accedere, quatuor diligenti corde intēde. Primò teipsum

qualis sis. Secũdo maiestatẽ eius, cui hostiã sacram offers. Tertio ipsum sacrificiũ in se quale & quam subli ne existat. Quarto causam propter quã hæc oblatio instituta est, Priusquã ergo ad celebrationẽ accedis, discute cõscientiã tuã, & quicquid in ea Christo displicens seu charitati cõtrarium inueneris, per internũ dolorẽ, synceram confessionem ac humilẽ satisfactionem, emenda & dilue. Considera quoq; miseriam ac fragilitatem, insufficientiam, & ingratitudinẽ tuam, quatenus cum profunda humilitate, & reuerentiali timore accedas, dicq; in secreto Deo tuo, Tu domine vniuersorum, in cuius conspectu omnis creatura, tanquã nihilum est & inane, omnipotens, & misericors, ac metuẽde DEVS, tu domine nosti imperfectum meũ, & iniquitates meas multas & magnas tũ vides. Confiteor domine & agnosco, quia nimis indignus sum, vt ego tam ingratus & negligens, tam vilis & immundus, tam pauper & iniustus, altari tuo assistam, & te regem gloriæ vnigenitum DEI, æterno patri offeram, & te cõtrectem atque manducem. Sed ô Christe, tu qui te à nobis sumi iussisti, qui mihi ordinem contulisti, & eius à me obsequium exigis, da propter hanc tuam inæstimabilẽ dignationem, charitatem & misericordiã Ioan. 6

mihi

mihi gratiam, vt te tam humiliter, tam timorate, támque reuerenter, & affectuose tractem & sumam, sicut decet & tu requiris. Præterea intuere maiestatem ejus, cui sacrificium immolas. Quoties enim celebras, toties omnipotenti, æternóque patri dilectum ac vnicum suum filium offers. Cōsidera quàm magnum sit tale officium, & cum quanta puritate & reuerentia, quo more & feruore, tā superexaltato deo astare & immolare oportet. Insuper vide hoc sacramentum in se, quā sanctum & nobile reuerendum, atque amandum existat. Continetur enim sub forma panis, ex vi consecrationis caro christi. & sub speciebus vini sanguinis ipsius, vtrobiq; tamen vere est totus Christus, Deus & homo. Itaque quū dissimilia nolunt vniri (similitudo enim facit vnionem bonam esse atque decentem. Dissimilitudo autem facit eam nociuam, ipsámque corrumpit: vt si aquam igni cōmisceas) perscrutare diligenter antequàm Christum accipias, si te ei conformem & assimilatum inuenias: alioquin vnio tui cū eo innaturalis erit, nociua nec permanēs. Denique ipse quē tractas & sumis sanctus & purus est, mitis & humilis, amorosus & innocens. Nisi itaque te quoque talem inuenias vel actu aut certe in affectu, atque

Contenta sub specie bus panis & vini.

Leui.19
Matt.12

secun

ſecundum aliquem gradum, vtpote, vel in gradu incipientium, vel perfectorum vel medio modo ſe habentium ac proficientiũ non vtique accedere expedit. Veruntamen quum ſit hoc ſacramentum medicina peccati, & remedium eius, ſi nondum à paſsionibus, atque peccatis emundatus ſis, doles tamen de eis, & emendationem omnino proponis tũc communio & celebratio plurimum expedit, & ad illicitos paſsionũ motus frangendos maxime confert, & deuotionem ac charitatem præcipue alit & auget. Porro cauſa inſtitutionis ſacramenti iſtius, & cõmemoratio charitatis paſsioniſque CHRISTI, & cæterorum quoque beneficiorum eius, vt videlicet toties eius accendamur amore, quoties pignus ac memoriale dilectionis ſuæ accipimus. Sunt autem & aliæ multæ cauſæ, vtpote ſubſidiũ militantis eccleſiæ, ſalus viuorum, requies defunctorum, & quotidianorum quoque medela defectuum. Qui itaq; pro his Deũ digne exorare in miſſa cupit, eget vtique, vt ſe Dei idoneum atque ſyncerum miniſtrum exhibeat. His igitur penſatis, cum reuerentia & timore, atque affectu accendẽdum eſt, & requiritur in ipſo officio actualis deuotio quam is raro habebit qui miſſa peracta ſe cito effundit, & ad vana conuertit.

Cauſa inſtitutiõis ſacramẽti altaris.

Actualis deuotio. uertit. Necesse est enim vt qui digne celebrare desiderat, post missam studeat deo de donis suis gratus esse, memor custoditus & ante missæ exordium, se (vt dictum est) præparet, atque in omni sua conuersatione solicitus sit, & ea de quibus confitetur quamuis parua appareant, posteà propusse caueat, ac magis custoditus sit. Et reuera dum post confessionem incauti, negligentes, & leues manemus, vt ante, signũ est non ex vero dolore, sed ex arida cõsuetudine nos esse confessos. Ideóq; nihil prorsus proficimus, sed indeuoti, rudes, & crudi manemus. Denique horæ ipsæ canonicæ, ac laudes diuinæ non improuisa vagáque mente inchoandæ sunt, sed ante earum inceptionem dirigendus est spiritus ad creatorem suum, & deuotum aliquid cordi infundẽdum est, & post earum expletionem non mox effundenda, sed custodienda est anima. Vnde si semper actualiter intenti esse ad omnia sacra verba nequimus, saltẽ cum feruore ac attentione inchoemus, quatenus sic virtus principij remaneat in sequentibus & à primordiali attentione totũ opus sortiatur virtutẽ. Alioquin modicus error in principio, magnus erit in fine.

Philoso.

De solido cibo perfectorum.

Articulus XVIII.

EST in Christiana doctrina lactea esca, qua illi qui nondum exercitatos habēt sensus alendi sunt, qui interna & spiritualia necdum gustauerunt, neq; perfectorū sermonū capaces facti sunt. Hi quipe quū paruuli adhuc ac teneri in Christo sint, circa exterioris hominis cultum, passionúmque reformationem egent instituí, atque à manifestis malis compesci. Porrò perfectorum est solidus cibus, quemadmodum ait Apostolus: Sapientiam loquimur inter perfectos. Hic autem solidus cibus, sermo est mentalis puritatis, ac intimæ perfectionis; consistens in hoc, vt mens ipsa, vnīuero summo bono, quod solum necessarium est, syncere atq; stabiliter infigatur, atque adhæreat. Quoniam ergo iam in hac editione de his quæ ad hāc perfectionem, ac solidum cibum disponunt, breuiter dictum est: nunc de ea, quid ipsa sit paulisper differendum. Est autem diuinæ veritatis, seu summæ deitatis munda speculatio, & bonitatis diuinæ feruens dilectio. Enimuero ad hanc speculationem & dilectionē, omnis cognitio & amor creaturarum omniū ordinanda sunt, ad quam tamen cōtemplatio humanitatis passionísq; Christi, & eorum quæ ad eam pertinent, & ipsorum dilectio potissime erigūt, atque coad-

Hebr. 5.
Cor. 2.
Luc. 10.
Quid vera sit sapientia.

iuuant. Denique quo diuinitas ipsa omni creatura melior est, atque præstantior: eo ipsius contemplatio dignior est, & amor desiderabilior. Sed & cur amor procedat ex cognitione, & ex vtroq; deuotio, quẽadmodũ diuinitas optima est atque dulcissima, sic eius consperulatio syncera maximáq;, quantũ in se est deuotionẽ causas in mente. Sed necesse est animã per ethicam seu moralem scientiam esse dispositam, & per veram atq; internã pacem fore aptatam. Pax ista est tranquillitas ordinis, seu quies à perturbatione: dum scilicet in nobis caro obedit spiritui, & sensualitas rationi, pasśionibus mitigatis, & appetitui rationali subiectis. Vnde à piurbatione prorsus cauere oportet, & ad trãquillitatem, & mansuetudinem animam semper inducere. Itaq; vt ex visibilibus creaturis, ad inuisibilis creatoris cõtemplationẽ queas assurgere, considera ordinẽ rerum. Est nempe in entibus ordo, & species rerum se habẽt vt numeri, & adinuicẽ ordinatiśsime concatenatæ sunt. In ordine autẽ necesse est vnum esse primũ, & vnum vltimũ. Est igitur in vniuersitate vnũ primum ens. Hoc autem primum ens, necesse est esse incausatum, ac independens. Si enim causatum est, habet causam ante se, & sic non erit pri-

Ex cognitiõe amor ex vtroq; deuotio scaturit.

Philosõ.

mum. Quumque hoc ens sit à nullo dependens, est ens per essentiam, & est à se, seu per seipsum: ergo est æternum, nunquam enim desinet, quia nec incepit. Ad hæc in omni ordine, primũ est in illo ordine perfectum sicut primum calido est perfecte calidum. Primum igitur ens est perfectum. Nam cum sit primũ, & per essentiam: non potest in eo natura entis esse minorata à plenitudine suæ perfectionis. Nihil enim imperfectum est, nisi prout est distãs à fonte suæ perfectionis. Ideóq; quod est sibiipsi ratio existendi, habet esse omnino perfectum. Deus igitur est ens in quo est omnis nobilitas, omnísque perfectio, & plenitudo ipsius esse. In diuino ergo esse, est vita, sapientia, felicitas, omnipotentia, sanctitas: & quicquid ad ornatũ atq; decorẽ ipsius esse pertinet. Præterea quod perfectũ est, & primũ, necesse est, esse simplex. Si enim compositum est, indiget his ex quibus componitur: & habet cõponentia sua ante se, neque est in seipso substantialiter perfectum, sed per additionẽ vnius ad aliud: & vnumquódque componẽtium indigeret alio. Primum ergo ens quum sit perfectum, est simplex: Non ergo diuersificatur in eo esse, posse, & agere in Deo itaque vnum idẽ atq; existunt, essentia, poten-

Primum ens.

Perfectiones diuinæ.

tia & actio. Est quoq; Deo idem, & potentem ac sapientẽ seu felicem & sanctũ esse. Omnia enim hæc non sunt in ipso, nisi pura, perfectáq; vnitas. Porrò quod perfectum est, simplex est: materiam nõ habet. Materiæ enim est recipere & pati atque moueri: & ipsa est contingentiæ radix, ac imperfectionis origo. Deus ergo materia caret, quod autem sine materia est, dimensionem non habet, quantitas enim sequitur materiam. Deus ergo corpoream magnitudinem non habet. Ideoq; indiuisibilis est & incorporeus, insensibilis, omníq; materiali atque sensibili qualitate carens. Insuper omni quoque passiua potentia caret, cùm sit actus purus, id est, natura nullam potens perfectionem sortiri ab alio, & ob id immobilis & incommutabilis est. Quod autem simpliciter perfectũ est, necesse est & infinitum esse. Si enim perfectio eius finem haberet, non vtique esset omnino perfectum. Quod verò infinitum est, incomprehensibile est, & quod incomprehensibile est, id ineffabile esse constat. Deus itaque immensus est, incomprehensibilis, & ineffabilis. Talis ergo est amantissime frater Deus noster, ad quem tendimus, qui est in æternum sublimis & benedictus. Amen.

In Deo idẽ sunt essentia, potentia & actio.

D. Dionisij Carthusiani, De plurimorum beneficiorum vsurpatione, Patroni & Canon. Dial.

CAN.

QVoniam me peccatorem grauem intueor. Quid mirum si per meipsum Deum iudicē iustum accedere vereor, ne forte queēadmodum fluit cera à facie ignis, sic peream ego peccator à facie Dei? Ad quē ergo fiducialius tutiúsque confugiam, nisi ad te, ô beate huius collegij venerandi patrone sancte. NOP A. Quis nam es tu? C A. Cur dominus meus sic loquitur seruo suo, quasi huius suæ ecclesiæ canonicos non agnoscat, & quasi solo sit nomine, non re ipsa, patronus noster? P. Nescis supernæ gloriæ ciues domino Deo suo tam omniquaque conformatos, vt quos ipse ignorat, ignorent & ipsi, quos scit ipse, ipsi quoque scire credantur? Porrò impios & iniustos, carnales & negligentes, idcirco nescire asseritur Deus, quia eorum damnabilem non approbat vitam, quibus & in die dicet iudicij, Nescio vos, discedite à me

Psal. 67.

Luc. 13.
Mat. 7.

me operarij iniquitatis. Iustos vero cogno scit, quorum vitam approbare censetur. Quid ergo miraris, si me te ignorare profitear, cuius mihi conuersatio displicet vehementer? At qui sicut tu nomine, non vita canonicus es, sic ego nomine, non re, tuus dici possim patron[9]. Insuper qua fronte me tuum appellas patronũ, qui alterius quoque collegij, aut certe plurium te esse canonicum gloriaris? Nunquid pluriũ capitum, diuersorum prælatorum non subordinatorũ, variorum itidẽ corporũ mysticorũ, poteris esse membrum aut subditus?
Matt.20. C. Væ misero mihi, & heu miserum me, quia quem patronũ & excusatorem inuenire sperabã, non nisi accusatorem & reprehensorẽ reperio. Et ecce solo nomine me esse canonicũ contestaris, quum pondus feram diei & æstus, quotidie visitans chorum, orans, cantans ac celebrans. Præterea cur super pluralitate beneficiorum me increpas, quum iam viri doctissimi in omni fere facultate promoti, pluribus sint beneficiis dotati? Quod si vituperabile esset, atq; damnabile ab eis (ni fallor) euitaretur. Et nomine expedit plures habere patronos apud altissimũ & per cõsequens in pluribus esse præbẽdatum collegiis? P. Nonne in collocutionis huius exordio te
grauem

grauem esse peccatorē clamasti? Cur ergo super re ista causeris, quoniam nomine, nō re, te canonicū esse redargui? An de illorum es catalogo, qui seipsos quidē accusant, quū vero accusantur, & corripiuntur ab aliis, indignantur & excusare se moliuntur: cum tamen in scriptura veritatis expressum sit: Qui odit correptionem vestigium est peccatoris. Et qui abiicit disciplinam, infelix est? Præterea non aduertis, quid canonici nomine designetur? Nónne canon regula interpretatur? Vnde canonicus quasi regularis nuncupatur. Propter quod is tantum rite ac vere re ipsa appellatur canonicus, cuius vita iuxta sanctorum patrum canones iuriśque regulas dirigitur, rectificatur, ac ducitur. An à Deo excæcatus es mente: vt exteriorem ingressum ad chorum, vocaléṁque cantum, orationem, & celebrationem putes cuiquam sufficere ad salutem? Nónne ingratum est spiritui sancto, quicquid ei offertur, neglecto ad quod offerens obligatur? Nónne legisti Bernardum hæc dicentem quam extremæ sit impudentiæ, carnales & vitiosos canonicos, seu clericos audere ingredi Sancta sanctorum, summíque regis se præsentari conspectui: & pollutis labiis son-

Eccle. 21.
Sapien. 3.
Bernard.

tem puritatis supermundissimum laudare DEVM? Nũquid speciosa est laus in ore peccatoris? Nõne peccatori dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Nónne qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius execrabilis erit? An non audisti Augustinum loquentem: Quia
Psal.49. plus placet Deo latratus canum, grũnitus porcorum, quam cantus luxuriantium cle-
Eccl.19. ricorum? Nónne de talibus per beatissi-
Pro.28. mum Esaiam locutus est dominus: Popu-
Esai.19. lus hic labiis me honorat: cor autẽ eorum longe est à me? Idcirco inuanũ me colunt. Denique quid diuinus docuerit Dionysius nõ aduertis? Nónne in pluribus scripsit locis. Quod indignis ministris nec fas est sacra cõtingere symbola, vasa ac sacerdotalia ornamẽta? Multominus profecto est eis licitum consecrare, tangere, sumere, aut aliis dispensare corpus & sanguinem Saluatoris: quoniam deiformes atque mũdissimos esse oportet in sacris ordinibus constitutos sacri altaris ministros. Hinc catholici concorditer dicunt doctores, vnũquemque in sacris constitutum ordinibus, in omni actu cuiuscũque ordinis sacri peccare mortaliter, si indigne (hoc est in mortali existens peccato) exerceat aliquem

actum

actum ordinis sacri: imo & calicem, & sacras vestes tangēdo, mortaliter peccat. Postremo plures habere apud Deū patronos, vtiq; expedit, sed non eo modo vt tangis, quin potius qui plura habet beneficia, quorum vnum simplicis victui ac vestitui sufficit, nullum apud Deum habet patronum in veritate nisi pœniteat, quum in statu dānationis esse probetur. Dum item multorum capitū, non subordinatorum vult esse membrum ac subditus nullus eorum verum esse membrum ac verus subditus demonstratur. Quod autem de doctoribus plura beneficia habentibus opponis, nil valet, quia excæcat eos eorum malitia, eorū cupiditas, ambitio, negligentia, carnalitas, aut huiuscemodi aliud vitium. Et vide quā stolide arguas. Nónne magis credendum est sanctissimis patribus excellentissimisque doctoribus dudum in Christo defunctis, quorū doctrinā & vitā approbauit altissimus, & nunc vniuersalis tenet approbátq; ecclesia, qui scripserunt, asseruerunt & docuerunt oppositum? Nónne electus dei Bernardus cuidam illustri scripsit canonico. Quicquid de vnico tuo beneficio vltra simplicē victum & vestitū tibi reseruas, tuum non est, furtum est, rapina est, sacrilegium est? Nónne secundū doctrinam

Thomę de Aquino Guilielmi Parrhis. Raimundi, Ioannis Vlrici, & aliorũ compluriũ, qui plura beneficia habent quorũ vnũ ad simplicem victum vestitúmque sufficit, Deum suæ priuant honorificentiæ cultu, matrem suam ecclesiã suis mutilant membris, ac detruncãt suppositos pauperes eleemosynis eis debitis, viuos ac mortuos suis suffragiis, fundatores suis intentis? Ecce quam horribilia sunt ista. Cum enim beneficium ordinetur ad officiũ, nempe ad persoluendum horas canonicas, ad orandum pro fundatoribus & vniuersis iis annexis, ad obsequendũ altissimo, ad tribuendum quod superest indigẽtibus, dum vnus plura beneficia habet, nec tamẽ nisi vnum officium soluit, priuatur deus residuis officiis, quæ suæ maiestati exhiberentur ab his qui de aliis (canonici seu clerici pluribus beneficiati) possent beneficiis sustentari. Similiter defuncti illorũ priuantur suffragiis, & egeni eleemosynis suis. CA. Vndique conuictum me cerno, conclusum me video, obrutum me fateor, idcirco consilium auxiliúmque imploro, efflagito & suspiro. Veruntamẽ de hoc informari deposco, quid iudicari debeat simplici victui vestituíq; sufficere. Siquidẽ ad honestatẽ status nostri multa ꝑtinere ac exi-

gi dicimus & docemus. PAT. Quod te superatum fateris, atq; remedium quæris cômendo, consilium & auxilium impartiri paratus. Porrò ad quæsitum respondeo, quod vestra assertio & doctrina multipliciter periculosa & erronea inuenitur. Hoc igitur tibi respondeo, quod quanto canonici plebi vulgari vocatione, gradu, aut ordine sacro sunt altiores, tanto pariter & virtutibus spectatiores esse, & honestiores in vita tenentur. Honestas vero ecclesiæ nequaquam in curiosis, deliciosis, preciosis, superfluis vestibus, equitaturis, epulis ornamentis, familia exteriori, secularíque apparatu, sed in decore consistit virtutum. Et nimirum honor debetur virtuti, vtpote exhibitio reuerentiæ in signum virtutis. Id autem demum vere honestum est, quod virtuosum, deóque placitum comprobatur. Porrò quod carnalem prudentiam redolet, quod seculo huic conforme est, quod carnem oblectat, abominabile est apud iudicem summum, si tamen Christo creditur, qui in Euangelio protestatur. Quòd altum est hominibus, abominabile est apud Deũ. Qui iterum loquitur: Væ vobis diuitibus, qui habetis cõsolationem vestram. Væ vobis qui ridetis nunc, quia plorabitis & flebitis. Væ vobis qui

Rom. 8.

Luc. 16.

Luc. 6.

qui saturati estis, quia esurietis. CAN. Et quis poterit saluus fieri, præsertim ex numero nostro; quia quotidie delicate vsque ad abundantiam conuiuamur, vino implemur, & inter epulas confabulamur, ridemus & ludimus, diu quoque sedemus ad mensam, & vix ieiunia obseruamus ecclesiæ? PAT. Si non credis Gregorio asserenti, Quia quod fouet carnem necat spiritum: saltem Paulo crede apostolo, qui affirmat: Qui autem sunt Christi, carnē suam crucifixerunt, cum vitiis & cōcupiscentiis. Item: Neque auari, neque cupidi, neq; fornicatores, neque elati regnum dei possidebunt. Crede & incommutabili veritati, quę ait: Quā angusta est porta & arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci inueniunt eam? Quam spatiosa porta & lata via quæ ducit ad perditionem, & multi incedūt per eam? CAN. Si hæc ita se habēt, paucissimos nostrum credo saluandos. Siquidem in vniuersis quæ carnis sunt volumus abundare, delitias, diuitias, honorésque quærimus, diuinum officium agitanter transigimus, & ita cursorie legimus, oramus & psallimus, & verba vix distincta proferimus. PA. Status vester vniuersus miserabiliter est valde, heu miserū, corruptus, atq; ad maximū lapsum vos deiecti. CA. Hoc mihi precor planius

Gregor.
Galat. 5.

planius pleniúsque exponas. PA. Diligenter aduerte, ad quæ obligeris. Etenim inquantum es homo Christianus, teneris ad Euangelica præcepta, ad cõmunia quoque pręcepta ecclesię, vt discas à saluatore, quia mitis est & humilis corde, corpúsque tuum in animæ redigas seruitutem, abstinendo à carnalibus desideriis quæ militant aduersus animam. Amicos inimicósque diligas, pro persequentibus te exores, odiẽtibus te & mala facientibus tibi benefacias: omnẽ deinceps superbiã, iram, inuidiam, gulam, incontinẽtiã, auaritiam, accidiam, &c. vniuersa peccata mortalia vites, cum metu & reuerentia seruias Deo, cum timore & tremore tuam operis salutẽ. Nec solum præfata fugias vitia, sed etiã oppositis eis virtutibus decoreris, vt vere sis humilis, mansuetus, sobrius, castus, liberalis, & alacer ad diuina atque (quod omnibus eminet) toto corde, tota anima, tota mente, totísque viribus diligas Deum, & proximum omnem sicut teipsum: neminem scandalizes, omnes, quantum in te est, ædifices, in patientia tua possideas animam tuam. Delinquentem charitatiue corripias, opera misericordiæ tàm corporalia quàm spiritualia pro posse exerceas, habens victũ & quibus tegaris his cõtentus sis. Et in his perseueres Matt.11. 1.Cor.9.

vsque in finem. Ecce ad ista obligaris in-
1.Pet.2. quantum Christianus. Quia qui dicit se in
Matt.3. Christo manere, debet sicut ipse ambula-
Heb.12 uit, & ipse ambulare, cum ipse iubeat &
Philip.2. hortatur. Qui mihi ministrat, me sequa-
1.Tim.6. tur. C A. Ego his rite pensatis, nondum ve-
Matt.22. raciter Christianum esse me fateor & co-
Mar.12. gnosco. Nihilominus vt cordialius me hu-
Mat.18. miliem & deplangam, ea quoq; paucis ani-
Luc.12. hi pandere digneris. precor ad quæ prout
& 13. canonicus obligor. P A. De hoc in decreta-
libus satis doceris: tamen vt memoriæ for-
tius imprimantur, compendiose tangêtur.
Sic enim in principio tertij Decretalium
continetur: Vt clericorum mores & actus
in melius reformentur, continenter & ca-
ste viuere studeant vniuersi, præsertim in
sacris ordinibus constituti, ab omni libi-
dinis vitio præcauêtes, maxime illo pro-
1.Tim.6. pter quod venit ira in filios diffidêtiæ: qua-
tenus in conspectu omnipotentis Dei pu-
ro corde ac mundo corpore valeant mini-
strare: ne vero facilitas veniæ incentiuum
tribuat delinquendi, statuimus, vt qui com
prehensi fuerint incontinentiæ vitio labo
rare, prout magis aut minus peccauerint,
puniatur secundum canonicas sanctiones,
quas efficacius & districtius præcipimus
obseruari, vt quos diuinus timor à malo nô

reuo

reuocat, temporalis saltem pœna coerceat à peccato. Si quis ergo hac de causa suspensus præsumpserit celebrare diuina, non solùm ecclesiasticis beneficiis spolietur, verũ etiam pro duplici culpa perpetuo deponatur. Prælati vero qui tales præsumpserunt in suis iniquitatibus sustinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, pari subiaceant vltioni. A crapula & ebrietate omnes clerici abstineant diligẽter. Vnde vinum sibi temperẽt, & se vino, nec ad bibendum quispiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exilium & libidinis prouocet incendium. Vnde illum abusum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo se obligant potatores, & ille iudicio taliũ plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit (nisi à superiore cõmonitus satisfecerit) ab officio vel beneficio suspendatur. Clerici officia vel cõmercia secularia non exerceãt, maxime inhonesta. Mimis ioculatoribus & histrionibus non intendãt, & tabernas prorsus euitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant Colo. 3.

ludis

beant

beant congruentem, & se in officiis ecclesiasticis & aliis bonis studiis exerceant diligenter. Clausa deferant desuper indumenta, nimia breuitate vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut viridibus, necnon manicis aut sotularibus consutitiis, frenis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis aut aliam superfluitatem gerentibus, non vtantur. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias argenti vel auri ornatum habentes, sed nec annulos gestēt, nisi quibus competat ex officio dignitatis. Pontifices autē in publico & in ecclesiis superindumentis lineis omnes vtantur nisi monachi fuerint, quos oportet habitum ferre monachalem. Clerici arma portātes, & vsurarij excommunicentur. Si quis ex clericis comam relaxauerit, anathema sit. Monasteria sanctimonialium si quisquā clericus sine manifesta & rationabili causa frequētare praesumpserit, per episcopum arceatur. Et si non desierit, ab officio ecclesiastico reddatur immunis. Si laici, excommunicationi subdantur, & à coetu fidelium fiant penitus alieni. Si quisquam sacerdotum (id est, presbyter, diaconus, subdiaconus) de quacunq; foemina habeatur crimine fornicationis suspectus, si post primam, secundam, & tertiam admonitionē inueniatur

ſabulari & aliquo modo conuerſari cũ ea, excõmunicationi ſubdatur. Fœmina vero canonice iudicetur. CAN. Intellectis his quæ commemorare dignatus es, in ſummo me eſſe conſtitutum periculo luce clarius deprehendo. Nec etenim viget inter nos diſciplina, nec regularis obſeruantia vlla. Nunc ergo quod mihi impendis conſilium? PA. Quod aliud niſi vt pluralitati beneficiorũ renuncians, cum vno competenti ſis poſt hac contentus, & ea quæ tetigi, ad quæ (ſiue vt Chriſtianus, ſiue in quãtum canonicus) obligaris, obſerues? CANO. Nõ video qualiter ea in collegio iſto & inter canonicos perſeuerans, valeam, adimplere, cum ſcriptum ſit: Cum peruerſo peruerteris. Et: Qui tetigerit picem, inquinabitur. Et: Qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam. Et: Qui ſe iungit fornicariis, erit nequam. Denique ego ipſe adhuc imperfectus & fragilis, imo paſsionibus & vitiis plenus, quomodo inter carnales & praue viuentes conuertibilis ero, & Deo inauertibiliter adhærebo, & non potius mox vndique flectar, deiiciar & peribo? Imo niſi concanonicis meis me conformem ab eis irridebor. P. Veræ ſapientiæ radius fulget iam tibi, & ſpiritus ſanctus qui vbi vult ſpirat, ad ſalubrem conſi-

derationem te erigit. Idcirco finaliter consulo tibi vt pericula fugiens, ciuitatem refugij petas ad tutissimum monasterij portum festines sacram intres religionem, in qua tot habeas adiutores in bonis, quot fratres & socios religionis. Hoc quoque agnoscas, quia portabilius est à prauis hominibus derideri quàm ab altissimo iudice reprobari, & in æternum confundi. C A N. Tibi ô sancte patrone gratias ago immẽsas, & deuotissime atq; humillime obtestor quatenus gratiam & virtutem adimplendi saluberrimum tuum consilium mihi à domino impetrare digneris. P A. Ego nõ ero immemor tui. Tu quoq; quod in te est facere non omittas, & mecum pariter ora tuum ac omnium saluatorem, Qui est super omnia deus sublimis & benedictus.

Amen.

Proteſtatio ſeu Teſtamentum quoddam Chriſtiano cuilibet iamiam morituro, vel dictu, vel cogitatu non inutile.

IN nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Ego. N. infelix peccator, redemptus precioſiſsimo ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti, idque per magnam ipſius erga me dilectionem, non meum meritum, fateor & agnoſco publicè vel chirographo hoc, vel verbis meis, coram omnipotente Deo, coram omnium qui in cœlo ſunt exercitu, coramque vobis quotquot hic vt teſtes (ſi res exegerit) circumſtatis, quod ego ſum ac mori volo vere obediens ſanctæ eccleſiæ catholicæ filius, queadmodum ſyncere chriſtianũ decet. Credóq; & fateor generatim omnes & ſingulas partes ſeu articulos fidei Chriſtianæ, quibus credendis vnuſquiſq; Chriſti fidelis obnoxius eſt, præcipuè vniuerſas particulas in duodecim articulis fidei chriſtianæ, vel apertè expreſſas, vel rationabiliter

inclusas, secundum quod à spiritu sancto per duodecim Apostolos veritate euangelica nobis traditi sunt. Ad hæc credo & adhærëo illorum interpretationibus siue declarationibus, non quorumuis aut quibusuis, sed iis quæ per sanctos patres editæ, à sanctissimis conciliis receptæ, admissæ, approbatæ, confirmatæque sunt. Et, vt breuiter dicam, credo quicquid verè christianus credere debet. In hac tam immobili támq; firma fide gaudeo ego ex toto corde mori, tenens ac offerens hanc scripturã in manibus meis tanquam munitissimum & inuictissimum aduersus omnes insultus, insidias ac fraudes diaboli scutum. Et si (quod Deus auertat) fieret, vt ego impugnatione diaboli aut violentia ægritudinis quicquã aduersus prædicta cogitarem, loquerer, facerẽ, aut in aliquid perfidiæ, diffidentiæ seu desperationis caderem, hoc qualecunque futurum esset, reuoco hic nũc in vestra omnium præsentia, támque irritum facio, quàm facerem si compos mentis essem. Propter hoc appello vos omnes quicunque hic præsentes estis, téq; sancte angele, cuius custodiæ ego traditus sum, vt huius protestationis corã omnipotente iudice testimoniũ feratis. Quod verò in me est, ignosco & remitto omnes iniurias mihi

 quomo

quomodocunque irrogatas: idipsum petens, mihi fieri ab his, quos vel verbis vel factis vnquam offendi. Petóque & ex toto corde desidero, particeps fieri omnium bonorum operum, quæ à sanctis hominibus per totam ecclesiam vel facta sunt hactenus, vel adhuc fient: præcipuè autem amarissimæ passionis & innocentissimæ mortis domini nostri Iesu Christi: Et mea naturalis ac voluntaria mors, stet pro omnibus peccatis meis. Atque vtinam neque cõtra Deum, neque contra leges eius, neque contra superiores, neq; contra proximum aut meipsum vnquam peccassem. Postremo gratias ago omnipotenti Deo pro omnibus beneficiis ipsius mihi exhibitis, commendóq; corpus & animam in manus eius & in amaritudinem passionis domini nostri Iesu Christi, cui laus & honor & dignitas in perpetuum.

Amen.

Ad mundi contemptum exhortatio elegiaca.

DE numero ætherea quisquis cupis esse palestra,
Principe sub christo & degere militiam:
Huc precor obtutu figas tua lumina & ora,
Ac priscos sanctos contueare viros.
Feruor apostolicus, & disciplina prioris
Ecclesiæ hos fecit linquere cuncta fuga.
His prætesa quidem consortia chara parentum, &
Coniugia, ac mundi dulcia, & illecebræ.
Hos diuinus amor fructus radice beata
Ferre bonos fecit, & vigilare deo.

His

His cruxifixus erat mundus, deserta petebant,
Quo magis immundi dæmonis arma fugent.
Hos deus omnipotens tua gratia missa supernè
Lustrat, & irriguo crescere fonte facit.
O bone Christe Iesu, quantos peperere triumphos
Hi tibi delecti, mellifluique viri.
O tibi quas grates horum vice promit Olympus,
Quásve chorus laudes concinit angelicus.
Illorum metuende pater prece, respice vultu
Me miserum placido, fac placeámque tibi.

IN D. DIONYSII
Carthusiani laudem,
Tetrastichon.

Nobile Carthusij Dionysius ordinis olim
Et decus & splendor, nil nisi sacra crepat.
Hac Loer excipiens Theodoricus omnia, tandem
Praestitit, ut volitent docta per ora virum.

FINIS.